

มาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

นางสาวจรีรัตน์ สร้อยเสริมทรัพย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-1133-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL MEASURE ON SUSTAINABLE PLANTATION MANAGEMENT IN THAILAND

MISS JAREERAT SOISERMSAP

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

fo the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of law

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-1133-4

นางสาวจรีรัตน์ ศรีอยุธยาเสริมทรัพย์ : มาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย (LEGAL MEASURE ON SUSTAINABLE PLANTATION MANAGEMENT IN THAILAND) อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ดร. สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ 315 หน้า.

ISBN 974-03-1133-4.

การจัดการสวนป่าในปัจจุบันมีการจัดการที่ไม่ยั่งยืน แสดงให้เห็นจากนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เน้นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมแต่ละเลยแนวทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่สอดคล้องตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัญหาการจัดการสวนป่าที่ไม่ยั่งยืนตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 ที่ไม่มีการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนเพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนไม้ ความไม่ชัดเจนและไม่สามารถแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ และพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาความไม่หลากหลายทางชีวภาพในสวนป่า การขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ไม่ใช่ไม้หวงห้าม การปลูกป่าในที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่า การยกเว้นค่าภาคหลวง ค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงป่า ฯลฯ และให้ความสำคัญแก่การจัดการสวนป่าด้านการค้าและสังคม ยังขาดมาตรการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น แนวทางการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ต้องนำมาตรการในระดับนโยบายของรัฐจะเป็นมาตรการการจัดการเพื่อ การป้องกัน การแก้ไข และการส่งเสริม แนวทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อให้เกิดการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนและมาตรการทางกฎหมายด้วยการแก้ไขพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ในเรื่อง การทำสวนป่าให้ครอบคลุมถึงไม้ทุกประเภทและให้นำที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ สำหรับไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า และควรเพิ่มบทลงโทษให้มีโทษริบทรัพย์ หรือนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ เช่น ห้ามประกอบกิจการหรือเพิกถอนการขึ้นทะเบียน และที่สำคัญควรเพิ่มเติมมาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การฟื้นฟูสภาพป่าโดยการวางเงินประกันการปลูกป่าขึ้นใหม่ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในสวนป่ามาใช้ เพื่อให้การจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา..... 2544.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

418 60623 34 : MAJOR LAWS

KEY WORD : ENVIRONMENT / SUSTAINABILITY / PLANTATION / LAWS / MANAGEMENT

JAREERAT SOISERMSAP : LEGAL MEASURE ON SUSTAINABLE PLANTATION IN THAILAND (มาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย) THESIS
ADVISOR : PROF. SUNEE MALLIKAMARL, Ph.D., 315 pp. ISBN 974-03-1133-4.

At Present , plantaion management is undertaken unsustainably. This could be seen from National Forest Policy B.E. 2528 and Forest Piantation Act B.E. 2535 which emphasized only on socio-economic aspect without considering the environmental aspect. This is not accorded with the principle of sustainable development.

Problem of unsustainable plantation management due of National Forest Policy B.E. 2528 was not managed sustainably because problem of wood shortage could not be solved and unclear policy could not be converted to practice. In addition , there were many problems limitations of Forest Plantation Act B.E. 2535 i.e. problem of less biodiversity in plantation registration of non-reserved species, plantation on the land with forest clearing permits , exemption of royalty , fee and forest improvement fee etc and giving the importance for only plantation management on trade and social without any measure on environmental plantation management.

So, the guideline of sustainable plantation management in Thailand must bring measure at government policy level, being measure on management for protection , correction and extension including guideline of socio-economic and environmental aspects, to apply for the sustainable plantation management and legal measure as well. Amemdment of Forest Plantation Act B.E. 2535 on plantation that must cover all kinds of tree species and bring the land with forest clearing permits with regard to Forest Laws and National Forest Reserves Act for wood derived from plantation operation and should increase penalties on confiscation or measures of safety for instance, prohibition of enterprising or registration cancellation and should, in particular, add measure or environmental plantation management that is forest rehabilitation by deposit money as security for new reforestation, environmental impact assessment for making the management under Forest Plantation Act B.E. 2535 be both sustainable socio-economic and environmental aspects.

Field of study.....Laws..... Student ' s Signature.....
Academic Year..... 2001..... Advisor's Signature.....

Jareerat Soiserm Sap

Sunee Mallikamarl

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสำเร็จลุล่วงลงไปด้วยดี เนื่องจากความเมตตา ความปราณี และความกรุณา จากท่านผู้มีพระคุณอย่างสูงทั้งหลาย ทั้งในด้านวิชาการ กำลังใจ ความหวังดี ตลอดจนการให้คำปรึกษาต่างๆ ซึ่งผู้เขียนมีอาจจะละเอียดในการกล่าวขอบคุณมา ณ ที่นี้ ได้แก่

ลำดับแรก ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา และมารดาของผู้เขียนเอง ซึ่งคอยส่งเสริมสนับสนุนผู้เขียนเสมอมา จนสำเร็จการศึกษา

ลำดับสอง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาส ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำ และให้ความรู้ทางวิชาการมาโดยตลอด และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ไชยยศ หะมะรัชตะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผศ. อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ รศ. ดร. วุฒิพล หัวเมืองแก้ว อาจารย์ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และท่านวินัย ทรัพย์รุ่งเรือง รองผู้อำนวยการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าของท่านมาเป็นกรรมการสอบ ตลอดจนให้คำแนะนำต่างๆ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนเป็นอย่างมาก

ลำดับสาม ผู้เขียนขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ความร่วมมือให้ความรู้ทางวิชาการทางด้านวนศาสตร์ ตลอดจนให้เอกสารทางวิชาการอันมีประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างมาก อันได้แก่ คุณชวลิต โฆษิตนธิกุล อดีตท่านรับราชการกรมป่าไม้ คุณสมยศ กิจคำ ผู้อำนวยการกองป่าไม้ต่างประเทศ คุณจิระ จินตณกุล ผู้อำนวยการสำนักวิชาการป่าไม้ คุณชัชวาลย์ สุทธิศรีศิลป์ นักวิชาการป่าไม้ 8 ว. ส่วนวนวัฒนวิจัย สำนักวิชาการป่าไม้ ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนด้วยดีมาโดยตลอด คุณประเสริฐ ประจิตร ผู้จัดการโครงการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ภาคกลาง อาจารย์ พยงค์ จัตรวิรุฬ อาจารย์พิเศษคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อาจารย์ วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ช่วยแปลกฎหมายป่าไม้ญี่ปุ่นให้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายสุดนี้ผู้เขียนจะนำความรู้ที่ได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์นี้ ไปใช้ในทุกๆ ด้านตามสภาพ และโอกาสที่ผู้เขียนจะสามารถกระทำการอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยได้ต่อไป

นางสาวจรีรัตน์ สร้อยเสริมทรัพย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.1 สถานการณ์ปัญหาป่าไม้ในประเทศไทย.....	1
1.2 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	9
2. สมมติฐานของการวิจัย.....	24
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	24
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	25
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	25
6. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	26
บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนใน ประเทศไทย.....	28
2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการจัดการสวนป่า.....	28
2.1.1 แนวความคิดการจัดการป่าไม้.....	28
2.1.2 แนวความคิดวนวัฒนวิทยา.....	29
2.1.3 แนวความคิดวนเกษตร.....	31
2.1.4 แนวความคิดวนศาสตร์ชุมชน.....	33
2.1.5 หลักการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า.....	35
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน.....	36
2.2.1 แนวความคิดทางด้านเศรษฐกิจ.....	39
2.2.1.1 แนวความคิดในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	39
2.2.1.2 ผลประโยชน์จากป่าไม้.....	41
2.2.1.3 หลักการผู้ก่อเป็นผู้จ่าย.....	42
2.2.2 แนวความคิดทางด้านสังคม.....	43

	หน้า
2.2.2.1 แนวความคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน	43
2.2.3 แนวความคิดทางด้านสิ่งแวดล้อม.....	47
2.2.3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม.....	47
2.2.3.2 หลักการป้องกันล่วงหน้า.....	48
2.3 ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ.....	50
2.4 แนวนโยบายและแผนการดำเนินงานของรัฐในการจัดการสวนป่า.....	52
2.4.1 แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.....	52
2.4.2 นโยบายของรัฐบาล.....	59
2.4.3 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.....	61
2.4.4 นโยบายป่าไม้แห่งชาติ.....	66
2.4.5 แผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้.....	69
บทที่ 3 กฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในต่างประเทศ.....	79
3.1 ประเทศฟินแลนด์.....	79
3.1.1 แนวนโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่าของฟินแลนด์.....	78
3.1.2 มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในพระราชบัญญัติ	
ป่าไม้ ค.ศ. 1996 (The Forestry Act ,1996).....	80
3.2 ประเทศสวีเดน.....	99
3.2.1 แนวนโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่าของสวีเดน.....	99
3.2.2 มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในพระราชบัญญัติ	
ป่าไม้ ค.ศ. 1994 (The Forestry Act ,1994).....	102
3.3 แนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC	
(Forest Stewardship Council).....	109
3.4 ประเทศญี่ปุ่น.....	120
3.4.1 แนว นโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่าของญี่ปุ่น.....	120
3.4.2 มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในกฎหมายป่าไม้ขั้นพื้นฐาน	
ค.ศ.1964 (Forest Basic Law ,1964).....	120

3.4.3	มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1952 (The Forestry Act ,1952).....	128
3.5	ประเทศมาเลเซีย.....	140
3.5.1	แนวนโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่าของมาเลเซีย.....	140
3.5.2	มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ.1984 (The Forestry Act 1984).....	147
3.6	ตารางเปรียบเทียบมาตรการในการจัดการสวนป่าของต่างประเทศ.....	161
บทที่ 4	วิเคราะห์แนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535.....	165
4.1	การจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535.....	165
4.1.1	หลักการและเหตุผลในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535.....	165
4.1.2	มาตรการตามกฎหมายในการจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535.....	166
4.1.2.1	มาตรการของรัฐในการจัดการสวนป่า.....	167
4.1.2.2	มาตรการในการจัดการสวนป่าทางเศรษฐกิจ.....	177
4.1.2.3	มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม.....	185
4.2	ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนป่าตามกฎหมาย.....	192
1)	ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้าม...	193
2)	ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกสร้างในที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่า.....	197
3)	ปัญหาการจัดการพื้นที่ไม้ การเพาะชำกล้าไม้ และการนำกล้าไม้เคลื่อนที่ไปปลูก.....	204
4)	ปัญหาการยกเว้นค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่าและค่าธรรมเนียม.....	207
5)	ปัญหาการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ.....	209
6)	ปัญหาการปลูกป่าของเอกชนรายย่อย.....	213
7)	ปัญหาความไม่หลากหลายทางชีวภาพในสวนป่า.....	216

8) ปัญหานโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่า.....	218
9) ปัญหาการไม่ปลูกป่าทดแทนการตัด.....	219
10) ปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์สวนป่า.....	220
11) ปัญหาภัยธรรมชาติ.....	221
4.3 แนวทางการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย.....	221
4.3.1 แนวทางการจัดการสวนป่าทางด้านสิ่งแวดล้อม.....	222
4.3.1.1 การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของสวนป่า.....	222
4.3.1.2 การฟื้นฟูป่าขึ้นมาใหม่.....	223
4.3.1.3 การทำการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม.....	225
4.3.2 แนวทางการจัดการสวนป่าทางด้านสังคม.....	226
4.3.2.1 สหกรณ์สวนป่าหรือสมาคมเจ้าของป่า.....	227
4.3.2.2 การติดตามตรวจสอบโดยประชาชน.....	229
4.3.2.3 ระบบหมู่บ้านป่าไม้.....	231
4.3.2.4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่า.....	233
4.3.3 แนวทางการจัดการสวนป่าทางด้านเศรษฐกิจ.....	235
4.3.3.1 การใช้ประโยชน์จากสวนป่า.....	235
4.3.3.2 มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการสวนป่า.....	236
4.3.3.3 การให้สิ่งจูงใจในการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า.....	242
4.3.4 แนวทางของรัฐในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน.....	240
4.3.4.1 แนวทางของรัฐในด้านการส่งเสริมการจัดการสวนป่า.....	240
4.3.4.2 แนวทางของรัฐในด้านการแก้ไข.....	242
4.3.4.3 แนวทางของรัฐในด้านการป้องกัน.....	244
4.3.5 มาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย....	246
4.4 เปรียบเทียบมาตรการในการจัดการสวนป่าของต่างประเทศกับประเทศไทย.....	250
บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ.....	255
5.1 บทสรุป.....	255

5.2 ข้อเสนอแนะ.....	258
รายการอ้างอิง.....	264
ภาคผนวก.....	269
- ภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535.....	270
- ภาคผนวก 2 พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530.....	276
- ภาคผนวก 3 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดอัตราค่าตอบแทน ให้ผู้รับอนุญาตทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือปลูกไม้ยืนต้น ต้องชำระ ให้แก่รัฐบาล.....	284
- ภาคผนวก 4 ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดให้ผู้รับสัมปทาน หรือผู้รับอนุญาตทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าหรือออกค่าใช้จ่าย เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า แทนและกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้าง สวนป่า.....	285
- ภาคผนวก 5 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าและการ โอนทะเบียนสวนป่า.....	288
- ภาคผนวก 6 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข การตรวจสอบรายงานและดำเนินการสำหรับที่ดินที่มีหนังสืออนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขต ปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือ ไม้ยืน ในเขตป่าเสื่อมโทรม ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า พ.ศ. 2535...	292
- ภาคผนวก 7 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วย การขึ้นทะเบียน การรับรอง การตี ดอก ประทับ หรือแสดงการยกเลิก และการทำลายตราที่ใช้ในกิจการสวนป่า พ.ศ. 2535.....	295
ภาคผนวก 8 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วย การออกหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ การเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้ เอกสาร สำคัญที่เกี่ยวกับการดังกล่าว การขอ การออกใบแทนหนังสือรับรอง การแจ้ง และหลักฐานแสดงการได้ไม้มามาโดยชอบจากการทำสวนป่า	

พ.ศ. 2535.....	298
- ภาคผนวก 9 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ พ.ศ. 2535.....	301
- ภาคผนวก 10 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.....	303
- ภาคผนวก 11 ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงิน โครงการส่งเสริมเกษตรกร ปลูกป่า พ.ศ. 2542.....	304
- ภาคผนวก 12 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เฉพาะเรื่องสิทธิหน้าที่ของบุคคล การมีส่วนร่วมของ ประชาชน.....	312
- ภาคผนวก 13 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้อง ข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม....	314

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สถานการณ์ปัญหาป่าไม้ในประเทศไทย

ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 320.70 ล้านไร่ หรือประมาณ 513,115 ตารางกิโลเมตร ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเป็นไปอย่างรวดเร็วจากการส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม แต่การพัฒนาโดยการเพิ่มการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ที่ดินอย่างไม่สมดุล ประเทศไทยต้องสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ไปอย่างรวดเร็วในปี พ.ศ.2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าประมาณ 171 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศ¹ แต่ในปี พ.ศ. 2541 พื้นที่เหลือประมาณ 81.08 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 25.28 ของพื้นที่ประเทศ² จะเห็นได้ว่าภายในระยะเวลา 30 กว่าปีที่ผ่านมา ประเทศไทยสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้พื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ยังถูกใช้ประโยชน์มากเกินไปกำลังผลิตของป่า โดยปราศจากการป้องกันแก้ไขจนทำให้เกิดสภาวะการขาดแคลนทรัพยากรป่าไม้เพื่อการบริโภค และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพอย่างรุนแรง

ปี พ.ศ.	พื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ทั่วประเทศ	
	ไร่	ร้อยละของพื้นที่ประเทศ
2504	171,017,812	53.33
2516	138,578,125	43.21
2519	124,010,625	38.67
2521	109,515,000	34.15
2525	97,875,000	30.52
2528	94,291,349	29.40

¹กรมป่าไม้, แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : กองแผนงานกรมป่าไม้, 2539), หน้า 347.

²กรมป่าไม้, สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย 2541, (กรุงเทพมหานคร : เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, 2542), หน้า117.

ปี พ.ศ.	พื้นที่ป่าที่เหลืออยู่ทั่วประเทศ	
	ไร่	ร้อยละของพื้นที่ประเทศ
2531	89,877,182	28.03
2532	89,635,625	27.95
2534	85,436,284	26.64
2536	83,470,967	26.03
2538	82,178,161	25.62
2541	81,076,488	25.28

ที่มา : กรมป่าไม้

สภาพปัญหาป่าไม้ของประเทศไทยในปัจจุบันที่สำคัญมีอยู่ 3 ประการ คือ

1. การลดลงของพื้นที่ป่าไม้อย่างต่อเนื่อง
2. ปัญหาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ขาดประสิทธิภาพ
3. ความขัดแย้งในเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพิ่มสูงขึ้นตลอดเวลา³

สภาพปัญหาป่าไม้ดังกล่าวทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดน้อยลงและเป็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมนั้นมีสาเหตุสำคัญอันเนื่องมาจากปัจจัยแนวทางการพัฒนาระบบที่ขาดสมดุลการดำเนินงานนโยบายของรัฐ ภัยธรรมชาติ เป็นต้น พอจะสรุปถึงสาเหตุได้ดังนี้

1. สาเหตุเกิดจากแนวทางการพัฒนาที่ขาดความสมดุล⁴ โดยการพัฒนามุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจยิ่งกว่าพัฒนาด้านสังคมและด้านระบบนิเวศจะเป็นผลให้ชุมชนเป็นผู้ทำลายป่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

³กรมป่าไม้, ร่างแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาป่าไม้ของประเทศไทย บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้ ,2539), หน้า 2.

⁴สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, รายงานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์วุฒิสภา เรื่อง การจัดการทรัพยากรป่าไม้โดยชุมชน เพื่ออนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร, (กรุงเทพมหานคร : กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540) , หน้า18-20.

1.1 การพัฒนาระบบเศรษฐกิจที่มีได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบนิเวศป่าไม้ควบคู่กันไปเป็นสาเหตุของปัญหาป่าไม้ถูกทำลายอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะการพัฒนาด้วยการสร้างแรงจูงใจด้านคุณภาพชีวิตทำให้การบริโภคของชุมชนถูกระตุ้นจนเกินความจำเป็นและขาดทิศทางที่ถูกต้อง นอกจากนี้การพัฒนาซึ่งเน้นการยกระดับรายได้โดยปราศจากการควบคุมทำให้ประชาชนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองยิ่งกว่าการคุ้มครองและพัฒนาป่าไม้เพื่อเพิ่มผลผลิตชุมชนจึงเข้าแล้วถางป่าขยายพื้นที่ทำเกษตรกรรม รวมทั้งการดำเนินการโครงการของรัฐบาลบางแห่ง ก็เป็นสาเหตุให้ป่าถูกทำลายด้วย

1.2 การพัฒนาสังคมที่ไม่สมดุล เป็นสาเหตุของการทำลายป่าไม้ กล่าวคือ ระบบการศึกษาที่ไม่พัฒนาปัญญาความรู้ของคนให้สมดุล โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในด้านการบริหารจัดการและความรู้ด้านเทคโนโลยี แล้วละเลยการให้ความรู้ที่ปลูกจิตสำนึกของมนุษย์ขึ้นมาอย่างถูกต้อง รวมทั้งการจัดการที่ไม่สร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ชนบทอย่างทั่วถึง ได้ทำให้ความรู้ของคนชนบทอ่อนแอลง นอกจากนี้รัฐได้พัฒนาชนบทโดยวิธีการนำเอาปัญหาต่าง ๆ มาดำเนินการแก้ไขเสียเอง เช่น การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งชุมชนเคยเป็นผู้ดำเนินการและเรียนรู้ การจัดการปัญหาต่างๆ ร่วมกันนั้น ทำให้ความรู้สึกในความเป็นชุมชนที่เคยมีบทบาทหน้าที่ และกฎกติกาการควบคุมก็ไม่มี ความจำเป็นต่อไป ขาดความรู้ที่เกิดจากการร่วมปฏิบัติแก้ปัญหาต่างๆ ขาดการเคารพกฎกติกาที่ชุมชนเคยกำหนด

1.3 การพัฒนาระบบนิเวศที่ขาดความรู้ ทั้งทางด้านการสนับสนุน การบริหารการจัดการ และขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีอย่างเพียงพอ เป็นสาเหตุให้ระบบนิเวศของป่าล้มสลายด้วยปัจจัยที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศ เช่น การเกิดอุทกภัย การเกิดไฟป่าและการทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมเสียหาย เป็นต้นตามธรรมชาติได้ยากการขาดความเข้าใจในความรู้เพื่อการพัฒนา ระบบนิเวศเหล่านี้จะทำให้ป่าไม้ถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง

2. ปัญหาป่าถูกทำลาย เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและวัฒนธรรมประเพณี พื้นที่ของประเทศคงที่แต่เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการทำลายป่า นักวิชาการด้านทรัพยากรได้มีความเห็นว่าพื้นที่ป่าไม้มีความสัมพันธ์แบบผกผันกับจำนวนประชากร เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นประชากรก็ขาดแคลนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ประกอบกับการมีการศึกษาค่ามีถิ่นฐานอยู่ในท้องที่ห่างไกลจากแหล่งชุมชนยังคงใช้วิธีการประกอบอาชีพด้วยการเกษตรกรรม จึงมีการบุกรุกป่าไม้เพื่อทำไร่เลื่อนลอย สำหรับวัฒนธรรมประเพณีก็มีส่วนทำให้พื้นที่ป่าลดลง คือ ประเพณีของ คนไทยในชนบทซึ่งยึดอาชีพเกษตรเป็นพื้นฐาน การทำมาหากินจึงมักมีการสะสมที่ดินไว้เป็นจำนวนมาก ๆ

เรื่องเดช ศรีวรรณนะ, สถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.,2533), หน้า 1.

เพื่อที่จะทำผลผลิตมากขึ้น เมื่อบิดามารดาตายลงก็จะแบ่งพื้นที่การเกษตรให้แก่ ลูกหลานต่อไปเรื่อย ๆ จนที่ดินดังกล่าวลดลงไปจนเหลือพื้นที่ขนาดเล็กใช้ทำการเกษตรไม่พอเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ก็ต้องไปแสวงหาที่ดินแปลงที่ใหญ่กว่าเดิม ซึ่งโดยมากจะใช้วิธีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้

3. การกว้านซื้อที่ดินของนายทุน⁶ โดยการยึดครองพื้นที่ซึ่งเกษตรกรผู้ยากจนนำมาเป็นหลักฐานค้ำประกันการกู้ยืมเงินเมื่อไม่สามารถใช้หนี้คืนได้ พื้นที่จึงถูกยึดตกเป็นของนายทุน ราษฎรเหล่านี้จึงพากันบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด นอกจากนี้นายทุนยังกว้านซื้อที่ดิน ในบริเวณที่มีการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติ โดยการสนับสนุนหรือจ้างราษฎรให้บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อจะได้เป็นหลักฐานการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า และขอเอกสารสิทธิภายหลัง เป็นต้น

4. นโยบายของรัฐ⁷ ได้แก่

4.1. การให้สัมปทานป่าไม้ เนื่องจากอดีตทรัพยากรป่าไม้ มีความอุดมสมบูรณ์ รัฐได้ใช้วิธีการพัฒนาประเทศโดยการเร่งระดมนำทรัพยากรป่าไม้มาเป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจหารายได้เพื่อพัฒนาประเทศโดยการให้สัมปทานป่าไม้ ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511 โดยอนุญาตทำไม้ป่าบกในระยะยาว มีอายุสัมปทาน 30 ปี การสัมปทานทำไม้ทำให้พื้นที่ป่าลดลงได้ดังนี้⁷

(1) การให้สัมปทาน มีข้อกำหนดให้ผู้รับสัมปทานปลูกและบำรุงป่าเพื่อทดแทนไม้ที่ถูกตัดไป แต่ปรากฏว่ามีการปลูกป่าทดแทนและบำรุงรักษาป่าตามเงื่อนไขน้อยมากและไม่ได้ผล

(2) โดยหลักการแล้ว ผู้ได้รับสัมปทานจะตัดไม้ได้เฉพาะต้นไม้ที่เจ้าหน้าที่ดีตรรกษาเท่านั้นและจะต้องตัดทีละแปลงหมุนเวียนกันไปเพื่อให้ป่าไม้ที่ถูกตัดได้พักฟื้นคืนสภาพป่า แต่ปรากฏว่าผู้รับสัมปทานได้ลักลอบตัดไม้หวงห้ามและไม้ที่ไม่ได้รับสัมปทานซึ่งมีราคาดีไปด้วย นอกจากนี้ในกระบวนการตัดไม้และชักลากไม้ ยังก่อให้เกิดความเสียหายแก่ไม้อื่น ๆ รวมทั้งไม้ต้นเล็กและพืช พันธุ์ไม้ต่าง ๆ อย่างมากมาย ป่าที่มีการให้สัมปทานทำไม้จะเปลี่ยนสภาพจากป่าดิบเป็นป่าโล่งเตียน ในสภาพเช่นนี้ยังทำให้การกลับฟื้นคืนสภาพป่าโดยธรรมชาติเป็นไปได้ยากมาก

⁶ครองสิน บุญบุตร, การศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้, 2540), หน้า 11.

⁷เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, บรรณาธิการ, การบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2535), หน้า 180.

(3) การตัดถนนเพื่อเข้าไปตัดไม้และชักลากไม้ออกจากป่าสัมปทานได้ช่วยให้ชาวบ้านสามารถเข้าไปจับจองและบุกเบิกที่ป่าทำการเกษตรและสามารถใช้ขนส่งผลิตผลการเกษตรเข้ามาขายตลาดในเมือง

4.2. นโยบายด้านความมั่นคงจากนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลในอดีตมีผลให้เกิดการทำลายป่าไม้ขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อทำลายแหล่งหลบซ่อนและศูนย์ปฏิบัติการของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งเป็นสภาพที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในทุกภาคของประเทศเช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อำเภอประคำ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ และอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พบว่าทางกองทัพได้สนับสนุนให้ราษฎรเหล่านั้นได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาตินั้น ๆ อย่างถาวรเป็นการตอบแทนและรางวัลในการช่วยเหลือราชการ ซึ่งภายหลังเมื่อสงคราม ยุติลงคำมั่นสัญญาดังกล่าวก็ยุติลงไปด้วยไม่มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้เพียงพอสำหรับครอบครัวและมีการนำโครงการอื่นๆ เช่น การปลูกป่าเข้ามาใช้ในพื้นที่ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในเรื่องที่ดินทำกินโดยทั่วไป จากการที่รัฐใช้นโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ ดึงเอามวลชนเข้าฝ่ายรัฐบาลโดยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งสนับสนุนให้ราษฎรแผ้วถางป่าเพื่อเป็นพื้นที่ทำการเกษตร จึงสรุปสาเหตุการทำลายป่าจากนโยบายเพื่อความมั่นคง ดังนี้⁸

(1) วิธีการที่รัฐใช้ในการปราบปรามคอมมิวนิสต์วิธีหนึ่งคือ การสนับสนุนให้มีการตัดไม้ทำลายป่ามีการตัดถนนเข้าไปในเขตป่าที่มีการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าคอมมิวนิสต์เคลื่อนไหวและหลบซ่อนตัวอยู่ในป่า ซึ่งยากแก่การปราบปราม ดังนั้น ถ้าไม่มีป่าหรือป่าถูกทำลายไป คอมมิวนิสต์จะไม่มีที่หลบซ่อนจะถูกปราบปรามให้หมดสิ้นไปในที่สุด

(2) ในเขตที่มีการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะไม่กล้าหรือไม่สามารถเข้าไปปลูกป้องกันการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าเหล่านี้บางพื้นที่จึงมีการลักลอบตัดไม้กันมาก

(3) ในเขตที่มีการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์บางเขตรัฐได้สนับสนุนให้ชาวบ้านเข้าไปตั้งชุมชน บุกเบิกที่ป่าทำการเกษตรเพื่อใช้เป็นเขตกันชน

(4) ในเขตที่มีการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์บางเขตคอมมิวนิสต์จะทำหน้าที่คุ้มครองนายทุนที่เข้าไปลักลอบตัดไม้ในเขตป่าเหล่านี้ บางพื้นที่จึงมีการลักลอบตัดไม้กันมาก

(5) ในเขตที่มีการเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ต่างเขตคอมมิวนิสต์ได้นำที่ป่ามาจัดสรรให้ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนและบุกเบิกทำการเกษตร

⁸ เรื่องเดียวกันหน้า, หน้า 196-199.

4.3. นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การสร้างเขื่อน การพัฒนาประเทศ จำเป็นจะต้องสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า เพื่อการเกษตร ก็เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างพื้นฐาน แต่การสร้างเขื่อนทำให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดน้อยลงไป ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปในคราวเดียวกัน เพราะการสร้างเขื่อนมีวิธีการ ขั้นตอน ไม่ว่าจะต้องอพยพราษฎร พื้นที่ที่ถูกน้ำท่วม ต้องตัดไม้ให้หมดเพื่อป้องกันมิให้น้ำเน่าเสีย ดังนั้น การสร้างเขื่อนมีส่วนทำให้พื้นที่ป่าลดลง คือ

(1) การสร้างเขื่อนจะต้องมีการเก็บกักน้ำเหนือเขื่อนเป็นจำนวนมากทำให้เกิดน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้าง พื้นที่ป่าและพื้นที่ระหว่างหุบเขา บริเวณที่ถูกน้ำท่วม ต้นไม้จะถูกตัดออกหมด พื้นที่ป่าที่ถูกทำลายไปจะมากขึ้นขึ้นอยู่กับขนาดของเขื่อนที่จะกักเก็บน้ำเหนือเขื่อนไว้ได้มากน้อยเพียงใด หากมีบริเวณพื้นที่จำนวนมาก พื้นที่ป่าไม้ก็จะถูกทำลายมากตามไปด้วย

(2) การสร้างเขื่อนจะต้องมีการทำถนน เพื่อขนเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าไปบริเวณพื้นที่สร้างเขื่อน รวมทั้งสร้างที่พักของเจ้าหน้าที่บำรุงรักษาเขื่อน สร้างที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำให้พื้นที่ป่าบางส่วนถูกทำลายไปด้วย

(3) การสร้างเขื่อน จะต้องมีการอพยพชาวบ้าน ออกจากบริเวณน้ำท่วมไปอยู่ที่แห่งใหม่ จึงต้องหาพื้นที่มารองรับ ก็จะหนีไม่พ้นในพื้นที่ป่าไม้ ผู้ที่ถูกอพยพส่วนมากแล้วไปอยู่ในนิคมสร้างตนเอง ซึ่งเป็นสภาพป่าที่เสื่อมโทรม เสื่อมสภาพแล้วทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มไม่ยอมอยู่เพราะนิคมสร้างตนเองเป็นพื้นที่ป่าหมดสภาพเป็นที่ราบสูง พื้นดินไม่อุดมสมบูรณ์ ไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตร ชาวบ้านที่อพยพไปอยู่ในนิคมสักระยะหนึ่งก็จะขายที่ดินจัดสรรหรือแยกครอบครัวไปหา จ้างของพื้นที่แห่งใหม่อีก

5. ภัยธรรมชาติ ได้แก่ ไฟป่าที่คนลักลอบจุดเผา โรคและศัตรูพืชป่าไม้ ในฤดูแล้งมัก จะมีไฟป่าเผาทำลายพื้นที่ป่าที่เป็นป่าผลัดใบและลูกกลมเข้าสู่ป่าไม้ผลัดใบ ซึ่งก่อความเสียหายอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหาย แก่เมล็ดไม้ ลูกไม้ และต้นไม้ที่ไม่สามารถทนไฟได้ ไฟป่าจึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการสูญเสียพื้นที่ป่า จากรายงานของกรมป่าไม้ระบุว่าป่าไม้ลดลงอันเนื่องมาจากไฟไหม้ป่าประมาณ ปีละ 12-13 ล้านไร่ หรือร้อยละ 14.85 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด โดยในปี 2539 พบว่ามีไฟไหม้ป่าราว 9-12 ล้านไร่ นอกจากนี้ยังปรากฏว่าในพื้นที่ป่าไม้บางท้องที่ยังมีปัญหาจากโรคและแมลงมาทำลายต้นไม้อีกด้วย⁹

⁹ ครองสิน บุญบุตร , การศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้, 2540), หน้า 12.

6. ทัศนคติของประชาชนในเรื่องของการอนุรักษ์และพัฒนา¹⁰

ปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีความคิดเห็นในกิจกรรมด้านป่าไม้ไม่ถูกต้องก็คือ ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์และพัฒนา ความจริงการพัฒนานั้น เราเริ่มต้นตัวมานาน และเป็นเรื่องเป็นราวเห็นได้ชัดตั้งแต่ฝรั่งเริ่มมาล่าเมืองขึ้นในภูมิภาคนี้ และมีความสนใจมากขึ้นเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้การนำของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้น ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งในหลาย ๆ อย่างยังถือเป็นแนวปฏิบัติอยู่จนทุกวันนี้ ส่วนการอนุรักษ์นั้นเพิ่งมาตื่นตัวกันในชั้นหลังปี 2516 การเผยแพร่กิจกรรมในการอนุรักษ์ จึงอยู่ในแนวของ " การปลูกระดม" เสียมาก แทนที่จะอยู่ในแนวของวิชาการที่ถูกต้องแท้จริง

ดังนั้น ทัศนคติของประชาชนจึงโน้มน้ำหนักไปในทางของการปลูกระดม นักปลูกระดมว่าอย่างไรก็เห็นไปตามนั้น ซึ่งนักปลูกระดมในสมัยนั้นได้แก่ ผู้นำชุมชน พระ ข้าราชการ และพวก NGO นักปลูกระดมมีความสำเร็จทั้งในทางด้านการเมืองและการอนุรักษ์กำลังสำคัญของนักปลูกระดมที่ใช้อยู่เสมอ "กำลังบริสุทธิ์" ได้แก่ นิสิตนักศึกษาที่กำลังสนใจ "ศึกษา" ในเรื่องราวต่าง ๆ ไม่รู้อะไรจริง และอาจไม่รับผิดชอบอะไรก็ได้ อนึ่ง เห็นว่ามีประโยชน์หากจะกล่าวว่า การอนุรักษ์และพัฒนานั้น เป็นกิจกรรมที่ทึงกันไม่ได้ พัฒนาโดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์จะไปไม่ตลอดรอดถึง อนุรักษ์โดยไม่มีเรื่องของการพัฒนาอยู่ในสมองก็เป็นไปไม่ได้ ในบางกรณีกิจการบางอย่างยากที่จะแยกว่าเป็นการอนุรักษ์หรือพัฒนา ตัวอย่างเช่น ทะเลน้อยก่อนที่จะประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า ชาวบ้านชอรัทปลา ล่านกกันเกือบจะสูญพันธุ์ เมื่อประกาศและเข้าไปดำเนินการใหม่กรมป่าไม้ได้รับการต่อต้านจากรายกรอย่างหนัก แต่หลังจากการประกาศเพียงปีเดียว ราษฎรกลับชื่นชม ทั้งนี้เพราะปลากลับอุดมสมบูรณ์ขึ้น มีคนไปเที่ยวชมนก ชมภูมิประเทศ ราษฎรได้มีอาชีพให้บริการนักท่องเที่ยว และขายอาหาร ของที่ระลึก ร่ำรวยอยู่ดีมีความสุขไปตาม ๆ กัน โดยสรุปในที่นี้ก็คือ การอนุรักษ์จริง ๆ ไปกันได้กับการพัฒนา

¹⁰ พงศ์ โสโน , การพัฒนาป่าไม้เพื่อความมั่นคงของชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมการปลูกป่าเอกชน กรมป่าไม้) ,หน้า 32-33.

7. ระเบียบและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อการพัฒนาป่าไม้¹¹

ความไม่ชัดเจนและสอดคล้องกันของกฎหมายและนโยบายการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของแต่ละหน่วยงาน ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานรับผิดชอบต่างๆ มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการจัดการทรัพยากรเฉพาะหน่วยงาน และแยกจากกันโดยเด็ดขาด จึงมีผลทำให้การจัดการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรเกิดความขัดแย้งกัน นอกจากจะเป็นระเบียบที่วางขึ้นเพื่อสนองนโยบายซึ่งตั้งอยู่บนแนวความคิดหรือทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ดังที่กล่าวมาแล้วก็ยังมีอยู่อีก ที่เกิดจากความล่าช้าของกระบวนการในการดำเนินงานของทางราชการ กฎเกณฑ์เก่าๆ ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะได้กล่าวเป็นประเด็นสำคัญๆ ไว้พอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

(1) พ.ร.บ. ป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ตั้งอยู่บนหลักการควบคุมป้องกันเป็นใหญ่ มีความคล่องตัวในการบริหารพอสมควร เกื้อกูลต่อการป้องกันอนุรักษ์มาก ให้โอกาสแก่การพัฒนาบ้าง ยิ่งเมื่อประชาชนตื่นตัวในการอนุรักษ์มากขึ้น การแก้ไข พ.ร.บ. ฉบับนี้ก็เข้มงวดขึ้นในด้านข้อกำหนดและการกำหนดโทษ การเพิ่มโทษในกฎหมายอย่างเดียวโดยไม่แก้สภาพแวดล้อมของสังคมโดยทั่วๆ ไป ทำให้มีการต่อต้านการปราบปรามสูงขึ้น บทบัญญัติตามมาตราที่กำหนดให้ลงโทษผู้ประกอบการ ซึ่งบกพร่องในการปฏิบัติตามเงื่อนไขขออนุญาตหรือกฎกระทรวง ซึ่งเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อยๆ มีโทษถึงขนาดต้องจำคุกนั้น ไม่เกื้อกูลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมประเภทนี้

(2) ไม่มีมาตรการทางกฎหมายหรือนโยบายใดจนถึงบัดนี้ ที่จะมีการตั้งองค์กรขึ้นบริหารงานป่าไม้ให้มีความมั่นคงในเรื่องนโยบายและวิธีการ ให้มีผลในการพัฒนาการป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้อำนาจสมบูรณ์แบบแก่รัฐมนตรีแต่ผู้เดียวนั้น ทำให้ความคิดเห็นส่วนตัวของบุคคลเข้ามามีอิทธิพลในการบริหารด้านป่าไม้ ซึ่งต้องการความมั่นคงมากเกินไป

(3) การรวบอำนาจไว้ที่กระทรวงหรือกรมเป็นส่วนมาก ทำให้การดำเนินกิจการเป็นไปโดยเชื่องช้า เรื่องส่วนมากไม่เสียเวลาเพราะมีปัญหาในข้อเท็จจริงหรือวิชาการ แต่มักอยู่ที่ผู้บริหารไม่มีเวลาศึกษา ไตร่ตรองและวินิจฉัยสั่งการเสียมากกว่า การล่าช้าของระบบราชการ ทำให้คนสุจริตหมดกำลังใจในการทำงาน คนที่อยู่กำกึ่งย่อท่อต่อการเคารพกฎหมายและเชื่อฟังเจ้าหน้าที่ต้องละทิ้งโครงการ หรือไม่ก็เสี่ยงทำผิด

(4) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปัจจุบัน ซึ่งงานป่าไม้สังกัดอยู่มีหน่วยงานสังกัดมากมายเกินไปที่ผู้บริหารระดับสูง จะเสียเวลามาพิจารณาในปัญหาเล็กซึ่งได้ นอกจากนั้น แม้งานของกรมป่าไม้จะเข้ากระทรวงมากกว่ากรมอื่น ๆ หลายๆ กรมรวมกันแต่บุคลากรในสายงานของกรมป่า

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-36.

ไม้ ซึ่งมีพื้นฐานทางป่าไม้ไม่เคยมีโอกาเข้าบริหารงานในระดับสูงในกระทรวง ตลอดระยะเวลาที่แล้วมา

1.2 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรป่าไม้ คือ สิ่งสำคัญ เพราะว่า 3 ทศวรรษในการพัฒนาประเทศไทยที่เป็นความมั่นคงและความมั่งคั่งของประเทศ เราได้นำทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้มาใช้แสวงหารายได้และกำไรแต่ไม่ได้นำกำไรนั้นไปลงทุนในการพัฒนาที่ให้ผลตอบแทนที่ดีแก่ประเทศชาติ รวมทั้งการทุ่มเทเม็ดเงินในการลงทุนเพื่อรักษาป่าและปลูกสร้างสวนป่าให้อุดมสมบูรณ์ดั้งเดิม จึงเป็นการยากที่จะวินิจฉัยว่าอะไรคือ "การพัฒนาที่ให้ผลตอบแทนที่ดีแก่ประเทศชาติหรือบางทีก็พัฒนาจนล่าช้าเกินไป จนดูดซับความมั่งคั่งไม่ทัน ผลจึงเป็นการพัฒนาแบบไม่ยั่งยืน ในอดีตที่ผ่านมาม่าจะพบว่าผลกำไรจากภาคป่าไม้นั้นได้ถูกนำไปพัฒนาภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยเปลี่ยนทรัพยากรป่าไม้ให้เป็นเงินตราเปลี่ยนพื้นที่ป่าให้เป็นพื้นที่เกษตรและนำกำไรจากการส่งออกไม้ไปพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งนำไปสู่ความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและมั่นคงทางเศรษฐกิจจากทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ทำให้พื้นที่ป่าลดลง ในขณะที่เดียวกันปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลกเริ่มต่อเค้าทวีความรุนแรงขึ้น ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้

สำหรับประเทศไทยที่มีนโยบายมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 ได้มีการขยายการผลิตทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม โดยไม่มีการจัดการที่เหมาะสมประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงตามลำดับ ป่าไม้ได้ถูกบุกรุกทำลายจนเกินขีดความสามารถที่จะฟื้นตัวได้เองตามธรรมชาติภายในเวลาที่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม การทำลายป่าไม้นอกจากจะทำให้คุณภาพของระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนไม้ใช้สอยและไม่สำหรับอุตสาหกรรมทำให้ต้องเสียดุลการค้าในการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เป็นมูลค่ามหาศาลในแต่ละปี

กระแสการอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมจากนักวิชาการ นักอนุรักษ์ และนักพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก เป็นเหตุให้ประเทศต่าง ๆ จากทั่วโลกตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม จนในที่สุดมีการจัดให้มีการประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment

and Development : UNCED) หรือเรียกว่า "Earth Summit" ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร (Rio De Janeiro) ประเทศบราซิล ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1992 ซึ่งเป็นการประชุมที่มีผู้นำประเทศ หัวหน้าคณะรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ระดับสูง รวมทั้งสิ้น 179 ประเทศได้มีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญ 5 ฉบับ คือ¹²

(1) ปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The Rio Declaration on environment and Development) ประกอบด้วยหลักการสำคัญทั้งหมด 27 ประการ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสหประชาชาติ ในการดำเนินการพัฒนา เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

(2) แผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยใน Agenda 21 กล่าวไว้ว่าประชากร การบริโภค และเทคโนโลยี เป็นพลังผลักดันหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และมีความจำเป็นต้องดำเนินการอะไรบางอย่างเพื่อที่จะลดรูปแบบของการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยและไร้ประสิทธิภาพในบางส่วนของโลก ในขณะที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้นในส่วนอื่นๆ ของโลก Agenda 21 ยังเสนอนโยบายและแผนงานในการที่จะบรรลุถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนระหว่างการบริโภคประชากรและสมรรถนะของโลกในการดำรงสิ่งมีชีวิต (Earth life supporting capacity) รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีและเทคนิคต่างๆ ที่จะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในขณะที่เดียวกันที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวัง นอกจากนี้ Agenda 21 เสนอแนวทางต่างๆ เพื่อต่อสู้กับความเสื่อมโทรมของดิน อากาศและน้ำ และเสนอแนวทางเพื่ออนุรักษ์ป่าไม้และความหลากหลายชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต การต่อสู้กับความยากจน แก้ไขการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยการวางแผนและการจัดการกับการศึกษา สุขภาพอนามัย การแก้ปัญหาของเมืองใหญ่ๆ และของเกษตรกร กล่าวถึงบทบาทของทุก ๆ กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล นักธุรกิจ สหภาพแรงงาน นักวิทยาศาสตร์ อาจารย์ คนพื้นเมือง สตรี เด็ก และเยาวชน กล่าวคือ Agenda 21 เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นหนทางที่จะเอาชนะทั้งในเรื่องของความยากจนและการทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 11 เรื่องการแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า (Combating Deforestation) เนื่องจากความจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาต้องอนุรักษ์และปลูกป่าเพื่อที่จะรักษาหรือฟื้นความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ รัฐบาลต้องดำเนินงานร่วมกับภาคธุรกิจ องค์กรเอกชน (NGO) นักวิทยาศาสตร์ นักเทคโนโลยี ชุมชนท้องถิ่น

¹² สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2542), หน้า 25-26.

คนพื้นเมือง รัฐบาลท้องถิ่นและสาธารณชน ในการกำหนดนโยบายการจัดการและการอนุรักษ์ป่าไม้ในระยะยาวเพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำลำธารและป่าไม้ในแต่ละภูมิภาค การจัดการป่าไม้ให้ดีขึ้นจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลในเรื่องสภาวะการณ์ของป่าไม้เพิ่มมากขึ้น ในหลายๆ กรณี และรัฐบาลควรจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติเพื่อการพัฒนาป่าไม้ที่ยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานในด้านต่างๆ ตั้งแต่การใช้ภาพถ่ายดาวเทียม การใช้เครื่องมือตัดไม้ที่ทันสมัย จนถึงนโยบายของรัฐบาลที่จะสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากต้นไม้และผลผลิตของป่าไม้อื่นๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น รัฐบาลและภาคธุรกิจเอกชน องค์กรที่มีใช้รัฐบาล และกลุ่มต่างๆ สามารถใช้ประโยชน์ป่าไม้ ดังนี้

(1) ปลูกป่าเพิ่มมากขึ้น เพื่อลดสภาวะกดดันที่มีต่อการใช้ป่าไม้ที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม หรือที่มีต้นไม้เก่าแก่ปลูกพืชไร่ ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจแทรกกระหว่างต้นไม้ เพื่อเพิ่มคุณค่าของป่าไม้ที่ได้รับการจัดการให้มากยิ่งขึ้น

(2) เพาะเลี้ยงพันธุ์ไม้ซึ่งสามารถเพิ่มผลผลิตและมีความต้านทานความกดดันจากสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

(3) ปกป้องป่าจากไฟป่า ตัวแมลงที่กัดกินต้นไม้ การลักลอบตัดไม้ และทำเหมืองแร่ การลดสารมลพิษซึ่งมีผลกระทบต่อป่าไม้ รวมทั้งมลพิษทางอากาศซึ่งผ่านข้ามพรมแดนของประเทศ

(4) จำกัดและยุติการทำไร่เลื่อนลอย โดยแก้ไขสาเหตุพื้นฐานทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

(5) ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและในลักษณะที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม แต่เกิดมลพิษน้อยลง และขยายอุตสาหกรรมแปรรูปซึ่งใช้ไม้และผลผลิตอื่นๆ จากป่าไม้

(6) ลดความสูญเสียจากการใช้ไม้ (wood waste) ให้น้อยที่สุด และพยายามนำพันธุ์ไม้ที่ถูกกละเลยมานำมาใช้ประโยชน์

(7) สนับสนุนการประกอบธุรกิจขนาดเล็กที่ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาชนบท และการประกอบธุรกิจของท้องถิ่น

(8) เพิ่มปริมาณของมูลค่าเพิ่ม (Value-added) จากการแปรรูปในขั้นทุติยภูมิ (secondary processing) ของผลผลิตป่าไม้ เพื่อให้มีการจ้างงานและมีรายได้จากการเก็บเกี่ยวป่าไม้ในแต่ละครั้งเพิ่มมากขึ้น

(9) สนับสนุนการปลูกต้นไม้ในเขตเมืองเพื่อช่วยทำให้พื้นที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่ชุ่มชื้นร่มเย็น

(10) สนับสนุนการใช้ประโยชน์ผลผลิตอื่นๆ จากป่าไม้ เช่น สมุนไพร สีย้อมผ้า เส้นใย ยางไม้ ยางสน หญ้าฟาง หวาย ไม้ไผ่ และสนับสนุนประดิษฐ์กรรมท้องถิ่น

(11) สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ที่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ เช่น การท่องเที่ยวที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (eco-tourism) การจัดหาสารพันธุกรรม (genetic materials) เช่น เพื่อใช้ทำเวชภัณฑ์

(12) ลดความเสียหายที่จะเกิดกับป่าไม้ โดยสนับสนุนให้มีการจัดการอย่างยั่งยืนในบริเวณพื้นที่ใกล้กับต้นไม้

เพื่อที่จะได้รับประโยชน์จากป่าไม้เพิ่มขึ้น บางประเทศจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อที่จะได้รับคำแนะนำในเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่ และการใช้ภาษีการค้าที่เป็นธรรมโดยไม่มีการตั้งข้อจำกัดแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือห้ามการค้าผลผลิตจากป่าไม้ นอกจากนี้ สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในลักษณะที่ยั่งยืนแล้ว ประเทศต่างๆ จำเป็นต้องจัดตั้งหรือขยายบริเวณพื้นที่ที่ได้รับการคุ้มครอง (protected areas) ออกไป เพื่อรักษาป่าไม้บางชนิดเอาไว้ อันจะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ และถิ่นพำนักอาศัยของสัตว์ป่า บางครั้งมีการคุ้มครองป่าไม้เพื่อคุณค่าทางสังคมและจิตใจ รวมทั้งการเป็นถิ่นอาศัยแบบดั้งเดิมของชนพื้นเมืองผู้อยู่อาศัยอยู่ในป่าและชุมชนท้องถิ่นต่างๆ¹³

(3) คำแถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการในเรื่องการป่าไม้¹⁴ (Statement of Principle on forests)

เป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับป่าไม้ทุกประเภท อันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ และรักษาไว้ซึ่งสิ่งมีชีวิตทุกรูปแบบ ซึ่งคำแถลงการณ์ที่กรุงริโอฯ กล่าวว่า ป่าไม้ซึ่งมีกระบวนการทางนิเวศที่สลับซับซ้อน เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจและการดำรงไว้ซึ่งรูปแบบต่างๆ ของสิ่งมีชีวิต ป่าไม้ยังเป็นแหล่งที่มาของไม้ อาหารและยา และเป็นที่เก็บรวบรวมผลผลิตทางชีวภาพหลายชนิดซึ่งยังไม่ถูกค้นพบ เป็นแหล่งกักเก็บน้ำและคาร์บอนซึ่งมีฉะนั้นแล้วก็จะลอยขึ้นชั้นบรรยากาศของโลกและกลายเป็นก๊าซเรือนกระจก ป่าไม้ยังเป็นแหล่งพำนักอาศัยของสัตว์ป่าชนิดต่างๆ และด้วยพรรณไม้เขียวสดที่

¹³ Micheal Keating , แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, แปลโดย กระทรวงการต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม, มปป.), หน้า 31-33.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน , หน้า 80-81.

สงบร่มรื่นและความสำนึกของประวัติศาสตร์ ได้สนองตอบความต้องการทางจิตใจและทางวัฒนธรรมของมนุษย์ หลักการเกี่ยวกับป่าไม้ รวมถึง

(1) ทุกๆ ประเทศควรเข้าร่วมใน "การทำให้โลกเป็นสีเขียว" (the greening of world) โดยการอนุรักษ์และปลูกป่าไม้

(2) ประเทศต่างๆ มีสิทธิที่จะใช้ประโยชน์จากป่าไม้เพื่อความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเอง การใช้ประโยชน์ดังกล่าวควรเป็นไปตามนโยบายของประเทศที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(3) การใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบของการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในระดับโลก

(4) การจัดการป่าไม้ควรเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและจิตใจ

(5) ผลประโยชน์ที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์เทคโนโลยีชีวภาพและสารพันธุกรรมจากป่าไม้ควรแบ่งปันให้กับประเทศที่เป็นที่มาของป่าไม้ตามข้อตกลงที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน

(6) ป่าที่ได้รับการปลูกขึ้นมาเป็นแหล่งที่มาที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมของพลังงานที่คืนรูปและวัตถุดิบเพื่อการอุตสาหกรรม การใช้ไม้ทำฟืนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ความจำเป็นดังกล่าวควรได้รับการตอบสนองโดยการใช้ป่าไม้อย่างยั่งยืน และการปลูกป่าขึ้นใหม่ซึ่งจะช่วยเพิ่มการจ้างงานและลดความกดดันที่จะตัดไม้จากป่าไม้ที่มีอายุมานาน

(7) แผนงานของชาติควรให้ความคุ้มครองรักษาป่าไม้ที่มีลักษณะพิเศษบางชนิด เช่น ป่าไม้ที่เก่าแก่ หรือป่าไม้ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม จิตใจ ประวัติศาสตร์ ศาสนา และอื่นๆ

(8) ประเทศกำลังพัฒนาควรได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากนานาประเทศรวมทั้งจากภาคธุรกิจเอกชน เพื่อช่วยคุ้มครองป่าไม้

(9) แผนงานป่าไม้ควรคิดรวมมูลค่าผลผลิตของป่าไม้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและมิใช่เศรษฐกิจรวมทั้งค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนและผลประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเก็บเกี่ยวหรือคุ้มครองป่าไม้ควรหลีกเลี่ยงการดำเนินนโยบายอันจะนำไปสู่การเสื่อมโทรมของป่าไม้

(10) การวางแผนและดำเนินนโยบายป่าไม้ของชาติควรให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ เข้ามีส่วนร่วมทั้งสตรี ผู้อาศัยอยู่ในป่า (forest dwellers) คนพื้นเมือง นักอุตสาหกรรม คนงาน และองค์กรเอกชน (NGO)

(11) นโยบายป่าไม้ควรสนับสนุนเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และสิทธิต่างๆ ของคนพื้นเมืองและผู้อาศัยอยู่ในป่าในการจัดทำแผนงานป่าไม้ ควรให้ความเคารพ และความรู้ในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ส่งเสริมกิจกรรม

ทางเศรษฐกิจและการครอบครองที่ดินของกลุ่มบุคคลดังกล่าวซึ่งช่วยสนับสนุนการใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืน รวมทั้งให้มีการทำงานเลี้ยงชีพ และมีระดับของความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

(12) การค้าผลผลิตต่างๆ จากป่าไม้ควรอยู่บนพื้นฐานของกฎเกณฑ์ที่ไม่เลือกปฏิบัติและประเทศต่างๆ ให้การยอมรับ ไม่ควรใช้มาตรการฝ่ายเดียว (unilateral measures) หรือการดำเนินงานโดยพลการเพื่อที่จะจำกัดหรือห้ามการค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ระหว่างประเทศ

(13) มาตรการทางการค้าควรสนับสนุนการแปรรูปไม้ท้องถิ่นและทำให้ราคาสินค้าแปรรูปสูงขึ้น ควรยกเลิกหรือลดมาตรการทางด้านภาษีหรืออุปสรรคทางการค้าอื่นๆ ที่จะมีผลกระทบต่อการขายสินค้าดังกล่าว

(14) ควรมีการควบคุมสารมลพิษ เช่น การตกหล่นของสารกรดจากอากาศ (acidic fallout) ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อป่าไม้

(4) อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ (UN Framework on climate change) มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระดับก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสภาวะอากาศทั่วโลก โดยลดปริมาณการปล่อยก๊าซบางชนิดขึ้นสู่บรรยากาศโลก

(5) อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity) เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับวิธีการที่จะอนุรักษ์ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต และเพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรม และเท่าเทียมกันจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

ประเทศไทยได้ลงนามรับรองการประชุมสุดยอด United Nation Earth Summit ขององค์การสหประชาชาติ ที่เมืองริโอเดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 2535 ในวาระที่ 21 (Agenda 21) ในความตกลงร่วมกันแก้ไขปัญหาล้างแฉดล้อมโลกมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ คือ การจัดการ การอนุรักษ์ และพัฒนาป่าไม้ทุกชนิดบนพื้นฐานของความยั่งยืน โดยต้องรักษาพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและต้องเร่งรัดการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากบรรยากาศโลกและรักษาสิ่งแวดล้อมโลกโดยรวมตลอดจนเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้บนพื้นฐานของความยั่งยืนที่สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต พร้อมกับเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันหากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการหยุดยั้งการทำลายป่าชนิดต่างๆ

ปฏิญญาริโอ เป็นข้อตกลงที่สำคัญสำหรับการดำเนินการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งแม้จะไม่ถือเป็นข้อบังคับเหมือนกฎหมายแต่มีผล

ผูกมัด ทางการเมืองและเป็นเรื่องที่จะหลีกเลี่ยงได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย เนื่องจากสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ และการที่จะต้องถูกกดดันด้านการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งความร่วมมือด้านต่างๆ กับนานาชาติ ซึ่งสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการป่าไม้ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการ 21 และถ้อยแถลงว่าด้วยหลักการเรื่องป่าไม้นั้น ได้เน้นให้เห็นว่าป่าไม้มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมของโลก การพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จึงควรจะได้ดำเนินการบนพื้นฐานแห่งความยั่งยืนของระบบนิเวศป่าไม้และสอดคล้องกับภาวะสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ตลอดจนความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้มีการประชุมป่าไม้โลกครั้งที่ 10 มีชื่อเป็นทางการว่า 10th WORLD FORESTRY CONGRESS ได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 17-26 กันยายน 2534 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เพื่อเป็นการปลุกเร้าให้ตระหนักถึงการที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เร่งด่วนและอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับปัญหาด้านการพัฒนาและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในเรื่องการของทรัพยากรป่าไม้ อันเป็นทรัพยากรที่สร้างขึ้นมาทดแทนได้ รวมถึงการเชิญชวนให้ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องทั่วโลกหันมาสนับสนุนนโยบายการใช้ระบบการจัดการเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด ให้เป็นนโยบายที่ยอมรับและถือปฏิบัติกันถ้วนทั่วภูมิภาคบนโลกนี้การประชุมครั้งนี้ได้ย้ำเตือนถึงความสำคัญของสินค้าและบริการจากป่าไม้ที่สามารถสร้างขึ้นทดแทนส่วนที่นำไปใช้ไว้แล้ว (renewable) ซึ่งได้มาจากต้นไม้และป่าในรูปของวัสดุก่อสร้าง เชื้อเพลิงแหล่งฟืนฟางของสัตว์ป่า และอาหารของสิ่งมีชีวิต รวมถึงกิจกรรมอื่น เช่น เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ในการประชุมมีสาระสำคัญดังนี้¹⁵

1. ความสำคัญของป่าอันอุดมสมบูรณ์ที่เป็นปัจจัยการรักษาความสมดุลของปริมาณน้ำบนโลก วัฏจักรของคาร์บอน การป้องกันการทำลายความสมบูรณ์ของดินรวมไปถึงการรักษาสถานะที่เรียกว่า " สภาพที่เอื้อต่อการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต "
2. ปัจจัยสำคัญที่มักจะถูกลืม ได้แก่ การนำเทคนิคการจัดการ เพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุดของต้นไม้และป่า ให้เป็นมาตรฐานในรูปของสินค้าและบริการ
3. ความจำเป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยง " การสูญเสียสภาพสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่ไม่สามารถฟื้นกลับคืนมาได้ " และนำ " ข้อได้เปรียบ " ของการวางแผนระยะยาวในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

¹⁵ สุริยัน มูลสาร , "ทรัพยากรป่าไม้" ,วารสารสักทอง (ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เม.ย-มิ.ย.2540) : หน้า 43-44.

4.ความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ อันเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีผลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาชนบท

5.ภารกิจและความรับผิดชอบของคนรุ่นปัจจุบันที่จะรักษามรดกสำคัญทางธรรมชาติของโลก ให้สืบทอดต่อไปยังคนรุ่นใหม่ในอนาคต

แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นหลักการที่ประเทศต่างๆ รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญและพยายามจัดให้มีกรอบในการปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้น องค์กรอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ให้ความหมายว่า

"การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) คือ การจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยวิธีซึ่งทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่และอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะนี้จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ที่ดิน น้ำ พันธุกรรมของพืช และสัตว์ไปด้วยกัน และจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อม มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับของสังคม¹⁶

ได้มีการให้ความหมายของการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการป่าไม้และองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก แต่ที่ได้รับการยอมรับและนำไปกล่าวอ้างถึงเสมอคือคำนิยามโดย ITTO ที่ว่า

" การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน " (sustainable forest management) หมายถึง ขบวนการจัดการที่ดินป่าไม้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้านที่ทำให้ป่าไม้สามารถอำนวยประโยชน์ทั้งผลผลิต (products) และบริการ (service) ได้อย่างสม่ำเสมอโดยไม่ทำให้คุณค่าต่างๆ ของป่าไม้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตลดลงและไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายทั้งทางด้านสังคม และกายภาพของสิ่งแวดล้อม

ต่อมาได้มีการขยายความหมายของการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนในการประชุมของกลุ่มประเทศในยุโรปที่กรุงเฮลซิงกิ ประเทศฟินแลนด์ ปี พ.ศ. 2536 ว่า " การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน" หมายถึง การดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าไม้และที่ดินป่าไม้ในวิถีทางและอัตราที่สามารถรักษา

¹⁶ FAO,1997,State of the World Forests 1997, Food and Agriculture Organization of the United Nation , Rome, 200 p.

ความหลากหลายทางชีวภาพ การให้ผลผลิต ความสามารถในการสืบพันธุ์ และความอยู่รอดของป่า เพื่อให้สามารถอำนวยประโยชน์และมีบทบาทที่สำคัญทางด้านนิเวศ สังคมและเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ระดับชาติ และระดับนานาชาติ โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศทั้งในปัจจุบันและอนาคต¹⁷ ในปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกได้เรียกร้องให้มีมาตรฐานระบบการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนมีการกำหนดให้มีการรับรองด้านการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนขึ้นหลายระบบประเทศในกลุ่มอียู เช่น อังกฤษ เยอรมนี สวีเดน เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก และประเทศในทวีปอเมริกา เช่น สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ให้ความสำคัญกับระบบการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนเป็นอย่างมาก ประเทศเหล่านี้จะสนับสนุนให้มีการสั่งซื้อสินค้าที่ทำจากผลผลิตไม้ป่าที่ได้รับการรับรองว่ามีมาตรฐานระบบการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนเท่านั้น สำหรับประเทศในกลุ่มป่าไม้เขตร้อนก็ได้มีข้อตกลงจากกลุ่มสมาชิกของ ITTO ว่าตั้งแต่เดือนมกราคม 2543 เป็นต้นไป สินค้าเกี่ยวกับไม้ที่จะส่งออกจากรัฐเขตร้อนจะต้องเป็นไม้ที่ได้จากพื้นที่ไม้ที่ได้รับการรับรองด้านการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนเท่านั้น สำหรับประเทศไทยขณะนี้ได้มีการร่างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ISO 14061 ซึ่งจะเกี่ยวกับระบบการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน และแนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน (FSC) โดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ นอกจากนี้ประเทศไทยจะได้อะไรจากการเข้าสู่มาตรฐานระบบการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน¹⁸ ได้แก่

1. เป็นการสร้างโอกาสทางการค้าและส่งออกสินค้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ โดยเฉพาะในประเทศที่มีเงื่อนไขและข้อจำกัดในการให้นำเข้าเฉพาะสินค้าที่ได้รับการรับรองเท่านั้น
2. เป็นเครื่องมือและหลักประกันที่ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าเป็นการจัดการป่าไม้ที่มีผลให้เกิดความยั่งยืนด้านสังคม ด้านชีวภาพหรือระบบนิเวศและด้านการมีผลผลิตและรายได้ที่ยั่งยืน
3. เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและสร้างความเข้าใจในระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ อาทิ กลุ่มผู้ผลิต ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ กลุ่มอนุรักษ์ และชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าและการจัดการป่าไม้
4. เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงสนับสนุนและความมั่นใจสำหรับนักลงทุนที่จะตัดสินใจเข้ามาลงทุนปลูกสร้างสวนป่า เพิ่มพื้นที่ป่าไม้

¹⁷ ITTO, 1992 ITTO Guidelines for the sustainable management of natural tropical Forests, ITTO Policy Development, Yokohama 18 p.

¹⁸ วินัย ทรัพย์รุ่งเรือง, "ไทยจะได้อะไรจากการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน", วารสารสักทอง, (ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 เม.ย.- มิ.ย. 2544) : หน้า 29-32.

5. การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน นอกจากทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายในชั้นอายุของต้นไม้เพิ่มพูนมากขึ้นแล้ว ยังทำให้พืชพันธุ์ไม้ประจำถิ่นมีโอกาสฟื้นตัวกลับคืนสู่สภาพธรรมชาติดั้งเดิมได้

6. การจัดการสวนป่าแบบยั่งยืนจะมีความสอดคล้องกับข้อตกลงในความร่วมมือแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อมโลกขององค์การสหประชาชาติ และอนุสัญญาขององค์กรต่างๆ เช่น ITTO , CITES ,ILO ฯลฯ

7. การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนช่วยทำให้เกิดความมั่นใจและเป็นแรงสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากไม้มากขึ้นเพื่อเป็นการทดแทนการใช้วัสดุอื่นที่ใช้สิ้นเปลืองและมีปัญหาด้านการใช้พลังงาน ปัญหาด้านมลภาวะ เช่น เหล็ก พลาสติก ปูนซีเมนต์ อะลูมิเนียม เป็นต้น

8. การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนทำให้มีการอนุรักษ์และเพิ่มพูนพื้นที่ป่าไม้ ช่วยลดอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับป่าธรรมชาติที่ตั้งใจจะสงวนไว้เป็นมรดกให้คนรุ่นหลัง

9. การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการ ควบคุม กำกับดูแล ติดตามประเมินผลในการบริหารจัดการป่าไม้ของแต่ละองค์กร

10. การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนจะเป็นแม่แบบในการศึกษา ฝึกอบรมในด้านการบริหารจัดการป่าไม้ สัตว์ป่า สิ่งแวดล้อมและชุมชนบท

ดังนั้น การจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน (Sustainable Forest Management) เป็นแนวความคิดที่พัฒนามาจากหลักการของการจัดการป่าไม้เดิมที่ต้องการให้ได้รับผลผลิตที่สม่ำเสมอ (Sustain Yield) จากความสมดุลระหว่างปริมาณไม้ที่ตัดออกและปริมาณไม้ที่เพิ่มขึ้นจากการเจริญเติบโตของไม้ในป่าธรรมชาติและป่าปลูก แนวความคิดดังกล่าวได้พัฒนาไปในลักษณะของการยอมรับถึงคุณค่าของป่าไม้วามีได้มีเฉพาะส่วนที่เป็นสินค้า (Goods) เท่านั้น แต่คุณค่าในด้านบริการ (Services) จะยิ่งมีความสำคัญมากขึ้น ดังนั้นเพื่อที่จะให้ป่าไม้สามารถรักษาบทบาทที่สำคัญดังกล่าวได้ ตลอดไป การบริหารและจัดการป่าไม้จึงควรเป็นลักษณะการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน (Sustainable Forest Management - SFM) ซึ่งเป็นการจัดการเพื่อคงไว้และส่งเสริมสภาพความสมบูรณ์ (health of forest) ในระยะยาวของระบบนิเวศป่าไม้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถอำนวยประโยชน์แก่ ประชาชนทั้งในปัจจุบันและอนาคตในด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักการของการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนจะต้องประกอบด้วยแนวทางในการดำเนินงาน 3 ประการ คือ ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางด้านสังคมและความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การดำเนินการจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้เป็นไปตามนโยบายและแผนแม่บท ในการพัฒนาการป่าไม้ และเข้าสู่แนวทางการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน

กรมป่าไม้ได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8 และได้ดำเนินการไปแล้วตามกรอบแผนปฏิบัติการ 21 ดังนี้¹⁹

1. การพัฒนาสถาบัน บุคลากร และเทคนิคทางวิชาการเพื่อช่วยให้สามารถรักษาไว้ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของป่าไม้ให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

1.1 การพัฒนาสถาบันด้านการบริหารและการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

1.2 การพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการป่าไม้

1.3 การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงบทบาทและคุณค่าของป่าไม้

1.4 การพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับป่าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้

1.5 การพัฒนาขีดความสามารถในการกำหนดนโยบายและแผนงาน ตลอดจนการแปลงนโยบายและแผนงานไปสู่การปฏิบัติ

2. การปรับปรุงการป้องกันรักษาป่า การจัดการและอนุรักษ์ป่าไม้อย่างยั่งยืน และการฟื้นฟูพื้นที่ป่า

2.1 การจัดตั้ง ขยาย และจัดการระบบพื้นที่คุ้มครอง

2.2 การปรับปรุงการป้องกันรักษาป่า การอนุรักษ์ป่าไม้อย่างยั่งยืน และการฟื้นฟูป่า โดยจัดให้มีแผนงานที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน

2.3 การจัดการเขตกันชนรอบพื้นที่ป่า

2.4 การปลูกป่า

2.5 การเพิ่มมาตรการในการป้องกันรักษาป่าจากการทำลายของไฟ โรคพืชและแมลง การทำไร่เลื่อนลอย และการนำเข้าพืชและสัตว์ต่างถิ่น

2.6 การศึกษาวิจัย สำรวจและรวบรวมข้อมูล ปรับปรุงระบบและความทันสมัยของข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลด้านป่าไม้

¹⁹ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, นโยบายและแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย โครงการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 : การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540), หน้า 8-13.

3. การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการจากป่าไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

3.1 การศึกษาวิจัยเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์สินค้าและบริการจากป่าอย่างเหมาะสม

3.2 การขยายหรือปรับปรุงอุตสาหกรรมที่ใช้ป่าไม้เป็นพื้นฐาน

3.3 การสร้างความสอดคล้องระหว่างนโยบายการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนกับนโยบายในการพัฒนาประเทศและนโยบายด้านการค้า

แม้ประเทศไทยจะดำเนินการความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่ามาอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าก็ยังคงมีความรุนแรงอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ จำเป็นที่จะต้องดำเนินการต่างๆ ต่อไปและเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของแผนปฏิบัติการ 21 ประเทศไทยจำเป็นต้องมีแผนปฏิบัติการอันประกอบด้วยแผนงานและโครงการที่จะเปิดโอกาสให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้ข้อคิดเห็นและข้อมูลที่เป็นต่อการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น โครงการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงบทบาทและคุณค่าของป่าไม้ที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โครงการให้การสนับสนุนงานวิจัยด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นจากที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการและกลไกที่จะผลักดันให้มีการนำแผนและนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการป่าไม้ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง จัดให้มีแผนระบบพื้นที่คุ้มครองแห่งชาติ ขยายการดำเนินการด้านการจัดการเขตกันชนรอบพื้นที่ป่าให้กว้างขึ้น จัดให้มีมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมการนำเข้าพืชและสัตว์ต่างถิ่นอย่างเคร่งครัด ตลอดจนปรับปรุงการประสานงานในการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ระหว่างหน่วยงานต่างๆ พัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมระหว่างหน่วยงาน และปรับปรุงการเข้าถึงข้อมูลด้านการป่าไม้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

"สวนป่า" หมายถึง ที่ดินอันประกอบด้วยหมู่ไม้ซึ่งปลูกสร้างขึ้นอย่างมีระบบแบบแผน และมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน หรือ การปลูกสร้างสวนป่า คือ การนำไม้ป่า (Forest tree) มาปลูกในพื้นที่ที่กำหนด อย่างมีระบบ ระเบียบ แบบแผน โดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน²⁰ จากคำจำกัดความดังกล่าวเน้นให้เห็นว่าการปลูกสร้างสวนป่าจะต้องมีวัตถุประสงค์ที่เด่นชัด และแน่นอน การคัดเลือกชนิดไม้ปลูก การกำหนดรูปแบบในการปลูก การบำรุงรักษา และการจัดการต่างๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ทั้งสิ้น หากปราศจากเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว สวนป่าที่ปลูกสร้างขึ้นจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น เหตุผลและความจำเป็นของการปลูกสร้างสวนป่า มีดังนี้

²⁰ มณฑิ โปธิ์ชัย , การปลูกสร้างสวนป่า, (กรุงเทพมหานคร : ส่วนปลูกสร้างสวนป่า ฝ่ายทำไม้ภาคตะวันตกและใต้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2527), หน้า 7.

1. ด้านเศรษฐกิจ ในอดีตงานหลักของกรมป่าไม้ในยุคเริ่มแรก คือ การทำไม้ออกจากป่าธรรมชาติ และให้สัมปทานทำไม้ ไม้สักจึงเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ ทำรายได้อันดับต้นๆ ให้แก่ประเทศ แต่หลายทศวรรษที่ผ่านมาป่าไม้ถูกทำลายลงมาก รัฐบาลจึงมีนโยบายหยุดการทำไม้และไม่ให้มีการสัมปทานทำไม้จากป่าธรรมชาติอีกต่อไป ตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา จึงมีปัญหาคารขาดแคลนไม้ใช้สอยในประเทศ การนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ต่างๆ จึงมีมูลค่ามหาศาลและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ประเทศไทยต้องเสียดุลการค้าให้ต่างประเทศมูลค่ามหาศาล มีเพียงทางเดียวคือ ต้องเร่งรัดให้มีการผลิตไม้เพื่อใช้สอยภายในประเทศ แม้ว่าในภาครัฐจะทำการปลูกป่าต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ก็เน้นด้านการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก อีกทั้งจะให้ภาครัฐดำเนินการเพียงอย่างเดียวไม่สามารถผลิตไม้ได้เพียงพอสำหรับคนทั่วประเทศได้ จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไปร่วมกันปลูกสร้างสวนป่า เพื่อผลิตไม้ใช้สอยในประเทศลดการนำเข้าไม้จากต่างประเทศ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมในปัจจุบันกำลังจะเดินเข้าสู่จุดวิกฤต ในประเทศไทยมีเหตุการณ์ปรากฏให้ได้รับรู้ว่าจุดวิกฤตนั้นมาถึงแล้ว เช่น เหตุการณ์น้ำท่วม ภูเขาถล่ม พายุ น้ำท่วม ทำให้ทุกประเทศในโลกเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ต้นตอของปัญหาดังกล่าวเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมคุณภาพเพราะการตัดดวงผลประโยชน์มาใช้โดยขาดการจัดการที่ถูกต้อง ทำให้พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายจนลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปลูกป่าจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งไม่เพียงแต่จะได้รับการประโยชน์จากเนื้อไม้เท่านั้นยังเป็นการสร้างพื้นที่สีเขียวให้สิ่งแวดล้อม ซึ่งป่าไม้จะช่วยแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม ได้ดังนี้

2.1 ช่วยดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ ลดภาวะมลพิษในอากาศ ช่วยแก้ปัญหาสภาวะเรือนกระจก

2.2 ต้นไม้จะทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ จากการทับถมของใบไม้ กิ่งไม้ ทำให้มีการหมุนเวียนของธาตุอาหาร ลดการกัดเซาะของหน้าดิน

2.3 ลดปัญหาภัยแล้ง ต้นไม้ในสวนป่าจะสร้างความชุ่มชื้นให้กับพื้นที่ที่จะช่วยให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล

2.4 ป้องกันน้ำท่วม เรือนรากของลำต้นจะช่วยดูดซับน้ำ เปรียบเสมือนเขื่อนธรรมชาติที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี

3. ด้านสังคม ภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปัจจุบันมีผู้คนตกงานเป็นจำนวนมาก คนเหล่านี้ อาจจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ อีกมากมายทั้งปัญหาอาชญากรรมและปัญหายาเสพติด เพราะถ้ารายได้อาจยังมีแรงงานว่างงานอยู่ในเมืองหลวงเป็นจำนวนมากปัญหาด้านสังคมดังกล่าวมา ก็จะไม่สามารถแก้ไขให้ลดน้อยลงได้ รัฐต้องมีมาตรการรองรับแรงงานที่ว่างงานเหล่านั้น การส่งเสริมให้มีการสร้างอาชีพในถิ่นฐานเดิม การปลูกสร้างสวนป่าก็เป็นแนวทางหนึ่งที่แรงงาน ค้นถิ่นได้มีโอกาสหันไปประกอบอาชีพในถิ่นฐานเดิม เมื่อมีการปลูกสร้างสวนป่าก็จะเกิด อุตสาหกรรมต่อเนื่องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไม้ เกิดอาชีพ เกิดการจ้างงาน เป็นการกระจายรายได้ สถาบันครอบครัวในชนบทจะเข้มแข็งขึ้นพร้อมกันนั้นยังจะช่วยลดปัญหาประชากรในเมืองหลวง ล้นเมืองอีกด้วย ส่วนปัญหาของราษฎรที่อาศัยรอบๆ เขตแนวกันชนป่าไม้นั้นปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การลักลอบเข้าไปตัดไม้ทำลายป่าจึงจำเป็นต้องสร้างอาชีพและปัจจัยให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ รอบๆ แนวเขตนั้น การส่งเสริมให้คนที่เคยตัดไม้ในป่าให้หันมาปลูกสร้างสวนป่าในที่ดิน กรรมสิทธิ์นั้น ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ทั้งหมดนี้อยู่ในพื้นฐานที่ ว่า เมื่อประชาชนอยู่ดีกินดี มีอาชีพที่สุจริต โดยได้รับส่งเสริมจากรัฐ ประชาชนก็ไม่หันไป ประกอบอาชีพที่ไม่สุจริตที่จะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและอพยพเข้าสู่เขตเมืองต่อไป

จากความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกสร้างสวนป่าจากปัญหาป่าไม้ในประเทศไทยที่ กล่าวมาข้างต้นทำให้พื้นที่ป่าลดลงอย่างมาก การแก้ไขปัญหาคือ การเร่งรัดให้มีการปลูกสร้าง สวนป่าขึ้นเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลายไป กับทั้งเพื่อสนองความต้องการใช้ไม้ของประชากร ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ไม่เพียงพอ ต้องสั่งซื้อไม้จากต่างประเทศเข้ามาใช้ การปลูกสร้างสวน ป่าในช่วงแรกนั้น รัฐเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งสิ้น การปลูกสร้างสวนป่าจะเน้นการปลูกป่าเชิง เศรษฐกิจเป็นสำคัญ ต่อมามีการปรับเปลี่ยนเป็นปลูกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ดินน้ำ ลำธาร ปลูกไม้โตเร็วเพื่อใช้เป็นไม้ฟืน และต่อมา มีการส่งเสริมให้เอกชนปลูกป่าเชิงพาณิชย์ หน่วยงานของรัฐที่ทำการปลูกสร้างสวนป่ามีองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้และกรมป่าไม้เป็น หน่วยงานหลัก สำหรับเอกชนนั้น บริษัทผู้รับสัมปทานทำไม้จะเป็นผู้ปลูกสร้างสวนป่าทดแทน การทำไม้ออกจากป่า ตามเงื่อนไขสัมปทานทำไม้ นอกจากนี้รัฐยังได้จัดโครงการส่งเสริมปลูกไม้ เศรษฐกิจ โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร และโครงการสนับสนุนแผนการ ผลิตของเกษตรกร โครงการเหล่านี้จะช่วยให้การฟื้นฟูสภาพป่าไม้สำเร็จได้ เร็วขึ้น และเนื่องจาก การปลูกสร้างสวนป่าจะต้องอาศัยทุนในการดำเนินการจำนวนมากและต้องใช้เวลายาวนานพอสมควร และที่สำคัญต้องมีกฎหมายรองรับและคุ้มครองสิทธิการทำไม้ และ ผลผลิตจากการ ปลูกสร้างสวนป่าด้วย จากปัญหาและสถานการณ์ด้านป่าไม้ดังกล่าว รัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและของเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นแต่ เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นมีได้มีบทบัญญัติรอง

รับและคุ้มครองสิทธิการทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการปลูกสร้างสวนป่า เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าดังกล่าว อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำ และผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า ตลอดจนเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้มีปริมาณมากขึ้น และเพื่อให้ผู้ที่ทำการปลูกสร้างสวนป่า มีความมั่นใจในสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับการปลูกสร้างสวนป่า เช่น การได้รับยกเว้นค่าภาคหลวงไม้ที่ทำออกจากสวนป่าและการทำไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ผู้ทำสวนป่าอาจตัดหรือโค่นไม้แปรรูปไม้ ไม้ค้ำ ไม้ไผ่ไว้ในครอบครอง และนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ได้ โดยไม่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งมีขั้นตอนมากมายยุ่งยากในปฏิบัติและเสียเวลามากไม่เอื้อต่อการทำธุรกิจ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ขึ้นมาใช้บังคับ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีความยืดหยุ่นและผ่อนคลายกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พอสมควร แม้ว่าการตราพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ขึ้นมาบังคับใช้แล้วก็ตาม แต่สภาพการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชนเพื่อการค้าก็มิได้มีการขยายการดำเนินการออกไปมากตามเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชน และไม่สามารถรองรับและให้ความคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับการปลูกสร้างสวนป่าเพียงพอกับสภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติของเอกชนผู้ลงทุนได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้าม ความไม่มั่นใจในการเข้าไปลงทุนปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ปัญหาการจัดหาพันธุ์ไม้และการเพาะชำกล้าไม้เพื่อนำไปปลูกในแปลงปลูกสร้างสวนป่า ความไม่สะดวกในการเก็บหา ไม้ค้ำ ไม้ไผ่ในครอบครองหรือนำเคลื่อนที่ของป่าที่ได้จากสวนป่า ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกสร้างในที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่า ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชนรายย่อย ฯลฯ

ดังนั้น การตราพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 นับว่าเป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้แก่ประเทศด้วยความหวังว่า เมื่อมีพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้นแล้ว ความขาดแคลนไม้ใช้สอยจะหมดหรือลดลง พร้อมทั้งอาจช่วยแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วไปด้วย แม้ว่าการทำสวนป่ามีส่วนช่วยลดความต้องการใช้ไม้จากป่าธรรมชาติ แต่อาจไม่สามารถทำให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติได้อย่างแท้จริงเช่นเดียวกับป่าธรรมชาติ เพราะในทางปฏิบัตินั้น การทำสวนป่ามักจะปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจประเภทและขนาดเดียวกันในพื้นที่แต่ละแปลง จึงทำให้ขาดความหลากหลายของพันธุ์ไม้รวมทั้งสัตว์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในสวนป่าดังที่ปรากฏในป่าธรรมชาติ กล่าวอีกนัยหนึ่งการทำสวนป่าจะให้ความคุ้มครองแก่ความหลากหลายทางชีวภาพน้อยกว่าป่าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ นอกจากนี้โยบายส่งเสริมให้เอกชนปลูกสร้างสวนป่าได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเกื้อหนุนนายทุน ในการกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ แต่เนื่องจากสภาวะการขาดแคลนไม้

และ ผลิตภัณฑ์จากไม้เพื่อใช้สอยในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระดาษซึ่งประเทศไทยต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ในสภาวะเช่นนี้การปลูกสร้างสวนป่า เพื่อวัตถุประสงค์ในการค้าก็ยังคงมีความจำเป็นและในขณะเดียวกันการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและสภาพสิ่งแวดล้อมไว้ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ละเลยมิได้ และต้องกระทำควบคู่กันไปด้วยเช่นกันตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น เพื่อส่งเสริมการจัดการสวนป่าไม่อย่างยั่งยืน จึงต้องอาศัยหลักการจัดการป่าไม่อย่างยั่งยืน ซึ่งจะต้องมีความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการใช้ประโยชน์ป่าไม้ในทิศทางที่ทำให้ป่าไม้สามารถจะให้ผลตอบแทนสนองความต้องการของประเทศอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันยังสามารถคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ รัฐจึงควรมีมาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนมาใช้ นอกเหนือจากมาตรการในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เพื่อที่จะทำให้การจัดการสวนป่าของประเทศไทยได้รับการยอมรับจากต่างชาติในการค้าไม้จากสวนป่าที่ได้รับการจัดการอย่างยั่งยืนและเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิตจากสวนป่าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจในความยั่งยืนในการให้ประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. สมมติฐานของการวิจัย

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มีหลักการและเหตุผลให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและเอกชนในการทำสวนป้ามักจะปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจประเภท และ ชั้นอายุเดียวกันในพื้นที่แต่ละแปลง จึงทำให้ขาดความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้รวมทั้งสัตว์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในสวนป่า แสดงให้เห็นว่าไม่มีความชัดเจนในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสวนป่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ให้มีการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดการสวนป่าให้ยั่งยืนจำเป็นต้องนำมาตรการทางกฎหมายอันประกอบด้วยมาตรการของรัฐ ได้แก่ การป้องกัน การแก้ไขและการส่งเสริม และมาตรการการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนอันประกอบด้วยแนวทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มาตราไว้ในพระราชบัญญัติสวนป่าให้มีสภาพการบังคับใช้ที่ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในสวนป่าอย่างยั่งยืนต่อไป

จากสมมติฐานจะได้ตอบคำถามได้ 3 แนวทาง ดังนี้

1. หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับการจัดการสวนป่า คือ การนำหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้ในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

2. แนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน คือ แนวทางด้านสังคม แนวทางเศรษฐกิจ และแนวทางด้านสิ่งแวดล้อม มาใช้ในการจัดการสวนป่า

3. แนวทางของรัฐในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน คือ รัฐควรมีแนวทางในการส่งเสริม การแก้ไขและการป้องกันมาใช้ควบคู่กับแนวทางการจัดการสวนป่าดังกล่าวข้างต้น

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิด วิธีการและมาตรการทางกฎหมายที่นำไปใช้ในการจัดการ สวนป่าอย่างยั่งยืน

2. เพื่อวิเคราะห์ถึงนโยบายของรัฐ ตลอดจนกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการสวนป่าของประเทศไทย

3. เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายในการจัดการสวนป่า ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์ถึงมาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าตาม พระราช บัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

2. ศึกษาถึงนโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนการใช้อำนาจรัฐในการ จัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในกรณีของต่างประเทศ

3. ศึกษาแนวทางการจัดการสวนป่าของต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทย

4. ศึกษาและวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ในประเทศไทย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่ใช้ในการจัดการสวนป่าเพื่อพิทักษ์ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายโดย ให้มีเนื้อหาสาระที่เป็นไปตามแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั่นคือ การให้รัฐและเอกชนได้ใช้ ประโยชน์ในสวนป่าอย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

6. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยได้กำหนดไว้ 2 วิธี คือ

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 รวมถึงหนังสือ บทความ และเอกสารต่าง ๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐจากหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าของหรือผู้จัดการสวนป่าเอกชน นักวิชาการป่าไม้จากสถาบันการศึกษา ได้แก่ ส่วนปลูกป่าภาคเอกชนและสำนักวิชาการป่าไม้ สังกัดกรมป่าไม้, สำนักวิชาการป่าไม้, โครงการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สำนักนโยบายและแผน สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ, สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (สมอ.) และหน่วยงานเอกชนรวมถึงผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ ได้แก่ ผู้อำนวยการกองป่าไม้ต่างประเทศ และผู้อำนวยการสำนักวิชาการป่าไม้ และนักวิชาการป่าไม้ ประเด็นที่สัมภาษณ์ คือ

- การจัดการสวนป่าในปัจจุบันมีปัญหาอะไรบ้าง
- การจัดการสวนป่ามีแนวคิดในการจัดการอย่างไรและเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนหรือไม่
- ในปัจจุบันกรมป่าไม้ได้นำแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้กับการจัดการสวนป่าในประเทศไทยและมีการนำมาใช้ในรูปแบบหรือลักษณะใด

2. เจ้าหน้าที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และหัวหน้าโครงการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ประเด็นที่สัมภาษณ์ คือ

- การจัดการสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ปัจจุบันมีการจัดการสวนป่าอย่างไรและมีปัญหาในการจัดการสวนป่าอย่างไร
- ในขณะนี้มีการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนแล้วหรือยังและถ้ามีแล้วมีหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนอย่างไร

3. เจ้าหน้าที่สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (สมอ) ได้แก่ ผู้อำนวยการกองควบคุมมาตรฐานอุตสาหกรรม

- ในปัจจุบันได้มีการจัดทำมาตรฐานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนป่า อย่างยั่งยืนในประเทศไทย

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ผลผลิตตอบสนองความต้องการหรือปัจจัยพื้นฐาน ในการดำรงชีพของคนได้ครบถ้วนทั้ง 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และ ที่อยู่อาศัย จึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดและความมั่นคงของมนุษยชาติ ใน ทุกๆ ด้าน เนื่องจากป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต มีคุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่ว่าสำหรับคนและสัตว์ รวมไปถึงพืชชนิดต่างๆ นอกจากนี้ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้อีกได้ (Reusable and Recyclable Resources) เมื่อใช้หมดสภาพตามอายุการใช้งานแล้วก็ยังใช้เป็นเชื้อเพลิงได้และมีปัญหาด้านมลภาวะน้อยมากหรือไม่มีเลย ยิ่งไปกว่านั้น ป่าไม้ ยังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สร้างขึ้นใหม่ได้ ภายในช่วงเวลาที่เหมาะสมโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ป่าไม้จึงเป็นทรัพยากรที่สามารถจัดการให้เข้าสู่กระบวนการจัดการที่ยั่งยืนได้

การบุกรุกทำลายป่าก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม การทำลายป่าไม้นอกจากจะทำให้คุณภาพของระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนไม้ใช้สอยและไม้สำหรับอุตสาหกรรมทำให้ต้องเสียดุลการค้าในการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เป็นมูลค่ามหาศาลในแต่ละปี ดังนั้น เราจึงควรมีการจัดการป่าไม้เพื่อให้ความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ป่าไม้ดำรงอยู่คู่กับโลกนี้ ตลอดไป

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ซึ่งทฤษฎีที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็น การกล่าวถึงเฉพาะแนวความคิดและทฤษฎีเฉพาะที่เกี่ยวข้อง และเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการจัดการสวนป่าเพื่อให้การจัดการสวนป่ามีความยั่งยืน นอกจากนี้ยังศึกษาถึงทฤษฎีการใช้อำนาจของรัฐและแนวนโยบายและแผนการดำเนินงานของรัฐในการจัดการสวนป่าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากกฎหมายสวนป่าจัดว่าเป็นสาขาหนึ่งในกฎหมายมหาชน ดังนั้น การจัดการสวนป่ารัฐจึงต้องเข้ามาปกป้องรักษาและจัดการในรูปแบบของการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการ ตลอดจนการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้เพราะว่ากฎหมายเป็นกลไกสำคัญที่จะผลักดันให้นโยบายของรัฐสามารถดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางตามแผนที่วางเอาไว้ รัฐจึงสมควรแสวงหานโยบายและมาตรการต่างๆ ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีเพื่อใช้ในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนต่อไป

2.1 แนวคิดและทฤษฎีในการจัดการสวนป่า

ในการจัดการสวนป่าจะต้องใช้วิชาวนศาสตร์ (Forestry) หมายถึง วิชาที่ดำเนินการให้ ป่าไม่มีสภาพมั่นคงถาวร และอยู่ในสภาพที่สามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่เจ้าของป่า ประเทศชาติและประชาชน ได้อย่างสม่ำเสมอในการศึกษาวิชาวนศาสตร์จะต้องคำนึงถึงอากาศ ดิน น้ำ ลม ไฟ พืช สัตว์ ทรัพยากรสัมพันธ และความต้องการของประชาชน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการพยายามที่จะเรียนรู้ถึงวิธีที่จะทำให้ป่าไม้สามารถอำนวยผลผลิตให้แก่มนุษย์ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นเพื่อให้การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนเราจึงควรทำการศึกษานโยบายและทฤษฎีในทางวนศาสตร์ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้เพื่อที่จะได้นำมาใช้วิเคราะห์หามาตรการในการ จัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เพื่อให้มีความยั่งยืนต่อไป

2.1.1 แนวคิดการจัดการป่าไม้ (Forest Management)

การจัดการป่าไม้ คือ การนำเอาระบบธุรกิจและหลักวิชาวนศาสตร์มาใช้ปฏิบัติต่อป่าไม้ การจัดการป่าไม้ คือ การปฏิบัติต่อป่า โดยอาศัยหลักผลผลิตสม่ำเสมอ (Sustained yield) เป็นมาตรฐานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนพลเมือง¹

ความหมายกว้างๆ ของการจัดการป่าไม้² คือ การดำเนินกิจการเพื่อให้ความคาดหวังเป็นความจริง ดังนั้น การป่าไม้จึงมีความหมายกว้าง ๆ ว่าการดำเนินกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ เพื่อให้ความคาดหวังหรือผลประโยชน์หรือผลผลิต เป็นความจริงขึ้นมา

จุดมุ่งหมายของการจัดการป่าไม้เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดจากป่าทั้งประโยชน์ที่จะเกิดในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การจัดการป่าไม้มีหลายอย่างด้วยกัน คือ

1. เพื่อการผลิตไม้ซุงซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักสำหรับพื้นที่ป่าไม้กำหนดให้เป็นป่าโครงการ หรือป่าสัมปทาน ในการจัดการพื้นที่ป่าไม้แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อผลิตไม้ซุง

¹เทอด สุปรีชากร , วนศาสตร์เบื้องต้น , (กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2521) , หน้า 85.

²เลิศ จันทนภาพ , การจัดการป่าไม้ , (กรุงเทพมหานคร : เอกสารการสอนชุดวิชาวนศาสตร์วิทยาและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ หน่วยที่ 11 สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2536) , หน้า 605.

2. จุดมุ่งหมายในด้านการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร เช่น ไม่ทำไม้ในพื้นที่ที่มีความลาดสูงปลูกเสริมป่าให้มีเรือนยอดไม้หนาแน่นบนยอดเขาและไหล่เขา เป็นต้น
3. สนองจุดมุ่งหมายในด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า เช่น กำหนดเว้นการทำไม้ที่เป็นที่อาศัยหรืออาหารของสัตว์ป่า ไม่ทำไม้ในฤดูกาลที่สัตว์ป่าผสมพันธุ์กัน หรือกำหนดให้พื้นที่ทำไม้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ด้วย เป็นต้น
4. ด้านนันทนาการ เช่น กำหนดพื้นที่ที่มีทิวทัศน์หรือธรรมชาติสวยงามไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเว้นการทำไม้ในบริเวณนั้น เป็นต้น

ในกรณีที่ป่าไม้เป็นของเอกชนนั้นเจ้าของมักจะพึงเล็งแต่เฉพาะผลกำไรและทำรายได้ให้มากที่สุดที่จะทำได้เท่านั้น แต่ในกรณีที่ป่าไม้เป็นของประเทศชาติเป็นส่วนรวมแล้วย่อมจะต้องเน้นหนักไปในหลักผลผลิตสม่ำเสมอเพื่ออำนวยประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนหมู่มาที่สุด ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่สุดในการจัดการป่าไม้ของชาติจำต้องระลึกอยู่เสมอว่า จะต้องจัดการให้ป่าไม้ทั้งหมดอำนวยประโยชน์สูงสุดเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของเอกชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ การทำไม้ออกจากป่านั้นหากมีการบริหารกิจการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ป่าที่คงสภาพอยู่ตลอดเวลาย่อมอำนวยประโยชน์อื่นๆ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างแน่นอนอยู่แล้ว

ดังนั้น แนวคิดการจัดการป่าไม้เป็นการประยุกต์วิธีการทางธุรกิจและหลักวิชาทางวนศาสตร์เพื่อดำเนินการกับทรัพยากรป่าไม้มีจุดมุ่งหมายหลักกว้างๆ คือ เพื่อให้สภาพป่าที่ได้รับการจัดการดำรงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ในขั้นปลาย สามารถอำนวยผลผลิตอันทรงคุณค่าในทางเศรษฐกิจ คงไว้ซึ่งอิทธิพลต่อดินฟ้าอากาศ ควบคุมความชื้น ควบคุมปริมาณและกระแสน้ำ ป้องกันการพังทลายและการกัดเซาะดิน และเพื่อที่จะกำหนดวางแผนทางปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมกับความต้องการตามหลักวิชาการปลูกป่า

2.1.2 แนวความคิดวนวัฒนวิทยา (Silvicultural)

วนวัฒนวิทยา หมายถึง วิชาการที่ทำให้เกิดมีป่าไม้และทำนุบำรุงรักษาป่าไม้ให้ยั่งยืนให้ได้ผลผลิตที่สืบเนื่องตลอดไปหรือ คือ ศิลปในการปลูก การดูแลรักษาป่าและบำรุงรักษาป่าไม้ให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ ซึ่งจะเป็นการนำเอาความรู้จากวิชาการฐานวนวัฒน (Silvics) ซึ่งการดำเนินการตามวนวัฒนวิธี ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วน ได้แก่

1. การบำรุงป่าโดยวิธีต่างๆ เพื่อให้ต้นไม้ที่เราต้องการเจริญเติบโตถึงขนาดตัดฟันได้โดยรวดเร็ว
2. เมื่อต้นไม้เติบโตถึงขนาดตัดฟันแล้ว ดำเนินการตัดฟันต้นไม้ในป่านั้นๆ ออกมาคราวเดียวพร้อมกันทั้งหมด หรือเป็นระยะๆ ไป เพื่อนำออกมาใช้ทำประโยชน์
3. ดำเนินการให้มีการสืบพันธุ์ของต้นไม้ชนิดที่เราต้องการ พร้อมกับการบำรุง ต่อไป

ระบบวนวัฒนวิทยา (Silvicultural System) เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อการเอาใจใส่ดูแลป่าไม้ การตัดไม้ออกจากป่า และการปลูกไม้ใหม่ขึ้นทดแทนเพื่อให้ได้ผลผลิตป่าไม้ที่มีลักษณะตามต้องการ โดยแยกออกเป็นระบบต่างๆ ดังนี้³

1. ระบบวนวัฒนวิธีที่ใช้กับไม้หรือหมู่ไม้ที่มีอายุสม่ำเสมอ แบ่งออกเป็น

ก. ระบบตัดหมด (Clear cutting) เป็นการตัดไม้ทั้งหมดออกจากแปลงเพียงครั้งเดียวแล้วจะปลูกขึ้นใหม่ หรือเมล็ดไม้จากต้นไม้ที่ตัดออก หรือจากแปลงข้างเคียง งอกเจริญเติบโตขึ้นทดแทนต่อไป

ข. ระบบไว้ร่ม (Shelterwood System) เป็นการค่อยๆ ตัดไม้ใหญ่หลายครั้งออกจนหมด ต้องใช้เวลาช่วงหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันลูกไม้จะค่อยๆ ขึ้นทดแทนตามช่องว่างไม้ที่ตัดออก ใช้กับไม้ที่ต้องการร่วมในการตั้งตัวของลูกไม้

ค. ระบบแม่ไม้ (Seed Tree System) เป็นการทำไม้ออกจากแปลงตัดฟันหมดครั้งเดียว แต่เหลือแม่ไม้ไว้จำนวนหนึ่งสำหรับโปรยเมล็ดให้สืบพันธุ์

ง. ระบบตัดให้แตกหน่อ (Coppice System) คล้ายระบบตัดหมด แต่การสืบพันธุ์จะได้วิธีการแตกหน่อจากตอเก่า

จ. ระบบตัดให้แตกหน่อไว้ไม้โต (Coppice with Standard System) คล้ายระบบตัดให้แตกหน่อ แต่การสืบพันธุ์เกิดขึ้นทั้งจากการแตกหน่อและจากเมล็ด

2. ระบบวนวัฒนวิธีที่ใช้กับไม้ที่มีอายุไม่สม่ำเสมอ ได้แก่ ที่การทำไม้จะทำกับไม้ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดหรืออายุมากที่สุดออกไปก่อน หลังจากนั้นเมื่อไม้ขนาดรองลงมาโตได้ขนาดก็ตัดออกอีก อาจทำเป็นต้นเดี่ยวหรือเป็นกลุ่มย่อยๆ การสืบพันธุ์ลักษณะนี้จะทำให้เกิดป่าที่มีอยู่ไม่สม่ำเสมอขึ้นปะปนกัน

³สิทธิชัย อึ้งภากรณ์, คู่มือการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้, 2542), หน้า 39, 47.

สำหรับประเทศไทยใช้ระบบเลือกตัดพร้อมกับตัดบำรุงป่า (Selection cum Improvement System) กับป่าบกทั่วไปรวมทั้งสวนป่าด้วย มีการใช้ระบบตัดไว้ร่มโดยกำหนดขนาดจำกัดต่ำสุด (Shelterwood cum minimum Girth System) ซึ่งใช้กับป่าชายเลนในอดีตและปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้ระบบตัดหมดเว้นแถบ (Clear Felling in Alternate Strips) มีการทดลองใช้ระบบตัดหมดสืบต่อพันธุ์แบบปลูก (Clear Cutting with Artificial Regeneration) กับป่าบกบางป่า ดังนั้น การจัดการสวนป่าจำต้องศึกษาวิชาวนวัฒน เพื่อใช้เป็นวิธีการดำเนินการต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ได้ต้นไม้ ตามชนิด ขนาด หรือลักษณะที่เราต้องการตัดฟันออกมาใช้ประโยชน์จากสวนป่า ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

2.1.3 แนวความคิดวนเกษตร (Agroforestry)

วนเกษตร คือ คำที่ใช้เรียกระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินหรือปลูกหรือดูแลรักษาต้นไม้ ควบคู่กับพืชกสิกรรม และหรือการปศุสัตว์ ซึ่งอาจปลูกต้นไม้ควบคู่กับพืชกสิกรรมบนพื้นที่เดียวกันในเวลาเดียวกัน หรือปลูกสลับเวลากันได้และผลประโยชน์ที่ได้นั้นเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ของนิเวศวิทยาและเศรษฐกิจในพื้นที่นั้นด้วย⁴

วนเกษตร หมายถึง แบบแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านป่าไม้ผสมผสานกับกิจกรรมด้านการเกษตรกรรมหรือการเลี้ยงสัตว์รวมทั้งกิจกรรมด้านการประมงภายในพื้นที่เดียวกันซึ่งมิใช่เป็นเรื่องทางเทคนิคหรือวิชาการเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องใหญ่ที่เชื่อมโยงเรื่องของมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทุกมิติเข้าด้วยกันอย่างเป็นบูรณาการ (intergration) โดยคำนึงถึงหลักของความสมดุลตามธรรมชาติ⁵

ระบบวนเกษตร หมายถึง "กลยุทธ์" "เครื่องมือ" หรือ "วิธี" ของการจัดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างผสมผสานระหว่างองค์ประกอบหรือกิจกรรมด้าน "การป่าไม้" "การเกษตร" และ/หรือ "การปศุสัตว์" ในพื้นที่ใด ๆ ในเวลาเดียวกัน หรือสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป เพื่อให้ได้ผลผลิตรวมอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอตลอดไป โดยเป็นศาสตร์ที่ประยุกต์วิชาการแทบทุกด้านที่สามารถปฏิบัติเองได้เพื่อนำเอาพลังงานและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ มา

⁴ศูนย์วิจัยป่าไม้, วนศาสตร์ชุมชนสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532), หน้า 88.

⁵สวนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า, วนเกษตรกลยุทธ์เพื่อลดความเสี่ยงต่อการปลูกป่าเอกชน, (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้, 2540), หน้า 38.

ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักของความสมดุลย์ตามธรรมชาติของระบบนิเวศน์ป่าโซนร้อนเป็นสำคัญ เพื่อตอบสนองความต้องการและความถนัดของสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะราษฎรชนบทที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น ๆ ในที่สุด⁶

ในประเทศไทยมีผู้ประกอบการเกี่ยวกับวนเกษตรตั้งแต่สมัยโบราณแล้วระบบวนเกษตรสามารถแยกออกเป็นรูปแบบย่อยตามองค์ประกอบของกิจกรรมหลักได้ 4 ระบบใหญ่ คือ

1. ระบบการปลูกพืชควบหรือ แบบไรรักษาป่าผสมหรือระบบป่าไม้เกษตร (Agrisilvicultural system) โดยการปลูกพืชเกษตรแทรกภายในสวนป่า หรือการนำไม้ป่าไปปลูกแทรกในพื้นที่ประกอบเกษตรกรรม ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ คือ

1.1 ปลูกต้นไม้ตามแนวขอบรอบนอกของแปลงปลูกพืชเกษตร (Boundary ropping) เช่น ปลูกเป็นแนวรั้ว แนวกันลม และปลูกบนคันนา

1.2 ปลูกต้นไม้สลับแถวเว้นแถวระหว่างไม้ป่ากับพืชเกษตร (Intercropping)

1.3 ปลูกสลับเป็นแถบ ๆ ระหว่างไม้ป่ากับพืชเกษตร (Alley cropping หรือ Strip cropping)

1.4 ปลูกผสมโดยการสุมอย่างไม่เป็นระเบียบระหว่างต้นไม้ป่ากับพืชเกษตร (Random mixed cropping) เช่น รูปแบบของบ้านสวน (Home garden)

2. ระบบป่าไม้ปศุสัตว์ (Silvopastoral system) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกันระหว่างการป่าไม้และการเลี้ยงสัตว์โดยการปลูกหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์ในสวนป่า แล้วปล่อยให้สัตว์เข้าไปเลี้ยงในสวนป่าโดยตรง อย่างไรก็ตามการปลูกพืชอาหารสัตว์ในสวนป่า แล้วตัดเอาพืชอาหารสัตว์นั้นออกมาเลี้ยงหรือเป็นอาหารแก่สัตว์นอกสวนป่า ในกรณีนี้ยังคงเรียกว่าระบบการปลูกพืชควบ กล่าวคือ ระบบป่าไม้-ปศุสัตว์ นั้นจะต้องนำสัตว์เข้าไปเลี้ยงในสวนป่าด้วย

3. ระบบป่าไม้-เกษตร-ปศุสัตว์ (Agrosilvopastoral system) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกันระหว่างกิจกรรมหลักทั้งสาม คือ การป่าไม้ การเกษตร และการปศุสัตว์ ควบคู่กันไปพร้อมๆ กัน หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการรวมเอาระบบข้างต้นทั้งสองเข้าด้วยกันนั่นเอง

---

⁶ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า, คู่มือเกษตรกร วนเกษตรกลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน, (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้, 2539) , หน้า 1.

4. ระบบป่าไม้-ประมง (Silvofishery system) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกันระหว่างการป่าไม้และการประมง เช่น การทำฟาร์มกุ้งและทำฟาร์มหอยตามป่าชายเลน หรือการเลี้ยงปลา น้ำจืดตามร่องน้ำระหว่างแถวหรือคันคูของต้นไม้

วนเกษตรไม่เพียงแต่เป็นระบบเทคนิควิทยาการในการปลูกป่าอีกระบบหนึ่งซึ่งแตกต่างจากระบบเก่า ซึ่งประโยชน์โดยตรงของวนเกษตร ได้แก่ ช่วยคนจนให้มีที่ทำมาหากิน ช่วยฟื้นฟูสภาพของการป่าไม้ให้กลับคืนมา เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อบรรเทาความยากจนได้ ผลผลิตจากป่าเป็นพลังงานและอุตสาหกรรมต่อไปและช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างราษฎรที่ต้องการที่ดินเพื่อทำการเกษตรกับทางราชการซึ่งมีความต้องการพื้นที่ปลูกป่า ส่วนประโยชน์โดยอ้อมของวนเกษตร ได้แก่ ป้องกันการทำลายป่าทั้งป่าธรรมชาติและป่าปลูกหรือสวนป่า เป็นการอนุรักษ์หรือช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น สัตว์ป่า น้ำ เป็นต้น เป็นการช่วยบรรเทาความ เป็นพิษของสิ่งแวดล้อมและทำให้บ้านเมืองเกิดความร่มเย็นเป็นสุขจะเห็นได้ว่าระบบวนเกษตรเป็นการใช้ที่ดินแบบผสมผสานและเหมาะสมกับพื้นที่ที่สามารถรับเทคโนโลยีได้น้อยและมีคุณภาพต่ำ เป็นระบบที่ลงทุนน้อย โดยมุ่งที่จะหาความเหมาะสมระหว่างไม้ยืนต้นกับพืชเกษตรหรือปศุสัตว์ ในระบบ เพื่อปรับปรุงผลผลิตหรือปริมาณความหลากหลายและความยั่งยืนของการผลิต ภายใต้อาณาเขตเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่

2.1.4 แนวความคิดวนศาสตร์ชุมชน (community Forestry)

ความหมายของ "วนศาสตร์ชุมชน" เป็นกิจกรรมป่าไม้ที่ประชาชนมีส่วนร่วมและเพื่อประโยชน์ของประชาชน วนศาสตร์ชุมชนเป็นกิจกรรมป่าไม้ที่มีขอบเขตกว้างขวาง FAO (1978) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมป่าไม้อะไรก็ได้ที่ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การปลูกป่า ประจำหมู่บ้านในท้องที่ซึ่งขาดแคลนไม้ใช้สอย หรือของป่าอย่างอื่น จนกระทั่งถึงการปลูกต้นไม้ในไร่หรือสวนปารายย่อย เพื่อขายไม้เป็นรายได้ ยังรวมถึงกิจการอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ใช้วัสดุคิบ และกิจกรรมของหมู่บ้านหรือชุมชนในป่า แต่วนศาสตร์ชุมชนจะไม่รวมกิจการป่าไม้ที่เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือกิจการป่าไม้ที่ชุมชนได้รับผลตอบแทนเพียงเป็นค่าจ้างแรงงานเท่านั้น วนศาสตร์ชุมชนยังรวมถึงกิจกรรมของรัฐ หรืออุตสาหกรรมป่าไม้ที่กระตุ้น หรือช่วยเหลือกิจการป่าไม้ของท้องถิ่น

วนศาสตร์ชุมชนเป็นยุทธวิธีในการจัดการป่าไม้ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมป่าไม้รูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การปลูกต้นไม้ บำรุงรักษาต้นไม้หรือสวนป่าชุมชน ป้องกันป่าจากการบุกรุกทำลาย ตลอดจนกิจกรรมมรดกอื่น ๆ ที่ช่วยให้ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน

ดีขึ้น เป็นแนวทางจัดการป่าไม้ที่มุ่งกระจายความรับผิดชอบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้สู่ท้องถิ่น โดยมีหลักการสำคัญคือ การสร้างให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมเป็นเจ้าของป่าและต้นไม้ในชุมชน และเกิดการพัฒนาร่วมกัน⁷

ลักษณะของระบบวนศาสตร์ชุมชน การดำเนินกิจกรรมในทางด้านวนศาสตร์ชุมชนสามารถทำได้หลายรูปแบบดังนี้ ได้แก่

1. ชุมชนปลูกต้นไม้บนที่ดินที่บ้านของชุมชน เช่น ปลูกป่าฟืนใช้สอยในที่ดินสาธารณะของหมู่บ้าน
2. การปลูกต้นไม้บนที่ดินของเอกชน แต่องค์กรของชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ
3. รัฐ จัดสรรที่ดินหรือป่าของรัฐ ให้ชุมชนดำเนินการ
เรียกกิจการใน ข้อ 1-3 นี้ว่า Communal Forestry
4. เอกชนปลูกต้นไม้บนที่ดินที่เป็นของชุมชน
5. เอกชนปลูกต้นไม้บนที่ดินกรรมสิทธิ์ของตนเอง เช่น ปลูกต้นไม้รอบบ้านทำสวนป่า
เอกชน (Tree Farm)
6. รัฐจัดสรรที่ดินของรัฐให้เอกชนปลูกป่า
เรียกกิจการในข้อ 4-6 นี้ว่า Farm Forestry
7. รัฐ ปลูกต้นไม้บนที่ดินของชุมชน
8. รัฐ ปลูกต้นไม้บนที่ดินเอกชน
9. โครงการของรัฐที่ดำเนินการบนที่ดินของรัฐ เพื่อประโยชน์ของชุมชน หรือ ปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมของส่วนรวม เช่น ปลูกต้นไม้สองข้างทางรถยนต์ ริมคูคลอง โครงการหมู่บ้านป่าไม้ เป็นต้น

เรียกกิจการในข้อ 7-9 นี้ว่า เป็นโครงการของรัฐเพื่อพัฒนาชุมชน

ดังนั้น วนศาสตร์ชุมชน คือ ยุทธวิธีในการจัดการที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านป่าไม้ ได้แก่ การปลูกป่า การบำรุงรักษา และป้องกันรวมถึงการใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

---

⁷มณฑล จำเริญพฤษ, หลักวนศาสตร์ชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : เอกสารประกอบการสอนวิชาวนศาสตร์ชุมชน ภาควิชาวนวัฒนวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,2534), หน้า 25.

ในท้องถิ่นควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมตามหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

2.1.5 หลักการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า

การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อให้การศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าแก่ผู้สนใจในเรื่องการปลูกสร้างสวนป่า โดยสามารถอธิบายความหมายของคำว่า "การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า" ได้ดังนี้

"การส่งเสริม" ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง เกื้อกูล หนุนหลัง

ศาสตราจารย์ ดร.ทำนอง สิงคาลวณิช ให้ความหมายไว้ว่า "การส่งเสริม" หมายถึง ภาวะที่ผู้ประกอบการได้รับการบริการ ความรู้ เทคโนโลยี และอื่นๆ ที่สัมพันธ์กันโดยระบบการศึกษา เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดการให้ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม อันมีผลทำให้ชีวิตของครอบครัวผู้ประกอบการสามารถช่วยตนเองและ ท้องถิ่นได้มากขึ้น

ส่วนคำว่า "สวนป่า" นั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุญวงศ์ ไทยอุดสาหกรรม (2536) ให้ความหมายถึงที่ดินอันประกอบด้วยหมู่ไม้ป่า ซึ่งปลูกสร้างขึ้นอย่างมีระบบ แบบแผน และวัตถุประสงค์ที่แน่นอน และความหมายของคำว่า "การปลูกสร้างสวนป่า" คือ การนำพรรณไม้มาปลูกลงในพื้นที่ที่กำหนดให้อย่างมีระบบ แบบแผนและมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน⁸

จากที่กล่าวมา ในที่นี้สามารถให้ความหมายของคำว่า "การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า" คือ การถ่ายทอด เผยแพร่ บริการ และแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ รวมทั้งการร่วมแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมการปลูกสร้างสวนป่าอย่างมีประสิทธิภาพได้ด้วยตนเอง และช่วยเหลือตนเองได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า คือ การกระตุ้นให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่า ได้เกิดทัศนคติต้องการการเปลี่ยนแปลงตนเองในเรื่องการปลูกสร้างสวนป่าในทางที่ดียิ่งขึ้น

---

⁸บุญวงศ์ ไทยอุดสาหกรรม การจัดการสวนพืชป่า, (กรุงเทพมหานคร : เอกสารการสอนชุดวิชา นิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 11 , 2536), หน้า 685.

ดังนั้น หลักการการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า หมายถึง แนวทางในการดำเนินการเพื่อถ่ายทอดเผยแพร่ บริการ และแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ รวมทั้ง การร่วมแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกสร้างสวนป่า เพื่อให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่า สามารถดำเนินกิจกรรม การปลูกสร้างสวนป่าได้ด้วยตนเอง และช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่นักส่งเสริมต้องการหรือกล่าวสั้นๆ คือ แนวทางในการดำเนินการเพื่อการส่งเสริม การปลูกสร้างสวนป่า

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) มีความหมายถึงขั้นตอนหรือ กระบวนการในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ให้สามารถตอบสนองความต้องการหรือความ จำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อปรับปรุงมาตรฐานการดำรงชีวิตเพื่อประชาชนทั้งหมด แล้ว ก็จะต้องมีการดำเนินงานในด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาโดยการ จัดการและคุ้มครองระบบนิเวศให้เกิดผลดีมากขึ้น และยังคงรูปแบบของการบริโภคที่ฟุ่มเฟือยและ ไร้ประสิทธิภาพให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นหลักการที่ประเทศต่างๆ รวมทั้งองค์กรระหว่าง ประเทศให้ความสำคัญและพยายามจัดให้มีกรอบในการปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน ทรัพยากรธรรมชาตินั้น องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้ให้ความหมาย ว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) คือ การจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยวิธีซึ่งทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่และอำนวยประโยชน์แก่มนุษย์ชาติทั้งใน ปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะนี้จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์ที่ดิน น้ำ พันธุ์กรรมของพืชและสัตว์ไปด้วยกัน และจะต้องเป็นไปในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อสภาพแวดล้อม มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเป็นที่ยอมรับของสังคม¹⁰

⁹มานพ เมฆประยูรทอง ,สรุปสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาแบบ ยั่งยืน , (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด , 2537) , หน้า 12.

¹⁰ FAO .1997, State of the World Forests 1997 , Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, p 20.

สำหรับประเทศไทยที่มีนโยบายมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 ได้มีการขยายการผลิตทั้งภาคเกษตรและอุตสาหกรรม โดยไม่มีการจัดการที่เหมาะสม ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงตามลำดับ ป่าไม้ได้ถูกบุกรุกทำลายจนเกินขีดความสามารถที่จะฟื้นตัวได้เองตามธรรมชาติภายในเวลาที่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม การทำลายป่าไม้นอกจากจะทำให้คุณภาพของระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนไม้ใช้สอยและไม้สำหรับอุตสาหกรรมทำให้ต้องเสียดุลการค้าในการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้เป็นมูลค่ามหาศาลในแต่ละปี และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้ขยายตัวอย่างรุนแรงไปทั่วโลกส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ซึ่งปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมมิใช่ปัญหาของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทุกคนและรุนแรงไปทั่วโลกคือ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศที่เป็นผลจากภาวะโลกร้อนอันเนื่องมาจากการเพิ่มของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ คนทั้งโลกต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหานี้อย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง ด้วยการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และเพิ่มการดูดซับก๊าซดังกล่าวนี้ด้วยการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้

ประเทศไทยได้ลงนามรับรองการประชุมสุดยอด United Nation Earth Summit ของ องค์การสหประชาชาติ ที่เมืองริโอเดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ในปี 2535 ในวาระที่ 21 (Agenda 21) ปรากฏอยู่ในบทที่ 11 ที่ว่าด้วยการหยุดยั้งการทำลายป่า(Combating deforestation) ซึ่งกล่าวถึงการจัดการ การอนุรักษ์ และพัฒนาป่าไม้ทุกชนิดบนพื้นฐานของความยั่งยืน พร้อมกับมีข้อเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันหากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการหยุดยั้งการทำลายป่าชนิดต่างๆ และในความตกลงร่วมกันแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมโลกมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ คือ ต้องรักษาพื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและต้องเร่งรัดการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากบรรยากาศโลกและรักษาสิ่งแวดล้อมโลกโดยรวมตลอดจนเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้บนพื้นฐานของความยั่งยืนที่สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต

สรุปได้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนนั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเข้ากับความจำเป็นในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน โดยที่จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของธรรมชาติเพื่อให้ประชาชนรุ่นหลังสามารถที่จะใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ซึ่งการที่จะทำความเข้าใจและยอมรับในหลักการของแนวความคิดในเรื่องของการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ต้องเริ่มมาจากพื้นฐานความรู้ในทางนิเวศวิทยา

ที่ว่าต้นทุนในการผลิตหรือการพัฒนาของมนุษย์นั้น ต้องมีต้นทุนของธรรมชาติรวมอยู่ด้วยไม่ว่าจะเป็นต้นทุนทางธรรมชาติประเภทสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดสิ้นไปหรือไม่ก็ตามนั้น ก็ยังจะต้องขึ้นอยู่กับวิธีการหรือปริมาณในการนำเอาต้นทุนทางธรรมชาติประเภทนั้น ๆ มาใช้อีกด้วย ดังนั้น แนวทางพัฒนาดังกล่าวนั้นก็ต้องยึดหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้คือ¹¹

1. การใช้ธรรมชาติโดยที่ไม่เป็นการทำลายต้นทุน เป็นการกำหนดถึงต้นทุนตามธรรมชาติที่ไม่อาจจะใช้ประโยชน์กำเกินธรรมชาติ อาทิเช่น การจำกัดจำนวนหรือวิธีการหาประโยชน์ ไม่ให้ล้นล้ำทำลายฐานทรัพยากรทางป่าไม้ ประมง เกษตรกรรม ไม่ให้เกิดการทำลายระบบนิเวศ พร้อมทั้งให้มีการบำรุงรักษาฐานทรัพยากรอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

2. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า หมายถึง การใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นการทำลายล้างแล้ว ยังเป็นการใช้ประโยชน์ทางธรรมชาติที่ได้มาอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน โดยมุ่งถึงความต้องการพื้นฐานในสังคม เช่น เมื่อได้มีการกำหนดเขตพื้นที่ให้เป็นเขตอนุรักษ์แล้วที่ดินที่เหลือก็ควรจะกำหนดจำแนกให้มีการทำประโยชน์ในด้านการเกษตร ป่าไม้ ที่อยู่อาศัยให้ครบถ้วน โดยพิจารณาถึงคุณค่าของที่ดินควบคู่กันไปด้วย เช่น ถ้าหากเป็นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับภาคเกษตรกรรม ก็ไม่ควรกำหนดให้เป็นพื้นที่เมืองหรือนิคมอุตสาหกรรม หรือการนำเอาวัสดุอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ทดแทนโลหะหรือไม้ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์เพื่อสนองต่อความต้องการพื้นฐานก่อนทั้งสิ้น

3. การจำกัดการผลิตหรือการบริโภค ภายใต้ข้อจำกัดที่จะต้องรักษาต้นทุนทางธรรมชาติและตอบสนองความต้องการพื้นฐานก่อน ซึ่งก็เป็นที่แน่นอนว่าการผลิตหรือการบริโภคในหลายกรณีที่จะต้องถูกจำกัดลง เช่น การจำกัดจำนวนพื้นที่ในการทำไม้ในแต่ละเขตโดยต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ แต่ต้องไม่กระทบต่อความต้องการพื้นฐานของสังคม แต่ในกรณีจำเป็นที่การจำกัดนั้นจะส่งผลกระทบต่อความต้องการพื้นฐานก็มีความจำเป็นที่รัฐต้องหาทางทดแทนการทำประโยชน์นั้น โดยอาศัยส่วนอื่นต่อไป เช่น ส่งเสริมให้มีการปลูกไม้โตเร็วเพื่อสนองต่อ ความต้องการของตลาดแทน

---

¹¹พนัส ทัศนียานนท์ และคณะ , รายงานผลการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาวิจัยกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระยะที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2532) , หน้า 22-23.

4. มีการกระจายโอกาสในสังคม เมื่อมีการจำกัดการผลิตหรือการบริโภคจากสภาพธรรมชาติ ปัญหาการกระจายโอกาสและผลประโยชน์จึงได้เกิดขึ้นตามมา ซึ่งเป็นภารกิจที่จะต้องกระทำเพื่อให้มีความสอดคล้องระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ เพราะหากการกระจายโอกาสและประโยชน์ในสังคมไม่เป็นธรรมแล้ว มาตรการอนุรักษ์ต่าง ๆ ก็ไม่อาจจะดำเนินการดีขึ้นเพื่อความอยู่รอดของผู้ด้อยโอกาสในสังคม

จากแนวทางทั้ง 4 ประการข้างต้นนี้ ถือได้ว่าเป็นกระบวนการสำคัญที่จะให้ประโยชน์หรือแนวทางในด้านการพัฒนาประเทศ สามารถที่จะประสานประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการสวนป่าของประเทศเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคตเพราะป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สิ้นรูป และหากสามารถจัดการป่าไม้ให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้แล้วสามารถนำไปผลิต สินค้าและบริการต่างๆ ที่ช่วยในการพัฒนาได้ จากแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้กล่าวมาข้างต้นที่นำมาใช้กับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ซึ่งจะแบ่งแยกแนว ความคิดออกได้เป็น 3 แนวความคิด ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ได้แก่ แนวความคิดทางด้านเศรษฐกิจ แนวความคิดทางด้านสังคม และแนวความคิดทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดของแต่ละแนวความคิดได้ดังนี้

2.2.1 แนวความคิดทางด้านเศรษฐกิจ

2.2.1.1 แนวความคิดในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว ที่มุ่งให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและของทรัพยากรต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบนิเวศของแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีการให้คำจำกัดความอย่างหลากหลาย แต่ทั้งหมดได้เน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature-based) เป็นหลัก มีการรักษาสิ่งแวดล้อม (Environmentally Management) และการให้การศึกษา (Education) แก่ผู้เกี่ยวข้องสำหรับประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะกำหนดคำจำกัดความในลักษณะที่ทำให้เกิดความชัดเจนในหมู่ผู้เกี่ยวข้อง กล่าวคือ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

โดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นต้องมีองค์ประกอบหรือวัตถุประสงค์ที่สำคัญทั้งสิ้น 4 ประการ คือ¹²

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Nature-based) เป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identical or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้น ๆ

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Management) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (Responsibly Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (no or low impact)

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษา (Education) เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) ความประทับใจ (appreciate) เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (Involvement of local community or people participation) เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local benefit) โดยหมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

---

¹²กองวางแผนโครงการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายงานสรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540) , หน้า 15-17.

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ และเนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่แยกออกอย่างชัดเจนกับความสนใจในประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ลักษณะเฉพาะนี้จึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ใช่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural tourism และ Historical Tourism) ยกเว้นลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ ในทำนองเดียวกัน การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Tourism) จึงไม่ใช่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จึงมีเพียงบางส่วนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ก็ได้

กรณีตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่า ได้แก่ โครงการศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยที่ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้จัดสร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสทรงเจริญพระชนมายุ 3 รอบ และได้รับพระกรุณาธิคุณเสด็จพระราชดำเนินเปิดศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2534 ศูนย์ฯ ดังกล่าว ได้จัดกิจกรรมหลากหลายทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การอนุรักษ์ศิลปะการทำไม้ด้วยช้างเป็นศูนย์ข้อมูลความรู้ ข้อมูลการวิจัย และนิทรรศการที่เกี่ยวกับช้าง ให้บริการรักษาพยาบาลช้างโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายปรับปรุงและขยายพันธุ์ช้าง ไปจนถึงโครงการช่วยเหลือช้างอีกหลายรูปแบบ อาทิ โครงการคืน ช้างสู่ธรรมชาติในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ดำเนินการร่วมกับ สำนักพระราชวัง กองทุนสัตว์ป่าโลก กรมป่าไม้ และจังหวัดลำปาง โครงการสร้างโลกใหม่ให้ช้างไทยที่ร่วมกับกองทุนสัตว์ป่าโลกและจังหวัดลำปาง โครงการสัตวแพทย์สัญจรรวมถึงโครงการปลูกพืชสมุนไพรและอาหารช้าง ซึ่งดำเนินการร่วมกับกองทุนอนุรักษ์ช้างไทยภาคเหนือและกรมส่งเสริมการเกษตร นอกจากนี้ยังมีโครงการพ่อ-แม่บุญธรรมช้างเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเลี้ยงดูช้าง นอกจากนี้ก็ยังมีกรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ณ สวนป่าแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น¹³

2.2.1.2 ผลประโยชน์จากป่าไม้ (Benefit form The forest)

ผลประโยชน์จากป่าไม้ คือ กระบวนการจัดการป่าไม้ สามารถช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์ของผลผลิตจากป่าต่างๆ ชนิด และการบริการ เพื่อเป็นการประกันความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างเต็มรูปแบบ ได้แก่

¹³ พันตา, "53 ปี องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้กับก้าวต่อไป," วารสารสักทอง (ปีที่ 25 ฉบับที่ 3 ก.ค.-ก.ย. 2543) : หน้า 5.

1. การจัดการป่าไม้ ควรจะพยายามมุ่งเน้นในด้านความอยู่รอดเศรษฐกิจ ในขณะที่ต้องเข้าไปจัดการอย่างเต็มรูปแบบในเรื่อง สิ่งแวดล้อม สังคมและค่าใช้จ่ายในการผลิตไปในเวลาเดียวกัน และการให้หลักประกันในงบประมาณการลงทุน ต่างๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นการรักษาผลผลิตด้านนิเวศของป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไป

2. การจัดการป่าไม้ และการดำเนินการทางการตลาดควรจะสนับสนุนในด้านการใช้ประโยชน์ของไม้สูงสุด และขบวนการผลิตของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายของชนิดผลิตภัณฑ์ไม้

3. การจัดการป่าไม้ ควรจะลดการสูญเสียของผลผลิตในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ ในพื้นที่ป่าไม้ และต้องหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าไม้อื่นๆ ด้วย

4. การจัดการป่าไม้ ต้องเน้นความสำคัญไปในด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น และควรหลีกเลี่ยงการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีรูปแบบใดแบบหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว

5. ขบวนการในการจัดการป่าไม้ จะต้องมีจิตสำนึกและรักษาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในด้านต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมคุณค่าและการใช้ประโยชน์ของป่าไม้และทรัพยากรต่างๆ เช่น พื้นที่ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ทางการประมง เป็นต้น

6. ปริมาณการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่างๆ จากพื้นที่ป่าไม้ จะต้องไม่เกินความเพิ่มพูนของผลผลิตซึ่งสามารถให้ผลผลิตจากพื้นที่ป่าไม้ ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป¹⁴

ผลประโยชน์จากป่าไม้เป็นการใช้ประโยชน์จากสวนป่าอย่างคุ้มค่าหรือให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้มีผลผลิตสม่ำเสมอ ตามหลักในการจัดการ และยังเป็นการใช้ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการธำรงรักษาทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนการอนุรักษ์ป่าไม้ ให้สามารถรักษาระบบนิเวศ ต้องส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากผลิตผลและบริการจากสวนป่าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจในความยั่งยืนและการใช้ประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันเป็นหลักการของการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ควรมีมาตรการในการจัดการสวนป่าในการใช้ประโยชน์จากสวนป่า

2.2.1.3 หลักการผู้ก่อเป็นผู้จ่าย

หลักการผู้ก่อเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP) เป็นเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์นี้ใช้ในบริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักการนี้ใช้กับผู้ใดก็ตามที่ได้

¹⁴ ประเสริฐ ประจิตร, “การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC,” วารสารสักทอง ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม- ธันวาคม 2542): หน้า 41-45.

ดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆ ที่ก่อให้เกิดมลพิษแล้ว จะต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายเพื่อป้องกันมลพิษ หลักการนี้ ในประกาศปญญัตติข้อ 16 “รัฐจะพยายามส่งเสริมให้มีค่าใช้จ่ายภายในสำหรับสิ่งแวดล้อม และการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งโดยหลักการแล้ว ผู้ก่อมลพิษจะรับภาระในค่าใช้จ่ายของมลพิษ อันเกี่ยวข้องด้วยประโยชน์สาธารณะ และจะไม่ใช่ไปจำกัดการค้าภายในและการลงทุน” และในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 97 ระบุว่าผู้ใดกระทำหรือละเว้นการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ จะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐ เป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาในการจัดการสวนป่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การจัดเก็บภาษีทางด้านป่าไม้ การเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าภาคหลวง ค่าปรับทางปกครอง

ภาษี หมายถึง เงินที่รัฐหรือท้องถิ่นเรียกเก็บจากบุคคลเพื่อใช้ในการบริหารประเทศหรือท้องถิ่น การเก็บภาษีเกี่ยวกับเจ้าของธุรกิจป่าไม้ ได้แก่ ภาษียาได้ ภาษีค่าเช่าสัมปทานป่าไม้ ภาษีบำรุงท้องที่

ค่าธรรมเนียม หมายถึง ค่าบริการที่เรียกเก็บตามกฎหมาย ในการจัดเก็บค่าธรรมเนียม นั้น มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการเก็บและกฎหมายที่รองรับการจัดเก็บ

ค่าภาคหลวง หมายถึง ค่าสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ทำการหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติต้องชำระให้แก่รัฐ เช่น ค่าภาคหลวงแร่ ค่าภาคหลวงไม้หวงห้าม เป็นต้น

ค่าปรับทางปกครอง หมายถึง การดำเนินกิจการใดก็ตาม หากภาครัฐได้กำหนดค่าธรรมเนียมต่างๆ ก็ดี ค่าบริการต่างๆ ก็ดี ผู้ดำเนินกิจการนั้นๆ ไม่จ่ายค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการ กฎหมายก็จะกำหนดค่าปรับไว้

2.2.2 แนวความคิดทางด้านสังคม

2.2.2.1 แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation)

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยหลักแล้วการมีส่วนร่วมเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย ที่ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนร่วมเป็นประโยชน์ได้เสียอยู่ในสังคม ซึ่งหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนระบุชัดเจนในเชิงนโยบายเป็นครั้ง

แรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ชื่อว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนเพราะมีกระบวนการจัดทำที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างจุดเปลี่ยนจากประชาธิปไตยแบบตัวแทนมาเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และยังได้ชื่อว่ารัฐธรรมนูญฉบับสีเขียวด้วยเพราะให้ความสำคัญกับเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่ารัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่านมา

ในอดีตรัฐเท่านั้นที่มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่หลักการใหม่กำหนดให้ประชาชนที่มาจากทุกฝ่ายของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะเห็นว่าโดยลำพังรัฐฝ่ายเดียวไม่สามารถจะทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและมีมิติหลากหลายจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความร่วมมือจากกลุ่มผลประโยชน์หลายฝ่ายในสังคมเพื่อให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศโดยรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเอกภาพ และมีความต่อเนื่องยั่งยืน อันได้แก่ ฝ่ายต่างๆ ได้แก่ รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม องค์กรอิสระซึ่ง ได้แก่ องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสถาบันอุดมศึกษาและประชาชนหรือบุคคลทั่วไป ซึ่งหลักการในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่สนับสนุนเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแบ่งพิจารณาได้ 2 ด้านหลัก ได้แก่

ด้านประชาชน ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยเป็นเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของประชาชนและชุมชน ตามมาตรา 46, 56, 59, 69¹⁵

ด้านรัฐ ซึ่งบัญญัติไว้ในหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเป็นเรื่องบทบาทของรัฐและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 76, 79, 290¹⁶

นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นกรอบสำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ถือเป็นแนวปฏิบัติมาก่อนมีรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เป็นกฎหมายซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญโดยกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคล เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

¹⁵โปรดดูภาคผนวก ในส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน

¹⁶เพ็ญอ้าง

ล้อมของชาติไว้ในมาตรา 6¹⁷ และยังมีบทบัญญัติเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน มาตรา 7 และมาตรา 8¹⁸ ด้วย นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติซึ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตาม หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นั้นมีปรากฏในมาตรา 32 ถึง มาตรา 34¹⁹

นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เชื่อกันว่าจะทำให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ว่าด้วยการให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นจริงและแผนแม่บทการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในหมวด 2 ว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ และเน้นให้อำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา 16(24) และมาตรา 17(5) (12)²⁰ ในด้านกรปฏิบัติกรนั้น กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดไว้ในหมวด 4 เรื่องแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา 30²¹ ว่าให้ดำเนินการเกี่ยวกับแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งขณะนี้แผนแม่บทการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดร่างเรียบร้อยแล้วโดยเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นกำหนดไว้ในหัวข้อที่ 5²² ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในข้อ 5.1 เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาป่าไม้ ได้กำหนดให้มีฝ่ายโอนกิจการ

¹⁷โปรดดูภาคผนวก ในส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

¹⁸เพ็ญอ้าง

¹⁹เพ็ญอ้าง

²⁰โปรดดูภาคผนวก ในส่วนพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

²¹เพ็ญอ้าง

²²โปรดดูภาคผนวก ในส่วนแผนในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้แก่เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและ กรุงเทพมหานครในรูปแบบของการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการร่วมกับรัฐ โดยมีระยะเวลาการถ่ายโอน 1-10 ปี เริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2544 ถึง พ.ศ. 2553 และกำหนดขอบเขตการถ่ายโอนไว้ในเรื่อง เขตพื้นที่ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ยกเว้นพื้นที่อนุรักษ์ การให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนดำเนินการและสนับสนุนด้านงบประมาณด้านป่าชุมชน การป้องกันและควบคุมไฟป่าและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมดูแลและวางแผนใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

โดยวิธีการที่รัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถที่จะเข้าร่วมกับรัฐในการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ของรัฐได้ โดยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ²³

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกเริ่มที่รัฐ เปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในประเภทต่าง ๆ นั้นมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องแท้จริงของโครงการที่จะดำเนินการดังกล่าวเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาอย่างถูกต้องและไม่เกิด ความผิดพลาด

2. การปรึกษาหารือร่วมกัน (Consultation) กระบวนการนี้เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นภายหลังจากรัฐได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและแท้จริงแก่ประชาชนเพื่อการศึกษาแล้วรัฐกับประชาชนก็จะเข้าสู่ขั้นตอนในการปรึกษาหารือร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยรัฐอาจจะให้มีการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ขึ้นเพื่อที่รัฐจะสามารถที่จะปรึกษาหารือและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินกิจการดังกล่าว

3. การเจรจาต่อรอง (Negotiable) เมื่อมีการพิจารณาและปรึกษาหารือร่วมกันในกระบวนการเพื่อพิจารณาหาความเหมาะสมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของรัฐหากมีปัญหาหรือข้อขัดแย้งขึ้นมาประการใด ก็จะเกิดขั้นตอนในการเจรจาต่อรองขึ้นมาเพื่อที่จะทำให้ ทั้งสองฝ่ายสามารถจะหาข้อสรุปที่สามารถจะประสานประโยชน์ให้เกิดขึ้นมาโดยที่ประชาชนและรัฐสามารถยอมรับได้ภายใต้เงื่อนไขที่ตกลงกัน

²³อารยา หุทตะเสวี, "มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว : ศึกษาเฉพาะระบบอุทยานแห่งชาติทางบก," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 68.

4. การตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision-Making) ขั้นตอนสุดท้ายที่เกิดขึ้นมาเมื่อผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มาแล้วรัฐและประชาชนที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายก็จะได้ร่วมกันพิจารณาถึงผลดีที่จะได้รับจากการดำเนินโครงการนั้น กับผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมในบริเวณนั้นหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนโดยทั่วไปอย่างแท้จริงแล้วจึงจะถึงขั้นตอนในการร่วมกันตัดสินใจว่าเห็นสมควรอนุญาตให้มีการดำเนินโครงการนั้นต่อไปหรือไม่

แนวความคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวความคิดทางรัฐศาสตร์ในเรื่องการปกครองตนเองที่ต้องการจะเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมกับภาครัฐที่มีฐานะเป็นผู้ปกครอง โดยที่รัฐจะได้เปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้าร่วมในการตัดสินใจเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นและก็จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในหลาย ๆ ด้าน เช่น ในการจัดการสวนป่าประชาชนมีส่วนร่วมได้โดยอาศัยแนวความคิดวนศาสตร์ชุมชน เป็นต้น

2.2.3 แนวความคิดทางด้านพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

2.2.3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อมหมายความถึง กระบวนการจัดการแผนงานหรือกิจกรรมในการจัดสรรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการในระดับต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุต่อเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา นั่นคือ ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักการในการใช้สอยทรัพยากรที่ประหยัด ยั่งยืน และจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนวิธีการที่จะนำมาใช้ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมนั้นมีอยู่มากมายหลายวิธี เช่น การจัดการโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย การวางแผนทางด้านสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

ในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมีแนวคิดในการจัดการป่าไม้ ดังนี้

1. ในการทำไม้ ปริมาณไม้ที่ตัดออกจะต้องเท่ากับปริมาณไม้ที่เติบโตขึ้นมาแทนที่ในป่าตามหลักการผลถาวร (Sustained Yield Basis) โดยถือว่าการตัดไม้เป็นการใช้ ดอกเบี้ยที่ให้

เหลือต้นทุนไว้ ตัวอย่างการทำไม้ซึ่งชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดนี้ได้แก่ การตัดไม้โดยใช้ระบบเลือกตัด (Selection system) การจำกัดขนาดไม้ที่จะฟัน และการตัดไม้โดยแบ่งโครงการ ทำไม้เป็นแปลง ซึ่งมีอายุสัมปทานครบรอบการตัดฟัน เป็นต้น

2. การปลูกต้นไม้ทดแทนในกรณีที่ป่าไม้ถูกทำลายลงเพราะสาเหตุอื่น เช่น มีการบุกรุกทำไร่เลื่อนลอยลักลอบตัดไม้หรือไฟป่า เป็นต้น เพราะจะเห็นได้ว่าสาเหตุเหล่านี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้ต้นทุนซึ่งเหลือไว้ลดลงจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกทดแทน แนวความคิดการปลูกป่าทดแทนต้นตุนที่ถูกทำลายลงเช่นนี้จึงเกิดขึ้น เช่น การปลูกสร้างสวนป่า หรือการปลูกป่าเพื่อเสริมป่าธรรมชาติ

3. จะต้องส่งเสริมให้ป่ามีกำลังการผลิตไม้ให้มากที่สุด กล่าวคือ มนุษย์ จะต้องช่วยกันรักษาบำรุงเพื่อให้ป่าผลิตทรัพยากรตามที่ต้องการให้มากที่สุด ตัวอย่างมาตรการตามแนวความคิดนี้ได้แก่การบำรุงป่าโดยการตัดเถาวัลย์ เถาไม้เลื้อยในป่าออกเพื่อให้ต้นไม้เจริญเติบโตเต็มที่ เป็นต้น

หลักการจัดการดังกล่าวข้างต้นเป็นหลักอุดมคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรทางเศรษฐกิจ โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานว่าจะต้องมีพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเป็นจำนวนแน่นอนและตัวแปรที่เป็นสาเหตุแห่งการทำลายป่ามีอยู่เท่าสภาวะซึ่งอาจปลูกต้นไม้ ทดแทนได้ จากการศึกษาตามแนวความคิดนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดที่กล่าวข้างต้นเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2.3.2 หลักการป้องกันล่วงหน้า (Precautionary Principle)

หลักการป้องกันล่วงหน้านี้ นับว่าเป็นหลักการสำคัญที่สุดที่มีอยู่ในกฎของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้เนื่องจากการเตือนภัยได้ล่วงหน้าว่าความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมจะเริ่มเกิดขึ้นมา แล้วจะได้หาวิธีการในการป้องกันแก้ไขได้ทันท่วงที ซึ่งหากมิได้มีวิธีการป้องกันล่วงหน้าเกิดขึ้นแล้ว บางครั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นมานั้นยากแก่การเยียวยาหรือฟื้นฟูได้ หลักการป้องกันล่วงหน้านี้มีปรากฏอยู่ในประกาศปฏิญญาริโอฯ หลักการที่ 15 "เพื่อเป็นการป้องกันสิ่งแวดล้อม การป้องกันล่วงหน้าจะได้นำมาใช้อย่างกว้างขวางโดยรัฐ ตามขีดความสามารถของรัฐการดำเนินการต่อความเสียหายอย่างรุนแรงหรือแก้ไขไม่ได้ของสิ่งแวดล้อม โดยไม่ใช้วิทยาศาสตร์อย่างเต็มกำลังจะใช้เป็นข้ออ้างเพื่อเลื่อนการใช้มาตรการการป้องกันความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อ

มาตรการ ทางด้านค่าใช้จ่ายและประสิทธิภาพ ย่อมกล่าวอ้างไม่ได้"²⁴หลักการข้อนี้แสดงถึงความสำคัญของการป้องกันล่วงหน้าอันถือว่าเป็นหน้าที่ที่รัฐพึงต้องกระทำด้วยการใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์อย่างเต็มกำลัง โดยไม่สมควรจะหลีกเลี่ยง

ตามความหมายของหลักการป้องกันไว้ล่วงหน้าถือได้ว่าเป็นแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการป้องกันวิถีทางที่ถูกต้องและดีกว่าการแก้ไขเยียวยาในภายหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีการจัดการให้มีมาตรการเพื่อป้องกันการปล่อยของเสียในรูปแบบต่าง ๆ จากกิจกรรมอุตสาหกรรมเสียก่อนที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นเป็นสิ่งที่จะต้องจำเป็นอย่างยิ่ง อันเป็นหลักการที่ ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายระดับนานาชาติและสมควรได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยการนำหลักดังกล่าวมาบัญญัติเป็นสาระสำคัญกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ด้วยเหตุผล ที่เป็นแนวคิดที่มีประสิทธิภาพเสียค่าใช้จ่ายน้อย อันเป็นการส่งผลดีต่อสภาพธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนเป็นแนวทางในการที่จะง่ายต่อการหามาตรการมาเพื่อป้องกันปัญหา จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม²⁵ เช่น การทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment : EIA)

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ที่กำหนดให้โครงการหรือกิจกรรมประเภทต้องจัดทำรายงานผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นหรือกิจกรรมที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อน โดยกรณีนี้ต้องทำการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในขั้นก่อนที่จะปล่อยให้ดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นๆ รายงานที่เกิดจากการศึกษาและประเมินผลกระทบนี้ จะบอกถึงประเภทของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น และมาตรการในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามประเภทของปัญหาที่คาดไว้ว่าจะเกิด รวมถึงในช่วงระยะเวลาระหว่างและหลังจากที่มีการดำเนินโครงการหรือกิจการนั้นแล้วเสร็จว่าจะใช้มาตรการใดในการติดตามตรวจสอบที่ต่อเนื่อง มาตรการต่างๆ ในรายงานนี้จะทำให้สามารถพยากรณ์ และรู้ตัวล่วงหน้าว่าหากปัญหาผลกระทบนั้นเกิด

²⁴ นันทพล กาญจนวัฒน์, "แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ : ศึกษากรณีตัวอย่างอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ.1992," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา นิติศาสตร์ ภาควิชา นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 92.

²⁵ โกเมท ทองภิญโญชัย, "การใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา นิติศาสตร์ ภาควิชา นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 77-84.

ขึ้นมาจริงๆ จะใช้มาตรการใดในการลดผลกระทบนั้นอย่างทันทั่วทั้งที่การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมนี้มี หลักการในประกาศปฏิญญาริโอฯ ตามหลักการข้อ 17" การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมือของประเทศจะนำมาใช้สำหรับกิจกรรมที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อ สิ่งแวดล้อมอย่างแน่นอน และเพื่อเป็นการประกอบการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ" ถือได้ว่าเป็น มาตรการที่มีแนวความคิดตามหลักการป้องกันไว้ล่วงหน้าและเป็นมาตรการปกครองที่รัฐใช้เป็นมาตรการในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหาอันจะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม

2.3. ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ (Police Power Theory)

การที่มนุษย์แต่ละคนได้เข้ามาดำรงชีวิตอยู่รวมกันเป็นสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนต่างก็จะต้องยอมที่จะสละสิทธิเสรีภาพตามที่มิในธรรมชาติของตนให้กับผู้ที่จะมาทำหน้าที่ปกครอง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะทำให้มนุษย์ในสังคมสามารถที่จะอยู่รวมกันได้อย่างปกติสุขและมีความสงบเกิดขึ้นในสังคม การมอบอำนาจในลักษณะนี้เรียกว่า "Pactum Subjection" อันหมายถึง สัญญาหรือข้อตกลงที่ ประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองได้มอบอำนาจที่ตนเองมีอยู่ ให้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่ปกครอง และรัฐในฐานะของผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองก็จะต้องใช้อำนาจที่ตนมีอยู่นั้น ไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งจะตรงกับหลักการของทฤษฎีสัญญาประชาคม (Theory of Social contract) ของรุสโซ (Jean JacQues Rousseau)²⁶

รัฐในฐานะผู้ปกครองยอมมีอำนาจปกครองเพื่อสร้างความสงบสุขให้กับสังคม และ ประชาชนโดยส่วนรวมและมีข้อยกเว้นที่จะไม่ใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นการจำกัดหรือรีดรอนสิทธิและเสรีภาพอันจะพึงมีพึงได้ของประชาชน ยกเว้นแต่จะเป็นไปเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือการรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะเท่านั้น ดังนั้นการที่รัฐจะสามารถเข้าไปแทรกแซง การดำเนินชีวิตของประชาชนนั้น โดยรัฐจะต้องดำเนินการออกกฎหมายฉบับต่าง ๆ มาบังคับใช้เพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน คือการใช้อำนาจรัฐในการควบคุมสังคมอันจะเป็นที่มาของทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ (Police Power Theory) โดยที่รัฐในฐานะเป็นตัวแทนของสังคม จะทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ของสาธารณะและรัฐก็จะใช้อำนาจบังคับทางการเมือง แก่สมาชิกในสังคมด้วยการบัญญัติกฎหมายฉบับต่าง ๆ ออกมาใช้บังคับ เพื่อเข้าไปแทรกแซงและครอบงำวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้รัฐก็ยังได้สร้างกลไก

²⁶บวรศักดิ์ อูรรณ โณ, กฎหมายมหาชน : วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่าง ๆ, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม,2536) ,หน้า 46-51.

ของ รัฐเพื่อที่จะสามารถบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการดูแลรักษา ความสงบเรียบร้อยของสังคมได้มีประสิทธิภาพมากที่สุดนั่นเอง²⁷

สำหรับในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลงไป กำลังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน จำนวนมากในสังคม ซึ่งถ้าหากรัฐปล่อยปัญหาได้ดำเนินต่อไปแล้วก็จะยอมทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นรัฐต้องเข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ โดยการใช้อำนาจรัฐที่มีอยู่มาออกเป็นกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อที่จะจัดระบบการคุ้มครองสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติไม่ให้สูญเสียไปและจัดระเบียบแบ่งสรรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงอยู่ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเอาไว้ด้วย เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งเป็นกฎหมายมหาชนที่รัฐได้ใช้อำนาจที่มีอยู่ตราขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองและรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะแม้ว่าบางส่วนอาจเป็นการล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่รัฐก็ยังจำเป็นต้องทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยรวมเอาไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของรัฐที่จะต้องดำเนินการตามหลักการของทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ นอกจากนี้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดและเป็นกฎหมายมหาชน ได้กำหนดให้รัฐเข้าไปใช้อำนาจในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสงวนและบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งดูได้จากหมวด 5 ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

ในอดีตประเทศไทยนั้นเมื่อเริ่มยุคของการจัดการป่าไม้สมัยใหม่คือ พ.ศ. 2439 นั้น มร. สเลด (Mr. H. Slade) อธิบดีกรมป่าไม้คนแรกของประเทศไทย ได้มีจดหมายตั้งข้อสังเกตความบกพร่องของการจัดการป่าไม้ของไทยถึงสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยไว้ว่า

1. การป่าไม้ทั้งหมดอยู่ในความยึดถือครอบครองของเจ้านายเจ้าของท้องที่ แทนที่จะได้อยู่ในความดูแลและควบคุมของรัฐบาลกลาง และ
2. การทำป่าไม้เท่าที่เป็นอยู่นั้นยังไม่เป็นระเบียบที่ถูกต้องกล่าวคือ ขาดหลักการเกี่ยวกับการคุ้มครองรักษาป่าไม้ให้อำนวยผลอย่างถาวร

²⁷ ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช, รัฐกับสังคม : ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 75.

ข้อสังเกตดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการป่าของมหาอำนาจตะวันตกต่อนโยบายและการจัดการป่าไม้ของประเทศไทย กล่าวคือ ป่าไม้เป็นของรัฐ และป่าไม้เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐด้วย ดังนั้น การรวมศูนย์เพื่อจัดการป่าโดยรัฐ คือ ภาพสะท้อนของการปฏิรูปการปกครองของรัฐที่รวมศูนย์อำนาจการคลังและการปกครองเข้าสู่ส่วนกลาง และหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นของรัฐ เพราะว่ารัฐมีอำนาจอธิปไตยในอาณาเขตของรัฐนั้น รัฐจึงมีอำนาจเหนือทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดรวมทั้งป่าไม้ด้วย นอกจากนี้ตามแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามประกาศปฏิญญาริโอฯ หลักการในข้อ 21 "รัฐ ตามกฎบัตรสหประชาชาติและหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศ มีสิทธิอธิปไตยที่จะใช้ประโยชน์ในทรัพยากรของเขาตามนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของเขาและมีความรับผิดชอบที่จะประกันว่าการกระทำภายในเขตอำนาจหรือการควบคุมของเขาจะไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของรัฐอื่น หรือพื้นที่ขอบเขตอำนาจของรัฐนั้น" ได้กำหนดถึงสิทธิของรัฐในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เป็นหลักการที่ได้ถูกยอมรับในหลายๆประเทศและได้มีการนำไปบัญญัติไว้ในอนุสัญญาและสนธิสัญญาต่างๆ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 เพื่อให้ประเทศต่างๆ ยอมรับเอาวิธีการที่จะอนุรักษ์ความหลากหลายทางชนิดพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตและเพื่อให้เกิดการแบ่งปันผลตอบแทนอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และคำแถลงการณ์เกี่ยวกับหลักการในเรื่องป่าไม้ เป็นแนวทางในการจัดการ การอนุรักษ์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับป่าไม้ทุกประเภท อันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและรักษาไว้ซึ่งสิ่งมีชีวิตในทุกรูปแบบ ซึ่งมีแนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนประกอบอยู่และปรากฏให้เห็นอยู่ในเนื้อหาของบัญญัติของกฎหมายเหล่านั้น

2.4 แนวนโยบายและแผนการดำเนินงานของรัฐในการจัดการสวนป่า

2.4.1 แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในปีพ.ศ. 2503 รัฐบาลได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศได้เป็นไปอย่างถูกต้องตรงตามเป้าหมายของรัฐบาล โดยกำหนดเป็นช่วงๆ ละ 5 ปี (ยกเว้นฉบับที่ 1 ซึ่งครอบคลุมระยะเวลา 6 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2509) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ มีการกำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการป่าไม้ที่มีจุดหมายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าไม้พอสรุปได้ดังนี้

2.4.1.1 แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2504-2529)¹

ก่อนประกาศใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจฉบับแรกในปี 2504 มิได้มีการกำหนดนโยบายป่าไม้ไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งนี้ คงเป็นเพราะป่าไม้ในประเทศไทยยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่เป็นอันมาก โดยมีพื้นที่ที่ปกคลุมด้วยป่าไม้ตามธรรมชาติอยู่เกินครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ประเทศทั้งหมดเมื่อได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรกแล้ว จึงได้เริ่มมีการกำหนดเป็นกรอบนโยบายการใช้ที่ดินอย่างกว้างๆ โดยมีเป้าหมายที่จะสงวนรักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศทั้งหมด หรือประมาณ 160 ล้านไร่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 โดยตราพระราชบัญญัติป่าไม้ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2503) ออกมาใช้บังคับ นอกจากนั้น ยังได้ตราพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ออกมาใช้บังคับ จากการใช้ที่มีกฎหมายเหล่านี้ ออกมาใช้บังคับจึงพอสรุปได้ว่า นโยบายป่าไม้นับตั้งแต่ พ.ศ. 2503 เป็นต้นมามีดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้มีการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปของการให้สัมปทานทำไม้ต่อไปจากที่เคยทำมาในอดีต แต่มีการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายบางอย่างเพื่ออุดช่องโหว่ที่เกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาการอ้างสิทธิครอบครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำไม้ออกจากที่ดินดังกล่าว และเน้นมาตรการควบคุมปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าให้เข้มงวดขึ้นโดยการกำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดบางอย่างให้แรงขึ้นกว่าเดิม

(2) ดำเนินการประกาศกำหนดพื้นที่ป่าไม้ให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศทั้งหมด โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

(3) ก่อตั้งเขตพื้นที่คุ้มครองในรูปของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 และในรูปของอุทยานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ดังนั้นนโยบายการป่าไม้ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง 3 จึงเป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวข้างต้นเป็น

---

¹พนัส ทัศนียานนท์ และงามวัลย์ ทัศนียานนท์, “ปัญหาป่าไม้และแนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาป่าไม้” ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาการป่าไม้ หน่วยที่ 15 (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2539), หน้า 856-858

ส่วนใหญ่ โดยมีได้กำหนดรายละเอียดออกมาเป็นแนวนโยบายในทางการบริหารของรัฐบาลอีกต่างหากแต่อย่างไร

ปรากฏว่า ในช่วงเวลาระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง 3 (ระหว่าง พ.ศ.2504-2518) ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่ากลับทวีความรุนแรงขึ้นเป็นอย่างมาก ทำให้พื้นที่ป่าไม้มีจำนวนลดลงไปจากเดิมที่เคยมีอยู่ใน พ.ศ.2504 ประมาณ 171 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 53 ของพื้นที่ประเทศ จนเหลือเพียง 122 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 38 ของพื้นที่ประเทศในช่วงปลายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ใน พ.ศ.2520 จึงได้มีการกำหนดเป้าหมายของการสงวนรักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้เพียงไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ โดยลดลงจากเดิมซึ่งกำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศนอกจากนั้นยังได้กำหนดแนวทางและมาตรการเพื่อรักษาทรัพยากรป่าไม้ไว้หลายประการที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

1. พิจารณาบททวนนโยบายระเบียบวิธีและหลักเกณฑ์การให้สัมปทานป่าไม้ใหม่ทั้งหมดภายในปี 2520 โดยยึดหลักที่จะต้องลดจำนวนป่าสัมปทาน โดยเฉพาะในเขตป่าสงวนให้น้อยลงตามลำดับ และไม่ให้ผู้ได้รับสัมปทานมีโอกาสทำลายป่าไม้นอกเขต การที่เลือกป่าใดเป็นป่าสัมปทานหรือป่าโครงการนั้นจะเลือกเฉพาะป่าที่มีไม้ที่สามารถตัดได้โดยส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ได้รับสัมปทานมีโอกาสทำลายป่าไม้ต่อไปอีก และจำกัดการอนุญาตให้ตั้งโรงเลื่อยใหม่หรือการขยายโรงเลื่อยเดิมให้สอดคล้องกับสัมปทานป่าที่ให้แก่ผู้รับสัมปทาน

2. เปลี่ยนวิธีการปลูกป่าทดแทนที่ดำเนินการ โดยหน่วยงานของรัฐเสียใหม่แทนที่จะปลูกโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้แต่ผู้เดียว ให้ใช้วิธีการจ้างเหมาให้เอกชนรับไปทำเป็นรายโครงการและรายพื้นที่ ๆ โดยหน่วยงานของรัฐต้องจัดหากล้าไม้ให้เพียงพอ ซึ่งจะก่อผลให้สามารถลดต้นทุนต่อหน่วยของการปลูกป่าให้น้อยลงและ ช่วยเพิ่มการจ้างงานในชนบทอีกด้วยวิธีการปลูกป่าทดแทนนี้จะต้องปลูกทั้งในพื้นที่ป่าใหม่ที่จะให้สัมปทานและป่าที่ถูกบุกรุกไปแล้วในส่วนที่เห็นว่าควรจะต้องรักษาสภาพเป็นป่าไว้

3. ป่าใดที่ได้มีการประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตอุทยานแห่งชาติแล้วจะจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้าไปคุ้มครองอย่างเพียงพอและจริงจังเพื่อมิให้มีการบุกรุกได้

4. เร่งสำรวจป่าที่ถูกบุกรุกไปแล้วให้รู้แน่ชัดว่าป่าใดจะเปิดเป็นที่ทำกินแน่นอน ซึ่งจะเร่งออกหนังสือสำคัญให้ราษฎรเข้าไปถือครองต่อไป และป่าใดจะสงวนไว้จะดำเนินการปลูกป่าทดแทน การสำรวจจะจัดให้มีโครงการเร่งด่วนพิเศษดำเนินการ โดย 3 หน่วยงานร่วมกัน คือ กรมที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน และกรมป่าไม้ โดยรัฐจะสนับสนุนในด้านอัตราค่าจ้างคนและเครื่องมืออย่างเต็มที่

5. เร่งรัดการออกหนังสือสำคัญให้แก่ราษฎรซึ่งขอมีกรรมสิทธิ์ป่าที่ถูกบุกรุกในส่วนที่เห็นว่าจะให้ราษฎรเข้าไปทำกิน โดยจะทำควบคู่ไปกับการเร่งสำรวจข้างต้น

6. เร่งจัดทำโครงการและแผนงานบูรณะปลูกป่าทดแทนในบริเวณต้นน้ำ ลำธารที่สำคัญๆ ที่ถูกทำลายไปแล้วให้เป็นโครงการเร่งรัดปลูกป่าทดแทนในอัตราที่สูงกว่าที่ดำเนินมาโดยการเร่งสำรวจและจัดทำเป็นโครงการสมบูรณ์แบบ และจัดหาแหล่งเงินกู้ต่างประเทศมาดำเนินการปลูกป่าแทน โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อย่างไรก็ตาม เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ทั้งๆ ที่ได้มีการกำหนดเป้าหมายแนวทางและมาตรการจัดการและสงวนรักษาทรัพยากรป่าไม้ไว้ดังกล่าวข้างต้นกลับปรากฏว่า สถานการณ์ได้เลวร้ายลงไปกว่าเดิมเนื่องจากการบุกเบิกป่าเปิดพื้นที่ทำกินใหม่ต่อไปอีกเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกเป็นปัจจัยหลักในการขยายการผลิตทางการเกษตร จนเป็นที่เห็นได้ชัดว่า การเปิดป่าเพื่อใช้เป็นที่ดินทำกินใหม่ ซึ่งขยายตัวออกไปเรื่อยๆ นั้น ใกล้เคียงจะเข้าสู่จุดอิ่มตัวแล้วเพราะที่ดินที่เหลือไม่เหมาะสมต่อการเกษตรอีกต่อไป ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้ถึงกับกล่าวไว้ว่า “ยุคแห่งการบุกเบิกป่าเปิดที่ดินทำกิน” ใกล้เคียงจบแล้วจึงได้มีการกำหนดมาตรการการใช้ที่ดินและป่าไม้สรุปไว้ดังต่อไปนี้

1. เร่งรัดสำรวจการใช้ที่ดินเพื่อกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินมิให้เขตเมืองขยายตัวออกไปยังพื้นที่การเกษตรที่รัฐได้ลงทุนระบบชลประทานไปแล้ว หรือพื้นที่ที่ดินมีคุณภาพดี ซึ่งสามารถให้ผลผลิตได้สูง

2. กำหนดสิทธิในที่ดินของเอกชนเพื่อการเกษตรให้มีได้ไม่เกิน 50 ไร่ ดำเนินการจัดตั้งธนาคารที่ดินส่วนที่เกินของเอกชนและจัดสรรหรือกำหนดให้แก่ผู้ที่ยังไม่มีที่ดินทำกินของตนเองต่อไป

3. เร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน โดยเน้นการแก้ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินและมุ่งดำเนินการในพื้นที่ภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีปัญหาเกษตรกรไร้ที่ทำกินหรือต้องเช่าที่ทั้งหมดทำกิน

4. สำรวจเพื่อแยกเขตพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่เหมาะสมกับการเกษตร เพื่อจัดที่ดินให้เกษตรกรในรูปแบบของหมู่บ้านป่าไม้ ส่วนป่าเสื่อมโทรมที่ไม่เหมาะสมกับการเกษตรให้ทำการปลูกป่าต่อไป

5. ปรับปรุงกฎหมายควบคุมการเช่านาและการปฏิบัติตามกฎหมายโดยมีจุดหมายที่จะให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า

6. ทบทวนการจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง มิให้มีการขยายการเปิดพื้นที่ใหม่ แต่ให้ดำเนินการปรับปรุงนิคมที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ตามแผนและมอบให้จังหวัดรับไปดูแลต่อไป

7. ปรับปรุงที่ดินที่มีปัญหาในเรื่องคุณภาพและให้ผลผลิตต่ำ คือ ปัญหา ดินเปรี้ยวในเขตภาคกลาง ปัญหาดินเค็มในเขตตะวันออกเฉียงเหนือและปัญหาการกัดเซาะและพังทลายของดินในเขตภาคเหนือ และปัญหาการฟื้นฟูคุณภาพดินบริเวณที่ใช้ทำเหมืองแร่แล้วในภาคใต้

8. ปรับปรุงกฎหมายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้สามารถสงวนพื้นที่ทางการเกษตรที่สมบูรณ์หรือพื้นที่ที่รัฐได้ลงทุนไปเป็นจำนวนมากแล้วให้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรต่อไป

9. ดำเนินการปลูกป่าเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นปีละ 3 แสนไร่ โดยเน้นการส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ปลูกและรัฐเป็นผู้ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการในบริเวณป่าเสื่อมโทรม รวมตลอดทั้งการปรับปรุงและปลูกป่าไม้ชายเลนในบริเวณซึ่งมีศักยภาพต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล

10. ส่งเสริมให้มีการปลูกไม้โตเร็วเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำไม้ฟืน รวมทั้งการช่วย ป้องกันการพังทลายของดินในพื้นที่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ

11. ปรับปรุงโครงสร้างการกระจายอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สามารถควบคุมดูแลและป้องกันการบุกรุกทำลายป่าได้อย่างทั่วถึง

2.4.1.2 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7 (พ.ศ.2530-2534)

ถึงแม้ว่าจะได้มีการกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติไว้ เมื่อปี พ.ศ. 2528 แล้วก็ตามการกำหนดนโยบายป่าไม้ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ยังคงกระทำต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6-7 ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ได้กำหนดแนวทางและมาตรการในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจะกล่าวเฉพาะที่สำคัญ ๆ โดยสรุปดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายระยะยาวให้มีพื้นที่ป่าไม้ซึ่งรวมสวนป่าของเอกชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ

2. กำหนดให้พื้นที่ “ป่าอนุรักษ์” ได้แก่ วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าต้นน้ำลำธารชั้น 1 เพื่อให้เหมาะสมกับหลักเกณฑ์การอนุรักษ์ไว้เป็นร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศและกำหนดให้มีพื้นที่ “ป่าเศรษฐกิจ” ได้แก่ พื้นที่ป่าที่สามารถใช้ประโยชน์ทาง

เศรษฐกิจได้และเป็นที่น่าพอใจเนื่องจากป่าอนุรักษ์เพื่อให้มีปริมาณไม้ใช้สอยเพียงพอในประเทศเป็นร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ

3. สนับสนุนให้เอกชนและประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ ในรูปของอุตสาหกรรมเกษตร

มีข้อสังเกตว่าแนวทางและมาตรการทั้ง 3 ข้อข้างต้นนี้เป็นการรับเอาหลักการที่วางไว้ในนโยบายป่าไม้แห่งชาติมากำหนดไว้ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับแนวความคิดในเรื่องป่าเศรษฐกิจ

(2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ได้เปลี่ยนเป้าหมายการกำหนดพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 กำหนดไว้เพียงร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศโดยเพิ่มเป็นร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ และได้กำหนดแนวทางและมาตรการในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ไว้ดังนี้

1. แนวทางและมาตรการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์และนอกเขตป่าอนุรักษ์

1.1 เร่งรัดการจัดทำแผนการบริหารและจัดการในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ โดยเปิดโอกาสให้ส่วนราชการและผู้นำในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนดังกล่าวในแต่ละแห่ง

1.2 ควบคุมดูแลให้สามารถปฏิบัติได้ตามแผนบริหารและจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่มีอยู่ โดยเน้นให้มีการประกาศเขตป่าอนุรักษ์

1.3 กำหนดและทำเครื่องหมายแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่าเขตอนุรักษ์ในแต่ละแห่งให้ชัดเจน

1.4 เร่งรัดการออกกฎหมายรองรับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร

2. แนวทางและมาตรการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ทั่วไปประกอบด้วย

2.1 ให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยเร่งรัดการออกกฎหมายรองรับป่าชุมชนเพื่อสนับสนุนประชาชนและองค์กรประชาชนให้มีอำนาจตามกฎหมายในการมีส่วนร่วมปลูกป้องกันรักษาและใช้ประโยชน์ป่าชุมชน

2.2 เร่งรัดการออกพระราชบัญญัติสวนป่าเพื่อให้เอกชนที่ดำเนินการปลูกป่ามีความมั่นใจในการลงทุนและได้รับสิทธิประโยชน์ที่จะพึงได้รับ

2.3 ให้มีการตรวจสอบสถานการณ์ป่าไม้ได้อย่างรวดเร็วโดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ภาพถ่ายดาวเทียม และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลสำหรับการบริหารและจัดการทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ

2.4.1.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้กำหนดเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ดังนี้

(1) ฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศและจัดทำเครื่องหมายแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้แล้วเสร็จในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

(2) รักษาพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อรักษาความสมดุลของสภาวะแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพให้คงไว้ ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่

(3) ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบของป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์พัฒนาสภาวะแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยให้ออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายเพื่อให้ชุมชนมีสิทธิตามกฎหมายในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

(4) ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนชนบท เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเพิ่มศักยภาพผู้บริหารกองทุนให้มากขึ้น ขององค์กรชุมชนด้วยการสนับสนุนชุมชนให้มีการริเริ่มทำธุรกิจที่ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารจัดการเอง ภายใต้อาณัติของภาคธุรกิจเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านธุรกิจระหว่างชุมชน และสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนในรูปแบบต่างๆ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกองทุนด้านค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาอาชีพเสริม เป็นต้น โดยการให้ความรู้ด้านบริหารจัดการกองทุนและด้านอื่นๆ ที่จำเป็น ให้มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างศักยภาพของผู้บริหารกองทุนให้มากขึ้น²⁸

นอกจากนี้ ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดให้มีการประสานนโยบายและการจัดการด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและ

²⁸ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

)สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, หน้า 73-74.

เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อคนและชุมชนอย่างแท้จริง โดยจัดทำและกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ นอกเขตป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจนและเหมาะสมกับสภาพทรัพยากรที่ดิน

2.4.1.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

เป็นแผนที่ได้อันเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลมีคุณภาพและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังนี้

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์ให้มีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้นความรับผิดชอบต่อความโปร่งใสเกิดผลในทางปฏิบัติ มีการให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีการใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีสมดุล มีการควบคุมที่ดี เพื่อสนับสนุน ให้มีการใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีสมดุล มีการควบคุมที่ดี เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจรากฐานและคุณภาพชีวิตให้มีการจัดการเมืองและชุมชนน่าอยู่และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งศิลปวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

เป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ คือ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการใช้ประโยชน์ โดยให้มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศควบคู่ไปกับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนให้ได้ไม่ต่ำกว่า 1.25 ล้านไร่ ตลอดจนลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินไม่น้อยกว่า 5 ล้านไร่ และฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินที่มีปัญหาทั้งที่เป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม และดินขาดอินทรีย์

2.4.1 นโยบายของรัฐบาล

นโยบายป่าไม้ของรัฐบาลไทยในอดีตมักจะเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นประจำตามกระแสการเมืองโดยขึ้นอยู่กับผู้บริหารแต่ละยุคสมัยที่จะกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารงานป่าไม้ของประเทศ เมื่อมีการสับเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้ง การเปลี่ยนนโยบายป่าไม้ก็มีมากขึ้นทำให้สภาวะป่าไม้ของประเทศไทยเสื่อมทรามลงไปตามลำดับ จนถึงขั้นที่เป็นอันตรายต่อระบบสิ่งแวดล้อมตาม

ธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีความพยายามของนักวิชาการนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของไทยที่เสนอแนะและผลักดันให้รัฐบาลกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษร จนกระทั่งคณะรัฐมนตรีในสมัยที่มี ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528 ดังได้กล่าวมาแล้ว รัฐบาลชุดต่อ ๆ มาหลังจากนั้นส่วนใหญ่จะกำหนดนโยบายป่าไม้ให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับที่ได้กำหนดไว้ในนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงเวลาที่แต่ละรัฐบาลเข้ามาบริหาร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณานโยบายของรัฐบาลสมัยที่นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 จะเห็นว่าได้กำหนดนโยบายในด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยมีสาระสำคัญดังนี้

นโยบายรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (สมัยที่สอง) ที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540

นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ข้อ 2.7)

(1) สนับสนุนมาตรการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสมรรถภาพของดินและศักยภาพของพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์

(2) ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ทั้งป่าบกและป่าชายเลนโดยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้และปลูกสร้างป่าชุมชน ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเคร่งครัด

นโยบายรัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่แถลงต่อรัฐสภาวันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544

นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ข้อ 8)

รัฐบาลมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพ การป้องกันการเสื่อมโทรมหรือการ สูญสิ้นไปและการนำกลับมาใช้ใหม่ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตเกิดความสมดุลในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืนดังนี้

(1) บริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ แบบบูรณาการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมและกำจัดการมลภาวะที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

(3) สนับสนุนให้นำต้นทุนทางสังคมมาพิจารณาในการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในกรณีการดำเนินการ โครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และผลักดันการนำหลักการผู้ก่อมลภาวะเป็นผู้จ่ายและระบบกรรมสิทธิ์ร่วมมาใช้ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

(4) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพิ่มขีดความสามารถของไทยสำหรับการแสวงหาการบริหารจัดการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทุกแหล่ง รวมถึงการนำสิ่งของหรือเศษวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่

(5) กำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยคำนึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับระดับของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศควบคู่ไปกับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ

(6) สร้างมาตรการในการควบคุมการนำเข้าสารเคมี สารพิษ และวัตถุอันตราย โดยยึดถือมาตรฐานสากลของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อไม่ให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ทดลองหรือจำหน่ายสารและวัตถุอันตรายที่ต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศผู้จำหน่าย

นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของรัฐบาลทั้ง 5 ชุด จนกระทั่งถึงปัจจุบันในภาพรวมจะไม่แตกต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมาปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงและขยายตัวเพิ่มขึ้นของประชากรความต้องการพื้นที่ทำกินของประชาชน ตลอดจนนโยบายของรัฐในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาฯ ฉบับต่าง ๆ

2.4.2 นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2540-2559

1) แนวความคิดและหลักการ

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีความมุ่งหมายที่จะให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อันจะยังผลให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณภาพแห่งชีวิตของประชาชน โดยได้กำหนดแนวทางที่จำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดทดแทนได้ ให้เข้าสู่สภาพสมดุลของการใช้และการเกิดทดแทนอันเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ผ่านมามีได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายและแผนงานป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย ซึ่งยังผลให้เกิดการฉกฉวยใช้ทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นการทำลายคุณภาพของระบบนิเวศ และทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและทำให้คุณภาพของชีวิตลดน้อยถอยลง และการเสียคุณภาพของธรรมชาติ ซึ่งมีคุณค่าที่ประเมินมิได้และยากที่จะฟื้นฟูให้คืนสู่สภาพเดิมได้ เช่น ป่าไม้ ซึ่งนอกจากเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งที่มนุษย์ได้ใช้เพื่อการดำรงชีวิตแล้ว ป่าไม้ยังเป็นระบบนิเวศที่ค้ำจุนรักษาคุณภาพของธรรมชาติในการควบคุมสภาพดินฟ้าอากาศ เป็นนิเวศของมวลพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ประกอบกันเป็นระบบ เป็นห่วงโซ่อาหารและผลิตออกซิเจน ฯลฯ จะเห็นได้ว่าป่าไม้เป็นระบบนิเวศที่ค้ำจุนคุณภาพธรรมชาติและเป็นปัจจัยสำคัญของชีวิต

ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงต่อไปจะต้องมุ่งให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้มีการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานการอนุรักษ์ และความเป็นธรรมในสังคม มีระบบการบริหารและการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพในลักษณะองค์รวมโดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ทุกฝ่ายผนึกกำลังและมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย วางแผนและติดตามตรวจสอบให้ประชาชนมีจิตสำนึก และร่วมดำเนินการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม จึงควรจะมีนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษาและฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติให้มีศักยภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาในอนาคต รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

2) นโยบายทรัพยากรธรรมชาติทางด้านทรัพยากรป่าไม้²

เป้าหมายของนโยบาย

1. มีพื้นที่ป่าไม้เป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ 20
2. ให้มีการใช้พื้นที่ป่าไม้ตามวิถีทางในเชิงอนุรักษ์คุณภาพของระบบนิเวศเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม
3. อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

นโยบายและแนวทางดำเนินการด้านป่าไม้

1. การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยนโยบาย 4 ประการ ดังนี้

- 1) นโยบายเพิ่มพื้นที่ป่าเป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศ โดยเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 20 เพื่อให้สามารถสนองความต้องการทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการรักษาสมดุลของสภาพแวดล้อม

แนวทางดำเนินการ

1. ให้มีแผนการบริหารและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศที่ชัดเจนและเหมาะสม
2. เร่งรัดการปลูกป่าและฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่เสื่อมโทรมให้ฟื้นคืนสภาพเป็นป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ โดยส่งเสริมการใช้พันธุ์ไม้ท้องถิ่นเป็นหลักหากใช้ไม้ต่างถิ่นต้องมีผลการศึกษาที่ชัดเจนมาสนับสนุน

² สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอินทอเกรเต็ดโปรดักชันเทคโนโลยี จำกัด ,2540) ,หน้า 23-26.

3. ให้อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าผนวกพื้นที่บริเวณใกล้เคียงที่มีศักยภาพเหมาะสมเพิ่มเติม เพื่อให้มีลักษณะของระบบนิเวศที่สมบูรณ์ รวมทั้งจัดทำพื้นที่ที่ประชาชนอยู่มาก่อนออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์และนอกเขตอนุรักษ์ให้ชัดเจน โดยกันพื้นที่ที่ประชาชนอยู่มาก่อนออกจากพื้นที่ประกาศและจัดให้อยู่ในแนวกันชน ทั้งนี้หากต้องมีการชดเชยต้องดำเนินการอย่างเป็นธรรม รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า

4. ออกกฎหมายเพื่อรองรับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ต้นน้ำลำธารและประกาศให้พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมการใช้มาตรการจูงใจด้านเศรษฐกิจเพื่อการปลูกป่าในพื้นที่กรรมสิทธิ์และสนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน องค์กรเอกชน ชุมชน และประชาชน ให้มีส่วนในการพัฒนาป่าชุมชน และป่าไม้ในเมือง รวมทั้งปลูกสร้างสวนป่าไม้โตเร็ว

6. พัฒนาและจัดระบบข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ให้เชื่อมโยงและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

7. สนับสนุนการศึกษาวิจัยและฝึกอบรม เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรป่าไม้เบื้องต้นให้กับประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่า

8. ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อสร้างจิตสำนึก จิตวิญญาณแก่ผู้บริหารประเทศ นักการเมืองทุกระดับ ประชาชน องค์กร และสถาบันทุกระดับให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้

2) นโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าต้องเป็นไปตามวิถีทางในเชิงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

แนวทางดำเนินการ

1. กำหนดประเภทการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าให้ชัดเจน รวมทั้งจัดทำแผนที่พร้อมกำหนดมาตรการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และออกกฎหมายรองรับพื้นที่ที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ

2. เพิ่มสมรรถนะและประสิทธิภาพของหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อดูแลรักษาและติดตามตรวจสอบสภาพพื้นที่ป่าประเภทต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3. การพิจารณาอนุญาตใช้พื้นที่ป่าเพื่อกิจกรรมของภาครัฐและเอกชน ควรอนุญาตเฉพาะกรณีจำเป็น รวมทั้งต้องคำนึงถึงระบบนิเวศโดยรวมของพื้นที่

3) นโยบายป้องกันรักษาป่าธรรมชาติที่เหลือไม่ให้อุทกบุกรุกทำลาย

แนวทางดำเนินการ

1. จัดทำแผนการจัดการพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นรายป่า รวมทั้งฟื้นฟูและป้องกันความเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าสงวนอย่างต่อเนื่อง
2. เพิ่มสมรรถนะและประสิทธิภาพในการป้องกันรักษาป่า และอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งติดตามตรวจสอบสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าอย่างต่อเนื่อง
3. ยกเลิกการให้เช่าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแก่บุคคลหรือนิติบุคคล (ยกเว้นหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ) รวมทั้งจำกัดและกำหนดสิทธิถือครองที่ดินที่เหมาะสมในเขตพื้นที่ป่าสงวน (ไม่มีเอกสารสิทธิ์)
4. สงวนรักษาพื้นที่ป่าที่ยังคงสภาพสมบูรณ์และไม่ได้มีผู้บุกรุก รวมทั้งห้ามนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการอื่น
5. เร่งรัดให้มีกฎหมายป่าชุมชนและสนับสนุนการกระจายบทบาท อำนาจหน้าที่ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในรูปของป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนองค์กรเอกชน องค์กรประชาชน และประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้

4) นโยบายลดความขัดแย้งการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรอื่นๆในพื้นที่ป่า

แนวทางดำเนินการ

1. ควบคุมการใช้ที่ดินป่าไม้นอกเขตอนุรักษ์ โดยกำหนดเงื่อนไขและจำนวนพื้นที่ถือครองอย่างชัดเจน เพื่อลดการเก็งกำไร
2. จัดทำแผนแม่บทการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมทั้งออกเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินแก่เกษตรกรผู้ยากไร้ และเกษตรกรที่ครอบครองทำกินในที่ดินของรัฐให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง
3. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับผู้ถือสิทธิ์อยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หากมีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ให้อาศัยอยู่ที่เดิมโดยมาตรการควบคุมมิให้บุกรุกเพิ่มรวมทั้งจะต้องทำการฟื้นฟูและป้องกันรักษาป่าอย่างเคร่งครัด ในกรณีที่สามารถอพยพได้ให้จัดหาพื้นที่

รองรับและสาธารณูปโภค โดยให้มีการชดเชยที่เป็นธรรม รวมทั้งส่งเสริมอาชีพเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต

2.4.3 นโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528

ปัญหาการป่าไม้เป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ปัญหาต่างๆ ก็ค่อนข้างยุ่งยากในการแก้ไข ดังนั้น ในวันที่ 3 ธันวาคม 2528 คณะรัฐมนตรีจึงได้ประชุมปรึกษาและลงมติแสดงเจตนารมณ์ของชาติด้านป่าไม้สะท้อนออกมาในรูปนโยบาย เรียกว่า "นโยบายป่าไม้แห่งชาติ" เจตนารมณ์ของนโยบายนี้ ก็เพื่อให้การจัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้สามารถกระทำโดยต่อเนื่องในระยะยาวและประสานสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่น จึงสมควรกำหนดนโยบายการป่าไม้แห่งชาติไว้ให้เป็นการแน่นอน เพื่อให้ส่วนราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีความเข้าใจร่วมกัน และถือเป็นแนวทางปฏิบัติ อันจะทำให้การพัฒนาป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่น และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ให้มีการกำหนดแนวทางการจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ในระยะยาวอันจะทำให้ประเทศได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าทางสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคงและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยเน้นให้มีการประสานกันระหว่างทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น

2. ส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน

3. ปรับปรุงระบบการบริหารงานป่าไม้ของชาติ ให้สอดคล้องกับปริมาณคุณภาพและสภาพทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

4. กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศเพื่อประโยชน์ 2 ประการ ดังนี้

1) ป่าเพื่อการอนุรักษ์ กำหนดไว้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่หายาก และป้องกันภัยธรรมชาติอันเกิดจากน้ำท่วม และการพังทลายของดินตลอดทั้งเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และนันทนาการของประชาชนในในอัตราร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ

2) ป่าเพื่อเศรษฐกิจ กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และของป่า เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ในอัตราร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ

³ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, หนังสือที่ นร 023/18048 เรื่อง ร่างนโยบายป่าไม้แห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร : 2528.)

5. รัฐและภาคเอกชนจะพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ และจะจัดการพัฒนาให้อำนวยประโยชน์ ทั้งในทางตรงและทางอ้อมโดยสม่ำเสมอตลอดไป

6. ให้เพิ่มการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตทางการเกษตร เพื่อลดการทำลายพื้นที่ป่าไม้

7. เพื่อก่อให้เกิดการประสานการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติชนิดอื่นๆ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรณี รวมทั้งเพื่อก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ และระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชนและประชาชนในท้องถิ่น รัฐจะจัดให้มีแผนพัฒนาป่าไม้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

8. เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้ด้วยการจัดการป่าไม้ ทั้งในระบบวนวัฒน์แบบเลือกตัด และระบบวนวัฒน์แบบตัดหมดตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะในระบบตัดหมดนี้ เมื่อตัดแล้วให้ปลูกทดแทนในพื้นที่ที่ถูกตัดทันที

9. เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์ และการป้องกันภัยอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมรัฐจะต้องเร่งรัดปรับปรุงการวางผังเมืองและกำหนดพื้นที่ป่าไม้ให้แน่นอนเพื่อกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย พื้นที่ประเภทชนบท และพื้นที่เกษตรกรรมในแต่ละจังหวัดที่แน่นอนเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้

10. ให้มีคณะกรรมการนโยบายป่าไม้ระดับชาติ โดยมีกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการดังกล่าวเป็นการถาวร ให้มีหน้าที่วางนโยบายกำหนดดูแล การบริหารทรัพยากรป่าไม้ของชาติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายหนึ่งกฎหมายใดโดยเฉพาะ

11. เพื่อเป็นการปลูกฝังให้ประชาชนมีความรู้สึกรักและหวงแหน รู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างประหยัด รัฐจะต้องให้ความรู้ ทักษะคติ ความสำนึก ความรู้สึกและทักษะแก่ประชาชนเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทรัพยากรป่าไม้ และผลเสียจากการตัดไม้ทำลายป่า การใช้สอยไม้อย่างฟุ่มเฟือย จัดให้มีการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ที่มีต่อส่วนรวม

12. ให้มีการพัฒนาด้านป่าไม้ โดยส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนและภาครัฐบาลเพื่อใช้ภายในประเทศ ส่งเสริมการปลูกป่าชุมชน ส่งเสริมการปลูกป่าในที่ดินของรัฐ และการปลูกป่าตามหัวไร่ปลายนา หรือปลูกป่ารายย่อยเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน

13. สนับสนุนให้มีโรงงานอุตสาหกรรมแบบต่อเนื่อง และโรงงานเยื่อกระดาษเพื่อนำทุกส่วนของไม้มาใช้ประโยชน์และส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุอื่นทดแทนไม้

14. ให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้การรักษาและเพิ่มทรัพยากรป่าไม้ และการตัดฟันไม้มา ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

15. ให้มีการตั้งสถาบันวิจัยป่าไม้ระดับชาติ เพื่อดำเนินการวิจัยด้านป่าไม้ แล้วนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

16. เพื่อลดการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิง จึงให้มีการใช้ไม้เพื่อพลังงาน โดยให้มีการปลูกป่าเพื่อเป็นแหล่งพลังงาน

17. กำหนดพื้นที่ที่มีความลาดชันโดยเฉลี่ย 35 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไปไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้โดยไม่อนุญาตให้มีการออกโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

18. กำหนดแนวปฏิบัติงานที่แน่นอนชัดเจน เกี่ยวกับการแก้ปัญหาการทำลายป่าในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำไร่เลื่อนลอย ภัยจากไฟป่า การทำลายป่าจากชนกลุ่มน้อย การรุกป่าพื้นที่ป่าจากเชิงเขา โดยให้มีการกำหนดมาตรการและขั้นตอนที่แน่นอนชัดเจนเกี่ยวกับการปราบปรามและลงโทษผู้กระทำผิด รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์รวมการปราบปรามและลงโทษผู้กระทำผิด รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์รวมการปราบปรามในแต่ละภาค และให้มีมาตรการลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีอิทธิพลและผู้กระทำผิด ไว้เป็นหลักในการปฏิบัติงานของหน่วยราชการและภาคเอกชน

19. กำหนดให้มีสิ่งจูงใจในการส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน

20. กำหนดให้มีการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ และการตั้งถิ่นฐานในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการใช้ทรัพยากรและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

จากนโยบายการป่าทั้ง 20 ข้อ ดังกล่าวข้างต้น มีนโยบายที่กล่าวถึงการปลูกสร้างสวนป่าอยู่ 3 ข้อ คือ ข้อ 12 รัฐมีนโยบายส่งเสริมการปลูกป่าของเอกชนเพื่อใช้สอยในประเทศ และเพื่อการส่งออก ข้อ 16 กล่าวถึงการปลูกป่าเพื่อเป็นแหล่งพลังงาน และข้อ 19 กำหนดให้มีสิ่งจูงใจในการส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน ส่วนข้อ 14 เป็นนโยบายในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ขึ้นมาใช้บังคับเพื่อส่งเสริมการปลูกป่าของเอกชน แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติปัญหาหลักๆ 3 ประการ ยังไม่สามารถแก้ไขได้ คือ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ การขาดแคลนไม้เพื่อการใช้สอย และเพื่ออุตสาหกรรมในประเทศและความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้จากการบุกรุกครอบครองพื้นที่ป่าไม้สาเหตุที่ทำให้เห็นนโยบายการป่าไม้แห่งชาติไม่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่⁴

1) นโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ไม่ให้ความสำคัญต่อการดำรงชีพของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ แต่จะเน้นการใช้ประโยชน์ป่าไม้ในเชิงพาณิชย์มากกว่า

⁴ชวลิต โฆษิตนธิกุล, ปัญหาเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้า, วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541, หน้า 22-23.

- 2) ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ป่าไม้ไม่ทันสมัย
- 3) การวางแผนและจัดการผลประโยชน์ที่สำคัญที่จะได้จากป่าไม้ ไม่มีการแบ่งงานและมอบหมายงานที่แน่ชัด
- 4) ไม่มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ทำให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการไม่สอดคล้องกับความสำคัญที่เกิดขึ้น
- 5) นโยบายทั้ง 20 ข้อ ไม่ค่อยจะสัมพันธ์กัน และกฎหมายที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานยังล้าสมัย
- 6) นโยบายบางข้อไม่อยู่ในกรอบข้อเท็จจริง เช่น นโยบายกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ โดยกำหนดให้เป็นป่าเพื่อเศรษฐกิจในอัตรา ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งข้อเท็จจริงแล้วในทางปฏิบัติไม่สามารถปฏิบัติได้ แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายข้อนี้ถูกแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้วางเป้าหมายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูบูรณะพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ไว้ให้ได้ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของพื้นที่ของประเทศ

จากความไม่เหมาะสมของนโยบายการป่าไม้แห่งชาติกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาการป่าไม้ลงได้ จึงเห็นควรมีการปรับปรุงนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ เสียใหม่ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.4.4 แผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้²⁹

สืบเนื่องจากนโยบายการป่าไม้แห่งชาติปี พ.ศ. 2528 ที่ได้กำหนดให้มีการจัดทำแผน ระยะยาวเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาการป่าไม้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ โดยมุ่งหวังให้การจัดการเกิดจากความร่วมมือ ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป กรมป่าไม้จึงได้จัดทำแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ได้เสนอรูปแบบขององค์กรที่เน้นการร่วมงานระหว่างหน่วยงาน องค์กรและชุมชน ตลอดจนการจัดแบ่งพื้นที่ดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การป่าไม้ของรัฐเพื่อการอนุรักษ์

²⁹ กองแผนงาน กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สรุปสาระสำคัญแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ (กรุงเทพมหานคร : กรมป่าไม้, 2538), หน้า 2-10.

จะดำเนินการสร้างระบบพื้นที่คุ้มครอง (protected area system) ในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 88.22 ล้านไร่ ประกอบด้วย

- (1) อุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน
- (2) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
- (3) พื้นที่ต้นน้ำชั้น 1A
- (4) พื้นที่ป่าชายเลนเขตอนุรักษ์
- (5) สวนพฤกษศาสตร์ และสวนรุกขชาติ
- (6) แหล่งสงวนชีวมณฑล ซึ่งสงวนไว้เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลาย และความอุดมสมบูรณ์ของสังคมพืชและสัตว์รวมทั้งสัตว์รวมทั้งพืชที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติอื่นๆ
- (7) แหล่งมรดกโลกที่มีคุณค่าทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมและทางประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นเป็นพิเศษ

เขตพื้นที่ดังกล่าวจะจัดอยู่ในระบบพื้นที่คุ้มครอง ที่เน้นหนักการดูแลรักษาและป้องกัน โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนและเยาวชนเพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านนโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะส่งผลต่อสิทธิในการใช้ประโยชน์ และการเข้าถึงบริการของรัฐให้เป็นไปอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

2. การป่าไม้เพื่อเศรษฐกิจและสังคม

พื้นที่เสื่อมโทรมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รวมทั้งพื้นที่ป่านอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของประชาชนนั้น รัฐจะดำเนินการส่งเสริมให้จัดการเป็นป่าในรูปแบบต่างๆ 4 รูปแบบ ดังนี้

1) ป่าชุมชน

ตามข้อเสนอของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ กำหนดให้พื้นที่ป่าชุมชนประมาณ 29 ล้านไร่ ซึ่งจะกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐ และชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ หลักเกณฑ์การกำหนดพื้นที่และดำเนินการป่าชุมชนมีขอบเขต ดังนี้

(1) พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมซึ่งเป็นที่ว่างเปล่าไม่มีผู้ถือครอง ที่มีศักยภาพจะฟื้นฟู โดยการปลูกพืชแซม เช่น ไม้ หวาย และไม้ยืนต้นที่รอบคุดฟันยาว

(2) พื้นที่สาธารณะประโยชน์ พื้นที่แนวกันชนรอบแนวเขตป่าอนุรักษ์ และพื้นที่ป่านอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือพื้นที่อื่นที่รัฐและชุมชนมีความเห็นร่วมกันว่าเหมาะสมที่จะเป็นชุมชน

(3) การจัดการป่าชุมชนจะดำเนินการ โดยคำขอของชุมชนระดับท้องถิ่นต่อรัฐ โดยชุมชนดั้งเดิมในพื้นที่จะได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรกในการยื่นความจำนงเข้าไปจัดการป่าชุมชน

(4) ความมุ่งหมาย และแนวทางการจัดการ ตลอดจนการใช้ประโยชน์ป่าชุมชน จะต้องทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้แทนชุมชนและรัฐ โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของท้องถิ่น และศักยภาพของพื้นที่

(5) การขยายป่าชุมชนจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติป่าชุมชนที่รัฐจะต้องบัญญัติขึ้นมาบังคับใช้ในอนาคต สำหรับป่าชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์จะมีการพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป โดยรัฐจะส่งเสริมให้มีการจัดการในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์ดิน น้ำ และป่าไม้ และเมื่อชุมชนมีแหล่งดำรงชีพยั่งยืนที่อื่นแล้ว พื้นที่ป่าชุมชนเหล่านี้จะผนวกเข้าเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์

(6) ป่าธรรมชาติที่เป็นหย่อมเล็กหย่อมน้อย นอกเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพื่อการบริโภคของชุมชน และเพื่ออุตสาหกรรมในครัวเรือน

2) ป่าเอกชนรายย่อย

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพึ่งพาตนเองเกี่ยวกับผลผลิตไม้ในอนาคต จำเป็นต้องสร้างแหล่งผลิตไม้ เพื่อสนองตอบความต้องการตามวัตถุประสงค์ต่างๆ โดยการส่งเสริมปลูกป่าเอกชน ซึ่งตามข้อเสนอของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ คาดว่าจำเป็นต้องใช้พื้นที่ประมาณ 23 ล้านไร่ (รวมพื้นที่ปลูกป่าเพื่ออุตสาหกรรมไม้) โดยมีหลักเกณฑ์และข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการปลูกป่าเอกชน ดังนี้

(1) พื้นที่ที่จะส่งเสริมปลูกป่าเอกชน ได้แก่ พื้นที่กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของเอกชน ซึ่งรวมถึงพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (Zone E) และพื้นที่ป่าที่เหมาะสมกับการเกษตร (Zone A) ซึ่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จะนำไปปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นอกจากนี้ พื้นที่แนวกันชนรอบแนวเขตป่าอนุรักษ์ และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม

นอกเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ยังมิได้กำหนดไว้เป็นป่าชุมชน หรืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ใดๆ นั้น รัฐจะอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์เพื่อปลูกป่า โดยเสียค่าธรรมเนียมหรือค่าเช่าในอัตราต่ำ

(2) เกษตรกรรายย่อยที่ครอบครองพื้นที่อยู่เดิม จะได้รับสิทธิในการเข้าพื้นที่ป่า สงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมนอกเขตป่าอนุรักษ์ เพื่อดำเนินการจัดการป่าเนกประสงค์สำหรับการสร้างผลผลิตที่หลากหลายและยั่งยืน ทดแทนสิ่งที่เคยเก็บหาได้จากธรรมชาติ และสำหรับเอกชนผู้ปลูกป่าก็จะได้รับอนุญาตให้เข้าพื้นที่ดังกล่าวเพื่อการปลูกป่า และประกอบกิจการเกี่ยวกับการป่าไม้ โดยเสียค่าธรรมเนียมในอัตราต่ำไม่มีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาการอนุญาตและสามารถใช้ค่าประกันสถาบันการเงินได้ทั้งนี้เพื่อให้ผู้รับอนุญาตเกิดความมั่นใจและมีแรงจูงใจที่จะประกอบการ นอกจากนี้ จะมีการกำหนดมาตรการเพื่อลดการเก็งกำไรจากการค้าที่ดิน และการใช้ประโยชน์อย่างอื่น

(3) เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศรัฐจะส่งเสริมให้มีการนำระบบวนเกษตร และระบบไร่สวนผสมมาใช้ รวมทั้งใช้มาตรการจูงใจทุกรูปแบบ ทั้งในเรื่องสินเชื่อ การสนับสนุนกล้าไม้และปัจจัยการผลิตตลอดจนสนับสนุนทางด้านวิชาการและการตลาด เพื่อส่งเสริมการปลูกป่าของเอกชน

3) ป่าไม้เพื่ออุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมป่าไม้จะต้องใช้วัตถุดิบจำนวนมาก การมีแหล่งวัตถุดิบที่แน่นอนและจำนวนที่เพียงพอจึงเป็นหลักประกันให้การดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมป่าไม้พัฒนาไปได้ด้วยดี การปลูกสร้างสวนป่าเองทั้งหมดโดยไม่ต้องอาศัยวัตถุดิบจากแหล่งอื่นจึงเกิดขึ้นค่อนข้างยาก การปลูกสร้างสวนป่าเพื่ออุตสาหกรรมจึงควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

(1) การส่งเสริมปลูกป่าภาคเอกชนจะไม่ประสบผลสำเร็จหากขาดหลักประกันทางการตลาดที่มั่นคง และอุตสาหกรรมป่าไม้จะไม่พัฒนาหากไม่มีความแน่นอนเกี่ยวกับวัตถุดิบของตนเองได้แต่ไม่ใช่ทั้งหมด ส่วนหนึ่งของวัตถุดิบจะต้องมาจากเกษตรกร และผู้ปลูกป่ารายย่อยบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง โดยรัฐจะสนับสนุนให้เกิดการสร้างกลไกทางตลาด เพื่อเป็นการประสานประโยชน์และข้อตกลงระหว่างผู้ผลิตไม้รายย่อยและภาคอุตสาหกรรมไม้ให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

(2) การปลูกป่าเพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับภาคอุตสาหกรรมไม้ จะดำเนินการในพื้นที่กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองของเอกชน ตลอดจนถึงพื้นที่ที่รัฐได้อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ โดยผู้ปลูกจะมีอิสระในการเลือกชนิดไม้และเทคนิคในการปลูก ทั้งนี้ รัฐจะส่งเสริมวิธีการปลูกป่าแบบทันสมัยและนำระบบวนเกษตรมาประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมผลเสียต่อดินและสิ่งแวดล้อม

(3) เพื่อลดผลเสียของการปลูกพันธุ์ไม้ชนิดเดียว จะกำหนดให้รักษาป่าธรรมชาติห้อมล้อมเล็กน้อยแทรกไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดพันธุ์ไม้ชนิดเดียวกันเป็นแปลงใหญ่ต่อเนื่องกัน รวมทั้งคัดเลือกสายพันธุ์เฉพาะเพื่อการผลิตไม้

4) ป่าในเมือง

การจัดการป่าไม้เพื่อรักษาระบบนิเวศ จะครอบคลุมถึงพื้นที่ในเขตเมือง เพื่อประโยชน์ทางด้านการลดมลภาวะ และอุณหภูมิของบรรยากาศ ตลอดจนเพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์และการนันทนาการ โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) ในการวางผังเมืองและวางแผนพัฒนาเมือง จะกำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวใน 2 ระดับ คือ เขตที่สงวนไว้สำหรับปลูกป่าในเมือง และพื้นที่สีเขียวที่จัดสร้างขึ้นในพื้นที่ว่างของเขตพัฒนา

(2) แสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน วัด โรงเรียน และสื่อมวลชน เพื่อประสานการดำเนินงาน และสนับสนุนการป่าไม้ในเมืองเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อม

3. ผู้ร่วมพัฒนาป่าไม้

ในอนาคตทิศทางของการป่าไม้ จะปรับเปลี่ยนไปตามแนวทางการพัฒนาป่าไม้ด้านต่างๆ ตามที่แผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ไว้ โดยการป่าไม้ของรัฐ จะเน้นในเรื่องการส่งเสริมและการจัดการระบายพื้นที่คุ้มครอง สำหรับการปลูกไม้เพื่อใช้สอยและเพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจอื่นๆ จะเป็นหน้าที่ของภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งบทบาทของแต่ละหน่วยงานจะปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวทางการดำเนินงานที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1) หน่วยงานภาครัฐ (กรมป่าไม้)

บทบาทของกรมป่าไม้จะมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ จะมี 2 ลักษณะ คือ

(1) "เจ้าหน้าที่อนุรักษ์ป่าไม้" ทำงานภายใต้การกำกับดูแลของกรมป่าไม้ในด้านการอนุรักษ์และจัดการระบบพื้นที่คุ้มครอง โดยประสานงานกับชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น โดยรอบแนวกันชน รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ที่ชาวบ้านดำเนินการอยู่แล้ว และ

ส่งเสริมเผยแพร่เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและเพื่อให้ราษฎรมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

(2) "เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการป่าไม้" ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นโดยจะทำหน้าที่เป็นการประสานงาน และร่วมมือกับหน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรให้คำแนะนำทางวิชาการเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน การปลูกป่าเอน และการป่าไม้เพื่ออุตสาหกรรมรวมทั้งประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการตลาด และข้อมูลด้านกฎหมาย นโยบาย ระเบียบข้อบังคับ และโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ

บทบาทของรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการป่าไม้ จะมีการปรับปรุงให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาป่าภาคเอกชน โดยมีหน้าที่หลักเกี่ยวข้องกับการสร้างตลาดภายในให้กับผลผลิตจากป่า และตลาดภายนอกสำหรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปต่างๆ จากป่า รวมทั้งการผลิต และพัฒนาอุตสาหกรรม "ของป่า" ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางในการผลิตกล้าไม้ขนาดใหญ่ ป่าธรรมชาติที่เคຍอยู่ในความดูแลของรัฐวิสาหกิจ จะจัดให้ไปอยู่ในระบบพื้นที่คุ้มครองหรือ จัดสรรให้เป็นป่าชุมชนตามความเหมาะสมของพื้นที่

3) สมาคมผู้ปลูกไม้ยืนต้น

ปัจจัยที่จะเป็นตัวกำหนดสัดส่วนของปริมาณพื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่ปลูกป่าเอกชน และพื้นที่ปลูกเพื่ออุตสาหกรรม คือ

- (1) ปริมาณพื้นที่ที่พอจะหาได้จากป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมที่ยังไม่มีผู้ถือครอง
- (2) จิตความสามารถของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในการรวบรวมพื้นที่สำหรับปลูกป่าของตนเอง
- (3) ความสามารถของชาวบ้านในการครอบครองพื้นที่โดยไม่ขายโอนสิทธิให้ผู้อื่น

ในอนาคตสัดส่วนของพื้นที่ดังกล่าวจะถึงจุดสมดุลภายใต้เงื่อนไขของราคาที่ดิน และกรรมสิทธิในที่ดิน ดังนั้น เพื่อสนับสนุนให้ราษฎรดำรงรักษาที่ดินของตนเองไว้ และมีอำนาจ ต่อรองในกรณีที่จะต้องขายที่ดิน รัฐจะส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปลูกไม้ยืนต้น ในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติ โดยสมาคมจะมีบทบาท ดังต่อไปนี้

- ก. ทำหน้าที่เป็นผู้ค้าประกันการจ้าง
- ข. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสาร และให้ความช่วยเหลือเกษตรกร
- ค. ทำหน้าที่ปกป้องชาวบ้านจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ

4) ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม

การปลูกป่าเอกชนรายย่อยจะช่วยสร้างหลักประกันทางด้านวัตถุดิบให้กับภาคอุตสาหกรรมไม้ ในขณะที่เดียวกันผู้ปลูกป่ารายใหญ่ (ภาคอุตสาหกรรม) จะมีความก้าวหน้าในเรื่องเทคโนโลยีการปลูก ซึ่งพัฒนาจากผลการวิจัยทำให้มีผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่สูงกว่า โดยผู้ปลูกป่าเอกชนรายย่อยจะได้รับประโยชน์ในการถ่ายทอดวิธีการปลูกป่าของภาคอุตสาหกรรมไปประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มผลผลิตของตนเองเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ กลไกการตลาดและการสนับสนุนภาครัฐ โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อดูแลและพัฒนาการตลาดจะมีบทบาทในการสร้างความสมดุลเพื่อประสานผลประโยชน์ของทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม

5) สถาบันเพื่อสนับสนุนการพัฒนาป่าไม้

การป่าไม้ในยุคปัจจุบันอยู่ในความสนใจของสังคมทุกกลุ่ม ในอนาคตภาระการพัฒนาป่าไม้จะไม่เป็นหน้าที่ของกรมป่าไม้เพียงลำพังอีกต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทด้านการส่งเสริมและการพัฒนา ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่า มีหน่วยงาน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรประชาชน วัด โรงเรียน สื่อมวลชน และหน่วยงานส่งเสริมอื่นๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ดำเนินงานอย่างประสบความสำเร็จอยู่แล้ว ดังนั้น การประสานและเชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการจัดองค์การเพื่อพัฒนาชนบทที่พึ่งพาป่าไม้ในลักษณะเครือข่าย จะเป็นหัวใจสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาป่าไม้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การประสานเชื่อมโยงเครือข่ายดังกล่าวเป็นไปอย่างมีระบบรัฐจะสนับสนุนให้จัดตั้ง "ฝ่ายประสานหน่วยงานส่งเสริมและองค์กรพัฒนาเอกชน" ขึ้นภายใต้กรอบโครงสร้างองค์กรเดิมของกรมป่าไม้ รวมทั้งกลุ่มพลังต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งการดำเนินการร่วมกันจะนำมาซึ่งความไว้วางใจและขจัดความเข้าใจที่ไม่ต้องตรงกันก็ได้

6) กองทุนเพื่อการอนุรักษ์และการปลูกต้นไม้

รัฐจะจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และการปลูกต้นไม้ โดยในระยะเริ่มต้นเงินกองทุนส่วนหนึ่งจะมาจากงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ อีกส่วนหนึ่งอาจจะมาจากแหล่งอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ระยะต่อไปเงินที่จะสมทบให้กองทุนดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง จะมาจากเงินรายได้จากค่าเช่าที่ดินหรือภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ กองทุนดังกล่าวจะให้การสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกป่าการป้องกันและการอนุรักษ์ดินและน้ำ การขยายพันธุ์และสร้างแหล่งผลิต "ของป่า" โดยดำเนินการในรูปของการแจกกล้าไม้ การแจกปุ๋ย การจ่ายค่าตอบแทนในการปลูกต้นไม้ การให้สินเชื่อและความช่วยเหลือทางวิชาการ เป็นต้น ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาตามแนวทางดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องมีแผนระยะยาวสำหรับเป็นกรอบแนวทาง เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

กฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในต่างประเทศ

การจัดการสวนป่าของประเทศไทย ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์และกติกาว่าด้วยการจัดการที่ได้ตราไว้เป็นกฎหมายของประเทศที่นำมาศึกษานั้น จะเป็นแนวทางหนึ่งที่น่ามาเป็นแบบอย่างโดยการปรับใช้กับการจัดการสวนป่าของไทย ตามความเหมาะสมได้เป็นอย่างดีซึ่งกฎหมายว่าด้วยการจัดการสวนป่าของต่างประเทศที่นำมาศึกษายังมีทั้งที่เป็นกฎหมายของประเทศในยุโรป คือ ประเทศฟินแลนด์ และสวีเดน และกฎหมายของประเทศในเอเชีย คือ ประเทศญี่ปุ่นและมาเลเซีย โดยมีรายละเอียดการศึกษาดังนี้

3.1 ประเทศฟินแลนด์

ในช่วงระยะเริ่มต้นและช่วงกลางของทศวรรษที่ 1990 เป็นช่วงระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงทางด้านป่าไม้อย่างขนานใหญ่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การพัฒนาเอกชนและแรงผลักดันทางการตลาด ทั้งในประเทศฟินแลนด์และทั่วโลกเหตุการณ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคือ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (The Convention on Biodiversity 1992) และหลักการทางด้านป่าไม้ (Forestry Principles) ซึ่งได้รับความเห็นชอบที่เมืองริโอ (Rio) ในปี ค.ศ. 1992 ก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในป่าไม้แพร่กระจายออกไปทั่วโลก ขณะเดียวกันได้มีความพยายามที่จะจัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับป่าไม้แยกออกมาอีกต่างหากโดยการสนับสนุนของประเทศฟินแลนด์และประเทศอื่นๆ อีก แต่ต้องประสบความล้มเหลว แต่อย่างไรก็ตามหลักการทั่วไปบางส่วนของจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน (sustainable forestry) ได้ถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และได้รับการยอมรับจากที่ประชุม

วัตถุประสงค์ในการที่จะรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ จะไม่สามารถบรรลุความสำเร็จได้โดยเพียงนั้น ความหลากหลายทางชีวภาพจะต้องได้รับความคุ้มครองรักษาในพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นป่าเพื่อการค้าด้วย ในทศวรรษหน้าความสำคัญจะครอบคลุมไปถึงสิ่งที่มีชีวิตที่อยู่ในป่าด้วย วัตถุประสงค์ดังกล่าวได้รับการสนับสนุนโดยที่ประชุมเจ้าหน้าที่ระดับรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองป่าไม้ในยุโรป (Ministerial Conference on Protection of Forests in Europe) ซึ่งจัดขึ้นที่เมืองเฮลซิงกิ ในปี ค.ศ. 1993

3.1.1 แนวนโยบายของรัฐในการจัดการป่าไม้ของประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์ถือว่าทรัพยากรป่าไม้มีอยู่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอันดับสูงของประเทศในด้านเศรษฐกิจและสังคมกับรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม ป่าไม้ของประเทศฟินแลนด์ทำรายได้ให้แก่ประเทศมากกว่าครึ่งของมูลค่าสินค้าที่ส่งออก จากพื้นที่ป่าไม้ที่ประเทศมีอยู่ทั้งหมด ร้อยละ 65 เป็นของเอกชน ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรมไม้ต่างๆ และเอกชนรายย่อยอีกประมาณ 277,000 ครอบครัวเป็นเจ้าของป่าเหล่านี้อยู่ ดังนั้น จึงนับได้ว่าองค์กรป่าไม้เอกชนของประเทศฟินแลนด์มีบทบาทอย่างสำคัญในด้านกฎหมายและด้านการบริหารป่าไม้ของประเทศ ในอดีตรัฐบาลฟินแลนด์ได้ออกกฎหมายเน้นหนักไปในทางที่จะป้องกันการทำลายพื้นที่ป่าไม้เป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อป่าของเอกชนมีมากขึ้นและมีบทบาทที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนเองมากขึ้นด้วย ปัญหาเรื่องการทำลายพื้นที่ป่าไม้จึงลดน้อยลงไป รัฐบาลฟินแลนด์จึงได้ปรับปรุงกฎหมายป่าไม้เสียใหม่ โดยเน้นถึงการจัดการป่าไม้ให้เป็นไปตามวิธีการที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ในด้านป่าไม้ที่เป็นของรัฐนั้น มีกระทรวงเกษตรและป่าไม้รวมทั้งคณะกรรมการป่าไม้แห่งชาติ (National Board of Forestry) ควบคุมและบริหารกิจการป่าไม้ของรัฐโดยทั่วไป เช่น การจัดการป่าไม้ในเขตป่าสงวนของรัฐ การจัดการอุทยานแห่งชาติและพัฒนาส่งเสริมกิจการป่าไม้ของเอกชน ในด้านป่าเอกชน เจ้าของป่าไม้จัดตั้งองค์กรและคณะกรรมการขึ้นเพื่อช่วยเหลือพัฒนาป่าไม้ของตนเองขึ้น เช่น จัดตั้งเป็นสหกรณ์เจ้าของป่าไม้ เพื่อทำหน้าที่ดูแลต้นไม้ จัดจำหน่าย ปลูกเพิ่มเติม และเป็นปากเป็นเสียงแทนสมาชิก หรือจัดตั้งสหกรณ์ขนส่งไม้ทางน้ำ เพื่อรวบรวมไม้ซุงของสมาชิกที่ใช้เส้นทางขนส่งทางน้ำร่วมกันมาอยู่ภายใต้การบริหารและจัดการของสหกรณ์แต่ผู้เดียว เพื่อตัดปัญหาการขัดแย้งต่างๆ เพื่อให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งถูกลง เป็นต้น¹

มาตรการของรัฐในการจัดการป่าไม้ของประเทศฟินแลนด์ ได้แก่

1) วัตถุประสงค์ของนโยบายการป่าไม้ของประเทศฟินแลนด์²

มีวัตถุประสงค์หลักคือ การที่จะได้รับผลผลิตในปริมาณที่สม่ำเสมอ (sustained yield) หรือแม้กระทั่งการเพิ่มผลผลิต การดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของนโยบาย

¹ อำนวย คอวนิช, การส่งเสริมการป่าไม้ในต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523), หน้า 78.

² สงคราม ธรรมมิณูช, การป่าไม้ในประเทศฟินแลนด์, (กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526), หน้า 18-21.

การป่าไม้ นั้นไม่ใช่เรื่องยากนักในกรณีของป่าไม้ ของรัฐและป่าสาธารณะ สิ่งที่สำคัญในการนี้คือ การสร้างโครงสร้างของการบริหารและแผนการจัดการป่าไม้แห่งชาติกับทั้งทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้ บรรลุถึงเป้าหมายของแผนการ นโยบายและแผนการจัดการป่าไม้ของป่าเอกชน มีวิธี ดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการป่าเอกชนที่สำคัญ 2 วิธี คือ

1. กฎหมายและบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ต่อป่าไม้
2. กิจกรรมส่งเสริมการป่าไม้

2) นโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่าที่สำคัญ คือ

กิจกรรมการปรับปรุงบำรุงป่าไม้ที่ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากรัฐบาล โดยการประกาศใช้กฎหมายปรับปรุงป่าไม้ขึ้นในปี ค.ศ. 1928 ภายใต้กฎหมายนี้รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณตั้งแต่ปี ค.ศ. 1928 เพื่อใช้ในการสนับสนุนโครงการปรับปรุงบำรุงป่า ครึ่งหนึ่งของงบประมาณใช้สำหรับป่าไม้ของรัฐและอีกครึ่งหนึ่งสำหรับป่าไม้ของเอกชน เงินทุนที่ใช้ในโครงการปรับปรุงบำรุงป่าแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เงินยืมและเงินช่วยเหลือ เจ้าของป่าอาจยืมเงินจากทางการได้เป็นจำนวนสูงสุดเท่ากับค่าใช้จ่ายเพียงประเมินที่ทางการได้รับรองแล้ว เงินยืมจะต้องชำระคืนแบบผ่อนส่งรายปี ปีละ 6% เงินช่วยเหลือนี้ส่วนมากจะเป็นไปในรูปของการวางแผนงานให้เจ้าของป่าและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการในโครงการ การจัดหาเครื่องมือต่างๆ นโยบายการปรับปรุงบำรุงป่าไม้ ยังได้รวมเอาแนวความคิดทางด้านสังคม และท้องถิ่นเข้าไปด้วย และยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศ

3) มาตรการในการจัดการป่าไม้ของรัฐ (Forest management) ³

หลังจากการประกาศอิสรภาพและสถาปนาเป็นสาธารณรัฐ ในปี ค.ศ. 1917 ได้ไม่นาน ฟินแลนด์เป็นประเทศแรกในโลกที่ได้ทำการสำรวจทรัพยากรป่าไม้แห่งชาติ เนื่องมาจากสถานการณ์อันเลวร้ายทางด้านป่าไม้เป็นผลมาจากการถางและเผาป่าเพื่อทำการเกษตรใกล้หมู่บ้าน การผลิตน้ำมันดิน อย่างกว้างขวางและการตัดไม้ขนาดใหญ่ส่งเข้าโรงเลื่อย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดเป้าหมายของการป่าไม้ขึ้นใหม่ และการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนกลายเป็นหลักการ

³ วินัย ทรัพย์รุ่งเรือง แปล, การจัดการไม้เพื่ออุตสาหกรรมป่าไม้ในฟินแลนด์, (กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์ , 2543), หน้า23-28.

สำคัญ การผลิตไม้อย่างยั่งยืนจึงได้เข้ามาแทนที่การทำไม้ออกแบบไม่คำนึงถึงการปลูกทดแทน (exploitation) การจัดการป่าไม้ของประเทศในกลุ่มนอร์ดิก จำลองแบบวัฏจักรการทดแทนตามธรรมชาติของป่าไม้ (succession) ได้มีการดำเนินการตัดสายขยายระยะเป็นปฏิบัติการขั้นแรกสุด และการตัดเพื่อการสืบต่อพันธุ์ (regeneration cutting) เป็นขั้นตอนสุดท้าย

4) มาตรการจัดการสวนป่าทางด้านสิ่งแวดล้อม

ประเทศฟินแลนด์ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาในการประชุมสหประชาชาติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (UNCED) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร เมื่อปี ค.ศ. 1992 และในการประชุมระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับการป้องกันป่าไม้ในยุโรปที่กรุงเฮลซิงกิ ในปี ค.ศ. 1993 จึงทำให้ต้องปรับตัวมากขึ้น ได้มีการเน้นไปที่การจัดการทางนิเวศวิทยาป่าไม้ทั้งระบบ ตลอดจนการรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ โปรแกรมใหม่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสำหรับการป่าไม้ในฟินแลนด์เป็นกิจกรรมร่วมกันระหว่างกระทรวงเกษตรและป่าไม้กับกระทรวงสิ่งแวดล้อม ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติตามกรอบนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม การป่าไม้ การจัดการและการใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนต้องการสิ่งต่อไปนี้

1. ความสำคัญอย่างยิ่งของป่าไม้ และความสามารถในการสืบต่อพันธุ์ต้องให้มีความมั่นใจได้
2. การผลิตไม้สำหรับใช้เป็นวัตถุดิบตามความต้องการทางเศรษฐกิจแห่งชาติจะต้องมีความมั่นใจได้
3. การจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติจะต้องไม่ทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชุ่มน้ำและอุทกนิเวศลดน้อยลง
4. การปฏิบัติการด้านป่าไม้จะต้องทำให้ความผันแปรที่เกิดขึ้นยังคงสนับสนุนความอุดมสมบูรณ์ของพืชและสัตว์ไว้
5. เอนกประโยชน์ของป่าชุ่มน้ำ และอุทกนิเวศจะต้องมีความมั่นใจได้
6. ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นจะต้องไม่ได้รับความกระทบกระเทือน
7. ความเป็นไปได้ของคนรุ่นต่อไปที่จะใช้ประโยชน์ป่าชุ่มน้ำ และอุทกนิเวศในด้านต่างๆ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติจะต้องไม่ได้รับความกระทบกระเทือน

3.1.2 มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1996

(THE FORESTRY ACT)

เดิมประเทศฟินแลนด์มีกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้ที่สำคัญอยู่ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติป่าไม้ของเอกชน (The Private Forest Act) ซึ่งออกใช้เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ.1967 และพระราชบัญญัติคุ้มครองป่าไม้ (The Protection Forest Act) ซึ่งออกใช้เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม ค.ศ. 1922 ต่อมากฎหมายทั้ง 2 ฉบับ นี้ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (The Forest Act) ซึ่งออกเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 1996 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1997 เป็นต้นมาสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวมีดังนี้

วัตถุประสงค์ของการออกกฎหมายฉบับนี้คือ เพื่อส่งเสริมการจัดการป่าไม้ให้มีความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ ระบบนิเวศและทางสังคม รวมทั้งให้มีการใช้ประโยชน์ป่าไม้ในทิศทางที่ทำให้ป่าไม้สามารถจะให้ผลผลิตตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างยั่งยืน ในขณะที่ยังสามารถคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (biological diversity) ตามมาตรา 1 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1996

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสังคม

1) โครงการป่าไม้ภูมิภาค (Regional Forestry Target Program) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1996 มาตรา 4

ศูนย์การป่าไม้ (Forest Center) แต่ละแห่งจะร่างเป้าหมายของโครงการด้านป่าไม้ขึ้นมาสำหรับใช้ในพื้นที่ที่รับผิดชอบอยู่ โดยกำหนดกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ที่ต้องปฏิบัติ และตามมาด้วยการนำเอาโครงการไปปฏิบัติ จากโครงการที่ได้ร่างขึ้นมดังกล่าว ศูนย์การป่าไม้จะต้องร่วมมือประสานงานกับตัวแทนของฝ่ายต่างๆ ที่ทำงานด้านป่าไม้พื้นที่และกับฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โครงการต่างๆ จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขหากมีความจำเป็น โครงการจะกำหนดเป้าหมายต่างๆ เพื่อจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน เป้าหมายในการวางมาตรการต่างๆ และเป้าหมายทางการเงินตามที่ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษในพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน (Act on the Financing of Sustainable Forestry ,1996) และเป้าหมายทั้งหมดก็เพื่อการพัฒนาป่าไม้ในพื้นที่

โครงการทางด้านป่าไม้ที่มีเป้าหมายอยู่ในเขตภูมิภาคจะต้องประกอบด้วย

1) จะต้องมียุทธศาสตร์กล่าวถึงป่าไม้และการป่าไม้กับความประสงค์และเป้าหมายเพื่อการพัฒนา

2) รายละเอียดเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพของป่าไม้ การพิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้งเขตคุ้มครอง (protected area) ภายใต้พระราชบัญญัติการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (The Nature Conservation Act 1996) และพื้นที่ที่จะให้มีการจำกัดการใช้ประโยชน์

3) การผลิตไม้ (wood product) กับความประสงค์และเป้าหมายต่างๆ ในการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

4) ความประสงค์และเป้าหมายที่กล่าวถึงการรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพของป่าไม้ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10 วรรค 1-3 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้

5) เป็นเป้าหมายของการดำเนินการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน (Act on the financing of Sustainable Forestry 1996)

6) การใช้ประโยชน์เนื้อไม้ จากสถานะภาพในปัจจุบัน กับความประสงค์และเป้าหมายก็เพื่อการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้

7) รายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบการทางด้านป่าไม้ (Forestry enterprise) และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการประกอบการขนาดเล็กโดยเฉพาะ

8) การสร้างโอกาสจ้างงานให้เกิดขึ้นในภาคการป่าไม้ ความเป็นไปได้ในการพัฒนาโอกาสในการจ้างงานและข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนการจ้างงาน

9) การประเมินผล ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ในการปฏิบัติตามโครงการที่มีเป้าหมายดังกล่าว

10) การประเมินผล ผลกระทบทางด้านระบบนิเวศจากการนำโครงการที่มีเป้าหมายดังกล่าวไปปฏิบัติ

ในการสร้างโครงการขึ้นมา ศูนย์การป่าไม้จะต้องประสานงานกับฝ่ายต่างๆ ซึ่งเป็นตัวแทนของกรมป่าไม้ที่อยู่ในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่ทางด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการรวบรวมเรียบเรียงยกร่างโครงการเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และอุทยานของฟินแลนด์จะมีส่วนร่วมในการยกร่างโครงการ ถ้าหากพื้นที่ที่เกี่ยวข้องอยู่ในเขตรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เหล่านั้น โครงการจะต้องได้รับการทบทวนช่วงเวลาไม่เกิน 5 ปี

อำนาจและหน้าที่ของศูนย์การป่าไม้

1. การกำกับดูแลและการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย (supervision and legal consequences) ในหมวดที่ 5 ได้แก่

1.1 การออกประกาศเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ป่าไม้ (Forest Use Declaration) ตาม มาตรา 14 การแจ้งความประสงค์ในการตัดโค่นต้นไม้ การตัดโค่นต้นไม้เพื่อปลูกใหม่เกี่ยวกับ วิธีการที่จะใช้ในการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่นั้นให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา (Decree) ส่วนการ กระทำการอื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10 เจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิพิเศษอื่นๆ ทำนองเดียวกัน จะต้องมีการแจ้งให้ทราบเรียกว่า แจ้งการใช้ประโยชน์ป่าไม้ โดยแจ้งให้ศูนย์การป่าไม้อย่าง น้อย 14 วัน และไม่เกินกว่า 2 ปี ก่อนเริ่มการตัดโค่นต้นไม้หรือการดำเนินการอื่นๆ การตัดโค่น ต้นไม้เพื่อการใช้ประโยชน์ในครัวเรือนซึ่งเป็นการตัดโค่นภายในเขตป่าคุ้มครองตามแผนงานที่ได้ รับการอนุมัติจากศูนย์การป่าไม้ ไม่จำเป็นต้องแจ้งการใช้ประโยชน์ป่าไม้ ถ้าหากพื้นที่ดินป่าไม้ได้ รับการปรับปรุง เพื่อใช้ประโยชน์อย่างอื่นการแจ้งดังกล่าวจะต้องมีการอธิบายถึงจุดประสงค์ที่จะ ดำเนินการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวด้วย นอกเหนือจากรายละเอียดที่กล่าวถึงแล้ว ซึ่งจะรวม เข้าเป็นแผนป่าไม้จะอยู่ในการจัดการของศูนย์การป่าไม้หรือแผนอื่นๆ แผนดังกล่าวนี้อาจจะมีการ กล่าวถึงในประกาศการใช้ประโยชน์ป่าไม้ด้วยก็ได้

1.2 ข้อผูกพันตามข้อตกลงและหลักประกันสำหรับการปลูกต้นไม้ขึ้นใหม่ Negotiation Obligation and the Security for Establishing a New Tree Stand) ตามมาตรา 15

ถ้าหากมีเหตุสมควรเป็นที่สงสัยว่าแผนงานหรือการเริ่มตัดโค่นต้นไม้หรือมาตรการ อื่นๆ ขัดแย้งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติป่าไม้ หรือวิธีการที่กล่าวถึงในประกาศแจ้งการใช้ ประโยชน์ป่าไม้ไม่สามารถที่จะผลิตกล้าไม้ได้ตามที่กล่าวไว้ในมาตรา 8 ศูนย์การป่าไม้จะพยายาม เจริญกับเจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิครอบครองหรือผู้มีสิทธิพิเศษอื่นๆ ทำนองเดียวกันและผู้มีสิทธิใน การตัดโค่นต้นไม้ ทั้งนี้หากมีความจำเป็น เพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงทั้งที่ จำเป็น

ศูนย์การป่าไม้อาจจะกำหนดไว้ว่าก่อนที่จะเริ่มทำการตัดโค่นต้นไม้ลงเพื่อทำการ ปลูกใหม่ จะต้องหาหลักประกันที่เพียงพอ (sufficient security) เพื่อเป็นการประกันการปฏิบัติ ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 วรรค 2 และ 3 หลักประกันเช่นว่านี้ อาจจะต้องจัดหาถ้าหาก ศูนย์การป่าไม้ได้กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขตั้งแต่เริ่มแรกโดยอาศัยบทบัญญัติ มาตรา 20 วรรค 2 โดย ให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะดำเนินการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ตามที่กำหนดไว้ ตามมาตรา 8 วรรค 2 และ 3 มาใช้โดยให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ฝ่ายที่รับผิดชอบใน การปลูกป่าขึ้นทดแทนใหม่ตามที่กำหนดไว้ตามมาตรา 9 จะต้องนำเอาหลักประกันมาวางเป็น ประกัน (deposit a security) การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์หรือการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ทำนองเดียว กันจะไม่เป็นการยกเลิกหลักประกันที่ได้ให้ไว้

1.3 มาตรการเพื่อยับยั้งการกระทำ (Treatment Restraint) ตามมาตรา 16

ถ้าหากการเจรจาตกลงกันไม่ได้มีการเริ่มต้นเจรจา โดยเหตุผลที่ศูนย์การป่าไม้สามารถควบคุมได้ หรือการเจรจาทำความตกลงไม่ประสบความสำเร็จและถ้ามีเหตุผลสมควร่าสงสัยว่า แผนงานที่ได้วางไว้หรือการตัดโค่นต้นไม้ที่ได้เริ่มลงมือไปแล้ว หรือการดำเนินการตามมาตรการอื่นๆ ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติป่าไม้หรือข้อกำหนดหรือระเบียบซึ่งออกตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ศูนย์การป่าไม้อาจจะมีการห้าม (มาตรการยับยั้ง treatment restraint) โดยไม่มีการกำหนดเวลาภายในระยะเวลาที่กำหนดก็ได้ มาตรการยับยั้งอาจจะออกได้ ถ้าหากการแจ้งการใช้ประโยชน์ป่าไม้ไม่ได้กระทำภายในกำหนดเวลาที่กำหนด ตามมาตรา 14 และการตัดโค่นต้นไม้หรือการดำเนินการตามมาตรการอื่นๆ ไม่ได้เริ่มทำการหรือถ้าหากการวางหลักประกันตามมาตรา 15 วรรค 2 ยังไม่ได้รับการปฏิบัติ

มาตรการในการยับยั้ง จะถูกนำออกมาใช้ถ้าหากจำเป็น การตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้มาตรการยับยั้งจะออกเป็นลายลักษณ์อักษร และจะต้องส่งให้เจ้าของที่ดินและผู้มีสิทธิตัดโค่นต้นไม้ หรือผู้มีสิทธิพิเศษทำนองเดียวกันโดยไม่ชักช้า ศูนย์การป่าไม้อาจกำหนดให้มีสภาพบังคับในสิ่งที่ศูนย์การป่าไม้ได้ตัดสินใจไป โดยกำหนดเงื่อนไขการปรับ (condition fine) โดยนำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการบังคับใช้เงื่อนไขการปรับ (the Condition Fine Imposition Act 1990) มาใช้โดยอนุโลมเพื่อการกำหนดเงื่อนไขการปรับดังกล่าว การตัดสินใจดังกล่าวอาจจะออกเป็นคำสั่งว่าคำสั่งดังกล่าวไม่สามารถอุทธรณ์ได้ เว้นแต่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเป็นผู้อุทธรณ์

1.4 การตรวจสอบ (Inspection) ตามมาตรา 17

หากมีเหตุผลสมควรเป็นที่สงสัยว่าแผนงานที่ได้วางไว้ หรือการตัดโค่นต้นไม้ที่ได้เริ่มดำเนินการไปแล้วหรือมาตรการอื่นๆ ขัดแย้งกับพระราชบัญญัติป่าไม้หรือข้อกำหนดหรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัติป่าไม้ หรือถ้าหากเจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิครอบครองหรือผู้มีสิทธิพิเศษอื่นทำนองเดียวกันไม่ดำเนินการตัดโค่นต้นไม้ต่อไป ไม่ดำเนินการตามพันธกรณีตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 รวมทั้งในกรณีที่มีการใช้มาตรการยับยั้งตาม มาตรา 16 แล้ว จะต้องมีการตรวจโดยไม่ชักช้าในพื้นที่ตามแต่ศูนย์การป่าไม้จะเห็นสมควร หรือตามคำขอของเจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิพิเศษ หรือผู้มีสิทธิครอบครองที่ยื่นคำขอต่อศูนย์การป่าไม้

การตรวจสอบจะดำเนินการในรูปของคณะกรรมการตรวจสอบ (Inspection Committee) ในการตรวจสอบ ให้ตรวจสอบว่าได้เคยมีการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายหรือไม่

คณะกรรมการตรวจสอบจะต้องให้ความเห็นว่าต้องใช้มาตรการอย่างไร เพื่อที่จะทำให้พันธกรณีที่มีอยู่สามารถบรรลุได้โดยถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าในกรณีที่มีการร้องขอ ในระหว่างที่มีการพิจารณาของศาลปกครองจังหวัด (Provincial Administrative Court) บันทึกการตรวจสอบของคณะกรรมการจะต้องส่งไปยังศาลปกครองจังหวัดโดยไม่ชักช้า

1.5 มาตรการเพื่อการทดแทน (Remedial Measures)

ผู้ใดกระทำการใดๆ เกี่ยวกับป่าไม้เป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา 5 วรรค 1-3 ในมาตรา 10 วรรค 3 หรือ ในมาตรา 12 วรรค 1 หรือ 2 หรือข้อกำหนดหรือระเบียบซึ่งออกตามพระราชบัญญัติป่าไม้หรือระเบียบที่ออกภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 13 หรือไม่ ปฏิบัติตามพันธกรณีในการปลูกต้นไม้ขึ้นใหม่ จะต้องรับผิดชอบเพื่อการทดแทนผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือเพื่อเยียวยา (Restore) ให้กลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยชดเชยค่าเสียหายที่สมควรหรือทำการปลูกสร้างต้นไม้ขึ้นใหม่ตามมาตรา 8

ถ้าหากศูนย์การป่าไม้และฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่สามารถบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีการกำหนดการทดแทน ศูนย์การป่าไม้อาจจะให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องดำเนินการเท่าที่จำเป็นได้ ศูนย์การป่าไม้อาจจะกำหนดสภาพบังคับในสิ่งที่ศูนย์การป่าไม้ได้ตัดสินใจ โดยกำหนดให้มีโทษปรับหรือกำหนดให้มีการจ่ายเงิน โดยให้ผู้ผิดสัญญาเป็นผู้จ่ายเงินให้ พระราชบัญญัติเงื่อนไขการปรับ (The Conditional Fine Act) จะถูกนำมาใช้โดยอนุโลมในการกำหนดเงื่อนไขในการลงโทษปรับ และการกำหนดให้ผู้ผิดสัญญาจ่ายเงินให้

ในกรณีที่มีฝ่ายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ นอกจากผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือเป็นผู้ที่มีอำนาจที่จะตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยอาศัยการมีสิทธิพิเศษอื่นๆ ควรยินยอมจากบุคคลฝ่ายดังกล่าว ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการทดแทนจะต้องมีการให้การยินยอม ถ้าหากเจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิพิเศษต่างๆ ไม่ให้ความยินยอมต่อศูนย์การป่าไม้ ในการเข้าทำความเข้าใจกับฝ่ายที่ผิดกฎหมายในการดำเนินการตามมาตรการที่ต้องการดังกล่าว ศูนย์การป่าไม้อาจจะตัดสินใจดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวเสียเองโดยให้ฝ่ายที่ผิดกฎหมายเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการดำเนินการดังกล่าวจะจ่ายจากเงินกองทุนของรัฐ (State Fund) ไปก่อนและเรียกเอาคืนจากฝ่ายที่กระทำผิดโดยอาศัยอำนาจทางบริหาร ไม่ว่าจะมิใช่ข้อคัดค้านอยู่ที่ตาม ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการเรียกคืนภาษี และค่าธรรมเนียมโดยกระบวนการเรียกคืน (The Act on The Recovery of Taxes and Fees by Recovery Proceeding 1961)

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม

1) การตัดโค่นต้นไม้และการปลูกป่าขึ้นมาใหม่ (Felling and Regeneration of Forest) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1996 มาตรา 5

1.1 การตัดโค่นต้นไม้ที่ยืนต้นอยู่ (tree stand felling) การตัดโค่นต้นไม้อาจจะทำเพื่อเป็นการส่งเสริมการเจริญเติบโตของไม้ยืนต้นอยู่ ซึ่งปล่อยให้คงเหลืออยู่ในพื้นที่ หรือตัดเพื่อเป็นการเตรียมการปลูกต้นไม้ใหม่ (regeneration felling) การตัดโค่นต้นไม้แบบเลือกตัด โดยการเว้นระยะห่าง (intermediate felling) จะกระทำในกรณีที่ต้องการตัดฟันต้นไม้ออกโดยให้เหลือต้นไม้ไว้ในพื้นที่ เพื่อให้ต้นไม้ที่เหลืออยู่สามารถเจริญเติบโตตามที่ต้องการ การตัดโค่นต้นไม้จะกระทำต่อเมื่อต้นไม้เจริญเติบโตได้ตามที่ต้องการ การตัดโค่นมีเหตุผลสมควรประการอื่น การตัดโค่นอาจจะดำเนินการหากว่าสภาพเหมาะสมเมื่ออำนวยความสะดวกของเมล็ดตามธรรมชาติ ได้ โดยมีการสำรวจก่อน โดยคำนึงถึงต้นไม้ที่ยืนต้นอยู่ก่อน ดินและต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่

การตัดโค่นและวิธีการต่างๆ ที่จะนำมาใช้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าวจะต้องได้รับการปฏิบัติ โดยให้ต้นไม้ที่เหลืออยู่ไม่ถูกทำลาย จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้ต้นไม้ที่อยู่นอกพื้นที่ที่จะทำการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังจะต้องหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดแก่ชั้นดิน ซึ่งจะเป็นผลทำให้ความเจริญเติบโตของต้นไม้ยืนต้นอยู่ลดลง เกี่ยวกับเรื่องนี้กระทรวงที่รับผิดชอบอาจจะออกระเบียบปฏิบัติเป็นการทั่วไป โดยกำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับขนาดต่ำของต้นไม้และคุณภาพชั้นต่ำของต้นไม้ยืนต้นอยู่ ซึ่งจะเหลือไว้ในพื้นที่จากการใช้ระบบเลือกตัดและการวางเงื่อนไขไว้ล่วงหน้าสำหรับการตัดโค่นต้นไม้

2) ความรับผิดชอบของผู้ตัดโค่นต้นไม้ในป่า (Responsibilities of the Party Felling the Forest) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ.1996 มาตรา 7

ผู้ที่ตัดโค่นต้นไม้ในป่าจะต้องแน่ใจว่าการตัดโค่นต้นไม้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วยการตัดโค่นต้นไม้และวิธีการต่างๆ ที่นำมาใช้จะต้องเป็นไปตามกฎหมาย

ในกรณีที่สิทธิในการตัดโค่นต้นไม้ในป่าโอนไปยังผู้อื่น ผู้ถือสิทธิในการตัดโค่นไม้ในป่าจะเป็นผู้มีสิทธิในการตัดโค่นต้นไม้ในป่าแทน

นอกจากนี้ยังมี ความรับผิดชอบในการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ (Responsibility for Establishing a New Tree Stand) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการป่าไม้ ค.ศ. 1996 มาตรา 9

ความรับผิดชอบในการปลูกป่าขึ้นมาใหม่และการแจ้งมาตรการที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้เป็นหน้าที่ของเจ้าของที่ดิน ในกรณีมีสิทธิครอบครอง สิทธิในการทำประโยชน์หรือสิทธิพิเศษอย่างอื่นในทรัพย์สินหรือพื้นที่อื่น รวมทั้งสิทธิในการตัดโค่นต้นไม้ ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของที่ดิน หน้าที่ในการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่จะเป็นหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิดังกล่าว เว้นแต่จะได้มีการตกลงกันเป็นอย่างอื่นหรือมีข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นหรือเว้นแต่มีเหตุผลพิเศษอย่างอื่นแล้วแต่ข้อเท็จจริง หน้าที่ของเจ้าของที่ดินดังกล่าวจะตกอยู่กับผู้ถือสิทธิในการตัดโค่นต้นไม้หน้าที่ดังกล่าวจะตกอยู่กับเจ้าของที่ดิน

3) การปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ (Establishing a New Stand) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1996 มาตรา 8

หลังจากที่ตัดโค่นต้นไม้ลงแล้วกล้าไม้ซึ่งสามารถเติบโตเร็วให้ผลทางเศรษฐกิจได้ดี และเป็นพันธุ์ที่ได้รับการปลูกขึ้นในพื้นที่นั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ดำเนินการ วิธีการต่างๆ ที่กำหนดให้นำมาใช้ในการปลูกต้นไม้ จะต้องดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 14 แต่อย่างไรก็ตามต้องภายในระยะเวลา 5 ปี หลังจากมีการตัดโค่นต้นไม้หรือภายใน 3 ปีหลังจากมีการตัดโค่นต้นไม้เสร็จสิ้นแล้ว ตามวิธีการที่กำหนดเพื่อให้มีการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ตามที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น ข้อกำหนดจะถูกกำหนดขึ้นมาเมื่อมีความจำเป็นต้องทำการปลูกซ่อม (repair planting) หรือหว่านเมล็ด (sowing) และเมื่อการปลูกต้นไม้โดยใช้วิธีการตามธรรมชาติ ซึ่งจะต้องมีวิธีการที่จะต้องดำเนินการก่อนเพื่อเป็นการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์เช่นเดียวกัน จะมีข้อกำหนดออกมาเพื่อดูแลและควบคุมพืชสมุนไพร (herb) หญ้า และไม้พุ่มรวมทั้งมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นในการดูแลรักษา เพื่อให้ต้นไม้อยู่รอดและได้รับการปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ ศูนย์การป่าไม้ (Forestry Centre) อาจจะเห็นว่าในทางปฏิบัติการดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในวรรค 1 อาจเป็นไปได้ แม้ว่าการนำมาตรการดังกล่าวไปใช้จะชอบด้วยเหตุผลก็ตาม เนื่องจากกล้าไม้ไม่สามารถเจริญเติบโตได้ในพื้นที่นั้น

วิธีการตามที่กำหนดไว้ในมาตรานี้และระยะเวลาที่จะนำไปปฏิบัติเวลาที่เหมาะสมที่จะปลูก และข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำมากะประมาณกล้าไม้ที่จะต้องใช้ปลูก อาจจะมีการกำหนดเงื่อนไขให้มากกว่านี้ โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกา (Decree) และอยู่ภายใต้การตัดสินใจของ

กระทรวงที่รับผิดชอบด้านการป่าไม้ กระทรวงนี้อาจกำหนดรายละเอียดไว้ในระเบียบทั่วไปเกี่ยวกับการใช้พืชพันธุ์ที่ได้ในพื้นที่ป่าที่ขึ้นมาใหม่นั้น

นอกจากนี้ยังมีมาตรการต่างๆ ที่ใช้ควบคู่ไปกับการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ (Measures Associate with the Establishment of a New Tree Stand) ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการป่าไม้ ค.ศ. 1996 มาตรา 8 มาตรการต่างๆ ซึ่งต้องใช้ควบคู่ไปกับการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ ดังที่กล่าวถึงในมาตรา 8 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ ซึ่งกล่าวถึงการตัดต้นไม้และไม้พุ่ม ที่เป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของกล้าไม้และการปฏิบัติต่อหน้าดิน (topsoil) ถ้าหากความสมดุลของน้ำในพื้นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากการตัดโค่นต้นไม้ลงเพื่อปลูกป่าใหม่ (regeneration felling) ซึ่งเป็นอันตรายต่อกล้าไม้ที่ปลูกไว้ตามที่กล่าวถึงในมาตรา 8 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้การกระทำดังกล่าวจะต้องรวมถึงการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องความสมดุลของน้ำด้วย

ถ้าหากเป็นป่าไม้ที่ปลูกขึ้นมาใหม่ มาตรการต่างๆ ที่ต้องใช้ควบคู่กันไปกับการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ต้องรวมถึงการปลูกและการเพาะกล้าไม้ด้วย การปลูกป่าใหม่ควรจะดำเนินการโดยการใช้อุปกรณ์ที่จำเป็นจะต้องใช้อย่างเพียงพอ และเหมาะสมตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ตามแหล่งที่ดำเนินการเสมือนเป็นแหล่งกำเนิดและเหมาะสมกับคุณสมบัติอื่นๆ

4) การรักษาความหลากหลายทางธรรมชาติของป่าไม้ (Safeguarding the Diversity of Forest Nature) ซึ่งเป็นหมวด 3 ของกฎหมายป่าไม้ ค.ศ. 1996 แบ่งออกได้ดังนี้

1. การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายและแหล่งที่อยู่ที่มีความสำคัญพิเศษ มาตรา 10 (preserving diversity and habitats of special importance) ป่าไม้จะต้องได้รับการจัดการโดยต้องคำนึงถึงการคุ้มครองให้คงเป็นแหล่งที่อยู่ของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายแหล่งที่อยู่ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ โดยพิจารณาจากป่าหลายชนิดดังนี้ เช่นพื้นที่ซึ่งล้อมรอบด้วยน้ำพุ ลาน้ำ แอ่งน้ำ ซึ่งอยู่ในน้ำและหนองน้ำขนาดเล็ก หนองน้ำที่เป็นแหล่งที่มีสมุนไพร (Herb-rich) และ Grassy Hard Wood-Spruce ขึ้นอยู่และ Eutrophic Fews ที่อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดแลปแลนด์ ป่าที่อุดมไปด้วยพืชสมุนไพร เกาะที่ปกคลุมไปด้วยวัชพืช ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (undrained wetlands) บริเวณทางแคบระหว่างภูเขาสองข้างมีลำธารไหลผ่าน (gorges) และพื้นที่หุบเขาเล็ก (revine) หน้าผาสูงชัน (steep bluffs) และป่าที่อยู่ข้างล่าง ดินทราย (sand soils) แผ่นหินที่แตกออกมา (exposed bedrock) ทุ่งลานหิน (boulder fields) พื้นที่ชุ่มน้ำ (wetland) ซึ่งมีดิน

ไม้และมีทุ่งหญ้า (Flood meadow) ขึ้นอยู่เบาบาง ซึ่งให้ผลผลิตน้อยกว่าป่าที่มีวัชพืชที่มีคุณค่าทางอาหารต่ำขึ้นปกคลุม ถ้าแหล่งที่อยู่ที่อยู่ถึงข้างต้น อยู่ในพื้นที่ที่เป็นของรัฐ หรือเทียบเท่าพื้นที่ของรัฐ และแยกออกจากสิ่งที่อยู่ล้อมรอบได้อย่างชัดเจน จะนำเอาวิธีการจัดการและการใช้ประโยชน์ที่เน้นการคุ้มครองรักษาลักษณะพิเศษของการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย

บทบัญญัติที่กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่อาศัยนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในข้างต้น สามารถกำหนดได้หากมีความจำเป็น โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกา รัฐมนตรีที่รับผิดชอบงานทางด้านป่าไม้อาจออกระเบียบเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับแหล่งที่อยู่อาศัยดังกล่าว และเกี่ยวกับการพิจารณาคำขอของภูมิภาคตามที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาถึงความต้องการในการคุ้มครองรักษาแหล่งที่อยู่อาศัยดังกล่าวนี้ ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ

2. แหล่งที่อยู่อาศัยที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ (habitats of special importance) ตามมาตรา 10 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ที่บัญญัติไว้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมตามที่ ซึ่งกล่าวถึงเขต (zone) ซึ่งต้นไม้และไม้พุ่ม กับแหล่งน้ำถาวรที่อยู่ใกล้เคียงได้สร้างสภาวะให้เกิดความเจริญเติบโตและสภาพภูมิอากาศในที่แห่งนั้นแตกต่างจากบริเวณโดยรอบ หนองน้ำที่มี Hardwood – spruce ซึ่งกล่าวถึง Herb-rich Hardwood – spruce Swamps ซึ่งไม่มีผลต่อการเจริญเติบโต ซึ่งมีพืชพันธุ์ที่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ที่เป็นที่ต้องการขึ้นอยู่เป็นพิเศษ the fertile patches of Herb-rich กล่าวถึงเฉพาะ Herb-rich Forespaths ซึ่งได้แยกออกจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบอย่างชัดเจนเนื่องจากพืชพันธุ์ที่ขึ้นอยู่ต้องการสภาพที่มีลักษณะพิเศษ พื้นที่ที่เป็นที่น้ำขังตลอดเวลา (The undrained wetland) ได้กล่าวถึงปลัก (bog) ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการขุดคลองระบายน้ำเข้าไปในพื้นที่แล้วแต่คลองนั้นก็อยู่ส่วนคลอง และไม่ทำให้ปลักนั้นแห้งได้แต่อย่างใด แหล่งที่อยู่อาศัยได้กล่าวถึงบริเวณทางแคบระหว่างภูเขาสองข้าง มีลำธารไหลผ่าน (gorges) และพื้นที่หุบเขาลึก (revine) ลึกเข้าไปในแผ่นหิน (bedrock) หรือดินที่เป็นแร่ธาตุ (mineral soil) ซึ่งเป็นที่สูงชัน (steep sides) และส่วนมากแล้วจะลึกไม่น้อยกว่า 10 เมตร ซึ่งทำให้พืชพันธุ์ที่ขึ้นอยู่มีลักษณะแตกต่างจากพืชพันธุ์ที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่โดยรอบแหล่งที่อยู่อาศัยตามที่ กล่าวถึงหน้าผาสูง (bluffs) ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสูงอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 10 เมตร และต้นไม้มันที่ขึ้นอยู่ภายใต้หน้าผาดังกล่าวจะถูกหน้าผาบังแสงแดด ซึ่งถ้าหากมีต้นไม้มันขึ้นอยู่และผลจากการเกิดการชะล้างหน้าดิน จากหน้าผาทำให้ต้นไม้มันที่ขึ้นอยู่ต้องการสภาวะที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสภาพโดยรอบ ดินที่เป็นดินทราย (sand soil) หินที่แตกออกจากแผ่นหิน (bedrock) ทรายกรวด (bouldes fields) ลานที่เป็นที่รวมของก้อนหินที่ถูกแม่น้ำพัดพามา พื้นที่ชุ่มน้ำ (wetland) ที่ไม่ค่อยมีต้นไม้มันขึ้นอยู่และพื้นที่น้ำท่วมที่มีทุ่งหญ้าขึ้นอยู่ (flood meadow) ถ้าหากลักษณะของแหล่งที่อยู่อาศัยเหล่านี้มีลักษณะรวมเอาสภาวะความชุ่มชื้นที่เป็นที่ยอมรับได้เข้าไปด้วย สภาวะทางธาตุอาหารและต้นไม้มันชนิดหวง

ห้าม (tree stand preserved) ซึ่งเกือบจะเหมือนสภาพธรรมชาติโดยทั่วไป รวมทั้งต้นไม้ใหญ่ที่มีอายุมากหรือต้นไม้ที่ตายและต้นไม้ที่เนาเปื่อย

3. สภาพธรรมชาติของแหล่งที่อยู่ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ (nature state of habitats of special importance) แหล่งที่อยู่อาศัยที่มีความสำคัญเป็นพิเศษตามที่กล่าวถึงในมาตรา 10 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ จะต้องพิจารณาในสภาพธรรมชาติหรือเทียบเคียงได้กับสภาพธรรมชาติ ถ้าหากมีลักษณะเป็นพิเศษทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ต้องได้รับการสงวนรักษาไว้ แม้ว่ามนุษย์จะได้ไปรบกวนมาแล้วในอดีตก็ตามหรือแหล่งที่อยู่อาศัยได้มีการดำเนินการตามข้อกำหนดที่กำหนดโดยกระทรวงที่รับผิดชอบงานทางด้านป่าไม้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 10 วรรค 4 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้สิ่งแวดล้อมที่อยู่ล้อมรอบพื้นที่ขนาดเล็กของผืนน้ำดังกล่าวถึงในมาตรา 10 วรรค 2 ข้อ 1 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้จะต้องได้รับการพิจารณาเทียบเท่ากับสภาพธรรมชาติ แม้ว่าคุณภาพของน้ำหรือการไหลของกระแสน้ำจะได้เปลี่ยนแปลงไปจากการกระทำของมนุษย์ก็ตาม

5) โครงการทางด้านสิ่งแวดล้อม (The Environmental programme)

เป็นโครงการที่ถูกร่างขึ้นมาโดยรัฐบาลและองค์กรกลางทางด้านป่าไม้และสิ่งแวดล้อม (Central Forest and Environmental Organization) ในปี ค.ศ. 1994 ได้มีการทบทวนระเบียบกฎเกณฑ์ว่าด้วยการจัดการทั้งป่าไม้ของรัฐและป่าไม้ของเอกชน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในโครงการทางด้านสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันข้อมูลข่าวสารและโครงการฝึกอบรมได้มีการริเริ่มขึ้น เพื่อประโยชน์ของเจ้าของป่า คนงานป่าไม้ และคู่สัญญาที่รับผิดชอบทางด้านเครื่องจักรกลในงานป่าไม้ โครงการทางด้านสิ่งแวดล้อมนี้ได้เน้นเรื่องการใช้ความระมัดระวังในการจัดการ หรือการคุ้มครองแหล่งที่สำคัญของสิ่งมีชีวิต พื้นที่ป่า แหล่งน้ำ เพราะว่าเมื่อต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่เหล่านี้ถูกตัดโค่นลงพืชชนิดอื่นๆ สัตว์ต่างๆ จะไม่สามารถจัดการได้ และคุณค่าของการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตก็จะสูญหายไป ตามโครงการดังกล่าวจะให้ความสำคัญต่อแหล่งที่เป็นที่อยู่สำคัญของสิ่งมีชีวิต จะไม่มีการใช้ปุ๋ยและจะมีการสร้างแนวป้องกันรอบๆ พื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีการสร้างถนนป่าไม้โดยมีหลักเกณฑ์ว่าต้องมีการวางแผนอย่างระมัดระวัง และยังมีการออกกฎระเบียบทางด้านป่าไม้เพื่อให้สามารถให้ความคุ้มครองแก่การเคลื่อนย้ายต้นไม้ออกจากพื้นที่ได้ทั้งหมด แต่ต้องคงเหลือลูกไม้ที่เกิดใหม่ ต้นไม้ยืนต้นตาย ต่อไม้ที่กำลังผุพัง ซึ่งนกและสัตว์ป่าสามารถจะใช้ทำรังอยู่อาศัยต้นไม้เหล่านี้ได้

6) การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA)

การบังคับใช้หลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้ถูกเสนอไว้ในกฎหมายป่าไม้ของฟินแลนด์ แต่มันก็เป็นแค่เพียงการนำไปประยุกต์ใช้ในโครงการทางด้านป่าไม้ กฎเกณฑ์ของการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในกรณีขยายพื้นที่ปลูกต้นไม้ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (Exotic tree species) หรือการตัดโค่นต้นไม้ลงเป็นจำนวนมากเพื่อเตรียมการก่อสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ ควรจะมีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งข้อตกลงในเรื่องการตัดโค่นต้นไม้และการสร้างถนนป่าไม้ไม่อยู่ในขอบเขตของการบังคับใช้ตามหลักเกณฑ์ของการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แม้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงมากกว่าโครงการขนาดใหญ่

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านเศรษฐกิจ

ประเทศฟินแลนด์ ได้บัญญัติพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน (The Act on the Financing of Sustainable forest, 1996) เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 1996 เพื่อส่งเสริมการจัดการป่าไม้ กฎหมายฉบับนี้กำหนดขอบเขตของการนำไปใช้ว่า มาตรการต่างๆ ที่ใช้ในการส่งเสริมการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติป่าไม้ (The Forest Act 1996) ในการรับการช่วยเหลือทางการเงิน จำนวนที่เหมาะสมจากเงินงบประมาณของรัฐ ในรูปของเงินช่วยเหลือหรือการยืม ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ มาตรการดังกล่าว ตามมาตรา 1 คือ เพื่อเป็นการประกันว่าจะมีการผลิตไม้โดยวิธีการแบบยั่งยืนรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพมีการจัดการระบบนิเวศของป่ามาตรการอื่นๆ ที่ส่งเสริม ข้อ 1)-3)

การให้การสนับสนุนทางการเงินจะให้แก่เจ้าของที่ดินที่เป็นเอกชน ซึ่งยื่นคำขอที่เป็น การขอสนับสนุนทางการเงินตามมาตรการข้างต้น รวมทั้งบุคคลอื่นๆ นอกเหนือจากเจ้าของที่ดินที่เป็นของเอกชน ถ้าหากว่ามาตรการที่จะขอรับการสนับสนุนเป็นการส่งเสริมการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนของป่าไม้ของเอกชน กองทุนเงินช่วยเหลืออาจจะถูกนำไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ใน ข้อ 2) และ 3) ตามการตัดสินใจของศูนย์การป่าไม้ โดยไม่ต้องมีคำขอก็ได้ เจ้าของที่ดินเอกชน หมายถึง บุคคลธรรมดา และหมายถึง บริษัท สหกรณ์ หรือชุมชนอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลดังกล่าว หรือหมายถึง ทรัสต์ กิจกรรมหลักในการสนับสนุนทางการเงิน คือ การเกษตรกรรม และการป่าไม้ผู้ที่อยู่ในข่ายได้รับการสนับสนุนทางการเงิน นอกจากจะเป็นเอกชนที่เป็นเจ้าของที่ดินแล้ว ผู้ที่ครอบครองที่ดินโดยอาศัยสิทธิการเช่าจากเจ้าของที่ดิน ผู้ครอบครองที่ดินที่ได้ที่ดินโดยพินัยกรรม ผู้ถือ

ครองโดยอาศัยสิทธิความเป็นเจ้าของ เนื่องจากกลุ่มมรดกเสียชีวิตและผู้ถือครองโดยอาศัยสิทธิ สงเคราะห์หรือสิทธิอื่นๆ ที่คล้ายกันก็อยู่ในข่ายที่จะได้รับการสนับสนุนทางการเงินด้วย ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 2

การให้ความช่วยเหลือทางการเงินสำหรับมาตรการ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้จะขึ้นอยู่กับอย่างเหมาะสม แผนงานต้องครอบคลุมกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในช่วงเวลาหนึ่ง (แผนงานปฏิบัติการ) ซึ่งจะร่างขึ้นมาเพื่อเป็นมาตรการต่างๆ เจ้าของที่ดินจะต้องปฏิบัติตาม การให้การสนับสนุนทางการเงินจะให้เมื่อทำการขุดคลองส่งน้ำและการจัดทำถนนป่าไม้ ซึ่งจะต้อง ร่วมกันดำเนินการและการดำเนินการอื่นๆ ในกรณีที่เป็นเหตุผลพิเศษตามที่กำหนดไว้ในแผนงานที่ กำหนดมาตรการพิเศษไว้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 3 และการสนับสนุนทางการเงินจะไม่ให้การ สนับสนุนแก่งานซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการทำลายป่า ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ ไร่ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 4

1) การสร้างความมั่นใจในการทำไม้แบบยั่งยืน (ensuring the sustainability of timber production)

1.1 ประเภทของงาน (types of work) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่การทำไม้แบบยั่งยืน และการให้ความสำคัญแก่ป่าไม้ การให้ความช่วยเหลือจะให้ความช่วยเหลือแก่งานต่างๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการจัดการป่าไม้ ได้แก่

- (1) การสืบพันธุ์ หรือขยายพันธุ์ของป่าไม้ (forest regeneration)
- (2) การเผาตามที่กำหนดไว้หรือการชิงเผา (prescribed burning)
- (3) การดูแลป่าที่อายุน้อย (tending of young forest)
- (4) การเก็บเกี่ยวไม้เพื่อพลังงาน (harvesting of energy wood)
- (5) การปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของป่า (forest remedial fertilization)
- (6) การขุดลอกคลองส่งน้ำ (renovation ditching)
- (7) การสร้างถนนป่าไม้ (forest road construction)

1.2 ลักษณะทั่วไปของงาน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 7 (general requirement set on work)

ลักษณะของงานจะขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ (sites) ซึ่งมีความเหมาะสมมากที่สุดเมื่อพิจารณาในด้านการผลิตป่าไม้แบบยั่งยืน งานจะต้องมีความเหมาะสมเมื่อพิจารณาด้านเศรษฐกิจ และคำนึงถึงเรื่องการจัดการระบบนิเวศของป่าไม้และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพของป่าไม้จะต้องไม่ทำให้พื้นที่อื่นๆ ได้รับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบที่ก่อให้เกิดอันตราย ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องไม่ให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้น งานนี้จะต้องมีการประสานให้การดำเนินงาน เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

1.3 การให้การสนับสนุนงานที่ปฏิบัติทางการเงิน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 8 (Financing support of work)

การให้การช่วยเหลือทางการเงินอาจจะได้รับการพิจารณาให้โดยคำนึงถึงราคาของวัสดุที่เพิ่มสูงขึ้นจากการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ กล้าไม้และวัสดุที่เป็นอื่นๆ ซึ่งใช้ในการปลูกสร้างสวนป่า และการประกกันภัย ซึ่งจำเป็นจะต้องมีอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานในการเผาป่า (burning) เพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กระทรวงที่รับผิดชอบได้กำหนดไว้ และนอกจากนั้นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินอาจจะให้ โดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการวางแผนงานด้วย

ไม่ว่าความช่วยเหลือทางการเงินหรือเงินที่ให้อุ้มซึ่งอาจจะให้สำหรับการใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ข้างต้น ในการปรับปรุงคลองส่งน้ำและการก่อสร้างถนนป่าไม้ ซึ่งเป็นการทำงานในลักษณะร่วมกันดำเนินการ (Joint Undertaking) และการให้ความช่วยเหลือแก่งานประเภทอื่นๆ ซึ่งอาจจะให้ได้รับความช่วยเหลือ ทางด้านการเงินเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การให้อุ้มเงินจะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งอยู่ในขอบเขตการปฏิบัติที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศูนย์การป่าไม้ เชื่อมโยงกับรัฐ โดยเป็นเสมือนคู่กรณีที่มีความสัมพันธ์กันทางการเป็นลูกหนี้ – เจ้าหนี้กัน เว้นแต่จะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

จำนวนเงินและเรื่องที่จะได้รับการสนับสนุนทางการเงิน ตามพระราชบัญญัติให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 9 (amount and ground of financial support) อาจมีการแบ่งพื้นที่ของประเทศออกเป็นเขต เพื่อกำหนดจำนวนความช่วยเหลือที่จะให้เป็นค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน จำนวนความช่วยเหลือสูงสุดควรจะเป็นร้อยละ 70 ของค่าใช้จ่าย ซึ่งกระทรวงที่รับผิดชอบด้านป่าไม้จะได้อนุมัติเป็นปี ๆ ไป เงินจะให้อุ้มเพื่อเป็นการช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อให้มาตรการต่างๆ สามารถดำเนินการไปได้ ไม่ว่าเงินจำนวนดังกล่าวจะเป็นมูลค่าที่ใช้จ่ายจริงหรือเป็นมูลค่าโดยเฉลี่ย ซึ่งได้รับอนุมัติจากกระทรวง

1.4 เงินกองทุนสำหรับการจ้างแรงงานตามมาตรการที่ได้รับการเลือกสรรไว้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 11 (funding for employment with selective measures) ความช่วยเหลือที่ให้แก่ประมาณร้อยละ 80 ของมูลค่าในการปฏิบัติงาน (implementation costs) จะกำหนดให้เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมการดูแลป่าไม้ที่ยังมีอายุน้อย ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในการใช้แรงงาน ซึ่งกำหนดโดยกระทรวงที่รับผิดชอบทางการเงินการจ้างแรงงานและกองทุนการจ้างแรงงาน (employment funds) การจ้างงานโดยใช้มาตรการที่ได้รับการเลือกสรรไว้ ซึ่งจัดสรรปันส่วนโดยกระทรวงที่ดูแลรับผิดชอบทางด้านป่าไม้ ความช่วยเหลือในการจ้างงานโดยใช้มาตรการที่ได้เลือกสรรไว้ จะเท่ากับจำนวนเงินต่อปริมาตรไม้ที่ได้รับการอนุมัติจากกระทรวงที่รับผิดชอบทางด้านป่าไม้ และอาจจะให้ทุนอุดหนุนเพื่อการทำไม้ฟันก็ได้

จำนวนเงินกู้ยืม (Loan terms) ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 12 บทบัญญัติที่กำหนดเรื่องจำนวนเงินที่ต่ำที่สุด เบี้ยปรับ วันเริ่มต้นของการจ่ายเงินรายปี และการใช้คืนเงินยืม และการจ่ายคืนเงิน ในจำนวนเงินที่ยืมและจำนวนเงินที่ยืมอื่นๆ ที่มีการกู้ยืมให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

1.5 ความรับผิดชอบต่อรัฐ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 13 (responsibility for the state Claim) ทรัพย์สินที่นำมาเป็นหลักประกันการกู้ยืมเงินและการจ่ายดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน (The Land Code 1995) หลักประกันตามที่กำหนดไว้ในวรรค 1 หรือในที่อื่นๆ นั้นผู้ที่เป็นหุ้นส่วนเข้าร่วมด้วย ในการเป็นเจ้าของป่าร่วมกันไม่ต้องวางหลักประกันดังกล่าว หลักประกันจะได้รับการอนุมัติจากศูนย์การป่าไม้ จะเป็นหลักประกันสำหรับการใช้สิทธิเรียกร้องที่จะมีต่อไปข้างหน้าของรัฐ และผลประโยชน์ในพื้นที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติที่ว่าด้วยพื้นที่ของชุมชน (The Act on Communal Areas) เมื่อมีการอนุญาตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 5 ในพระราชบัญญัติว่าด้วยป่าไม้ที่มีเจ้าของเป็นเจ้าของร่วม (The Act on Jointly Owned Forests) ซึ่งมีการแบ่งแยกหรือมีการขายป่าที่มีเจ้าของร่วมได้รับการอนุญาตให้ดำเนินการได้ ศูนย์การป่าไม้อาจจะมีการสั่งให้จ่ายเงินให้แก่รัฐ และผลประโยชน์ซึ่งเป็นของเจ้าของร่วมในป่าโดยทันที

1.6 การติดตามตรวจสอบการจัดการและการรักษาไว้ซึ่งพันธุกรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 14 (management and maintenance obligation)

ผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่ได้รับประโยชน์จากการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ การปรับปรุงคลองส่งน้ำ หรือการก่อสร้างถนนป่าไม้จะมีภาระผูกพันที่จะต้องจัดการและดูแลรักษาพื้นที่หรือถนนป่าไม้ ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในระยะเวลา 15 ปี หลังจากได้คืนเงินงวดสุดท้ายที่ได้รับการช่วยเหลือในการดำเนินการ เมื่อสิทธิความเป็นเจ้าของในทรัพย์สินหรือพื้นที่อื่นๆ ถูกถ่ายโอนไปยังบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเจ้าของคนใหม่ การจัดการและการดูแลรักษาตามภาระดังกล่าวจะถูกโอนไปสู่ผู้เป็นเจ้าของคนใหม่ บทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการและมาตรการในการจัดการและการดูแลรักษา ตามภาระที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ศูนย์การป่าไม้ จะต้องรับผิดชอบในการดูแลติดตามให้มีการปฏิบัติตามภาระผูกพันในการจัดการและการดูแลรักษา ถ้าการจัดการในพื้นที่ที่มีการปลูกป่าใหม่หรือพื้นที่ที่กำลังได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงคลองส่งน้ำหรือการดูแลรักษา ถนนป่าไม้เป็นไปด้วยความประมาทเลินเล่อ ศูนย์การป่าไม้จะต้องเร่งรัดเตือนให้ฝ่ายที่รับผิดชอบในการจัดการและการดูแลรักษา แก้ไขความประมาทเลินเล่อดังกล่าวเสียได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

ถ้าหากการดำเนินการแก้ไขการดำเนินการที่เป็นไปด้วยความประมาทเลินเล่อ ตามที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้น ถ้ามาตรการที่ใช้ก่อให้เกิดความเสียหายในสาระสำคัญ และเจ้าของที่ดินไม่ดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด ศูนย์การป่าไม้อาจจะตัดสินใจเรียกคืนการให้ความช่วยเหลือบางส่วนหรือทั้งหมดหรือหยุดการให้เงินกู้ยืม การจัดการและการดูแลรักษาจะถือว่าเป็นโมฆะ ความช่วยเหลือจะถูกเรียกคืนตามส่วนจากผู้ที่ได้รับความช่วยเหลืออยู่ในเวลาที่มีการเกิดการประมาทเลินเล่อ เงินยืมจะถูกเรียกคืนจากลูกหนี้ หรือจากทรัพย์สินที่นำมาวางเป็นหลักประกัน โดยไม่คำนึงว่าเป็นของเจ้าของหรือไม่ในระหว่างที่มีการจัดการตามกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29 อาจจะนำมาใช้กับผู้ที่ได้รับเงินช่วยเหลือ ในกรณีที่มีผู้กระทำการโดยประมาทดังกล่าวมาแล้ว

2) การให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพในป่าไม้ (Financial Support for the Maintenance of Biological Diversity in Forests)

การให้ความช่วยเหลือทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 19 (environmental aid) ถ้ามาตรการที่ถูกรวบรวมกันเข้าเป็นมาตรการในการจัดการ การคงไว้ซึ่งความหลากหลาย

ทางชีวภาพของป่าไม้ การจัดการธรรมชาติหรือการใช้ประโยชน์ป่าไม้ในลักษณะอื่นๆ นอกจากประโยชน์ทางด้านเนื้อไม้ จะต้องนำมาประกอบการพิจารณาอย่างเข้มงวดมากกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ ให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้เป็นเจ้าของป่าไม้หรือเกี่ยวกับการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพันธกรณีในการรักษาไว้ ซึ่งความหลากหลายและแหล่งที่อยู่ที่มีความสำคัญพิเศษที่อยู่ในพื้นที่ของรัฐ หลังจากนั้นเจ้าของที่ดินอาจจะได้รับเงินช่วยเหลือบางส่วนหรือทั้งจำนวนมากกว่าจำนวนเงินที่ได้รับความเสียหายหรือความเสียหายทางเศรษฐกิจ โดยจะได้รับความช่วยเหลือในรูปกองทุนของรัฐ (State Fund) แต่อย่างไรก็ตาม การให้ความช่วยเหลือทางด้านสิ่งแวดล้อม จะไม่ให้ความช่วยเหลือ ในกรณีที่เกิดผลผลิตของป่าลดลงหรือความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นผลมาจากการดูแลรักษาซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยในกรณีเป็นแหล่งที่อยู่ที่มีความสำคัญพิเศษที่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นของรัฐ

2.1 การสนับสนุนทางการเงินในการดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 21 (financial support for undertakings) ศูนย์การป่าไม้จะตัดสินใจในเรื่องการใช้จ่ายเงินกองทุนในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่การดำเนินการดังกล่าวถึง โดยใช้เงินทุนที่ได้จัดสรรให้เมื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยนำไปรวมเข้ากับเงินทุนที่อาจจะหามาได้จากแหล่งอื่นๆ ในการดำเนินการด้วย

2.2 การควบคุมดูแลการกำกับดูแล (Steering and Supervision)

กระทรวงที่รับผิดชอบทางการป่าไม้จะเป็นผู้ตัดสินใจในการอำนวยความสะดวกการบริหารเงินกองทุน โดยมีศูนย์การป่าไม้ในเขตภูมิภาคกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมและการใช้เงินกองทุนให้เป็นไปตามกฎหมาย

(1) การบริหารเงินกองทุน ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 29 (directing of funds)

กระทรวงที่รับผิดชอบทางการป่าไม้จะเป็นผู้ตัดสินใจในการอำนวยความสะดวกการบริหารเงินกองทุนตามวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของศูนย์การป่าไม้ การตัดสินใจจะประกอบด้วยการวางแผนการใช้จ่ายเงินกองทุน และซึ่งจะขึ้นอยู่กับเตรียมการจำนวนเงินที่จะให้ใช้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข และการพิจารณาเกี่ยวกับการจ้างแรงงานซึ่งจะแตกต่างกันในแต่ละภาคของประเทศ และในภาคซึ่งมีลักษณะพิเศษ

เฉพาะแตกต่างจากภาคอื่นๆ และมีโครงการทางด้านป่าไม้ที่จะเริ่มดำเนินการตามที่ศูนย์การป่าไม้กำหนดขึ้นมา

(2) การควบคุมและการกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน ค.ศ. 1996 มาตรา 32 (steering and supervision of activities) กระทรวงที่รับผิดชอบทางด้านป่าไม้จะออกระเบียบและกำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และกำกับดูแลกิจกรรมต่างๆ และการใช้เงินกองทุนของรัฐ ศูนย์การป่าไม้แต่ละศูนย์ในเขตภูมิภาคของตนจะกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการใช้เงินกองทุนของรัฐให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และให้เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้เกี่ยวกับศูนย์การพัฒนาการป่าไม้ (The Act on Forestry Centres and the Forestry Development Centre 1995) หรือตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายอื่นๆ

3) โครงการกองทุนเพื่อการฟื้นฟูด้านป่าไม้ (The Forest Improvement Financing Programme) มุมมองทางด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างยิ่งในแนวคิดใหม่นี้ หากพิจารณาถึงจำนวนเงินที่ได้นำไปลงทุนทางด้านป่าไม้ของประเทศฟินแลนด์ช่วงหลังของศตวรรษที่ 20 และในระยะเวลาต่อมาอีกพบว่าทั้งด้านป่าไม้ และผลประโยชน์ที่เกิดจากป่าไม้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น โครงการกองทุนเพื่อการฟื้นฟูด้านป่าไม้ ได้เริ่มโครงการเมื่อต้นทศวรรษ 1960 ทำให้มีเงินทุนช่วยเหลือจากรัฐบาลทางด้านป่าไม้เป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งปลูกและการขุดคลองส่งน้ำ หลักการใหม่ทางด้านป่าไม้มีความแตกต่างอย่างมากกับหลักการที่มีมาในอดีตในช่วงเวลาดังกล่าว และแตกต่างจากโครงการป่าไม้ในปี ค.ศ. 2000 ระบบเงินทุนช่วยเหลือแบบเก่ายังคงใช้อยู่ ในปัจจุบันนี้ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้ที่เพิ่มมากขึ้นรัฐบาลไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินภาษีอากรไปในการพัฒนาป่าไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวิธีการที่ดีที่สุดในการที่จะรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ ในหลายๆ กรณี คือ การไม่เข้าไปดำเนินการใดๆ กับต้นไม้ ถ้ารัฐให้ความช่วยเหลือ เช่น การให้ความช่วยเหลือในการสร้างถนนป่าไม้การจัดการป่าไม้จะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ ค่าใช้จ่ายที่แท้จริงในแผนการสร้างถนนป่าไม้สามารถจะเห็นได้อย่างชัดเจน และเจ้าของป่าไม้จะให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้กำไรจากไม้ที่จะถูกตัดฟันลง ทำนองเดียวกันกับโครงการลงทุนอื่นๆ

4) ระบบภาษีทางด้านป่าไม้

ภาษีอากรป่าไม้มีบทบาทสำคัญต่อนโยบายการป่าไม้ของฟินแลนด์ คือ ให้ผลประโยชน์แก่เจ้าของป่าที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของเจ้าของป่าไม้ซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้เจ้าของป่ามองการณ์ไกลเร่งจัดการป่าไม้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อที่ป่าจะได้มีผลผลิตสูงกว่าค่าเฉลี่ยและเจ้าของป่าก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ในทางตรงข้ามระบบภาษีเป็นเสมือนการลงโทษเจ้าของป่าที่มีศักยภาพต่ำ ต้องลงทุนปรับปรุงวิธีการจัดการเพื่อจะเพิ่มผลผลิตป่าในอนาคต ในช่วงแรกมีระบบภาษีทางด้านป่าไม้สองระบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับมูลค่าของไม้ยืนต้นอยู่ ในขณะที่ระบบภาษีใหม่ ภาษีจะจัดเก็บเพียงครั้งเดียวในเวลาที่มีการตัดไม้ออกขาย และขึ้นอยู่กับผลกำไรที่ได้จากการขาย ซึ่งช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ เจ้าของป่าไม้สามารถที่จะเลือกเอาระบบใดระบบหนึ่งในสองระบบดังกล่าวได้ ภายใต้ระบบภาษีระบบเก่า เจ้าของป่าไม้จะต้องจ่ายภาษีล่วงหน้าสำหรับเงินรายได้ที่เขาจะได้รับจากการขายไม้ในอนาคต เงินรายได้นี้ไม่สามารถคาดหมายว่าจะเกิดขึ้นแน่นอน เป็นการคาดคะเนอย่างเป็นทางการ ว่าป่าไม้เป็นทรัพยากรบริสุทธิ์และมีค่าทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของรัฐในวัตถุประสงค์ด้านป่าไม้ จะมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเจ้าของป่าไม้ในช่วงนั้นได้มีระบบภาษีทางด้านป่าไม้สองระบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับมูลค่าของไม้ยืนต้นอยู่ ในขณะที่ระบบภาษีใหม่ ภาษีจะจัดเก็บเพียงครั้งเดียวในเวลาที่มีการตัดไม้ออกขาย และขึ้นอยู่กับผลกำไรที่ได้จากการขาย ปัจจุบันสิ่งต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปและเจ้าของป่าไม้ ในปัจจุบันได้คาดหวังที่จะแสวงหาประโยชน์ในป่าไม้ของพวกเขามากขึ้น และจะเหลือป่าไม้ดั้งเดิมและป่าไม้ที่เป็นแหล่งที่อยู่สำคัญของสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เอาไว้ไม่ให้มีการตัดโค่นต้นไม้ลงหมด

1) การเพิ่มการใช้สัญลักษณ์ของระบบนิเวศลงบนฉลากของผลิตภัณฑ์และหีบห่อ

ในปัจจุบันนี้ การจัดการป่าไม้ในทางปฏิบัติจะต้องฟังความเห็นของสาธารณะเพื่อนำมาประกอบการพิจารณา มากกว่าที่เคยปฏิบัติกันมาก่อน จากความเห็นของสาธารณะภาพพจน์ของอุตสาหกรรมป่าไม้ มีความสำคัญมากและมันคงจะยังมีความสำคัญต่อไปในอนาคตบริษัทต่างๆ จะต้องดำเนินการไปในแนวทางที่ถูกต้อง การเพิ่มการใช้สัญลักษณ์ของระบบนิเวศลงบนฉลากของผลิตภัณฑ์และหีบห่ออาจจะมีผลต่องานด้านป่าไม้ มันอาจจะสร้างความเป็นไปได้ให้แก่ผู้บริโภค และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์มาจากป่า และมันอาจสร้างผลกำไรให้แก่บริษัทที่ประกอบการเกี่ยวกับป่าไม้ ซึ่งจะไม่ต้องเสียเวลาตรวจสอบการยอมรับด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากวัตถุดิบที่นำมาผลิต

การยอมรับที่ได้มาจากการเฝ้าติดตามตรวจสอบ และออกให้โดยบริษัทอิสระหรือองค์กรอิสระ จะเป็นการรับประกันว่าการดำเนินการของเจ้าของป่าไม้ มีการปฏิบัติที่ดีทางด้านป่าไม้และการตัดโค่นต้นไม้ ไม้แต่ละชิ้นจะมีใบรับรองกำกับไว้ ทำให้ง่ายต่อการจำหน่ายและทำให้ราคาของสินค้าสูงขึ้นด้วย การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพของป่าไม้ อาจจะเป็นประเด็นที่อาจจะมีควมสำคัญมากขึ้นในอนาคต ประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกันทางด้านป่าไม้จะต้องไม่เป็นที่เคลือบแคลงสงสัย ซึ่งรวมทั้งประเด็นการนำเอากระดาษเก่าและผลิตภัณฑ์จากไม้กลับมาใช้ใหม่ด้วย กระดาษซึ่งได้ถูกส่งเป็นสินค้าออกไปขายในตลาดของยุโรปตะวันตกนั้น ในอนาคตจะต้องไม่ใช่สารคลอรีนฟอกสี และจะต้องมีเยื่อกระดาษจำนวนมากที่จะสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ นอกจากนี้จะต้องไม่ผลิตมาจากไม้ที่นำมาจากป่าไม้ดั้งเดิม หรือป่าที่ใช้ระบบตัดฟันแบบตัดหมดเป็นพื้นที่บริเวณกว้างและแนวคิดทางด้านสิ่งแวดล้อมจะต้องขยายออกไปอย่างไม่ต้องสงสัย

3.2 ประเทศสวีเดน

3.2.1 แนวนโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่าในประเทศสวีเดน

นโยบายด้านป่าไม้ใหม่ของประเทศสวีเดนปี ค.ศ. 1993 (A New Forest Policy ,1993) นโยบายทางด้านป่าไม้ของประเทศสวีเดนและการป่าไม้ของประเทศสวีเดนในอดีต 100 ปีที่ผ่านมาได้มีการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นมาเป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ งานนี้ได้มีการพิสูจน์ว่าประสบความสำเร็จอย่างมากในช่วงทศวรรษสุดท้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปีทศวรรษ 1970 ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ทวีความสำคัญในต้นทศวรรษ 1980 อุตสาหกรรมด้านป่าไม้ได้ให้ความเอาใจใส่และเพิ่มองค์ความรู้ทางด้านพืชและสัตว์ และความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น การติดต่อกับนานาชาติในเรื่องดังกล่าวได้เริ่มต้นขึ้นที่ประเทศสวีเดนได้มีการให้ความสนใจมากขึ้นในความสำเร็จของวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่ยังคงเหลืออยู่ในป่าคอยเตือนใจให้หวนนึกถึงชีวิตและงานของบรรพบุรุษในยุคแรกๆ จากยุคต้นๆ ของทศวรรษ 1980 เจ้าของป่าไม้และลูกจ้างได้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติโดยเพิ่มความเอาใจใส่ป่าไม้ทั้งระบบมากขึ้น

ในปี ค.ศ. 1993 รัฐสภาได้ผ่านนโยบายป่าไม้ฉบับใหม่ ซึ่งได้ผ่านนโยบายป่าไม้ฉบับใหม่ ซึ่งได้รวมเอาพันธกรณี ซึ่งประเทศสวีเดนให้ไว้ที่ UNCE (การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมโลก) ณ เมืองริโอ เดอจา เนโร ในปี ค.ศ. 1992 เอาไว้ด้วย เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายที่ออกมาในยุคแรก ๆ จะเห็นว่านโยบายใหม่ต้องการให้มีการให้ความสำคัญ

ต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่า มาตรการของรัฐในการสวนป่าตามนโยบายใหม่ที่ได้เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1994 ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมาย รัฐบาลของประเทศสวีเดนได้ตัดสินใจแล้วว่าเป้าหมาย 2 เป้าหมายต่อไปนี้จะต้องได้รับการเน้นย้ำให้มีความสำคัญเท่าเทียมกัน

1.1 เป้าหมายทางการผลิต ป่าไม้และที่ดินป่าไม้จะได้รับการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและให้ผลผลิตที่มีคุณค่า องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ไม้จะต้องมีศักยภาพที่จะสนองความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์ได้ในอนาคต

1.2 เป้าหมายทางด้านสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการให้ผลผลิตของที่ดินป่าไม้จะต้องได้รับการรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางพันธุกรรม ในป่าไม้จะต้องมีความปลอดภัย ป่าจะต้องได้รับการจัดการโดยที่พืชและสัตว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ และในหมู่ประชากรที่เข้มแข็ง สัตว์และพืชชนิดที่ใกล้จะสูญพันธุ์ รวมทั้งแหล่งที่อยู่จะต้องได้รับการคุ้มครอง ป่าไม้ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์คุณค่าทางด้านสุนทรียภาพและคุณค่าทางด้านสังคม จะต้องได้รับการปกป้องไว้

1.3 เป้าหมายอื่น ๆ ป่าไม้ของประเทศสวีเดนควรจะได้รับกำหนดลักษณะให้มีการใช้ประโยชน์แบบอนเนกประสงค์ ซึ่งหมายความว่า จะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการสัตว์ป่า การล่าสัตว์ การเพาะเลี้ยงกวางเรนเดียร์และกิจกรรมนอกบ้านต่าง ๆ เช่น การเก็บหาผลเบอร์รี่และเห็ด

มาตรการของรัฐในการจัดการสวนป่าตามนโยบายการป่าไม้ ได้แก่

1. วิธีการหาแนวทางร่วมกันระหว่างสิ่งแวดล้อมและเป้าหมายทางการผลิต จะได้รับการพิจารณา ต่อจากนั้นเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงลงมาจะได้รับการพิจารณาต่อมา

ก. การศึกษาวิจัยยังคงมีความสำคัญมากเช่นเคย

ข. การฝึกอบรมและการให้คำปรึกษาแก่เจ้าของป่าไม้ และลูกจ้างทั้งหลาย นโยบายป่าไม้ฉบับใหม่ต้องการองค์ความรู้ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนในภาคการป่าไม้

ค. การปรับตัวเข้ากับสถานที่ ภาคการป่าไม้ จะต้องพิจารณาและเลือกวิธีการต่าง ๆ และเลือกชนิดของพืชต่าง ๆ เพื่อที่จะให้การใช้ประโยชน์เงื่อนไขในการสร้างผลผลิตในแต่ละถิ่นเป็นการเฉพาะ

ง. การประเมินผลจะต้องกระทำ เพื่อเป็นการพัฒนาภาคการป่าไม้ ในประเด็นที่ ต้องการเน้นให้ความสำคัญ สามารถที่จะกำหนดเข้าไปเพิ่มเติมได้ในการประเมินผลต่อเนื่องต่อไป

2. วิธีการพิเศษสำหรับเป้าหมายเกี่ยวกับการผลิต

- ก. ต้องมีการสร้างขึ้นมาทดแทนใหม่หลังจากตัดโค่นต้นไม้แล้ว
- ข. ออกระเบียบ หลักเกณฑ์ เพื่อป้องกันการแสวงหาประโยชน์ที่เกินขอบเขต
- ค. การดำเนินการทางด้านป่าไม้ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดการแพร่ขยายพันธุ์ของแมลงที่เป็นอันตรายอย่างแพร่หลายจะต้องยุติลง

3. วิธีการพิเศษสำหรับเป้าหมายทางด้านสิ่งแวดล้อม

- 3.1 ความเอาใจใส่ทางด้านสิ่งแวดล้อมจะต้องกระทำในแต่ละสถานที่
- 3.2 ถิ่นที่อยู่ที่สำคัญจะต้องได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ
  - ก. เจ้าของป่าไม้อาจจะสมัครใจที่จะยอมรับการคุ้มครองถิ่นที่อยู่ที่มีความชัดเจนแน่นอนและยอมรับเอาค่าทดแทนสำหรับการดำเนินการดังกล่าว
  - ข. การขุดคลองถูกห้ามมิให้ดำเนินการบริเวณกว้างทั่วทั้งประเทศสวีเดน
  - ค. การสำรวจทั่วประเทศเกี่ยวกับแหล่งที่เป็นถิ่นที่อยู่ที่สำคัญและพื้นที่ป่าไม้ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ จะดำเนินต่อไป โดยการดำเนินการของคณะกรรมการป่าไม้ของมณฑล
  - ง. จะเพิ่มการสร้างป่าในรูปของแหล่งสงวนรักษาป่าธรรมชาติ

4. ความรับผิดชอบระหว่างรัฐและเจ้าของป่าไม้

- ก. ภาคการป่าไม้จะดำเนินการดังต่อไปนี้ สนองนโยบายทางด้านป่าไม้ รับผิดชอบและประเมินค่าของมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อมในกิจการป่าไม้ที่กำลังดำเนินการอยู่ หากความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำไปใช้เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบาย
- ข. เจ้าของป่าไม้ จะได้รับค่าทดแทนจากรัฐในกรณีที่เกิดปัญหาและความยุ่งยากในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งเป็นผลมาจากการรักษาสภาพธรรมชาติ หรือจากมาตรการอนุรักษ์ธรรมชาติอื่น ๆ ที่ได้นำมาปฏิบัติ

ค. การแจ้งเกี่ยวกับการตัดโค่นต้นไม้ เจ้าของป่าไม้จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการป่าไม้มณฑลทราบถึงวิธีการที่จะตัดโค่น และจะปลูกทดแทนใหม่อย่างไร พร้อมด้วยมาตรการทดแทนแก่ธรรมชาติ (ข้อนี้นำไปอนุโลมใช้ในการตัดโค่นต้นไม้มากกว่า 0.5 เฮกเตอร์ด้วย)

ง. คณะกรรมการป่าไม้ของมณฑล อาจจะทำให้เลือกใช้หลักเกณฑ์ในการปลูกป่าทดแทนและมาตรการทางสิ่งแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่งในแต่ละกรณี

นโยบายนี้มีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดเรื่องความร่วมมือโดยสมัครใจกับเจ้าของป่าไม้ การกำหนดให้มีการแจ้งและให้รายละเอียดต่าง ๆ ก่อนที่จะมีการตัดฟันครั้งสุดท้าย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งได้รับการพิจารณาว่ามาตรการดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นการสนทนาระหว่างเจ้าของป่าไม้และคณะกรรมการป่าไม้มณฑล เพื่อให้สามารถบรรลุแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดที่เป็นไปได้

3.2.2 มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994

จากการที่ประเทศสวีเดนได้กำหนดนโยบายป่าไม้ใหม่ในปี ค.ศ. 1993 ทำให้ในปีต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติป่าไม้ขึ้นมาใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1994 เป็นต้นไป พระราชบัญญัติป่าไม้ฉบับใหม่นี้มีหลักการสำคัญดังนี้⁴

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม

1) มาตรการฟื้นฟูสภาพป่า เพื่อให้การฟื้นฟูสภาพป่าเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว กฎหมายจึงได้กำหนดมาตรการหรือเงื่อนไขต่างๆ ในการปลูกสร้างสวนป่าและการบำรุงรักษาสวนป่าไว้ ดังนี้

1.1 การปลูกสร้างสวนป่าขึ้นมาใหม่จะกระทำในพื้นที่ป่าที่มีลักษณะต่อไปนี้คือ หลังจากป่านั้นได้ถูกตัดฟันหรือพื้นที่ป่าได้รับความเสียหายหรือถ้าที่ดินไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์หรือความสามารถในการเจริญเติบโตของต้นไม้บนพื้นที่นั้นไม่อยู่ในสภาพที่น่าพอใจ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 5

⁴ ซวลิต โฆษิตินิจกุล, “นโยบายด้านป่าไม้ใหม่ของประเทศสวีเดน,” วารสารสักทอง 25 (ตุลาคม-ธันวาคม 2543) : 20324.

1.2 รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐบาลสามารถกำหนดมาตรการในการฟื้นฟูสภาพป่าเพื่อบังคับหรือกำหนดเพื่อรับรองให้มีการปลูกป่าใหม่ที่มีความหนาแน่นของต้นไม้และคุณลักษณะอื่นๆ ที่น่าพอใจ โดยกำหนดออกมาในรูปกฎระเบียบในการฟื้นฟูสภาพป่า เช่น การเตรียมดิน การเพาะกล้าไม้ การเพาะปลูก การบำรุงดูแลรักษาต้นกล้าและเกณฑ์อื่นๆ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 6

1.3 เพื่อการบำรุงรักษาสวนป่าให้คงสภาพที่ดีต่อไปรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐมีอำนาจออกประกาศข้อบังคับห้ามหรือกำหนดเงื่อนไขในการใช้และการค้าเมล็ดพันธุ์ ต้นไม้ กิ่งตอนและส่วนอื่นๆ ของพืชหรือต้นไม้ที่ใช้ในการปลูกสร้างสวนป่าที่มีถิ่นกำเนิดจากภายในประเทศหรือจากการนำเข้าจากต่างประเทศ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 7

1.4 เจ้าของป่ามีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบการคืนสภาพป่าหลังการทำไม้ออกจากสวนป่าและต้องรับผิดชอบในการบำรุงรักษาสวนป่าที่ปลูกขึ้นใหม่ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 8

1.5 การตัดฟันไม้ออกจากป่า สามารถกระทำได้ในกรณีที่ทำให้ไปเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูสภาพป่าขึ้นใหม่ หรือเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวป่าที่มีอยู่ก่อนหน้านี้เพื่อป้องกันต้นไม้อายุน้อย รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐอาจออกระเบียบเพื่อป้องกันรักษาไม้ที่เพิ่งขึ้นใหม่ โดยกำหนดอายุป่าที่แน่นอนในกรณีที่มีการตัดฟันไม้ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 10

1.6 เพื่อให้ป่าไม้มีหลายชั้นอายุอย่างสมดุล รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดช่วงเวลาในการตัดฟันไม้ในพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งเพียงบางส่วนเท่านั้นที่จะตัดฟันได้ แม้เป็นป่าขนาดใหญ่ที่มีเจ้าของก็ตาม ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 11

1.7 เจ้าของป่าต้องแจ้งต่อทางราชการในการตัดฟันไม้ทุกครั้ง ก่อนที่จะทำการตัดฟันไม้ในพื้นที่ป่าของตน แจ้งการระบายน้ำทุกครั้งเมื่อทำการตัดฟันไม้แล้ว แจ้งมาตรการในการปกป้องคุ้มครองป่าที่มีจุดประสงค์เพื่อปกป้องคุ้มครองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 14

2.) เงื่อนไขของการอนุญาตตัดไม้และอื่นๆ

ป่าในพื้นที่ที่หากตัดฟันไม้ออกและจะทำการฟื้นฟูสภาพป่าขึ้นมาใหม่กระทำได้ยาก หรือเป็นป่าที่มีลักษณะพิเศษรัฐสามารถห้ามการตัดฟันไม้ในบริเวณดังกล่าวได้หรือหากจะอนุญาตให้ตัดฟันไม้ก็ต้องมีมาตรการในการฟื้นฟูสภาพป่าที่ชัดเจนจึงจะอนุญาตโดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. รัฐบาลสามารถออกกฎหมายแบ่งชั้นของป่า เช่น ป่าที่พื้นฟูยากหรือป่าคุ้มครอง ในกรณีที่ป่ากำลังเสียหายหรือจำเป็นเพื่อป้องกันการรุกรานของทราย การกัดเซาะของน้ำป่าบนภูเขา ที่สูงชัน รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐสามารถออกข้อบังคับใช้ในส่วนในพื้นที่ป่าที่ยากแก่การฟื้นฟูที่อาจถูกเรียกว่าเป็นพื้นที่ป่าบนภูเขา ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 15

2. ในพื้นที่ป่าที่ยากในการฟื้นฟูหรือในพื้นที่ป่าคุ้มครองห้ามตัดไม้ถ้าไม่ได้รับอนุญาต จากทางราชการ การขออนุญาตต้องอธิบายถึงมาตรการในการปกป้องคุ้มครองธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกันกับการอนุญาต ทางราชการสามารถ กำหนดมาตรการเพื่อจำกัดหรือขัดขวางทุกๆ ข้อเสียหรือเพื่อป้องกันการฟื้นฟูสภาพป่า ยกเว้นการ ดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับจัดการป่าและดูแลรักษาป่าไม้จำเป็นต้องขออนุญาต ตามพระราชบัญญัติ ป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 16

3. รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐอาจกำหนดห้ามออกใบอนุญาตตัดไม้ในเขตป่าที่พื้นฟู ยากในกรณีดังต่อไปนี้

(1) พื้นที่ป่าอยู่ในเขตที่สามารถผลิตไม้ได้เฉลี่ย 1 ลูกบาศก์เมตร ต่อ 1 ปี ต่อ 1 เฮกแตร์ ถ้าไม่มีเหตุผลพิเศษ

(2) ในการสร้างถนนในป่าถ้าการใช้เส้นทางไม้คุ้มกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ตาม มาตรา 17

4. การอนุญาตให้ตัดไม้บนภูเขาจะอนุญาตไม่ได้ถ้าการตัดไม้จะทำลายการคุ้มครอง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 18

5. ก่อนการดำเนินการตัดไม้ในพื้นที่ป่าที่เป็นที่อยู่อาศัยของกวางเรนเดียร์ที่ได้รับ อนุญาตทั้งปี ต้องให้สอดคล้องกับกฎหมายการเลี้ยงกวางเรนเดียร์ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 20 ในส่วนพื้นที่ที่อยู่อาศัยของกวางเรนเดียร์ที่ได้รับอนุญาตทั้งปีจะไม่ได้รับ อนุญาตหากการตัดฟันไม้จะทำลายทุ่งหญ้าเลี้ยงกวางเรนเดียร์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปยังสมรรถ ภาพในการอนุรักษ์จำนวนกวางเรนเดียร์ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 21

3) การคุ้มครองธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการเลี้ยงกวางเรนเดียร์

รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสามารถออกข้อบังคับเป็นพระราชกฤษฎีกา เกี่ยวกับรูปแบบและพื้นที่ในการตัดฟันไม้บังคับใช้เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ในการคุ้มครองป่าเหล่านี้ เช่น ขนาดของป่าบริเวณที่ตัดฟันไม้ การปลูกป่าทดแทน การอนุรักษ์ ต้นไม้ พันธุ์ไม้ การใช้ปุ๋ย การระบายน้ำ การทำถนนตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา

4) การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA)

รัฐบาลหรือองค์กรที่แต่งตั้งโดยรัฐบาลอาจกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมในกรณีใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้สามารถประเมินผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่อวิธีการจัดการป่าไม้ใหม่ และการผลิตวัตถุดิบจากป่าไม้ใหม่ได้ ระเบียบดังกล่าวอาจกำหนดให้การประเมินดังกล่าวเป็นหน้าที่ของบุคคลซึ่งต้องการใช้วิธีการจัดการป่าไม้ใหม่ หรือการผลิตวัตถุดิบจากป่าไม้ใหม่ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 32

มาตรการในการจัดการสวนป่าในด้านสังคม

1) การรวมตัวกันเป็นรูปสหกรณ์ของเจ้าของป่าไม้⁵

ประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่มีป่าไม้ที่มีลักษณะของป่าที่มีความหลากหลายและมีอุตสาหกรรมไม้มากมายหลายประเภท ประมาณเกือบร้อยละ 80 ของประเทศสวีเดน ปกคลุมไปด้วยป่าไม้ ร้อยละ 57 เป็นป่าเพื่อการผลิต และมากกว่าร้อยละ 50 ของการค้ากับต่างประเทศของประเทศสวีเดน เป็นสินค้าที่เนื่องมาจากผลผลิตทางด้านป่าไม้ เช่น ไม้ซุง เยื่อกระดาษ และกระดาษ เกือบร้อยละ 50 ของผลผลิตจากป่าไม้มาจากป่าของเอกชน เช่น ปลูกบนพื้นที่ดินของเอกชน เปรียบเทียบกับอีกร้อยละ 20 ที่ปลูกในที่ดินของรัฐและร้อยละ 25 ที่มาจากที่ดินของบริษัทต่างๆ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็เป็นการทำงานที่จะทำความเข้าใจในความสำเร็จของการเป็นเจ้าของป่าเอกชนในประเทศสวีเดน และผลประโยชน์มหาศาลที่รัฐบาลสวีเดนได้แสดงให้เห็นว่ารักษาไว้ได้โดยวิธีใด

การรักษาไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ของการเป็นเจ้าของป่าไม้ที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีความแตกต่างกันอย่างมาก และขมขื่นอยู่กับสภาพแวดล้อมของผู้เป็นเจ้าของป่าแต่ละคน บุคคลที่เป็นเจ้าของป่าในประเทศสวีเดนมีอยู่ 3 ประเภทๆ แรกคือ ชาวนา ซึ่งเป็นผู้ทำการผสมผสานการปลูกสร้างสวนป่าเข้ากับการปลูกพืชเกษตรกรรมในฟาร์ม บุคคลประเภทต่อไปคือ ผู้อาศัยอยู่ในฟาร์ม แต่มีที่ดินที่ครอบครองอยู่ที่อื่นและบุคคลประเภทสุดท้ายคือ เจ้าของเป็นผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่หรือทำงานอยู่ในฟาร์มของตนเองแต่อย่างใด เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่เจ้าของป่าไม้แต่

⁵ Seven Sjunnnesson, “The Forest Owners Cooperative Movement in Sweden” in International Forum on Forestry Cooperatives October 1992, Tokyo , Agenda & Reports (Tokyo : National Federation of Forest Owner Cooperative Associations, 1992), p.2-14.

ละคนจะดูแลป่าไม้ของพวกเขา ในแนวทางที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะมีผลต่อแนวโน้มของวิธีการ
ป่าไม้ของพวกเขาด้วย

1.1 การดำเนินการของสหกรณ์เจ้าของป่าไม้ในปัจจุบัน

ปัจจุบันสมาคมทั้งหลายได้มีการร่วมมือกันทางธุรกิจ ซึ่งแต่ละสมาคมเป็นเจ้าของอยู่
การเป็นสมาชิกเปิดให้กับผู้เป็นเจ้าของป่าไม้ทุกคน และผู้เป็นสมาชิกจะมีสิทธิลงคะแนนเสียงหนึ่ง
เสียง โดยไม่ขึ้นอยู่กับขนาดความเป็นเจ้าของ สมาคมต่างๆ ยอมรับไม้ซุงทั้งหมดที่ได้รับมาจาก
บรรดาสมาชิก ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้มีการตกลงกันไว้ ในทางกลับกันสมาชิก
สามารถที่จะร้องขอให้สมาคมยอมรับไม้ซุงของเขาได้ ความเป็นสมาชิกหมายความว่าสมาชิกทุก
คนจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยเท่าเทียมกันทางด้านราคา เกณฑ์ในการรับ การคืนค่าพรีเมียมระดับ
การให้บริการ เป็นต้น

หลักเกณฑ์พื้นฐานของสหกรณ์เกษตรกรในประเทศสวีเดน มีดังนี้

- 1) เปิดรับบุคคลทั่วไปเป็นสมาชิก
- 2) การบริหารสหกรณ์ใช้เสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกๆ แต่ละคน มีสิทธิ์ออกเสียงได้
คนละเสียง
- 3) สมาชิกจะต้องไม่สังกัดพรรคการเมือง
- 4) การคิดคำนวณทุนที่นำเข้าสู่สหกรณ์จะคำนวณจากราคาผลิตผลในราคาขั้นสูง
- 5) ราคาของผลิตผลจะขึ้นอยู่กับจำนวนกับคุณภาพและผลประโยชน์ต่างๆ ของ
สมาชิกจะได้รับการจัดสรรให้อย่างเท่าเทียมกัน
- 6) กิจกรรมในทางการเงินจะต้องได้รับการคุ้มครองดูแล ให้ดำเนินการอย่างอิสระ
- 7) การฝึกอบรมและข้อมูลข่าวสารต่างๆ สมาชิกและลูกจ้างจะต้องได้รับ
- 8) ร่วมมือกับสหกรณ์ชาวนาอื่นๆ และร่วมมือกับสหกรณ์ประเภทอื่นในการ
ดำเนินกิจกรรมต่างๆ

สมาชิกของผู้เป็นเจ้าของป่าไม้ในปัจจุบัน เป็นธุรกิจที่สามารถดำเนินการ โดยเสรี
ควบคุมดูแลโดยคณะกรรมการ ซึ่งจะเลือกผู้จัดการ อีกทอดหนึ่ง สมาชิกของคณะกรรมการจะถูก
เลือกโดยตัวแทนของผู้เป็นเจ้าของป่าไม้ในการประชุมประจำปีจะมีการเลือกตั้งผู้ชำระบัญชีด้วย
ในการประชุมประจำปี จะมีการออกเสียงเพื่อให้การรับรองรายงานประจำปีและบัญชี

1.2 การรวมตัวกันเป็นองค์กรหรือสมาคมในการจัดการป่า

การจัดองค์กรและอำนาจในการจัดการนั้น สมาคมจะจัดเป็นระดับป่าไม้ประจำท้องถิ่นและป่าไม้ระดับภูมิภาค โดยมีสำนักงานใหญ่ของสมาคมเป็นผู้ดูแลระบบ การบริหารทั้งระบบ

1) ป่าไม้ประจำท้องถิ่น (Forestry district) สมาคมต่างๆ ได้รับการจัดตั้งและปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่างๆ กิจกรรมพื้นฐานที่ปฏิบัติอยู่ดำเนินการภายใต้ชื่อป่าไม้ท้องถิ่น (forestry district) ซึ่งมีผู้ตรวจการป่าไม้ (Forest inspector) เป็นหัวหน้า ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมความรู้เทคนิคทางด้านป่าไม้เป็นอย่างดี จะเป็นผู้ประสานงานกับท้องถิ่นกับสมาชิกของป่าไม้ประจำท้องถิ่น ในคณะของผู้ตรวจการป่าไม้จะประกอบไปด้วยผู้ตรวจการหรือป่าไม้แขวง (ranger) ประมาณ 2 หรือ 3 คน ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจเฉพาะพวกเขาจะช่วยบรรดาสมาชิกในกิจกรรมต่างๆ เช่น การรวบรวมไม้ ผลผลิตการจัดการปลูกป่า การวางแผน เป็นต้น ป่าไม้ท้องถิ่นจะประกอบไปด้วยคณะกรรมการ ที่ได้รับเลือกเข้ามาโดยสมาชิกซึ่งให้การสนับสนุนแก่การทำงานของผู้ตรวจการป่าไม้ การตัดสินใจบางอย่างได้กระทำโดยคณะกรรมการของท้องถิ่น (local board) โดยจะเน้นเรื่องหลักๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่นและงบประมาณของท้องถิ่น ป่าไม้ท้องถิ่นประกอบด้วย สมาชิกประมาณ 500 คน หรือสามารถเทียบได้กับ 20,000 ถึง 30,000 เฮกแตร์ ผลผลิตต่อปีจะมีปริมาณ 50-120,000 ลูกบาศก์เมตร

สมาชิกของป่าไม้ท้องถิ่นจะสนับสนุนการทำงานทางด้านป่าไม้ด้วยตนเอง ในแนวทางที่เหมาะสมและความเป็นไปได้ทางการเงิน แต่เนื่องจากการใช้เครื่องยนต์กลไกมากในสภาวะปัจจุบัน การจ้างงานอื่นมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ผู้เป็นเจ้าของที่จะให้บริการของสมาคม การจ้างงานของสมาคมจะจ้างคณะทำงานที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นคนงานที่ทำงานทางด้านป่าไม้ โดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการตัดไม้แบบตัดหมด (clear-cutting) และการตัดสงขยาระยะ (thinning) และดำเนินการบำรุงรักษาป่าต่อไป ป่าไม้ประจำท้องถิ่น (forestry district) จะให้การสนับสนุนแก่เจ้าของป่าไม้ โดยการให้กล้าไม้ที่มีคุณภาพสูง เพื่อทำการปลูกสร้างสวนป่า

2) ระดับภูมิภาค (Regional Level) ป่าไม้ท้องถิ่นที่มีสมาคมนรวมตัวกันมากขึ้นในระดับภาคจะประกอบด้วย 5-10 ตำบล ผู้อำนวยการภาค (regional director) จะรับผิดชอบในทุกกิจกรรมในภาคนั้นๆ รวมทั้งการควบคุมและบังคับบัญชาผู้ตรวจการรวมทั้งแหล่งให้ความร่วมมือ เช่น ระบบการเพิ่มผลผลิตโดยใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย การซื้อเนื้อและโรงงานเยื่อกระดาษ เพื่อ

กำหนดแผนงานการวางแผนงานการวางแผน และดำเนินการตามโครงการฝึกอบรม ในพื้นที่และรักษาข้อมูลของสมาชิกต่างๆ สำนักงานประจำท้องถิ่นจะมีการจ้างคนงานประมาณ 6-7 คน

3) สำนักงานใหญ่ (Head Office) สำนักงานใหญ่ของสมาคมจะดำเนินการและรักษาไว้ซึ่งระบบการบริหารทั้งระบบ เช่น การบัญชี การผลิตและการส่งสินค้า การจ่ายเงินเดือน เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องมีคณะทำงานประกอบด้วยผู้มีความรู้ทางด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต วนวัฒนวิธี และการวางแผน

สรุปสถานการณ์ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์หลักของสมาคมต่างๆ ประการหนึ่งที่สามารถจะกล่าวได้ คือ ได้มีการรักษาไว้ ซึ่งการพัฒนาปรับปรุงผลประโยชน์ของมวลสมาชิกป่าไม้ และคุ้มครองส่วนได้เสียของผู้เป็นเจ้าของที่เป็นเอกชน สิ่งเหล่านี้แสดงออกโดยวัตถุประสงค์ทั่วไปใน “ความร่วมมือของผู้เป็นเจ้าของป่าไม้แห่งประเทศไทย” มีหลักการดังนี้ คือ ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลงเรื่องราคาและการค้าขายไม้ซุงก่อน ให้บริการแก่บรรดาสมาชิกในการดำเนินการทุกกิจกรรม เช่น การเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับผลผลิต วนวัฒนวิธี และการวางแผน ให้ข้อมูลข่าวสารและการฝึกอบรมแก่บรรดาสมาชิก ในสมาคมจำนวนหนึ่งมีการดำเนินการเกี่ยวกับโรงเลื่อยและโรงงานเยื่อกระดาษ สำหรับไม้ซุงก่อน

2) การควบคุมดูแล (Supervision)

คณะกรรมการป่าไม้แห่งชาติมีหน้าที่ควบคุมดูแลเพื่อให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ทั้งหมด และมีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับตามบทบัญญัติของมาตรานี้ ทั้งนี้คณะกรรมการป่าไม้มีแผนที่จะมีหน้าที่ควบคุมในรายละเอียดสำหรับพื้นที่ดำเนินการของตน ตามมาตรา 33

หน่วยงานซึ่งควบคุมดูแลมีสิทธิเรียกข้อมูลและเอกสารที่ต้องการเพื่อใช้ในการควบคุมดูแลตามพระราชบัญญัตินี้ ตามมาตรา 34

มาตรการในการจัดการสวนป่าในด้านเศรษฐกิจ

1) กองทุนของรัฐ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 28

รัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องอาจช่วยเหลือให้การสนับสนุนทางการเงิน มาตรการที่มุ่งการฟื้นฟูป่าไม้ โดยกองทุนของรัฐอาจเป็นผู้ชำระค่าใช้จ่ายเพื่อมาตรการเสริมต่างๆ เพื่อจะให้ความมั่นใจว่ามีการปลูกต้นไม้ที่มีการสงวน

2) การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 37

รัฐบาลหรือหน่วยงานซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐบาลอาจกำหนดค่าธรรมเนียมพิเศษที่จะเรียกเก็บตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการควบคุมดูแล และการให้คำแนะนำ

3) ค่าปรับ เป็นมาตรการบังคับทางปกครอง ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1994 มาตรา 38

ในกรณีที่ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามตัดไม้ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ต้องแจ้ง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งบังคับ เป็นต้น

3.3 แนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC⁶

(Forest Stewardship Council)

FSC (Forest Stewardship Council) เป็นองค์การอิสระระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกที่เมือง โตรอนโต ประเทศแคนาดา ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1993 โดยร่วมกันจัดตั้งขึ้นจากสมาชิก 130 ราย จาก 25 ประเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้การรับรองด้านการจัดการป่าไม้ (Forest Certification) โดยการรับรองจะผ่านทาง Certifiers ที่ได้รับการรับรองและเชื่อถือจาก FSC อีกที่หนึ่ง มวลสมาชิกของ FSC ประกอบด้วย องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มชนพื้นเมืองจากทั่วโลก บริษัทธุรกิจด้านป่าไม้ ผู้ซื้อไม้และองค์กรอิสระทั่วไป FSC จึงเป็นองค์กรอิสระไม่ยุ่งเกี่ยวกับผลประโยชน์ ซึ่งขณะนี้ FSC มีสมาชิกจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั่วโลกจำนวน 200 ราย มีคณะกรรมการและโครงการการบริหารงานของ FSC เอง ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างแรงกล้าจากกลุ่มองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ อย่างมากมาย อาทิเช่นกองทุนสัตว์โลก (WWF) เป็นต้น FSC มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ประเทศเม็กซิโก

⁶ ประเสริฐ ประจิตร, “การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC”, วารสารสักทอง ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม- ธันวาคม 2542): หน้า41-45.

การดำเนินงานของ FSC จะสอดคล้องตามหลักการและกฎเกณฑ์ (Principles and Criteria) 10 ประการ ตามบรรทัดฐานของมาตรฐาน FSC ระหว่างประเทศ (International and Standard) ซึ่งในแต่ละประเทศกลุ่มองค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้องๆ จะได้มีการปรับปรุงและกำหนดมาตรฐาน FSC ที่มีความเหมาะสมกับประเทศนั้นๆ (National Adapted Standard) ขึ้นมาเองโดยตัวแทนกลุ่มองค์กรและบุคคลต่างๆ ข้างต้น จะได้รับคัดเลือกและแต่งตั้งมาจากผู้รอบรู้และสนใจทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประชาชนในท้องถิ่น สิทธิตามกฎหมายของแรงงาน กลุ่มชนพื้นเมือง และการจัดการผลผลิตอย่างยั่งยืน

หลักการของ FSC ประกอบด้วยแนวทางในการดำเนินงาน 3 ประการ คือ

1. Social Sustainability แนวทางด้านสังคม
2. Biological /Ecological Sustainability แนวทางด้านสิ่งแวดล้อม
3. Production Sustainability แนวทางด้านเศรษฐกิจ

การจัดการป่าไม้ตามแนวทางของ FSC จนได้รับ Forest Certification แล้ว จะก่อประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. สร้างโอกาสด้านการค้าและการส่งออกผลผลิตไม้และสินค้าที่ทำจากไม้จากป่าเขตร้อน ไปยังประเทศต่างๆ ที่มีข้อจำกัด และกรอบที่สำคัญเกี่ยวกับ Forest Certification
2. เป็นเครื่องมือและหลักประกัน ด้านการจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน การสร้างรายได้ให้ชุมชนชาวชนบทและการรักษาสภาพแวดล้อม ให้กับองค์กรฯ เป็นอย่างดี
3. เป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาและเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจและลดแรงกดดันที่เกิดจากกลุ่มอนุรักษ์องค์กรเอกชนและราษฎรในท้องถิ่น เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานด้านการปลูกสร้างสวนป่าและการจัดการป่าไม้
4. สามารถเป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่นให้ได้รับความสนับสนุนด้านการเงินและการลงทุนในอนาคต จากระบบการจัดการที่ยั่งยืน
5. การจัดการป่าไม้ตามแนวทางของ FSC จะช่วยส่งเสริมในด้านความเพิ่มพูนความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) ความหลากหลายในชั้นอายุของต้นไม้ (Heterogeneous Strands) และสนับสนุนการปลูกไม้ประจำถิ่น (Endemic Species)
6. การจัดการตามแนวทาง FSC จะสอดคล้องกับบทกำหนดหรืออนุสัญญาของ ITTO CITES และ ILO เป็นต้น

7. FSC ช่วยสร้างความมั่นใจ และสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากไม้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ไม้จากป่าเขตร้อน เพื่อทดแทนการใช้วัสดุอย่างอื่น เช่น เหล็ก อะลูมิเนียม และ PVC เป็นต้น

8. การจัดการป่าไม้ตาม FSC จะก่อให้เกิดการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ และช่วยลดผลกระทบต่อบริเวณป่าธรรมชาติที่อยู่ใกล้เคียงได้ในระดับหนึ่ง

9. การจัดการป่าไม้ FSC สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการจัดการ การควบคุมและติดตามประเมินผล ในการบริหารจัดการป่าไม้ขององค์กรฯ

10. การจัดการป่าไม้ตามแนวทาง FSC สามารถนำมาใช้เป็นแม่บทในการศึกษาฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าไม้ สัตว์ป่า สิ่งแวดล้อม และชุมชนชนบท

มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC

ความสอดคล้องระหว่างกฎหมาย กับหลักการต่างๆ ของ FSC (Compliance With laws and FSC Principles) การจัดการป่าไม้ (Forest Management) จะต้องเคารพกฎหมายของประเทศที่ใช้อยู่และยึดถือสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศนั้นๆ ได้กระทำไว้และต้องสอดคล้องกับหลักการและรายละเอียดของ FSC ทั้งหมด

1. กฎหมายระดับชาติและกฎระเบียบในการบริหารทั้งหมด
2. ค่าธรรมเนียม ค่าภาคหลวง และภาษีตามกฎหมายต่างๆ
3. ข้อผูกพันตกลงเกี่ยวกับ CITES , ITTO , ILO และ Biological Diversity
4. ข้อขัดแย้งระหว่างกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และหลักการรายละเอียดของ FSC
5. พื้นที่จัดการป่าไม้ๆ จะต้องได้รับการคุ้มครองป้องกันจากการลักลอบตัดไม้ การบุกรุกก่อตั้งถิ่นฐาน และการกระทำที่ผิดกฎหมายต่างๆ

6. ผู้จัดการกิจการป่าไม้ต่างๆ ต้องมีข้อผูกพันระยะยาวในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการและรายละเอียดของ FSC

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสังคม

1) สิทธิในการถือครองและการใช้ประโยชน์และความรับผิดชอบ (Tenure and use rights and responsibilities) สิทธิการถือครองและการใช้ประโยชน์ในที่ดินและทรัพยากรป่าไม้ในระยะยาวจะต้องมีเอกสารแสดงการได้มาและการก่อตั้งตามกฎหมายไว้อย่างเด่นชัด

1. หลักฐานแสดงเกี่ยวกับสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินในระยะยาว
2. สิทธิของชุมชนในท้องถิ่น เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านป่าไม้
3. มีขบวนการที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งจากการเรียกร้องสิทธิการถือครองและการใช้ประโยชน์

2) สิทธิของชนพื้นเมือง (Indigenous people rights) สิทธิตามกฎหมายและสิทธิตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชนพื้นเมืองในการเป็นเจ้าของ การใช้ประโยชน์และจัดการพื้นที่อาณาบริเวณและทรัพยากร ต่างๆ จะต้องได้รับการยอมรับ

1. ชนพื้นเมืองสามารถควบคุมการจัดการป่าไม้บนพื้นที่และอาณาบริเวณที่อยู่ในความครอบครองของชาวพื้นเมือง นอกจากนี้ชนพื้นเมืองเหล่านั้นได้มอบอำนาจในเรื่องนี้อย่างอิสระและได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการให้กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ

2. การจัดการป่าไม้จะต้องไม่ทำลายหรือบั่นทอน สิทธิในการถือครองและสิทธิในตัว ทรัพยากรของชนพื้นเมือง ทั้งในทางตรงและในทางอ้อม

3. สถานที่ที่มีความสำคัญพิเศษทางด้านวัฒนธรรม , นิเวศ , เศรษฐกิจ หรือศาสนา ของชาวพื้นเมือง ชาวพื้นเมืองจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและต้องได้รับการยอมรับและความคุ้มครองจากผู้จัดการธุรกิจป่าไม้ต่างๆ

4. ชนพื้นเมืองจะต้องได้รับการชดเชยจากการใช้ประโยชน์ทางด้านความรู้ดั้งเดิมพวกเขาที่เกี่ยวข้องและเกิดจากการใช้ชนิดพันธุ์ของต้นไม้ หรือระบบการจัดการในการปฏิบัติงานด้านป่าไม้ ซึ่งการชดเชยนี้จะต้องมีการตกลงยินยอมอย่างอิสระและได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการก่อนการปฏิบัติงานด้านป่าไม้จะเริ่มขึ้น

3) ความสัมพันธ์ต่างๆ กับชุมชนและสิทธิต่างๆ ของคนงาน (Community Relations and workers rights) ขบวนการจัดการป่าไม้จะต้องจรรโลงหรือส่งเสริม สถานภาพด้านสังคม เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดี ของคนงานป่าไม้และชุมชนท้องถิ่นต่างๆ

1. ชุมชนต่างๆ ที่อยู่ใกล้กับพื้นที่การจัดการป่าไม้ควรจะได้รับโอกาสในการจ้างงาน, การฝึกอบรม และการบริการอื่นๆ

2. การจัดการป่าไม้ควรจะต้องสอดคล้องกับกฎหมาย และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ครอบคลุมถึงสุขภาพและความปลอดภัยของคนงานและครอบครัว

3. สิทธิของคนงานในการรวมตัวและการเจรจาต่อรองกับนายจ้างจะต้องได้รับการรับรอง ทั้งนี้เป็นไปตามร่างการประชุมที่ 87 และ 98 ขององค์การ ILO

4. กระบวนการวางแผนการจัดการควรรวมเอาการประเมินผลกระทบทางด้านสังคมไว้ด้วย และข้อปรึกษาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการต่างๆ ควรจะเป็นการโอบอุ้มประชาชนและกลุ่มคนโดยตรง

5. ควรจะมีกลไกที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาด้านการร้องทุกข์ และสำหรับจัดเตรียมการชดเชยที่เป็นธรรมต่อการสูญเสียและความเสียหายทางด้านสิทธิตามกฎหมาย , สิทธิตามวัฒนธรรม , ทรัพย์สินสมบัติ , ทรัพยากร หรือการประกอบอาชีพ ของประชาชนในท้องถิ่น ที่จะเกิดขึ้น และควรที่จะมีการตรวจวัดและคำนวณเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงมิให้เกิดการสูญเสียและความเสียหายขึ้น

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านเศรษฐกิจ

1) ผลประโยชน์จากป่าไม้ (benefits form the forest) ขบวนการการจัดการป่าไม้สามารถช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพของการใช้ประโยชน์ของผลผลิตจากป่านานา ชนิดและการบริการ เพื่อเป็นการประกันความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างเต็มรูปแบบ

(1) การจัดการป่าไม้ควรพยายามมุ่งเน้นในด้านความอยู่รอดในทางเศรษฐกิจ ในขณะที่จะต้องเข้าไปจัดการอย่างเต็มรูปแบบในเรื่อง สิ่งแวดล้อม ,สังคม และค่าใช้จ่ายในการผลิตไปในเวลาเดียวกัน และการให้หลักประกันในงบประมาณการลงทุนต่างๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นการรักษาผลผลิตด้านนิเวศของป่าไม้ให้คงอยู่ต่อไป

(2) การจัดการป่าไม้ และการดำเนินการทางการตลาดควรจะสนับสนุนในด้านการใช้ประโยชน์ของไม้สูงสุด และขบวนการผลิตของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายของชนิดผลิตภัณฑ์ไม้

(3) การจัดการป่าไม้ ควรจะลดการสูญเสียของผลผลิตในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆ ในพื้นที่ป่าไม้ และต้องหลีกเลี่ยงความเสียหายที่ที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าไม้อื่นๆด้วย

(4) การจัดการป่าไม้ ต้องเน้นความสำคัญไปในด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น และควรหลีกเลี่ยงการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีรูปแบบใดแบบหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว

(5) ขบวนการในการจัดการป่าไม้ จะต้องมีจิตสำนึกและรักษาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในด้านต่างๆ ที่จะช่วยส่งเสริมคุณค่าและการใช้ประโยชน์ของป่าไม้และทรัพยากรต่างๆ เช่น พื้นที่ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ทางการประมง เป็นต้น

(6) ปริมาณการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่างๆ จากพื้นที่ป่าไม้ จะต้องไม่เกินความเพิ่มพูนของผลผลิตซึ่งสามารถให้ผลผลิตจากพื้นที่ป่าไม้ ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

2) แผนการจัดการ (Management Plan) แผนการจัดการ จะต้องกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่และความลึกซึ้งในการจัดการซึ่งจะต้องมีการติดตามและกำกับดูแลให้มีข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ แผนการจัดการฯ จะต้องแสดงถึงเป้าหมายในระยะยาวและวิธีการปฏิบัติงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของแผนฯ ใว้อย่างชัดเจน

(1) เป็นการจัดการ จะต้องมียละเอียดข้อมูลสนับสนุนในด้านต่างๆ

ก. เป้าหมายในการจัดการ

ข. คำบรรยายเกี่ยวกับ การจัดการทรัพยากรป่าไม้ ข้อจำกัดทางด้านสภาพแวดล้อม การใช้ประโยชน์ที่ดินและสถานภาพในการถือครอง สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทั่วไปของที่ดินต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียง

ค. คำบรรยายเกี่ยวกับ ระบบวนวัฒน ์ ระบบการจัดการทางด้านอื่นๆ พื้นฐานทางด้านนิเวศของป่าไม้ ที่ได้มาจากการสำรวจและรวบรวมข้อมูล

ง. แสดงเหตุผลเกี่ยวกับ อัตราการเก็บเกี่ยวผลผลิตรายปี และการคัดเลือกชนิดไม้

จ. กำหนดแนวทางในการติดตามกำกับดูแล ทางด้านการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงของป่าไม้

ฉ. แนวทางการป้องกันสภาพแวดล้อม ที่ได้จากการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ช. แผนการจำแนกและป้องกันชนิดพืชและสัตว์ ที่หายาก ที่ถูกคุกคาม และที่ใกล้จะสูญพันธุ์

ซ. แผนที่แสดงรายละเอียดพื้นฐานเกี่ยวกับ ทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ป้องกัน กิจกรรมตามแผนการจัดการ และสภาพการถือครองที่ดิน

ณ. คำบรรยายและข้อพิจารณา ทางด้าน เทคนิคในการเก็บเกี่ยวผลผลิตและเครื่องมือที่ใช้

(2) แผนการจัดการจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข เป็นระยะๆ ตามผลของการตรวจตรากำกับดูแลหรือจากเทคนิค และข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์ใหม่ๆ และสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

(3) จะต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับแผนการจัดการ ให้กับคนงานป่าไม้ ที่ปฏิบัติงานอยู่ด้วย เพื่อให้การปฏิบัติงานไปสู่เป้าหมายที่ ดำเนินไปอย่างมั่นคงและมีประสิทธิภาพ

(4) ผู้จัดการป่าไม้จะต้องสามารถเปิดเผยข้อมูลและรายละเอียดทั่วไปด้านการจัดการป่าไม้ข้างต้นให้กับสาธารณะชนทั่วไปได้รับรู้

3) การตรวจตราดูแลและการประเมินผล (Monitoring and Assessment) การตรวจตรากำกับดูแลจะต้องดำเนินไปตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่และความลึกซึ้งในการจัดการป่าไม้ โดยการศึกษาและวิเคราะห์และประเมินผลเกี่ยวกับ สภาพป่าไม้ ปริมาณผลผลิตของป่าไม้ การเปลี่ยนมือถือครองในตัวสินค้ากิจกรรมด้านการจัดการต่างๆ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(1) ความถี่และขนาดความเข้มข้นในการตรวจตรากำกับดูแล จะขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่และลักษณะความลึกซึ้งของแผนการจัดการป่าไม้ และจะสัมพันธ์โดยรวมกับผลกระทบที่จะเกิดกับสภาพแวดล้อม ขบวนการตรวจตรากำกับดูแล จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและกระทำซ้ำตลอดเวลา เพื่อสามารถเปรียบเทียบผลและการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง

(2) การจัดการป่าไม้ฯ จะต้องรวมถึงการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นสำหรับการตรวจตรากำกับดูแล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. ปริมาณผลผลิตของป่าไม้ที่จะเก็บเกี่ยวทั้งหมด

ข. อัตราการเจริญเติบโต การขยายพันธุ์ตามธรรมชาติและสภาพทั่วไปของป่าไม้

ค. องค์ประกอบ และการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของพืชและสัตว์

ง. ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตและการปฏิบัติงาน

ดิงาน

จ. ค่าใช้จ่าย ผลผลิตต่างๆ และประสิทธิภาพของการจัดการป่าไม้

(3) ผู้จัดการป่าไม้ต้องมีเอกสารกำกับและรับรองแหล่งที่มาของสินค้าไม้เพื่อเป็นการรับรองและควบคุมการจำหน่ายจ่ายโอน ตามกระบวนการเปลี่ยนมือถือครองของสินค้าไม้ต่างๆ

(4) ผลของการตรวจตรากำกับดูแลจะเกี่ยวข้องกับ แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายและการปรับปรุงแก้ไข ของแผนการจัดการฯ

(5) ผู้จัดการป่าไม้จะต้องเปิดเผยผลและรายละเอียดการตรวจตรากำกับดูแลให้สาธารณะชนได้ทราบ

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม

1) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact) การจัดการป่าไม้ฯ จะอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและคุณค่าการอยู่ร่วมกัน ทรัพยากรน้ำ ดิน ระบบนิเวศที่มีลักษณะพิเศษและเปราะบางและการออกแบบในระดับภูมิทัศน์จะต้องตระหนักถึงการรักษาความสมดุลทางนิเวศและความมั่นคงสมบูรณ์ของป่าไม้

(1) การศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะต้องดำเนินการอย่างสมบูรณ์ และมากพอตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่ ความละเอียดลึกซึ้งในการจัดการป่าไม้ และผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรที่ทรงคุณค่าต่างๆ ในพื้นที่จัดการ ในช่วงการก่อสร้างสาธารณูปโภค ซึ่งการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จะต้องดำเนินการก่อนขบวนการปฏิบัติงานต่างๆ ในพื้นที่จะเริ่มขึ้น

(2) มีระบบการป้องกันที่ชัดเจน เพื่อป้องกันพืชและสัตว์ ที่หายาก ถูกคุกคามและใกล้สูญพันธุ์ และปกป้องแหล่งนิเวศต่างๆ (เช่น พื้นที่วางไข่ และพื้นที่หากิน) และจะต้องกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ป้องกัน ตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่ ลักษณะความลึกซึ้งในการจัดการและผลกระทบที่อาจจะเกิดกับทรัพยากรที่ทรงคุณค่าในพื้นที่จัดการนั้นๆ มีวิธีการควบคุมการล่าสัตว์ การตกปลา การจับสัตว์ และการรวบรวมพืชและสัตว์ที่เหมาะสมเอาไว้ด้วย

(3) คุณค่าและการดำเนินกิจกรรมในระบบนิเวศ จะต้องได้รับการดูแลรักษาไม่ถูกรบกวน และจะต้องได้รับการส่งเสริม หรือปรับปรุง ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

3.1 การสืบพันธุ์ตามธรรมชาติ และกระบวนการทดแทนทางธรรมชาติ ของป่าไม้

3.2 ความหลากหลายทางด้านพันธุกรรม ชนิดพันธุ์ และระบบนิเวศ

3.3 วงจรทางธรรมชาติ ที่มีผลต่อผลิตผลของระบบนิเวศป่าไม้

(4) พื้นที่ตัวอย่างของระบบนิเวศที่คงเหลือไว้ในพื้นที่จัดการในขั้นตอนของการออกแบบภูมิทัศน์จะต้องได้รับการป้องกันตามวิถีทางธรรมชาติ และแสดงความลึกซึ้งในการจัดการตลอดจนผลกระทบที่อาจจะเกิดกับทรัพยากรที่ทรงคุณค่าในพื้นที่นั้นๆ

(5) กำหนดแนวทางการจัดการและติดตามควบคุมการพังทลายของดิน การลดความเสียหายที่เกิดกับป่าไม้ในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต การก่อสร้างถนนป่าไม้ และขบวนการก่อสร้างอื่นๆ และการป้องกันทรัพยากรแหล่งน้ำต่างๆ

(6) ระบบการจัดการ ควรจะส่งเสริมการพัฒนาและปลูกฝังการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมการจัดการ จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี และต้องปฏิบัติตามข้อตกลงและข้อสัญญาระหว่างประเทศ และหากมีการใช้สารเคมีในพื้นที่จัดการ จะต้องใช้เครื่องมือที่ปลอดภัยและมีการฝึกอบรมเพื่อการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพและสภาพแวดล้อม

(7) สารเคมีที่ใช้แล้ว สิ่งบรรจุและภาชนะต่างๆ ของเสียจากสารอนินทรีย์ที่เป็นของเหลวและของแข็งต่างๆ รวมทั้งน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น จะต้องกำจัดโดยวิธีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่จัดการนั้นๆ

(8) การใช้ตัวควบคุมทางด้านชีวภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ข้อมูลการใช้ การลดผลกระทบ และการติดตามประเมินผลกระทบ โดยจะต้องควบคุมกำกับดูแลอย่างเข้มงวด และต้องสอดคล้องกับกฎหมายแห่งชาติและข้อตกลงระหว่างประเทศที่ได้กระทำไว้ ทั้งนี้ได้มีข้อห้ามการนำขบวนการทางด้านพันธุกรรมมาใช้ในการควบคุมไว้ด้วย

(9) การนำพืชต่างถิ่นเข้ามาปลูก จะต้องมีการควบคุมอย่างระมัดระวังและติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงและเกิดผลกระทบกับสภาพแวดล้อม

(10) การแปรสภาพจากป่าไปเป็นพื้นที่สวนป่า หรือพื้นที่การใช้ประโยชน์ต่างๆ จะต้องไม่เกิดขึ้นเพิ่มเติมอีก ยกเว้นในสภาพพื้นที่ที่มีการแปรสภาพเองตามธรรมชาติ

10.1 การแปรสภาพ จะต้องจำกัดขอบเขตและสัดส่วนที่แน่นอนของพื้นที่จัดการป่าไม้

10.2 การแปรสภาพ จะไม่เกิดขึ้นกับพื้นที่ที่มีคุณค่าสูงทางการอนุรักษ์

10.3 นโยบายในเรื่องนี้จะต้องปรากฏชัด เป็นวิธีการที่สามารถปฏิบัติได้ในปัจจุบัน และจะต้องมีหลักประกันในระยะยาว

2) การฟื้นฟูป่าไม้ที่มีคุณค่าสูงด้านการอนุรักษ์ (Management of high Conservation Value Forest) กิจกรรมในการจัดการต่างๆ ในพื้นที่ป่าไม้ที่จัดการต่างๆ ในพื้นที่ป่าไม้ที่มีคุณค่าสูง ด้านการอนุรักษ์จะต้องทำนุบำรุงหรือส่งเสริมคุณลักษณะ ของพื้นที่ป่าไม้นั้นๆ อย่างชัดเจน และการตัดสินใจดำเนินการในเรื่องต่างๆ ในพื้นที่ป่าไม้ๆ ก็จะต้องพิจารณาถึงกรอบและข้อปฏิบัติที่เหมาะสมในการเข้าไปใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ๆ อย่างระมัดระวังเสมอด้วย

(1) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบหาคุณลักษณะในปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับการอนุรักษ์ที่มีคุณค่าสูงต่อป่าไม้ จะต้องดำเนินการอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน และตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่ และความลึกซึ้งในการจัดการป่าไม้

(2) ในขั้นตอนของการให้คำปรึกษาของที่ปรึกษา ในกระบวนการรับรองการจัดการป่าไม้จะต้องเน้นย้ำด้านการอนุรักษ์คุณลักษณะของป่าไม้และแนวทางในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ๆ

(3) แผนการจัดการป่าไม้ๆ จะต้องรวมถึงแนวทางพิเศษในการบริหารจัดการและตรวจสอบวัดผลเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของแผนๆ ไว้ด้วย เพื่อเป็นการประกันด้าน การฟื้นฟู หรือการส่งเสริมการอนุรักษ์คุณลักษณะที่เป็นประโยชน์กับป่าไม้ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับแนวทางการเข้าไปใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวังด้วย ซึ่งแนวทางการดำเนินการข้างต้น จะต้องกำหนดไว้ในแผนการจัดการที่แสดงต่อสาธารณะชนเอาไว้ด้วย

(4) การตรวจสอบกำกับดูแลรายปีจะต้องดำเนินการเพื่อนำไปสู่การศึกษาผลที่ได้จากการตรวจสอบซึ่งเป็นแนวทางในการฟื้นฟูและส่งเสริมการอนุรักษ์คุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อป่าไม้

มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

สวนป่า (Plantations) มาตรการในการจัดการสวนป่าจะรวบรวมหลักการทั้งหมดข้างต้นมาใช้และมีส่วนช่วยเกื้อกูลการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติ คือ สวนป่าจะต้องวางแผนและจัดการพื้นที่สวนป่าให้สอดคล้องกับหลักการรายละเอียดที่ 1-9 ที่กล่าวมาข้างต้น และรายละเอียดที่ 10 ที่จะกล่าวต่อไป ในขณะที่การจัดการสวนป่าสามารถที่จะจัดระเบียบที่เป็นประโยชน์ทางด้านสังคมและเศรษฐกิจและสามารถสนับสนุนด้านความพึงพอใจ ของประชากรโลกในด้านผลิตภัณฑ์ป่าไม้ และสามารถสร้างภาพการจัดการที่สมบูรณ์แบบในด้านการลดความกดดันและส่งเสริมการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติ

(1) วัตถุประสงค์ของการจัดการสวนป่ารวมถึงวัตถุประสงค์ด้านการอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่าธรรมชาติ จะต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนในแผนการจัดการและจะต้องแสดงไว้อย่างชัดเจนในแผนการบริหารจัดการเพื่อบรรลุเป้าหมาย

(2) การออกแบบและการวางระบบงานสวนป่าจะต้องส่งเสริมด้านการป้องกันการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าธรรมชาติ และจะต้องไม่เพิ่มแรงกดดันต่อป่าธรรมชาติ การวางระบบจัดการสวนป่าจะต้องกำหนดแนวเขต คู่มครองสัตว์ป่าบริเวณพื้นที่สองฝั่งลำห้วย

(3) สวนป่าควรจะมีองค์ประกอบที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ นิเวศและสังคม ความหลากหลายข้างต้นอาจจะรวมถึงขนาดและช่วงห่างและการกระจายของแปลงจัดการป่าไม้ ซึ่งสัมพันธ์กับการออกแบบใช้ประโยชน์พื้นที่ จำนวนแปลงองค์ประกอบทางพันธุกรรมของชนิดพรรณไม้ ชั้นอายุไม้และโครงสร้างต่างๆ

(4) การคัดเลือกชนิดไม้ที่จะนำมาปลูกจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกเป็นหลักเพื่อเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการฟื้นฟูระบบนิเวศที่เสื่อมโทรม จึงสนับสนุนการปลูกไม้ประจำถิ่นแทนการนำไม้ต่างถิ่นเข้ามาปลูก การนำไม้ต่างถิ่นเข้ามาปลูกสามารถกระทำได้เฉพาะกรณีที่มีผลดีเป็นอย่างมากกว่าไม้ประจำถิ่น แต่จะต้องมีการติดตามตรวจตรากำกับดูแลอย่างระมัดระวัง เพื่อค้นหาสาเหตุเกี่ยวกับ การตายที่ผิดปกติ การระบาดของโรคและแมลง และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านนิเวศ

(5) สัดส่วนที่เหมาะสมของพื้นที่จัดการทั้งหมด จะขึ้นอยู่กับขนาดพื้นที่สวนป่า และจะพิจารณาจากมาตรฐานและสภาพทั่วไปของพื้นที่ในบริเวณนั้นๆ ทั้งนี้เป็นการจัดการเพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้กลับไปสู่สภาพป่าธรรมชาติอีกครั้งหนึ่ง

(6) จะต้องมีกระบวนการตรวจสอบเพื่อเป็นการทำนุบำรุงหรือปรับปรุงโครงสร้าง และความสมบูรณ์ของดินและกิจกรรมด้านชีววิทยา ทั้งนี้ เทคนิคต่างๆ และลักษณะการเก็บเกี่ยว ผลผลิต การก่อสร้างและซ่อมแซมถนนและเส้นทางตรวจการและการคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้มาปลูก จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาต่อการเสื่อมสภาพของดิน หรือมีผลเสียต่อคุณภาพและปริมาณ ของน้ำหรือ เป็นการเปลี่ยนเส้นทางไหลของน้ำในลำห้วยและเส้นทางระบายของน้ำ

(7) จะต้องมีกระบวนการตรวจสอบเพื่อป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรค การเข้าทำลายของสัตว์ ความรุนแรงของไฟป่าและการบุกรุกของพืชต่างถิ่น การจัดการโดยการ รวบรวมสัตว์ที่เป็นศัตรูของป่าไม้ จะนำไปสู่แผนการจัดการที่สำคัญ โดยจะใช้วิธีการป้องกันและ ควบคุมทางชีววิทยาเป็นลำดับแรกก่อนซึ่งเป็นวิธีการที่ดีกว่าการใช้สารเคมีและปุ๋ยต่างๆ การ จัด สวนป่าจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีและปุ๋ยต่างๆ ในแปลงสวนป่าและในแปลงเพาะ กล้าไม้ ทั้งนี้ การใช้สารเคมีต่างๆ จะต้องเป็นไปตามหลักการและรายละเอียดที่ 6.6 และ 6.7

(8) ความเหมาะสมของขนาดพื้นที่และความหลากหลายในการปฏิบัติงานและการ ติดตามตรวจร่ากับดูแลของสวนป่า จะต้องรวมเอาการศึกษาวิเคราะห์ทั่วไปด้านผลกระทบทาง ด้านนิเวศและสังคม ทั้งในและนอกเขตพื้นที่สวนป่าไว้ด้วย เช่น การสืบพันธุ์ตามธรรมชาติ ผล กระทบต่อแหล่งน้ำและความสมบูรณ์ของดิน ผลกระทบด้านสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของ ราษฎรในท้องถิ่น) และต้องรวมถึงแนวทางต่างๆ ที่กล่าวไว้แล้วในหลักการและรายละเอียดที่ 8,6, และ 4 นอกจากนี้ก่อนการปลูกไม้ชนิดใด ชนิดหนึ่งเป็นแปลงขนาดใหญ่ จะต้องมีการศึกษาวิจัย หรือทำลายไม้ประจำถิ่น จะต้องไม่มีผลเสียและกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบนิเวศในพื้นที่นั้นๆ ด้วยและจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษด้านความรู้สึกของชุมชนท้องถิ่นในเรื่องการครอบครองพื้นที่ ที่ใช้ปลูกสร้างสวนป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิการเข้าไปใช้ ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่า

(9) การปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ที่เปลี่ยนสภาพมาจากป่าธรรมชาติ หลังจากเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 เป็นต้นไป โดยปกติแล้วจะไม่ได้รับการพิจารณาด้านการออกใบรับรอง ด้านการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนแต่อย่างใด

ขั้นตอนต่างๆ ในการรับรอง Forest Certification ในการให้การรับรองด้านการจัดการ ป่าไม้ตามแนวทางของ FSC จะมีขั้นตอนการตรวจสอบและดำเนินการในด้านต่างๆ รวม 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การยื่นใบคำขอการรับรอง Certification
2. การดำเนินการต่างๆ ก่อนการตรวจสอบทางด้านบัญชี
3. แนวทางการบริหารจัดการ และการปฏิบัติต่างๆ ทางด้านเอกสารข้อมูล
4. การตรวจสอบพื้นที่จริง ตามแผนการปฏิบัติงาน
5. การพิจารณาให้การรับรอง Certification ของ Certification Committee
6. การตรวจสอบชำระรายปีด้านการปฏิบัติงาน หลังการได้รับ Certificatrion

ประเทศในยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมัน สวีเดน เนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวิสเซอร์แลนด์ และประเทศทวีปอเมริกา เช่น สหรัฐอเมริกา และแคนาดา เป็นต้น ให้ความสำคัญกับ FSC โดยสนับสนุนสั่งซื้อเฉพาะสินค้าที่ได้รับการรับรองจาก FSC และราคาของสินค้าก็จะมีราคาสูงกว่าสินค้าไม้ที่ไม่ได้รับการรับรอง สำหรับในกลุ่มประเทศป่าไม้เขตร้อน อย่างประเทศไทย ก็ได้มีข้อตกลงจากกลุ่มสมาชิกของ ITTO ว่า ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2543 เป็นต้นไป สินค้าที่เกี่ยวกับไม้ที่จะทำการส่งออกจากประเทศเขตร้อน เพื่อไปจำหน่ายในต่างประเทศ จะต้องเป็นสินค้าที่มาจากพื้นที่ป่าที่ได้รับการรับรองเท่านั้น

3.4 ประเทศญี่ปุ่น

3.4.1 แนวนโยบายของรัฐตามนโยบายป่าไม้ของประเทศญี่ปุ่น

มาตรการของรัฐในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนใน กฎหมายการป่าไม้ พื้นฐาน ค.ศ. 1964
(Forest Basic Law ,1964)

เป็นกฎหมายที่ได้รับการบัญญัติขึ้นมาเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1897 ต่อมาในปี ค.ศ. 1951 กฎหมายฉบับเก่าได้ถูกยกเลิกไป และได้มีการบัญญัติกฎหมายฉบับปัจจุบันออกมาใช้แทน และได้มีการปรับปรุงแก้ไขอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จะก่อกำเนิดมาจากนโยบายทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ เช่น การวางแผน การจัดการ การคุ้มครองป้องกันและการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ นอกจากนี้ยังได้กำหนดหน้าที่ของรัฐที่จะกำหนดแผนงานหลักที่เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ และหน้าที่ของป่าไม้ในระยะยาวของความต้องการหลักในด้านผลผลิตจากป่าไม้

วัตถุประสงค์ของกฎหมาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้มีการคุ้มครองที่ดินของรัฐ และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ ส่งเสริมให้การปลูกสร้างสวนป่าประสบความสำเร็จ และเป็น การเพิ่มผลผลิตของป่าไม้ กล่าวคือ กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาป่าไม้ ปรับปรุงสถานะของคนงานป่าไม้ให้ดีขึ้นตามความเจริญเติบโตและการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับ ชาติและความก้าวหน้าและการพัฒนาสังคม และเพื่อให้มีการปรับปรุงทรัพยากรป่าไม้และการ อนุรักษ์ที่ดินของชาติ และยกเลิกนโยบายขั้นพื้นฐานอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการให้เป็น ไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้

จุดมุ่งหมายของนโยบาย เพื่อให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตและการพัฒนา เศรษฐกิจของชาติและเพื่อการพัฒนาและความก้าวหน้าทางสังคม นโยบายเกี่ยวกับป่าไม้ของรัฐมี จุดมุ่งหมายที่จัดการขาดประโยชน์จากธรรมชาติและสังคมและเศรษฐกิจซึ่งถือเป็นอุปสรรคโดย ทั่วไป และเพิ่มปริมาณการผลิตโดยรวมของผลิตผลจากป่าไม้รายปี และสนับสนุนให้มีการพัฒนา อย่างต่อเนื่องโดยการเพิ่มจำนวนของผลิตผลและโดยเหตุดังกล่าวจะเป็นการปิดช่องว่างระหว่าง ผลิตผลจากป่าไม้และผลิตผลอุตสาหกรรมอื่น และเพื่อเสริมสร้างให้มีการสนับสนุนให้มีสังคมและ เศรษฐกิจที่ดีขึ้น โดยการเพิ่มรายได้ที่มาจากการป่าไม้

มาตรการในการจัดการสวนป่าของกฎหมายการป่าไม้พื้นฐาน มีดังต่อไปนี้⁷

1) การดำเนินมาตรการโดยรัฐ

1.1 เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ได้กล่าวถึงในข้อก่อนหน้านี้ รัฐต้องดำเนินมาตรการ ที่ครอบคลุมและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างต่อเนื่องตามขอบเขตของนโยบายดังกล่าว โดย รวม เพื่อ :

- (1) สนับสนุนให้มีการใช้พื้นที่ป่าอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การนำผลิตผลจากป่ามาปรับใช้ให้เข้ากับแนวโน้มของความต้องการบริโภคผลิตผลจากป่า
- (2) นำความแตกต่างของประเภทในการจัดการ โดยใช้ระบบแบ่งแยกตาม ขนาดของพื้นที่การจัดการป่าไม้มาพิจารณาร่วมด้วย และสนับสนุนการรวบรวมพื้นที่ป่าไม้ การ ดำเนินงานด้วยเครื่องจักรกลในป่าไม้ การขยายการจัดการพื้นที่ป่าขนาดเล็ก อัตราส่วนการยึดถือ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน และจัดให้มีวิธีการปฏิบัติสมัยใหม่สำหรับป่าไม้ (ซึ่งต่อไปจะเรียกว่าการปรับ ปรุงโครงสร้างของป่าไม้) เป็นต้น

⁷ The Basic Forest Law 1964

- (3) ปรับปรุงเทคนิคเกี่ยวกับป่าไม้
- (4) เพื่อให้มีการจัดหาและให้มีความต้องการบริโภคผลิตผลจากป่าไม้อย่างคงที่ รวมถึงราคาและ อัตราส่วนทางการตลาด และกระบวนการผลิตด้วย
- (5) จัดให้มีการอบรมเทคนิคสมัยใหม่เกี่ยวกับป่าไม้ต่อผู้จัดการและบุคลากร เพื่อให้มีความรู้เรื่องการจัดการที่เหมาะสม และจัดหาปัจจัยส่งเสริมต่าง ๆ เพื่อดำรงความรู้ดังกล่าว
- (6) พัฒนาสวัสดิการสำหรับคนงานป่าไม้และให้การอบรมรวมถึงปัจจัยส่งเสริมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนนี้ด้วย

1.2 การดำเนินมาตรการตามย่อหน้าข้างต้นต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์ที่ดินของชาติ และเป็นไปตามโปรแกรมสำหรับการพัฒนาการใช้สอยพื้นที่ป่าทั่วไป และรวมถึงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสภาพเศรษฐกิจสังคมในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องด้วย

2) การบริหารและการจัดการป่าไม้แห่งชาติ

2.1 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำหรับการดำเนินมาตรการตามที่ระบุไว้ในย่อหน้าที่ (1) ของข้อก่อนหน้านี้ รัฐต้องให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมของเอกชนและเพิ่มการบริหารและการจัดการป่าไม้แห่งชาติที่มีประสิทธิภาพด้วย และควรจัดให้มีการดำเนินการตามมาตรการการจัดการที่เหมาะสมเพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการจัดการป่าไม้แห่งชาติในวิธีที่จะทำให้เกิดความต้องการบริโภค มีการจัดหา และมีราคาที่สูงที่ ข้อหลังสุดนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมให้มีการผลิตผลิตผลจากป่าไม้โดยสม่ำเสมอ รัฐต้องสนับสนุนให้มีความต้องการใช้ผลิตผลจากป่าไม้ในปีหนึ่ง ๆ เพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ต้องเพิ่มการใช้ประโยชน์จากป่าที่เข้าไปไม่ถึง และต้องมีการสนับสนุนการใช้ป่าไม้แห่งชาติเพื่อให้มีการปรับปรุงโครงสร้างของป่าไม้แห่งชาติทั้งหมด

2.2 เพื่อให้เป็นไปตามย่อหน้าก่อนหน้านี้ รัฐต้องใช้ความพยายามเพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการใช้ป่าไม้ใด ๆ ก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามองค์ประกอบที่ใช้สำหรับการสงวนที่ดินของชาติและต้องเกิดประโยชน์อื่นต่อสาธารณชนด้วย รวมถึงการรวบรวมพื้นที่ป่าไม้แห่งชาติดังกล่าวตามที่เห็นว่าจำเป็น หรือเหมาะสมเพื่อเข้าสู่ระบบการปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรกรรม การพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น และการสนับสนุนสวัสดิการท้องถิ่น

3) มาตรการดำเนินการโดยองค์กรส่วนท้องถิ่น (*Measures to be taken by local authorities*)

องค์กรส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินมาตรการให้สอดคล้องกับโปรแกรมของรัฐด้วย

4) มาตรการทางการเงินอื่น ๆ (*Financial measures, ect.*)

(1) รัฐบาลต้องดำเนินมาตรการทางกฎหมายและให้การสนับสนุนทางการเงินตามที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนบทบัญญัติตามที่กำหนดในข้อ 3 (1)

(2) รัฐบาลต้องดำเนินการให้แน่ใจว่ามีการกำหนดบทบัญญัติที่ครอบคลุมเพื่อให้มีการสนับสนุนด้านการเงินที่เพียงพอสำหรับการดำเนินมาตรการตามที่กำหนดในข้อ 3 (1)

5) การกระตุ้นบุคคลเพื่อให้มีส่วนร่วมในการป่าไม้ (*Encouragement to persons engaged in forestry, ect.*) เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามข้อ 3 และข้อ 5 รัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นต้องทำการกระตุ้นให้บุคคล หรือองค์กรเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการป่าไม้ในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ด้วย

6) ความรับผิดชอบของเจ้าของป่าไม้ (*Responsibilities of forestry owners, ect.*)

เจ้าของป่าไม้และบุคคลผู้ซึ่งมีอำนาจในการใช้หรือทำงานในพื้นที่ป่าเพื่อผลประโยชน์ของตนจะต้องดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่ามีการผลิตผลผลิตจากป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เว้นแต่ป่าดังกล่าวนั้นได้ใช้สำหรับการเกษตรกรรม หรือเพื่อวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมอื่นนอกเหนือจากการทำไม้

7) รายงานประจำปีสำหรับแนวโน้มในการจัดการป่าไม้ (*Annual report on trends in forestry, ect.*)

(1) รัฐบาลต้องส่งรายงานประจำปีในหัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนาป่าไม้ และมาตรการที่จะดำเนินต่อไปเกี่ยวกับการดังกล่าวให้กับรัฐสภาแห่งชาติ

(2) หลังจากที่พิจารณาแนวโน้มในการจัดการสำหรับป่าไม้ดังกล่าวแล้ว รัฐบาลต้องจัดเตรียมรายงานประจำปีตามที่กำหนดในย่อหน้าก่อนหน้านี้นี้ โดยระบุมารตามทีบทบัญญัติกำหนดให้ชัดเจนเพื่อยื่นต่อ National Diet

(3) ในการจัดเตรียมรายงานตามที่อ้างถึงรัฐบาลต้องพิจารณาจากมุมมองของคณะกรรมการบริหารป่าไม้ประกอบด้วย (Forestry Administration Council)

มาตรการของรัฐในการเพิ่มผลิตผลป่าไม้และการปรับปรุงโครงสร้างป่าไม้ ได้แก่

1. แผนการพื้นฐานสำหรับผลิตผลป่าไม้และการคาดคะเนในระยะยาวถึงความต้องการในการบริโภคและการสนองตอบความต้องการดังกล่าว

(1) รัฐบาลต้องจัดเตรียมแผนการขั้นพื้นฐานสำหรับการใช้ทรัพยากรป่าไม้และทำการคาดคะเนถึงแนวโน้มในระยะยาวเกี่ยวกับความต้องการในการบริโภคและการจัดหาผลิตผลป่าไม้ที่สำคัญ ซึ่งแผนและบทนำดังกล่าวต้องทำอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน

(2) รัฐบาลต้องแก้ไขแผนการขั้นพื้นฐานสำหรับการใช้ทรัพยากรป่าไม้และทำการคาดคะเนถึงแนวโน้มในระยะยาวตามที่อ้างถึงก่อนหน้านี้เมื่อใดก็ตามที่ถูกรื้อถอนหรือถ้าผลของแผนดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรป่าไม้ และความต้องการบริโภคหรือจัดหาผลิตผลป่าไม้ที่สำคัญ และเพื่อให้เป็นไปองค์ประกอบทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ด้วย

(3) ในการจัดเตรียมและแก้ไขแผนขั้นพื้นฐานและการคาดคะเนถึงแนวโน้มในระยะยาวตามที่อ้างถึงในย่อหน้าที่ (1) รัฐบาลจะต้องรับฟังมุมมองของ คณะกรรมการบริหารป่าไม้ด้วย

2. มาตรการที่เกี่ยวกับผลิตผลป่าไม้

(1) รัฐต้องดำเนินมาตรการตามที่จำเป็นเพื่อให้แน่ใจว่ามีการจัดการพื้นที่ป่าไม้ที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการป่าไม้ และการนี้จะรวมถึงการก่อสร้างถนนเข้าสู่ป่า การจัดการและการพัฒนาสภาพพื้นฐานของผลิตผลป่าไม้ การประกันเพื่อให้มีเมล็ดพันธุ์และการเพาะพันธุ์ที่มีระดับสูงขึ้น การสนับสนุนการปลูกป่าไม้ใหม่โดยการปรับปรุงสายพันธุ์และชนิดของไม้ยืนต้น และแนะนำให้มีการใช้เครื่องจักรเข้ามาช่วยในการทำป่าไม้

(2) รัฐต้องดำเนินมาตรการตามที่จำเป็นเพื่อจัดหาค่าใช้จ่ายตามสมควรให้กับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ เพื่อป้องกันภัยพิบัติดังกล่าวเป็นการขัดขวางผลิตผลป่าไม้ และเพื่อให้แน่ใจว่ามีการจัดการป่าไม้อย่างสม่ำเสมอ

3. การพัฒนาการจัดการป่าไม้

เพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการพัฒนาและนำวิธีการจัดการในทางปฏิบัติสมัยใหม่มาใช้ รัฐไม่เพียงจะต้องดำเนินมาตรการจัดระบบของประเภทในการจัดการใหม่ แนะนำวิธีการปฏิบัติที่เป็นเหตุผลซึ่งกันและกัน และบัญญัติข้อกำหนดในการเพิ่มทุนและจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง

ๆ เท่านั้น แต่ยังคงดำเนินการให้มีการขยายองค์กรการจัดการป่าซึ่งมีพื้นที่ขนาดเล็ก เช่น กำหนดวิธีการได้กรรมสิทธิ์ในพื้นที่ป่า สนับสนุนการปลูกป่าใหม่โดยอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งผลกำไรให้กับเจ้าของป่า สนับสนุนให้มีการใช้พื้นที่ร่วมกันและการใช้พื้นที่ป่าแห่งชาติให้เป็นประโยชน์ และควรพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับป่าไม้ให้ทันสมัยในที่สุดซึ่งมีการใช้สิทธิครอบครองตามประเพณีปฏิบัติอยู่

4. การสนับสนุนผลิตผลจากป่าไม้

รัฐต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการป่าไม้จนถึงการพัฒนาผลิตผลจากป่าไม้ และมาตรการดังกล่าวจะรวมถึงการสนับสนุนให้มีผู้ผลิตร่วมกัน มีการจัดการป่าไม้โดยสมาคมเจ้าของป่า มีการพัฒนา และการจัดการ โครงการร่วมกันซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

5. การปรับปรุงเทคนิคเกี่ยวกับป่าไม้

รัฐต้องดำเนินมาตรการเพื่อปรับปรุงเทคนิคเกี่ยวกับป่าไม้ และรวมถึงการสนับสนุนการค้นคว้าด้านเทคนิคและการพัฒนา รวมถึงการขยายผลการปรับปรุงดังกล่าวไปสู่กลุ่มอื่นด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. การสนับสนุนโครงการเพื่อการปรับปรุงโครงสร้างป่าไม้

รัฐต้องดำเนินมาตรการตามที่จำเป็นเกี่ยวกับการดังกล่าว ซึ่งควรจะรวมถึงการแนะแนวทางและให้ความช่วยเหลือสำหรับโครงการพัฒนาโครงสร้างป่าไม้ ตัวอย่างเช่น การขยายองค์การการจัดการป่าที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก การจัดตั้งและการพัฒนาเจ้าหน้าที่พื้นฐานสำหรับการจัดการป่า และการแนะนำเครื่องมืออำนวยความสะดวกสมัยใหม่สำหรับการทำป่าไม้ ซึ่งงานทั้งหมดดังกล่าวจะต้องดำเนินไปโดยอยู่บนพื้นฐานที่จะต้องทำให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดและต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

7. มาตรการของรัฐในการจัดหาและความต้องการผลิตผลจากป่าไม้ การกำหนดราคาให้คงที่

(1) มาตรการเกี่ยวกับความต้องการและการจัดหาผลิตผลจากป่าไม้และราคา เพื่อให้ความต้องการและการจัดหาผลิตผลจากป่าไม้ที่สำคัญคงที่ รัฐไม่ควรดำเนินมาตรการเพื่อผลิตก่อนซุงและเพิ่มการขนส่งเท่านั้น แต่ควรจะดำเนินมาตรการอื่นซึ่งจำเป็นตามที่เหมาะสม และดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่ามีการนำเข้าไม้อย่างสม่ำเสมอเพื่อสนับสนุนการผลิต

(2) มาตรการสำหรับการตลาดและกระบวนการผลิตผลิตผลจากป่าไม้ เพื่อให้อัตราส่วนทางการตลาดและกระบวนการผลิตผลิตผลจากป่าไม้คงที่ รัฐต้องดำเนินมาตรการที่จำเป็นซึ่งการนี้จะรวมถึงการปรับปรุงและสนับสนุนให้เพิ่มการขาย การซื้อ และกระบวนการผลิตผลจากป่าไม้โดยสมาคมเจ้าของป่าไม้ และสนับสนุนการร่วมมือของอุตสาหกรรมย่อย และพัฒนาวิธีการค้าขายแลกเปลี่ยนผลิตผลจากป่าไม้ให้ทันสมัยขึ้น

8. มาตรการของรัฐในการขยายตัวของป่าไม้และการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาคนงาน

(1) รัฐต้องดำเนินการฝึกอบรม และจัดให้มีการจัดการป่าไม้สมัยใหม่ที่เหมาะสมและเป็นการเฉพาะทาง ซึ่งมาตรการเหล่านี้จะรวมถึงการขยาย การปรับปรุงการศึกษา การค้นคว้า และการเพิ่มการให้บริการ เป็นต้น

(2) มาตรการสำหรับแรงงานในป่าไม้ รัฐต้องดำเนินการปรับปรุงสวัสดิการ ให้มีการอบรมและการเลี้ยงดูคนงานป่าไม้ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ดีขึ้น และมีเงื่อนไขที่ยืดหยุ่นในการจ้างงาน ขยายและปรับปรุงหลักประกันทางสังคมให้ดีขึ้น รวมทั้งให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับหน้าที่และการทำงาน

9. มาตรการขององค์กรป่าไม้และเครื่องจักรเพื่อการบริหารการป่าไม้ ได้แก่

มาตรการในการปรับปรุงองค์กรในการบริหารป่าไม้ ในการดำเนินมาตรการตาม ข้อ 3 (1) และ ข้อ 5 รัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นไม่เพียงจะต้องร่วมมือกับอีกฝ่ายหนึ่งเท่านั้น แต่ยังคงพยายามปรับปรุงกลไกการบริการและการจัดการต่อสาธารณะชนอีกด้วย

(1) การปรับปรุงองค์กรป่าไม้

เพื่อให้มีการพัฒนาป่าไม้และปรับปรุงสภาพของคนงานป่าไม้ รัฐต้องดำเนินการปรับปรุงองค์กรย่อยซึ่งมีหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงองค์กรโดยรวม

(2) สภาคณะกรรมการบริหารป่าไม้ (Forestry Administrative Council)

2.1 องค์กรใหม่ (Creation) ต้องจัดให้มีสภาคณะกรรมการบริหารป่าไม้ (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "สภา") ในความรับผิดชอบของสำนักงานนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ทำหน้าที่เป็นองค์กรย่อยแยกจากองค์กรหลักมีอำนาจหน้าที่

(1) สภาจะต้องไม่ดำเนินการเฉพาะหน้าที่ที่ต้องกระทำตามกฎหมายเท่านั้น แต่จะต้องตรวจสอบและพิจารณาในส่วนอื่นที่สำคัญซึ่งจะทำให้กฎหมายมีผลบังคับใช้โดยราบรื่นด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตอบสนองกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีอื่น ๆ ได้

(2) สภาต้องให้ความเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับย่อหน้าข้างต้น ต่อนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องด้วย

2.2 ลักษณะขององค์กร (Organization)

- (1) สภาต้องประกอบด้วยสมาชิกอย่างน้อย 15 คน
- (2) สมาชิกสภาต้องถูกแต่งตั้งโดยนายกรัฐมนตรีโดยสมาชิกดังกล่าวต้องมีความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวางในเรื่องที่กล่าวถึงในย่อหน้า (1) ของบทก่อนหน้า
- (3) สมาชิกของสภาดังกล่าวควรจะทำหน้าที่ไม่เต็มเวลา

2.3 หน้าที่ทั่วไป (General affairs) การทำหน้าที่โดยทั่วไปของสภาให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของแผนกคณะกรรมการบริหารป่าไม้ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวแทนป่าไม้

2.4 การมอบหมาย (Delegation) คณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้พิจารณาและมีคำสั่งเกี่ยวกับประเด็นอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรและการจัดการสภาซึ่งไม่ได้ระบุนรวมอยู่ในกฎหมาย

สรุปสาระสำคัญของกฎหมายการป่าไม้พื้นฐาน ได้วางมาตรการต่างๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ได้แก่

- (1) ให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ให้มากขึ้น
- (2) รวบรวมที่ดินป่าไม้เข้าด้วยกัน การดำเนินการทางการค้าด้านป่าไม้ ขยายขอบเขตการจัดการป่าไม้ที่มีพื้นที่แปลงเล็กๆ การจัดสรรความเป็นเจ้าของป่าไม้อย่างมีเหตุผล และการปรับปรุงวิธีการจัดการป่าไม้ให้ทันสมัย
- (3) พัฒนาเทคโนโลยีทางการป่าไม้
- (4) สร้างความมีเสถียรภาพของอุปสงค์และอุปทาน และราคาของผลิตผลจากป่าไม้ และการจัดสรรปันส่วนในการจำหน่ายและกระบวนการในการผลิตสินค้า
- (5) สร้างและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติทางการจัดการป่าไม้และเทคโนโลยีสมัยใหม่

3.4.2. มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามกฎหมายป่าไม้ ค.ศ. 1951

(Forest Law ,1951)

กฎหมายที่ได้รับการบัญญัติขึ้นมาเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1897 ต่อมาปี ค.ศ. 1951 กฎหมายฉบับเก่าได้ถูกยกเลิกไป และได้มีการบัญญัติกฎหมายฉบับปัจจุบันออกมาใช้แทน และได้มีการปรับปรุงแก้ไขอีกหลายครั้งในเวลาต่อมา วัตถุประสงค์ของกฎหมายป่าไม้ก็เพื่ออำนาจการให้มีการคุ้มครองที่ดินของรัฐ และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ ส่งเสริมให้การปลูกสร้างสวนป่าประสบความสำเร็จ และเป็นการเพิ่มผลผลิตของป่าไม้ ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จะกำหนดมาจากนโยบายทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้ เช่น การวางแผน การจัดการ การคุ้มครองป้องกันและการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้

ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวเฉพาะหมวดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนของประเทศญี่ปุ่นเพื่อจะเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้วิเคราะห์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของกฎหมายป่าไม้ ตามมาตรา 1 แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ

(1) วัตถุประสงค์โดยตรง เพื่อเป็นการเพิ่ม ส่งเสริมการผลิตป่า หรือปลูกป่า หรือการปลูกสวนป่า และการรักษาป่าหรือให้ป่าดำรงอยู่

(2) วัตถุประสงค์โดยอ้อม คือ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติและประชาชน นอกจากนี้ยังเป็นการรักษาที่ดินส่วนรวม

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของกฎหมายป่าไม้เพื่อการพัฒนา การเจริญก้าวหน้าของ ผลผลิตที่ยั่งยืน และเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าของประเทศ

คำนิยาม คำจำกัดความของคำว่าป่า

1. “ป่า” คือ พื้นที่ที่มีต้นไม้หนาแน่น นอกเหนือจากที่ทำนา หรือบ้านเรือน หรือพื้นที่ที่ใช้ในกรณีอื่นใด

2. “เจ้าของหรือผู้ครอบครองป่า” คือ ผู้ที่ครอบครองหรือปลูกมีความสามารถครอบครองหรือปลูกป่าตามสิทธิที่ตนเองมีอยู่

3. “ป่าของรัฐ” คือ ป่าไม้ที่เป็นของชาติ แบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ

(1) ป่าที่ผู้ครอบครองหรือเจ้าของคือ รัฐ เป็นเจ้าของโดยตรง

(2) ป่าที่รัฐให้สัมปทานตามสัดส่วนของผลประโยชน์ที่ได้

4. “ป่าเอกชน” คือ ป่าที่นอกเหนือจากป่าของรัฐ

กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับบุคคล ดังนี้

(1) เจ้าของป่า

(2) เจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของที่ดิน

(3) ผู้เช่าที่ดิน หรือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากป่าไม้

มาตรการของรัฐในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ มีดังนี้

1) ระบบการวางแผนป่าไม้ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ค.ศ. 1951 มาตรา 4-10

แผนงานระยะยาวทางด้านป่าไม้อย่างเด่นชัด ทั้งในด้านป่าไม้เอกชนและป่าของรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ป่าไม้ของชาติให้มีมากเพียงพอแก่การเอื้ออำนวยต่อชาติและประชาชนทั้งในทางตรงและทางอ้อมดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อเป็นหลักประกันที่มั่นคงให้มีไม้ซุงใช้สอยในระยะยาว ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับประชาชน
- 2) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์ป่าไม้ อนุรักษ์ดิน น้ำและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้บริการในด้านการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 3) เพื่อพัฒนาสังคมชนบทโดยการใช้ประโยชน์ป่าไม้แห่งชาติและส่งเสริมกิจกรรมป่าไม้แห่งชาติ และส่งเสริมกิจกรรมป่าไม้ และอุตสาหกรรมการผลิตด้านป่าไม้ร่วมกับวัตถุดิบอื่น ๆ
- 4) ระบบการวางแผนป่าไม้ในปัจจุบันประกอบด้วยแผนการต่างๆ ดังนี้

(1) แผนการขยายพื้นที่ป่าไม้ของรัฐระยะ 15 ปี ซึ่งกำหนดขึ้นโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรป่าไม้และประมง โดยมีวัตถุประสงค์พื้นฐานในการจัดการป่าไม้พื้นที่แหล่งน้ำ 44 แห่ง

(2) ตามแผนการขยายพื้นที่ป่าไม้ของรัฐ แผนการป่าไม้ระดับเขต ระยะ 5 ปี ได้กำหนดขึ้นในพื้นที่ 158 หน่วยในบริเวณพื้นที่แหล่งน้ำ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำหนดแผนป่าไม้ระดับเขต สำหรับป่าไม้เอกชนและป่าสาธารณะ และป่าไม้เขตจะเป็นผู้กำหนดแผนป่าไม้ระดับชาติ ทั้ง 2 แผนงานมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

(3) ในพื้นที่ที่มีป่าไม้ปกคลุมยาวนานกว่า 10 ปี จะมีการกำหนดแผนพัฒนาป่าไม้ระดับท้องถิ่นโดยทางเทศบาล แผนการนี้จะรวมถึงเรื่องเกี่ยวกับคนงานป่าไม้ การนำเครื่องจักรกลทางป่าไม้เข้ามาใช้ในงานด้านป่าไม้ เช่น งานในด้านการปลูกสร้างสวนป่า การตัดสางขยายระยะ ฯลฯ

(4) สำหรับป่าของเอกชนหรือเจ้าของป่า มีแผนการจัดการป่าไม้ระยะ 5 ปี ซึ่งกำหนดขึ้นในแผนป่าไม้ระดับเขตเพื่อกระตุ้นให้เจ้าของป่ามีการจัดทำแผนงานขึ้น โดยมีการกำหนดข้อปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อให้การสนับสนุนเจ้าของป่าเอกชน เช่น การลดภาษีเงินได้จากการขายต่อ การลดดอกเบี้ยเงินกู้ของรัฐบาล ได้รับเงินช่วยเหลือในการปลูกสร้างสวนป่าในอัตราสูง

(5) ในการจัดการป่าไม้หลายชั้นอายุและไม้ที่มีอายุการตัดฟันระยะยาว จำเป็นต้องระบุนโยบายปฏิบัติงานด้านป่าไม้ ซึ่งควรจะกำหนดลงไปในการจัดการป่าไม้พิเศษ ระยะ 5 ปี

(6) รัฐมนตรีจะเป็นผู้อนุมัติแผนการลงทุนและการปรับปรุงป่าไม้ระยะ 5 ปี สำหรับการปลูกสร้างสวนป่าและการลงทุนสร้างถนนป่าไม้ เพื่อการดำเนินงานในแผนการขยายพื้นที่ป่าไม้

(7) แผนป่าไม้ระดับเขตมีการทำขึ้นในทุก ๆ 10 ปี แต่มีการประเมินในทุก ๆ 5 ปี เมื่อมีการจัดทำแผนในระดับเขตจะมีการทำประชาพิจารณ์โดยประชาชน โดยเสนอความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอย่างไร

(8) ผู้เป็นเจ้าของป่า ต้องทำแผนการจัดการป่าไม้ ซึ่งต้องทำทุกๆ 5 ปี ซึ่งแบ่งเป็น 2 แผน คือ แผนการจัดการป่าไม้พิเศษ และแผนการจัดการป่าไม้ โดยจะต้องส่งให้ผู้ว่าฯ ที่มีอำนาจในเขตป่านั้นตั้งอยู่หรือภายในเขตป่านั้น โดยแผนนี้มีลักษณะการวางแผนระยะยาว ต้องเป็นแผนที่สอดคล้องกับนโยบาย 10 ปี เช่น พื้นที่ตามที่กำหนด อายุของต้นไม้ ระยะเวลาที่จะตัดพื้นที่ที่จะตัด วิธีการตัด พื้นที่ของการใช้ประโยชน์ป่าในแต่ละป่าและในกฎกระทรวง

นโยบายต้องมีเอกสารประกอบแผนด้วย และผู้มีอำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้ว่าฯ โดยดูจากองค์ประกอบ 3 ประการ

1. สอดคล้องเหมาะสมกับเกณฑ์ที่เกี่ยวกับความถูกต้องในกิจการป่าไม้ดูจากการพัฒนาประเภทของไม้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะเพิ่มการพัฒนา ความสามารถในการปลูกป่าไม้รวมถึงการรักษาการปลูกป่าไม้ให้สืบต่อไป โดยต้องสอดคล้องกับขนาดของป่า ที่อยู่ในเกณฑ์ตามแผนดังกล่าว

2. ต้องเห็นว่าเหมาะสมตามรายละเอียดของแผนต่างๆ

3. ในกรณีที่ป่าตามแผนดังกล่าวข้างต้น เป็นป่าตามแผนเตรียมพร้อมที่จะเป็นป่า ผู้ว่าฯ ต้องพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสม โดยดูจากเนื้อหาของแผนเตรียมพร้อมๆ นอกจากนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงแผนได้ด้วย โดยต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ว่าฯ ทราบ

ในกรณีการวางแผนจัดการป่าไม้พิเศษ ต้องทำทุกๆ 5 ปี เช่นต้น ในกรณีที่มีเขตพื้นที่พิเศษก็ต้องทำต่างหาก มีการมองในระยะยาวด้วย

2) การขออนุญาตทำไม้ของเจ้าของป่าไม้ โดยต้องแจ้งเป็นหนังสือซึ่งมีข้อความเกี่ยวกับการทำไม้ อันได้แก่ สถานที่ปลูก เนื้อที่ พื้นที่ปลูก ชนิดไม้ วิธีการตัด อายุไม้ หรืออื่นๆ แล้วแต่กฎกระทรวงจะประกาศกำหนด มีข้อยกเว้นที่ไม่ต้องขออนุญาตทำไม้ ได้แก่

กรณีป่าที่นอกเหนือจากกฎกระทรวงกำหนดเอาไว้ ซึ่งเป็นป่าที่มีข้อจำกัดว่าด้วยการทำไม้ ตามกฎกระทรวง มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของตนเอง หรือในชีวิตประจำวัน กรณีฉุกเฉินที่เกิดภัยพิบัติตามธรรมชาติและไฟไหม้ป่า

การอนุญาต พัฒนาพื้นที่ต่างๆ จะต้องทำตามขั้นตอนการขออนุญาตการใช้พื้นที่ป่าเอกชนในการที่จะพัฒนา โดยดูจากเงื่อนไขต่างๆ ทางด้านธรรมชาติของพื้นที่ป่า และลักษณะของการกระทำว่าจะพัฒนาไปในรูปแบบอย่างไร โดยต้องขออนุญาตจากทางจังหวัด

มาตรการควบคุม กรณีผู้ฝ่าฝืนการขออนุญาตข้างต้นทางหน่วยงานเจ้าหน้าที่สามารถที่จะสั่งให้หยุดการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวได้ หรืออาจจะสามารถสั่งให้ฟื้นฟูสภาพป่า เท่าที่จำเป็น โดยกำหนดระยะเวลาด้วย

ข้อยกเว้นของการอนุญาต คือ ป่าที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัย และอยู่ภายใต้การกำหนดโดยกฎกระทรวงหรือรัฐมนตรีกำหนด

3) การควบคุมดูแลและสนับสนุนส่งเสริมกิจการป่าไม้ (มาตรา 11-24) ได้แก่

(1) การตัดเดือนกิจการ

ต้องมีการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวข้างต้น ถ้าไม่ปฏิบัติตามแผนจะมีการตัดเดือนโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ในแต่ละจังหวัดหรือ ในกรณีที่ทางจังหวัดเห็นว่าไม่เหมาะสม ผู้ว่าฯ มีอำนาจปรับปรุงได้ หรือออกคำสั่งให้เปลี่ยนแปลงได้ และสามารถกำหนดให้หมู่บ้านหรือเขตเตรียมพร้อมที่จะเป็นป่าเอกชน โดยต้องทำให้ครบตามเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด และต้องมีการวางแผนป่าไม้ระดับเขต โดยแผนฯนี้จะทำทุกๆ 10 ปี แต่มีการปรับปรุงในทุกๆ 5 ปี โดยแบ่งเป็น 2 แผน คือ แผนป่าไม้ระดับเขตสำหรับป่าธรรมชาติ และแผนป่าไม้ระดับเขตสำหรับป่าเอกชนและป่าสาธารณะ ซึ่งในแผนฯจะกำหนดถึงวิธีการตัด การปลูก การเตรียมพร้อมในการปลูก การบำรุงรักษา ฯลฯ

การตัดเดือนถ้าไม่ทำตามแต่ถ้าเกิดปฏิบัติตามก็จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิในการใช้ที่ดินต่างๆ และสิทธิต่างๆ นอกเหนือจากการตัดเดือน ก็มีการร่วมมือ ให้ความคิดเห็น มีการทำสัญญาว่าด้วยการจัดการป่าไม้และมีกฎหมายเกี่ยวกับการบอกเลิกสัญญาของผู้ประกอบการ การอนุญาตให้ทำสัญญาต่างๆ และสัญญามีการเปลี่ยนแปลงได้ ตามสภาพบังคับ

ของสัญญา นี้ หรือในบางครั้ง อาจมีการยกเลิกสัญญาตามคำสั่งของผู้ว่าฯ ได้ ส่วนการอนุญาตให้ทำสัญญา ก็จะมีการถอนได้ โดยผู้ว่าฯ

(2) การส่งเสริมการทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างป่า

เพื่อการเตรียมพร้อมในการเป็นป่าเอกชนจะมีการเจรจาเกี่ยวกับการทำสัญญาโดยมีข้อตกลงต่างๆ เรียกว่า “สัญญาที่ว่าด้วยการเตรียมพร้อมที่จะเป็นป่าเอกชน” หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างกลุ่มองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในเขตนั้น กับองค์กรที่มีอำนาจต่ำกว่านั้นมาร่วมมือกันสร้างนิติบุคคลว่าด้วยการเตรียมพร้อมที่จะเป็นป่าหรือสัญญาที่ให้คำมั่นว่าจะส่งเสริมการเตรียมพร้อมการที่จะเป็นป่าภายใต้ความร่วมมือขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยทำสัญญาการปลูกป่าในลักษณะแบ่งผลกำไรจากการปลูกป่า

4) มาตรการในการอนุรักษ์ป่าไม้ แบ่งออกเป็น

การอนุรักษ์ป่าสงวน

เขตป่าสงวน คือ ที่ดินที่จะใช้ในกรณีที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตป่า รักษาป่าได้ นอกจากที่ดิน ได้แก่เขตทุ่งหญ้าด้วย ระยะเวลาในการกำหนดเขตป่าสงวน มีระยะ 7 ปี หรือมีการกำหนดเขตในทุกๆ 7 ปี กฎเกณฑ์ต่างๆ ในการบังคับใช้จะเหมือนกับป่าสงวน มีการทำบัญชีรายละเอียด มีข้อยกเว้น เพื่อการศึกษาจะไม่เข้าเขตป่าสงวนนี้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและประมง สามารถกำหนดว่าเขตใดเป็นป่าสงวนได้ โดยมีเงื่อนไขตามกฎหมายกำหนด หรือในกรณีที่เงื่อนไขพิเศษ รัฐมนตรีจะกำหนดกรณียกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดได้ หรือในกรณีที่รัฐมนตรีบอกเลิกสัญญาก็ต้องแจ้งโดยด่วนในการบอกเลิกโดยความจำเป็นส่วนร่วมก็สามารถบอกเลิกได้

นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ว่าฯ หรือผู้ปกครองท้องถิ่น สามารถยื่นความจำนงโดยการแจ้งว่าต้องการให้เป็นป่าสงวน หรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีข้อกำหนดว่าด้วยการจำกัดการตัดไม้ในป่าสงวน ตามการอนุญาตของผู้ว่าฯ

รัฐต้องชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่ผู้ได้รับประโยชน์จากป่าสงวนที่รัฐอนุญาตในกรณีที่รัฐประกาศเขตป่าท้องที่เอกชน

ในกรณีที่มีการลักลอบตัดไม้ นอกเหนือจากที่รัฐกำหนด ในป่าผู้ว่าฯ ต้องติดป้ายให้ชัดเจนว่าเป็นเขตป่าสงวน

ผู้ว่าฯ ต้องทำบัญชีรายชื่อป่าสงวน และควบคุมดูแล นอกจากนี้ รัฐมนตรีฯ ได้รับมอบอำนาจให้ผู้ว่าฯ ได้

5) คณะกรรมการป่าไม้ (มาตรา 68-73)

คณะกรรมการป่าไม้ คือ คณะกรรมการพิจารณาตีว่าด้วยการป่าไม้ประจำจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 อย่าง ได้แก่

(1) คณะกรรมการส่วนกลาง มีได้ไม่เกิน 18 คน ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ราชการทำงานทุก ๆ 2 ปี และสามารถอยู่ต่อไปได้อีก

(2) คณะกรรมการส่วนจังหวัด มีได้ไม่เกิน 15 คน มีวาระ ทุก ๆ 2 ปี

สำหรับกรมป่าไม้ (Forestry Agency) ซึ่งสังกัดอยู่ในกระทรวงเกษตร ป่าไม้และประมง เป็นเครื่องมือของรัฐที่จะใช้ในการบริหารกิจการป่าไม้ทั่วไปให้เป็นไปตามนโยบายและให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แก่ประเทศชาติ เจ้าหน้าที่ป่าไม้จะต้องทำหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่สาธารณชน ให้มากที่สุดและต้องพยายามควบคุมให้ผลผลิตของป่าไม้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยรักษาป่าไม้ให้มีสภาพสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีหน้าที่พิเศษ คือ

1. ช่วยเสนอแนะวางแผนงานเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ป่าไม้ ให้แก่ป่าของมณฑล ป่าของจังหวัด และป่าของหมู่บ้าน
2. มีหน้าที่วางแผนงานจัดการป่าไม้ในป่าแห่งชาติโดยตรง

มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนทางด้านสังคม

1) มาตรการในการสวนป่าอย่างยั่งยืนในกฎหมายเกี่ยวกับสมาคมสหกรณ์ป่าไม้ ค.ศ. 1978 (the Forestry Cooperatives Association Law)⁸ มีวัตถุประสงค์ในการที่จะปรับปรุงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าของป่าไม้ และการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปลูกสร้างสวนป่าและเพิ่มผลผลิตของป่าไม้ โดยเร่งการพัฒนาสมาคมสหกรณ์เจ้าของป่าไม้

สหกรณ์แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ สหกรณ์ที่ให้ความสะดวกแก่สมาชิกในด้านการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และสหกรณ์การผลิต ซึ่งสมาชิกจะต้องนำป่าของตนเองมารวมกันมอบให้สหกรณ์เป็นผู้บริหารแทน

งานด้านการปลูกสร้างสวนป่าไม้ในอดีตที่ผ่านมา ได้เน้นให้ความสนใจในการปลูกต้นไม้ตระกูลไม้สน แต่สมาคมสหกรณ์เจ้าของป่าไม้มีความต้องการมากกว่านั้น โดยได้เริ่มต้นพัฒนาป่าไม้ให้สมบูรณ์เติบโตดีเข้ากับสภาพแวดล้อมทางระบบนิเวศ และสามารถหยุดยั้งความเสียหายที่เกิดจากธรรมชาติ โดยการปลูกไม้ใบกว้าง แนะนำให้มีการสร้างป่าไม้โดยวิธีธรรมชาติ และการปลูกสร้างสวนป่าแบบให้มีต้นไม้หลายชั้นอายุ นอกจากนี้ยังมีการขยายขอบเขตของงานนอกเหนือจากข้อตกลงในการทำการปลูกสร้างสวนป่า เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพในงานปลูกสร้างสวนป่า การดำเนินการของสหกรณ์ ได้แก่

(1) กำหนดให้มีโครงสร้างการจัดการป่าไม้สำหรับสมาชิกของสมาคมสหกรณ์เจ้าของป่าไม้ โดยมีหลักการสอดคล้องกับระบบของประเทศในเรื่องการวางแผนทางด้านป่าไม้ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันและวางแผนการปฏิบัติทางด้านป่าไม้

(2) การก่อสร้างถนนป่าไม้และสนับสนุนการดำเนินการด้านการค้าและกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เอกชนผู้เป็นเจ้าของป่าไม้

- (3) ปรับปรุงตลาดค้าไม้เพื่อให้สมาชิกสามารถขายผลผลิตไม้ได้ในราคาดี
- (4) ให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการแปรรูปไม้

สมาคมสหกรณ์ป่าไม้มีการรวมกันและสร้างความแข็งแกร่งบนพื้นฐานของการจัดการของ สมาคมผู้เป็นเจ้าของป่าไม้ จะช่วยให้มีการพัฒนาชุมชนชนบท นอกจากนี้ยังมีการเข้ามา

⁸ Sohnosuke Izumi , “ Forestry and Forest Owners Cooperative in Japan”, in International Forum on Forestry Cooperatives , October 1992 , Tokyo, AGENDA & Reports (Tokyo: National Federation of OWNERS Cooperative Associations , 1992), p.26-31.

ดำเนินการในด้านช่างฝีมือ การเพาะเห็ด และการปลูกพืชผักในที่สูง ตลอดจนงานทางด้านการจัดการป่าไม้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การเพิ่มพูนความเชี่ยวชาญ และการขยายตัวของการตลาด ซึ่งนับว่าเป็นมาตรการทางด้านสังคม โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสวนป่ารูปแบบหนึ่ง

2) การฟื้นฟูหมู่บ้านต้นน้ำ เป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น

(1) เพิ่มการผลิตผลิตภัณฑ์อื่น นอกเหนือไปจากไม้ท่อน และจัดตั้งบริเวณการผลิต โดยเฉพาะ

(2) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานสำหรับแหล่งอาศัยในป่า

(3) การตั้งมาตรการพิเศษ “วันหยุดในหมู่บ้านต้นน้ำ” โดยพยายามจัดให้ตรงกับวันหยุดระยะยาวของคนในหมู่บ้าน โดยติดต่อผ่านโครงการต้นไม้ที่บ้านเกิดของรัฐบาลท้องถิ่น

(4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการฟื้นฟูป่าไม้และหมู่บ้านต้นน้ำ อันได้แก่

1. การสร้างถนนเพื่อการจัดการป่าไม้

2. การกระจายสิ่งอำนวยความสะดวกและการผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพสูง

3. การแลกเปลี่ยนสิ่งอำนวยความสะดวก และประสบการณ์ด้านการป่าไม้ระหว่างหมู่บ้านป่าไม้กับเมือง

3) การศึกษาและการส่งเสริมป่าไม้และงานด้านป่าไม้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานด้านป่าไม้

เพื่อให้ได้สัมผัสธรรมชาติและทำกิจกรรมนันทนาการ และเป็นการเผยแพร่ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้และงานด้านป่าไม้ ด้วยความตระหนักในความสำคัญของป่า จึงมีการส่งเสริมให้ประชาชนสนับสนุนการทำงานด้านป่าไม้ให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในรูปของการร่วมทำงานด้านป่าไม้ หรือการเป็นผู้ให้ทุนสนับสนุน แนวทางในการสนับสนุนของประชาชนสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้ โดยการร่วมหุ้นส่วนปันผลกำไรในรูปของการเป็นเจ้าของป่า

2. จัดตั้งเงินช่วยเหลือในรูปกองทุนต่างๆ ให้กับการดำเนินงานปลูกสร้างสวนป่า เช่น เงินทุนป่าไม้เพื่อพื้นที่สีเขียวและการอนุรักษ์ต้นน้ำ

3. การมีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัครในงานด้านป่าไม้

4. การมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทางป่าไม้

มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ

การเงินและระบบการจัดเก็บภาษี เป็นระบบการจัดการป่าไม้ที่ได้รับการสนับสนุนทั้งระบบการเงิน และระบบการจัดเก็บภาษีอากรในงานด้านป่าไม้ เนื่องจากระยะเวลาการผลิตที่ยาวนาน และผลประโยชน์ตอบแทนที่เกิดขึ้นต่ำ การดำเนินการในประเด็นใหญ่ๆ มีดังต่อไปนี้

การเงินและการเก็บภาษีเกี่ยวกับการป่าไม้มีมาตรการพิเศษเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินและการเก็บภาษี⁹ ดังนี้คือ

1) ระบบเงินกู้หลักสำหรับการป่าไม้

1.1 บริษัทเงินทุนหลักเพื่อการเกษตร ป่าไม้และประมง ให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำระยะยาวสำหรับการปลูกสร้างสวนป่า การสร้างทางป่าไม้ และการปรับปรุงเทคโนโลยีและการจัดการป่าไม้

1.2 เงินทุนเพื่อการปรับปรุงป่าไม้ มีระบบเงินกู้ระยะสั้นและระยะกลางของรัฐบาลส่วนภูมิภาค ซึ่งอนุมัติให้กู้โดยไม่คิดดอกเบี้ยสำหรับการปลูกสร้าง การปรับปรุงการทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของคนงานป่าไม้ และการศึกษาของเจ้าของกิจการป่าไม้ในอนาคต

1.3 เงินทุนเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้ในท้องถิ่น ได้แก่ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับการผลิตและการจำหน่ายไม้ซุงในท้องถิ่นอย่างมีเหตุผล

1.4 เงินทุนเครดิตป่าไม้ ได้แก่ เป็นการค้ำประกันเงินกู้สำหรับผู้ประกอบการกิจการป่าไม้ที่กู้ยืมเงินมาจากธนาคารใช้ในการปรับปรุงการจัดการป่าไม้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้กู้ได้รับเงินกู้จากธนาคารง่ายขึ้น

2) ระบบภาษีเกี่ยวกับเจ้าของธุรกิจป่าไม้

2.1 ภาษีรายได้ เพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษีเป็นรายได้ รายได้ทางด้านป่าไม้สามารถแยกออกจากรายได้อื่นๆ เจ้าหน้าที่จะคำนวณรายได้ทางด้านป่าไม้ โดยนำเอาหลักภาษีก้าว

⁹ สุริยัน มูลสาร, “การพัฒนาป่าไม้ในทศวรรษหน้า,” วารสารไม้อุตสาหกรรม (ปีที่ 25 ฉบับที่ 135 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2539): หน้า 8.

หน้ามาใช้ โดยอนุโลมในอัตราส่วน 1 ใน 5 ส่วนของภาษีที่คำนวณจากรายได้ทางด้านป่าไม้แล้ว
คูณด้วย 5 ร้อยละ 30 ของรายได้ ได้รับการยกเว้นภาษี

2.2 ภาษีค่าเช่าสัมปทานป่าไม้ มีการยกเว้นโดยอนุญาติให้ผ่อนชำระเป็นงวดๆ ได้
ภายในระยะเวลา 15 ปี แต่ไม่จำเป็นต้องผ่อนชำระเป็นจำนวนเงินเท่ากันทุกงวด ซึ่งจะใช้กับป่า
ไม้ที่อยู่ภายใต้แผนการจัดการเท่านั้น

2.3 ภาษีบำรุงท้องที่ ไม่มีการเก็บภาษีสำหรับการป่าไม้ การคุ้มครองรักษาป่าไม้
ทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ไม่ต้องเสียภาษีเช่นเดียวกัน

3) การสนับสนุนกิจการด้านการป่าไม้ของรัฐบาล

การให้การสนับสนุนด้านป่าไม้ของรัฐบาลในปัจจุบัน ได้จำแนกเป็น 4 โครงการ ดังนี้

3.1 โครงการให้เงินช่วยเหลือ ส่วนใหญ่แล้วเป็นการสนับสนุนงานด้านวนวิทยา
และการสร้างถนนป่าไม้ ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้เกิดประโยชน์ได้มาก โครงการนี้แบ่งเงินช่วยเหลือให้
กับ จังหวัด เทศบาล และสมาคม โดยทั่วไปแล้วรัฐไม่ได้จัดสรรเงินช่วยเหลือให้แก่เจ้าของป่าเอก
ชนโดยตรงแต่จะให้ผ่านทางหน่วยงานของรัฐดังกล่าว

3.2 โครงการเงินกู้ เป็นการสนับสนุนงานในด้านการจัดการป่าไม้และการอุตสาหกรรม
ป่าไม้ โครงการนี้จะจัดสรรให้กับส่วนเอกชนและรัฐวิสาหกิจ โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ โดย
ใช้เงินทุนของรัฐบาลให้ในการกู้ยืม

3.3 โครงการลดภาษี เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับกิจการป่าไม้ และลดภาระภาษีมรดก
ที่ดินป่าไม้

3.4 โครงการให้ค่าตอบแทน เพื่อเป็นการตอบแทนสถาบันการเงินเอกชนที่จัดสรรเงินกู้
ให้กับงานด้านป่าไม้ และการดำเนินการด้านขบวนการผลิตไม้และการตลาด

4) การส่งเสริมความต้องการไม้และความแน่นอนของอุปสงค์และอุปทานไม้ รวมถึงราคาไม้ อันได้แก่

(1) การพัฒนาเทคโนโลยีการใช้ประโยชน์ไม้ เช่น เป็นส่วนประกอบของการ
สร้างบ้าน การสร้างอาคารไม้ขนาดใหญ่ วัตถุประสงค์ที่มีโครงสร้างภายในเป็นไม้ เพื่อใช้เป็นสิ่ง
อำนวยความสะดวก

(2) การส่งเสริมเทคโนโลยีการใช้ไม้แบบใหม่

(3) การกำหนดโครงสร้างและการปรับแนวทางอุตสาหกรรมไม้แผนใหม่

- (4) การเตรียมการสำหรับทัศนคติในด้านอุตสาหกรรมไม้
- (5) การกำหนดโครงสร้างและการปรับแนวทางของกิจการป่าไม้
- (6) การเก็บรวบรวม วิเคราะห์และเผยแพร่ข้อมูลด้านอุปสงค์และอุปทานของไม้

โดยคณะกรรมการส่วนกลาง

5) การปรับปรุงระบบการกระจายผลผลิตไม้และอุตสาหกรรมหนักของป่า อันได้แก่

- (1) การปรับปรุงระบบการจัดหาปริมาณไม้ที่มีต้นทุนต่ำอย่างคงที่ให้ทันสมัยมากขึ้น โดยการดำเนินการด้านกระบวนการผลิตและการกระจายผลผลิต
- (2) กำหนดตราของผลิตภัณฑ์ไม้แปรรูปท้องถิ่นและส่งเสริมด้านการตลาด
- (3) เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญในการปรับปรุงการกระจายผลผลิตไม้และการจัดการที่ทันสมัย

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม

1) คุณประโยชน์ของป่าไม้ การดูแลคุณประโยชน์ต่างๆ ของป่าไม้ซึ่งเป็นทรัพยากรดั้งเดิม เพื่อแน่ใจว่ามีการปกคลุมของพื้นที่สีเขียว และรับประกันได้ว่ามีแหล่งน้ำที่สามารถให้ปริมาณน้ำอย่างพอเพียง โดยมีการจัดการป่าอย่างเหมาะสม ทั้งป่าเอกชน ป่าสาธารณะและป่าของรัฐ มีการอนุรักษ์ที่ดินและแหล่งน้ำ อันได้แก่

(1) การกำหนดป่าป้องกันภัยและการจัดการอย่างเหมาะสม การฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ลุ่มน้ำ และการป้องกันภัยธรรมชาติในพื้นที่ภูเขา

(2) การตระหนักถึงแนวความคิดในการรักษาต้นไม้ การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป เหตุการณ์ในวันเกี่ยวกับต้นไม้ และการเสริมสร้างแหล่งพื้นที่สีเขียวและแหล่งน้ำ

2) การสนับสนุนการจัดการป่าไม้หลายชั้นอายุและการบำรุงดูแล รวมถึงทำการตัดสงขยาระยะไม้ในป่าธรรมชาติ

3.5 ประเทศมาเลเซีย

การปลูกสวนป่ามีความสำคัญเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าแกนกลางของความสำคัญจะยังคงอยู่กับป่าไม้ธรรมชาติก็ตาม การจัดตั้งสวนป่าทางการพาณิชย์ได้เริ่มขึ้นในต้นปี 1957 พร้อมกับการปลูก *Tectona grandis* (ไม้สัก) ในรัฐทางเหนือของ Perlis และ Dadah ไม้สักจะได้รับการปลูกในรัฐนี้เป็นหลักเนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่เป็นประโยชน์ และทำให้ไม้ที่ผลิตได้มีคุณภาพสูง ดังนั้นต้นไม้จำนวน 2020 ต้น ได้ถูกปลูกใน Peninsular Malasia ในตอนปลายปี 1960 และต้นปี 1970 การเสนอปลูกสายพันธุ์ต้นไม้ใน Peninsular Malasia จะเน้นไปที่ สนไพนเมืองร้อนซึ่งเจริญเติบโตเร็ว และให้เส้นใยที่ยาวเพื่อนำมาจัดตั้งโรงงานผลิตกระดาษในระดับท้องถิ่น ซึ่งในส่วนนี้กระทรวงป่าไม้ก็ได้จัดตั้งโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างให้มีกลุ่มประชาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐ Kedha เพื่อปลูกต้นไม้สักโดยเฉพาะ โดยเน้นที่ไม้สักที่มีคุณภาพสูง เช่น *Tectona grandis* (ไม้สัก) บนพื้นที่ดินภายใน โดยมีจำนวนประมาณ 5,682 ต้น ทั้งนี้สายพันธุ์ที่ปลูกได้แก่ *Pinus caribaea*, *P.merkusii* และ *Araucaria* ซึ่งเป็นสายพันธุ์หลักในรัฐ Johor, Kedah, Negeri Sembilan, Pahang และ Selangor อย่างไรก็ตามการปลูกต้นไม้สายพันธุ์เหล่านี้ได้ถูกยุติลงในเวลาต่อมาเนื่องจากความไม่ต้องการผลิตกระดาษไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นไปได้ของการขาดแคลนไม้สัก และผลิตภัณฑ์จากไม้สักเนื่องจากจำนวนการเพิ่มขึ้นของประชากรในกลางปี 1990 ใน Peninsular Malaysia ได้มีการก่อตั้งโครงการชดเชยการปลูกป่าไม้ (Compensatory Forest Plantation Project) ขึ้นในปี 1982 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาไม้สักทั่วไปให้เหมาะสมกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นของตลาดภายในประเทศที่คาดหมาย โดยโครงการดังกล่าววางแผนที่จะปลูกสวนป่าประมาณ 100,000 ha ในระยะเวลาต่อเนื่อง 15 ปี โดยเลือกสายพันธุ์ไม้เนื้อแข็งที่มีการเจริญเติบโตรวดเร็ว เช่น *Acacia mangium*, *Gmelina arborea* และ *Paraserianthes falcataria* โดยตัวเลือกของสายพันธุ์ที่จะนำมาปลูกจะต้องขึ้นอยู่กับมาตรการดังต่อไปนี้

- (1) เจริญเติบโตรวดเร็วและสามารถนำมาผลิตเป็นท่อนซุงได้ในเวลาประมาณ 15 ปี
- (2) สามารถนำมาผลิตไม้แผ่นที่เหมาะสมสำหรับการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทั่วไปได้
- (3) มีลักษณะทางกายภาพที่สามารถปลูกได้ภายในเงื่อนไขของ Peninsular Malaysia และ
- (4) สามารถเพาะพันธุ์ด้วยเมล็ดได้ภายในท้องถิ่น หรือสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์สำหรับ

เพาะได้เป็นจำนวนมาก

3.4.1 แนวนโยบายของรัฐในการจัดการป่าไม้ของประเทศมาเลเซีย

ป่าไม้มีบทบาทอย่างมากในส่วนของเศรษฐศาสตร์ สังคม และการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ทั้งยังมีส่วนสำคัญในการดำรงสภาพแวดล้อมรวมถึงการรักษาทรัพยากรน้ำ, ระบบนิเวศวิทยา และการดำรงสายพันธุ์ของพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ บทบาทสำคัญของป่าในส่วนนี้สมควรจะต้องมีการดำรงไว้และทำให้คงอยู่ตลอดไปไม่เพียงเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันเท่านั้นแต่เพื่อคนรุ่นต่อไปด้วย

นับแต่ปี 1952 นโยบายเกี่ยวกับป่าไม้ชั่วคราวซึ่งได้นำมาใช้เป็นนโยบายป่าไม้แห่งชาติในปี 1978 ได้กำหนดหลักการบริหารป่าไม้และการจัดการต่าง ๆ ไว้ อย่างไรก็ตามเนื่องในปัจจุบันประเด็นในเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้โลกร้อนขึ้นมีความสำคัญมาก ดังนั้นจึงได้มีการแก้ไขนโยบายป่าไม้แห่งชาติปี ค.ศ. 1978 มนุษย์มีเจตนาและความต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมที่สะอาด ปราศจากมลภาวะทางน้ำ และสามารถนำทรัพยากรป่าไม้กลับมาใช้ใหม่ได้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จะต้องมีการพัฒนาและการวางระบบของนโยบายซึ่งจะนำความต้องการในการพัฒนาและการคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาพิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการส่งเสริมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพที่ดีของมนุษย์ควบคู่กับการพัฒนาสังคมให้กลายเป็นอุตสาหกรรม

การแก้ไขนโยบายป่าไม้แห่งชาติฉบับนี้อาจจะได้รับการต้อนรับและสำเร็จในปี 2020 และในส่วนความต้องการของมนุษยชาติในการพยายามทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับคนรุ่นต่อไปถูกคาดหวังว่าสาธารณชนจะให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในการทำความเข้าใจและร่วมดำเนินการเพื่อให้ นโยบายดังกล่าวเป็นผลสำเร็จโดยความสำเร็จดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับการดำเนินการของทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3.5.1 นโยบายป่าไม้แห่งชาติของประเทศมาเลเซีย

วัตถุประสงค์ของนโยบายป่าไม้แห่งชาติเพื่อรักษาและจัดการป่าไม้โดยการจัดการที่เหมาะสมและรักษาบทบาทความสำคัญในเศรษฐกิจของชาติและรักษาความความคงทนของสภาพแวดล้อม โดยคือ นโยบายป่าไม้แห่งชาติจึงมุ่งที่ให้ได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. ชุมชนป่าไม้ชั่วคราว เพื่อกำหนดพื้นที่ดินให้เพียงพอที่จะเป็นป่าสงวน, ป่าที่ใช้ผลิต, ป่าสันตนาการ และเพื่อการค้นคว้าและการศึกษาในฐานะที่เป็นชุมชนป่าไม้ชั่วคราว กระบวนการทางกฎหมายของป่าไม้ เพื่อให้แน่ใจว่ามีการรักษาและการจัดการทรัพยากรป่าที่เหมาะสมโดยให้มีผลบังคับผ่านทางกฎหมายป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพ

2. การจัดการป่าไม้ที่เหมาะสม เพื่อจัดการป่าไม้ตามหลักการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคม, เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของชาติ การปลูกป่าใหม่และการปรับปรุงโครงสร้าง เพื่อยกระดับวิธีการเก็บเกี่ยวให้มีประสิทธิภาพผ่านการปลูกป่าใหม่และการปรับปรุงโครงสร้างการจัดการตามวิธีปฏิบัติของวนศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถผลิตผลได้ปริมาณสูงสุด การเก็บเกี่ยวป่าไม้ เพื่อสนับสนุนให้ใช้วิธีการเก็บเกี่ยวที่มีประสิทธิภาพซึ่งได้ถูกระบุไว้ในการจัดการป่าไม้และแผนการเก็บเกี่ยวโดยใช้วิธีการผลิตที่เหมาะสม ผลิตผลจากป่าไม้และอุตสาหกรรม จัดให้ประชาชน เข้าร่วมในวงจรอุตสาหกรรมซึ่งอยู่บนพื้นฐานของไม้อย่างต่อเนื่องตามนโยบายพัฒนาของรัฐบาล

3. ด้านการปลูกป่า เพื่อจัดตั้งและจัดให้มีการปลูกป่าไม้เพื่อเพิ่มผลผลิตไม้สักจากที่มีอยู่ตามธรรมชาติและเพื่อสนับสนุนการลงทุนของหน่วยงานเอกชนในการจัดตั้งและพัฒนารูปแบบป่าเกษตรกรรม เพื่อสนับสนุนการเข้าร่วมขององค์กรส่วนท้องถิ่นในระบบป่าเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่ไม้เพื่อรองรับการบริโภคของท้องถิ่นและเหมาะสมกับความต้องการของกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

4. การค้นคว้าเกี่ยวกับป่าไม้ เพื่อกระตุ้นสาธารณชนและภาคเอกชนให้เข้าร่วมในการสนับสนุนการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับป่าไม้ในทุก ๆ ด้าน การพัฒนาแรงงานมนุษย์และการอบรม เพื่อเพิ่มการอบรมที่ต้องการสำหรับป่าไม้และอุตสาหกรรมที่ใช้ไม้ผลิต

5. การศึกษาเกี่ยวกับป่าไม้และการขยายขอบเขต การรักษาระบบนิเวศน์วิทยา เพื่อดำเนินโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับการสงวนไว้ซึ่งสายพันธุ์สัตว์ป่าและพืชที่หายาก ชุมชนป่าไม้ การพักผ่อนหย่อนใจ และการท่องเที่ยว ประโยชน์พิเศษทางวิทยาศาสตร์ ความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อจัดให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนใกล้ชิดมากขึ้นและมีความร่วมมือระหว่างประเทศมากขึ้นเพื่อให้มีความเข้าใจที่ดีขึ้นในการจัดการและพัฒนาป่าดิบชื้น

นโยบายและการตรากฎหมายในปี 1977 คณะกรรมการป่าไม้แห่งชาติ ได้ผ่านนโยบายป่าไม้แห่งชาติและต่อมานโยบายดังกล่าวได้รับการอนุมัติให้ตราเป็นกฎหมายโดยคณะ

กรรมการจัดทำกฎหมาย (NLC) ในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ.1978 ต่อมาได้รับการแก้ไขในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1992 เพื่อให้สามารถเข้าถึงปัญหาในปัจจุบันที่ระบุ โดยประชาคมโลก ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีววิทยาและการดำรงไว้ซึ่งการใช้ทรัพยากรจากแหล่งกำเนิด รวมถึงบทบาทของชุมชนส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาป่าไม้ การยอมรับนโยบายนี้เป็นประเด็นหลักซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสถาบันพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างมลรัฐ และหน่วยงานของรัฐในด้านของการพัฒนาป่าไม้

วิธีการจัดการสวนป่าตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ มีดังต่อไปนี้

(1) จัดสรรพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเหมาะสมสำหรับการทำป่าไม้ถาวรตลอดทั่วประเทศให้เพียงพอตามอัตราส่วนในการใช้ที่ดิน ซึ่งที่ดินสำหรับการปลูกป่าไม้ถาวรดังกล่าวจะได้รับการจัดการและแบ่งระดับออกเป็นสี่อย่าง :

ก. ป่าไม้สำหรับการป้องกัน เพื่อให้แน่ใจว่าจะได้รับประโยชน์สูงสุดและเอื้อต่อเงื่อนไขทางกายภาพของประเทศ การป้องกันทรัพยากรน้ำ ความสมบูรณ์ของดิน คุณภาพของสิ่งแวดล้อม การดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีววิทยา และดำเนินการให้เกิดความเสียหายจากน้ำท่วมและการสึกกร่อนในแม่น้ำและต่อที่ดินเกษตรกรรมน้อยที่สุด

ข. ป่าไม้สำหรับการผลิต เพื่อจัดให้มีผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ทุกรูปแบบในอัตราที่เหมาะสมตลอดเวลา ทำให้สามารถส่งเสริมเศรษฐกิจภายในประเทศได้ และอัตราดังกล่าวต้องเป็นอัตราที่เพียงพอสำหรับการเกษตรกรรม และสำหรับการใช้ภายในประเทศ และการอุตสาหกรรมรวมถึงการส่งออกด้วย

ค. ป่าสำหรับการสันถนาการ เพื่อดำรงไว้ซึ่งพื้นที่ป่าไม้ที่พอเพียงสำหรับการสร้างสรรกิจกรรมนันทนาการ เศรษฐกิจการท่องเที่ยว และเพื่อส่งเสริมให้สาธารณชนมีความรู้เกี่ยวกับป่าไม้ และ

ง. ป่าสำหรับการค้นคว้าและการศึกษา สำหรับดำเนินการค้นคว้า การศึกษา และการอนุรักษ์ระบบชีววิทยา

(2) จัดการที่ดินส่วนที่เป็นป่าไม้ถาวรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ประเทศชาติ และประชาชน ตามหลักของการจัดการโดยอาศัยปัจจัยด้านอื่นเข้ามาสนับสนุน

(3) จัดให้มีโปรแกรมการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้โดยมีการปรับปรุงและการฟื้นฟูการจัดการป่าไม้ และดำเนินการตามวิธีปฏิบัติในการปลูกป่าไม้ที่เหมาะสม รวมถึงจัดให้มีการปลูกป่าไม้ซึ่งเป็นสายพันธุ์ท้องถิ่น และสายพันธุ์ต่างประเทศเพื่อเพิ่มปริมาณการจัดการป่าไม้จากป่าไม้ธรรมชาติ

(4) ส่งเสริมการเก็บเกี่ยวและการใช้ผลิตภัณฑ์ป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดสำหรับผลิตภัณฑ์ป่าไม้ทุกรูปแบบ และกระตุ้นให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมป่าไม้ที่เหมาะสมซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะต้องได้สัดส่วนกับการหมุนเวียนของทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ซึ่งจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นหลังจากผ่านการแปรรูป และผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปสำหรับความต้องการบริโภคในส่วนท้องถิ่น และการส่งออก และเพื่อก่อให้เกิดโอกาสในการจ้างงานด้วย

(5) เพิ่มผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ในส่วนอื่นที่ไม่ได้ผลิตจากไม้ โดยการนำมาผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีการจัดการในทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมความต้องการในระดับท้องถิ่น และความต้องการของอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง

(6) ดำเนินการและสนับสนุนโปรแกรมที่ครอบคลุมการศึกษาป่าไม้ และการอบรมในทุกระดับสำหรับภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการจัดให้มีการอบรมที่เพียงพอเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของภาคป่าไม้ รวมถึงอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ไม้เป็นพื้นฐาน

(7) ดำเนินการในภาครัฐ และขยายบริการเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดียิ่งขึ้นระหว่างชุมชน ในส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ป่าไม้ และส่งเสริมการลงทุนในการพัฒนาป่าไม้ของภาคเอกชน โดยวิธีการจัดให้มีการปลูกป่าไม้ในที่ดินของเอกชน

(8) จัดให้มีการอนุรักษ์ระบบชีวะวิทยา และพื้นที่ซึ่งมีสายพันธุ์ของพืชและสัตว์ที่ต้องอนุรักษ์ รวมถึงจัดให้มีพื้นที่เฉพาะเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาป่าไม้ และการศึกษาอื่น ๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์

(9) พัฒนาโปรแกรมในกลุ่มนิคมป่าไม้เพื่อให้เหมาะสม และสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มชุมชนนั้น ๆ และสนับสนุนกลุ่มนิคมท้องถิ่นให้เข้ามีส่วนร่วมในโปรแกรมการพัฒนาป่าไม้

(10) คำเนินการและสนับสนุนให้มีโปรแกรมการค้นคว้าอย่างละเอียดเกี่ยวกับป่าไม้ และผลิตภัณฑ์จากป่าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์จากป่าไม้โดยสูงสุด

มาตรการของรัฐในการจัดการป่าไม้¹⁰

1. นโยบาย และแผนงานในการจัดการป่าไม้

เนื่องจากการพยายามให้มีการจัดการป่าไม้ที่สามารถดำเนินไปได้โดยอาศัยปัจจัยด้านอื่น มาสนับสนุน “นโยบายการจัดการป่าไม้และแผนงานสำหรับ Peninsular Malaysia” ได้รับการยอมรับในปี ค.ศ.1976 ในฐานะที่เป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนโยบายป่าไม้แห่งชาติ นโยบายดังกล่าวได้ถูกร่างขึ้นเพื่อเอื้อให้มีการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างเต็มที่ตามวิธีการจัดการโดยใช้การสนับสนุนจากปัจจัยอื่น และสามารถดำเนินการไปได้พร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากร และการป้องกันสิ่งแวดล้อม นโยบายการจัดการที่ชัดเจนและวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับมีดังต่อไปนี้

(1) จัดการและใช้ทรัพยากรป่าไม้ให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยอยู่บนพื้นฐานของประสิทธิภาพที่มีอยู่เดิมของป่าไม้ วิธีการใช้ที่ดินป่าไม้ และแผนการจัดการต่าง ๆ

(2) พิจารณาแนวโน้มของผลผลิตที่จะผลิตได้ โดยการพิจารณาจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการจัดแบ่งประเภทให้เป็นหมวดหมู่และการประเมินทรัพยากรป่าไม้ขึ้นพื้นฐานโดยละเอียด รวมถึงแนวโน้มในการเจริญเติบโต และองค์ประกอบส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(3) ทำการเก็บเกี่ยวทรัพยากรป่าไม้อย่างบำรุงรักษา โดยการเลือกต้นไม้ที่จะทำการตัดและคงต้นไม้ไว้ในจำนวนที่เพียงพอสำหรับการเติบโตตามธรรมชาติต่อไป ทั้งนี้โดยเป็นไปตามหลักการเก็บเกี่ยวพืชผลทางเศรษฐกิจ และเพื่อให้แน่ใจว่าจะยังคงมีทรัพยากรป่าไม้ขึ้นพื้นฐานอยู่

(4) คำเนินการจัดการป่าไม้ที่เหมาะสมที่สุดอย่างเคร่งครัด โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับจากการจัดการป่าไม้ และการดำเนินการศึกษาต่าง ๆ

(5) ปลูกป่าไม้ทดแทนในส่วนที่ถูกเก็บเกี่ยว และในป่าส่วนที่แห้งแล้งเพื่อให้สามารถได้รับผลผลิตอย่างน้อยเท่ากับ 25 ต้นต่อหนึ่งเฮกแตร์ โดยต้องเป็นสายพันธุ์ที่ได้รับการยอมรับใน

¹⁰ Forestry Department Peninsular Malaysia , Forestry in peninsular Malaysia , p. 9-15.

ปัจจุบัน มีขนาดอย่างน้อย 45 เซนติเมตร สำหรับท่อนซุงที่มีคุณภาพซึ่งสามารถเป็นผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจได้ และ

(6) จัดให้มีการปลูกป่าทั้งในสายพันธุ์พื้นเมืองและสายพันธุ์ของต่างประเทศ โดยเน้นที่สายพันธุ์ซึ่งเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และสนับสนุนป่าไม้อรรถประโยชน์ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายแผนการจัดการป่าไม้โดยใช้ปัจจัยอื่นเข้ามาสนับสนุน และเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น ให้นำวิธีการดังต่อไปนี้มาใช้

1) ยกเลิกที่ดินที่ปลูกป่าไม้ซึ่งได้ถูกกำหนดไว้สำหรับการแปลงไปสู่การเกษตรกรรม โดยใช้วิธีการซึ่งได้มีการวางแผนและควบคุมที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าจะมีการหมุนเวียนของท่อนซุงเป็นประจำตามปกติและมีปริมาณที่ชัดเจน พร้อมทั้งศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตไม้ให้มีปริมาณสูงสุดตามจำนวนไม้ที่มีการจัดหาได้ วางแผนต่าง ๆ สำหรับการเก็บเกี่ยวล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพจากพื้นที่ทั้งหมดที่กำหนดไว้ สำหรับที่ดินที่จะถูกยกเลิกดังกล่าว

2) ที่ดินที่ปลูกป่าไม้ซึ่งไม่ได้ถูกกำหนดไว้สำหรับการแปลงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม จะถูกกำหนดให้เป็นป่าไม้ถาวร และจะต้องได้รับการจัดการในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรใหม่โดยใช้วิธีการที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนทางการพาณิชย์มากที่สุด และในขณะเดียวกันต้องดำรงไว้ซึ่งคุณภาพของสิ่งแวดล้อมด้วย

3) จัดระบบให้มีความหนาแน่นของป่าไม้ให้เพียงพอ โดยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ก่อนที่จะมีการตัดต้นไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของป่าที่มีการตัดต้นไม้ครั้งแรก ซึ่งการจัดระบบดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดการและระบบการปลูกป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพ และในกรณีที่เป็นไปได้ ต้องมีการให้สิทธิในลำดับแรกกับต้นไม้ตามธรรมชาติรุ่นใหม่โดยคงต้นไม้เหล่านั้นไว้ในจำนวนที่เพียงพอเพื่อเอาไว้สำหรับการเจริญเติบโตต่อไป

4) ดำเนินการสุ่มตัวอย่างในการตัดป่าไม้ธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาสถานะ และองค์ประกอบของ การปลูกป่าไม้ ระดับชั้นของป่าไม้ และการซ่อมแซมบำรุงรักษาที่จะดำเนินต่อไป

5) ดำเนินการสำรวจคุณภาพของดิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาพื้นที่ปลูกป่าที่เหมาะสม และเป็นตัวเลือกสำหรับสายพันธุ์พืชของป่าไม้ที่จะทำการปลูก

6) พิจารณาเลือกพื้นที่ป่าไม้ที่เหมาะสมและมีสรรพประโยชน์เพื่อรองรับความต้องการเจริญเติบโตของต้นไม้เพื่อนำไปสร้างวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การบำรุงรักษาดินและน้ำ รวมถึงการอนุรักษ์สายพันธุ์พืชและสัตว์ และ

7) ดำเนินการศึกษาโดยละเอียดซึ่งผลผลิตจากป่าไม้โดยต่อเนื่อง และทำการค้นคว้าอัตราการเจริญเติบโต และการเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมถึงปัจจัยอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้ และดำเนินการพัฒนาป่าไม้ด้วย

3.5.2 มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในกฎหมายป่าไม้ของประเทศไทย¹¹

(Nation Forestry Act , 1984)

เนื่องจากในแต่ละรัฐต่างมีการตรากฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับป่าไม้ของตนซึ่งได้ถูกรับมาใช้สำหรับการบริหารป่าไม้ในต้นปี 1930 The National Forestry Council (NFC) ได้ตระหนักว่ากฎหมายป่าไม้ดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพและมีจุดด้อยในส่วนของ การอนุรักษ์ป่าไม้ และแผนการจัดการ และในการต่ออายุซึ่งจำเป็นสำหรับการสนับสนุนการจัดการป่าไม้ ดังนั้นจึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติป่าไม้แห่งชาติและได้รับการยอมรับโดย NFC ในเดือนมีนาคม และต่อมาได้รับการตราเป็นกฎหมายในเดือนกันยายน ปี ค.ศ.1984 พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ผ่านสภานิติบัญญัติของมาเลเซียในวันที่ 17 ตุลาคม ปีเดียวกัน ซึ่งได้ก่อให้เกิดการน่านโยบายป่าไม้แห่งชาติมาใช้ซึ่งมีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามเจตนาที่ได้ร่างขึ้น และปรับปรุงให้การตรากฎหมายป่าไม้ของรัฐซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลายให้ทันสมัยขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติให้มีความรัดกุมขึ้น และเพื่อควบคุมการถ่วงละเมิดพื้นที่ป่าไม้โดยผิดกฎหมายและการขโมยไม้สัก พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงได้รับการแก้ไขในปี ค.ศ.1993

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทยดังต่อไปนี้คือ

¹¹ National Forestry Act 1984

มาตรการของรัฐในการจัดการสวนป่า

1) สิทธิครอบครองผลิตผลจากป่าสงวนและที่ดินของรัฐ ตามมาตรา 14 และ 15

ผลิตผลป่าไม้ทั้งหมดเป็นทรัพย์สินขององค์กรของรัฐผลิตผลป่าไม้ทุกชนิดที่อยู่ใน, บน, เจริญงอกงาม หรือมีถิ่นกำเนิดในป่าสงวน หรือที่ดินของรัฐถือว่าเป็นทรัพย์สินขององค์กรของรัฐ เว้นแต่กรณีที่มีสิทธิในผลิตผล ป่าไม้ดังกล่าวได้ถูกจำหน่ายโอนออกไปตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่น ๆ การห้ามไม่ให้เก็บเกี่ยวผลิตผลป่าไม้จากป่าสงวนหรือที่ดินของรัฐ เว้นแต่ได้รับอนุญาต

(1) ห้ามมิให้บุคคลใด ๆ กับเกี่ยวผลิตผลป่าไม้จากป่าสงวนหรือที่ดินของรัฐ

เว้นแต่ มีอำนาจตามใบอนุญาต ใบอนุญาตตามที่ได้รับสัมปทาน หรือ ได้รับ การอนุญาต หรือ เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่นใด

(2) บุคคลใดฝ่าฝืนข้อย่อ (1) มีความผิดและต้องโทษปรับไม่เกิน 500,000 ริงกิต หรือ มีโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี

(3) โดยไม่ต้องคำนึงถึงค่าปรับใด ๆ ที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำความผิด ดังกล่าว บุคคลใดกระทำความผิดตามบทบัญญัตินี้อาจได้รับคำสั่งจ่ายเงินให้กับองค์กรของรัฐสำหรับผลิตผลป่าไม้ที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นจำนวนไม่เกิน 10 เท่าของค่าสิทธิ ภาษี และค่าธรรมเนียม ไม่เกิน 10 เท่า ของมูลค่าผลิตผลป่าไม้ดังกล่าว และค่าปรับอื่น ๆ และจำนวนอื่นใดที่มีคำสั่งให้ชำระเพื่อชดเชยการกระทำความผิดดังกล่าวโดยถือ เสมือนหนึ่งว่าจำนวนที่กำหนดนั้นเป็นค่าปรับสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว

2) มาตรการในการกำกับดูแล มาตรา 19-24

อำนาจในการออกใบอนุญาตให้เก็บเกี่ยวผลิตผลป่าไม้จากป่าสงวนหรือที่ดิน ของรัฐองค์กรของรัฐอาจอนุญาตให้เก็บผลิตผลป่าไม้จากป่าสงวนหรือที่ดินของรัฐ โดยการออกใบอนุญาตตามบทบัญญัติในบทนี้และระเบียบอื่นใด เว้นแต่ได้รับการยกเว้นจากองค์กรของรัฐ ก่อนมีการออกใบอนุญาตกรรมการต้องกำหนดให้ผู้ยื่นคำขอกระทำการใด ๆ หรือทั้งหมดดังต่อไปนี้ :

2.1 ทำการแบ่งแยกเขตบนพื้นดินในพื้นที่หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพื้นที่ที่จะขอออกใบอนุญาต รวมถึงที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยกรรมการตาม

บทบัญญัติในการออกใบอนุญาต และพื้นที่ ดังกล่าวผู้ยื่นคำขอจะสามารถดำเนินกิจการเกี่ยวกับผลิตผลป่าไม้ได้ หลังจากที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว

2.2. ทำการจัดเตรียมแผนการจัดการป่าไม้ หรือแผนการเก็บเกี่ยวผลิตผลจากป่าไม้ และแผนการปฏิรูปป่าโดยวิธีที่กรรมการกำหนด

2.3 ทำการจดทะเบียนเครื่องหมายทรัพย์สิน (property mark) กับกรรมการ โดยเครื่องหมายทรัพย์สินดังกล่าวต้องได้รับอนุมัติจากกรรมการก่อน

2.4 ระยะเวลาเงื่อนไข และรูปแบบของใบอนุญาต

(1) เว้นแต่จะได้ออกไว้เป็นอย่างอื่นและภายใต้มาตรา 22 ใบอนุญาตที่ออกทั้งหมดจะมีระยะเวลา 12 เดือน นับจากวันที่ออก และจะทำการต่ออายุได้เป็นครั้งคราวไป

(2) ใบอนุญาตจะมีผลบังคับใช้ตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในใบอนุญาต และบทบัญญัติอื่นซึ่งอาจจะได้กำหนดไว้ ทั้งนี้บทบัญญัตินั้น ๆ ต้องไม่ขัดกับ ข้อกำหนดซึ่งระบุไว้ในใบอนุญาตด้วย

(3) ใบอนุญาตจะต้องออกตามรูปแบบ 1 และในกรณีของการต่ออายุจะต้องมีการสลักหลังโดยมีข้อความระบุการต่ออายุดังกล่าวและวันที่ใบอนุญาตหมดอายุด้วย

2.5 การต่ออายุใบอนุญาต ตามมาตรา 22

(1) กรรมการอาจทำการต่ออายุใบอนุญาตได้ในนามของรัฐ เว้นแต่องค์กรของรัฐหรือระเบียบอื่นใดจะได้กำหนดวิธีเอาไว้เป็นอย่างอื่น

(2) การยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต ต้องยื่นต่อกรรมการไม่น้อยกว่า 30 วัน ก่อนวันที่ใบอนุญาตจะหมดอายุ

(3) ถ้ากรรมการอนุมัติคำขอต่ออายุดังกล่าว จะถือว่าใบอนุญาตนั้นได้รับการต่ออายุเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน และอาจเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือยกเลิก การต่ออายุดังกล่าวได้

2.6 ใบอนุญาตไม่สามารถส่งมอบ หรือโอนสิทธิได้ มาตรา 23

(1) เว้นแต่จะได้กำหนดไว้ในมาตราย่อย (2) และ (3) ใบอนุญาตไม่สามารถส่งมอบ หรือโอนสิทธิ และใบอนุญาตจะถือว่าสิ้นสุดเมื่อมีการตาย หรือมีการเลิกบริษัทของนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ถือใบอนุญาตเกิดขึ้น

(2) ใบอนุญาตซึ่งออกโดยองค์กรของรัฐให้กับนิติบุคคลนั้น อาจส่งมอบหรือทำการโอนสิทธิได้โดยได้รับความยินยอมล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร จากองค์กรของรัฐ

(3) ในกรณีที่ผู้ถือใบอนุญาตเสียชีวิต หรือกลายเป็นบุคคลไร้ความสามารถ องค์กรของรัฐอาจอนุญาตให้มีการโอนสิทธิ หรือส่งมอบใบอนุญาตได้

3) มาตรการดำเนินแผนการจัดการป่าไม้หรือ แผนการเก็บเกี่ยวเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

3.1 ผู้ถือใบอนุญาตตามมาตรา 20 ต้องจัดเตรียมแผนการจัดการป่าไม้ หรือแผนการเก็บเกี่ยว แล้วแต่กรณี และแผนการปฏิรูปป่าโดยนับจากวันที่ได้รับการแต่งตั้งจากกรรมการ ผู้ถือใบอนุญาตจะต้องดำเนินการตามแผนดังกล่าวให้เป็นที่พอใจแก่กรรมการ

3.2 ในกรณีที่ผู้ถือใบอนุญาตไม่สามารถปฏิบัติตามแผนการปฏิรูปป่าให้เป็นที่พอใจแก่กรรมการได้โดยไม่มีเหตุอันควร กรรมการอาจเรียกให้ ผู้ถือใบอนุญาตจ่ายเงินให้กับองค์กรของรัฐทันทีเป็นจำนวนเท่ากับจำนวนซึ่งองค์กรของรัฐสามารถได้รับถ้าได้มีการดำเนินการนั้น หรือได้แต่งตั้งให้บุคคลอื่นใดดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้จำนวนดังกล่าวจะประเมินโดยกรรมการตามแนวทางและอัตราที่องค์กรของรัฐกำหนด โดยไม่ต้องคำนึงว่ามีการ เพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าวหรือไม่

3.3 กรรมการอาจมีคำสั่งให้ผู้ถือใบอนุญาตหยุดดำเนินการได้ในกรณีที่เป็นการขัดกับพระราชบัญญัตินี้หรือใบอนุญาต ตามมาตรา 25

(1) ในกรณีที่กรรมการมีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าผู้ถือใบอนุญาตได้ดำเนินการซึ่งเป็นการขัดกับบทบัญญัติใด ๆ ของพระราชบัญญัตินี้ กรรมการอาจมี คำสั่งให้ผู้ถือใบอนุญาตดังกล่าว ลูกจ้าง และนายหน้าให้หยุดดำเนินการ ทั้งหมดในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของพื้นที่ดังกล่าวทันทีโดยการส่งหนังสือแจ้งตามรูปแบบ 2 ถึงผู้ถือใบอนุญาตดังกล่าว

(2) บุคคลใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือแจ้งรูปแบบ 2 จะมีความผิด และรับต้องรับโทษปรับไม่เกิน 50,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือทั้งจำและปรับ และถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไป จะต้องรับโทษปรับเพิ่มไม่เกิน 1,000 ริงกิต ต่อวัน หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของวันซึ่งได้ดำเนินการกระทำความผิด

3.4 กรรมการอาจยกเลิกหนังสือแจ้งรูปแบบ 2 ได้ในเวลาใดก็ตามถ้าเห็นว่าจะเป็นการเกิดประโยชน์มากกว่า การระงับและเพิกถอนใบอนุญาตหลังจากการส่งหนังสือแจ้งรูปแบบ 2 เว้นแต่กรณีที่หนังสือแจ้งรูปแบบ 2 ถูกยกเลิกตามมาตรา 26 กรรมการ อาจเรียกให้ผู้ถือใบอนุญาต ที่มีชื่อตามใบอนุญาตมาพบภายใน 60 วัน หลังจากวันที่มีการส่งหนังสือแจ้งเพื่อชี้แจงถึงเหตุที่ไม่สมควรจะเพิกถอนหรือระงับ ใบอนุญาตของตน

(1) บุคคลซึ่งถูกแจ้งให้แสดงเหตุผลดังกล่าวตามมาตรา (1) ต้องยื่นจดหมายแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อกรรมการถึงเหตุดังกล่าว และอาจทำการชี้แจง ด้วยตนเองหรือโดยบุคคลอื่นใดซึ่งเป็นตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจเป็น ลายลักษณ์อักษรก็ได้

(2) หลังจากที่ได้รับฟังการชี้แจงแล้ว ถ้ากรรมการเห็นเป็นที่ชัดเจนว่าผู้ถือใบอนุญาตได้ทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามใบอนุญาต กรรมการอาจ เพิกถอนใบอนุญาต หรือ ระงับใบอนุญาตเป็นระยะเวลาตามที่กำหนด

(3) บุคคลซึ่งถูกตัดสิทธิจากกรรมการตามมาตรา (3) อาจทำการอุทธรณ์ต่อองค์กรของรัฐภายใน 30 วัน หลังจากมีคำสั่งดังกล่าวได้ และคำตัดสินจากองค์กรของรัฐให้ถือเป็นที่สุด

(4) ให้คำตัดสินของกรรมการตามมาตรา (3) มีผลบังคับทันทีโดยไม่ต้องคำนึงว่าได้มีการยื่นอุทธรณ์ตามมาตรา (3) หรือไม่

4) ใบอนุญาตให้เคลื่อนย้าย ตามมาตรา 40-44

4.1 การเคลื่อนย้ายผลิตผลป่าไม้จากที่ดินที่กำหนดไว้จะต้องมีใบอนุญาตสำหรับการเคลื่อนย้าย บุคคลไม่สามารถทำการเคลื่อนย้ายผลิตผลป่าไม้ได้จากที่ดินที่บุคคลอื่นมีสิทธิ ที่ดินที่ถือครองตามใบอนุญาตจับจองชั่วคราว ที่ดินสำหรับทำเหมือง ที่ดินสงวนเว้นแต่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถือใบอนุญาตให้เคลื่อนย้าย บุคคลใดที่ฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้มีความผิดต้องโทษปรับไม่เกิน 500,000 ริงกิต หรือจำคุกไม่น้อยกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 20 ปี

4.2 โดยไม่ต้องคำนึงถึงโทษปรับที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว บุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรานี้อาจได้รับคำสั่งให้จ่ายเงินเกี่ยวกับผลิตผล ป่าไม้ที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายให้กับองค์กรของรัฐเป็นจำนวนไม่เกิน 10 เท่าของค่าสิทธิ ค่าธรรมเนียม และภาษี ไม่เกิน 10 เท่าของมูลค่าผลิตผลป่าไม้นั้น ๆ ค่าปรับอื่น ๆ โดยจำนวนใด ๆ ที่องค์กรของรัฐมีคำสั่งให้จ่ายจะถือว่าเป็นค่าปรับสำหรับการกระทำความผิดดังกล่าว

4.3 องค์กรของรัฐอาจทำการยกเว้นการเคลื่อนย้ายผลิตผลป่าไม้โดยพวก อะบอริจิน เพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ในย่อหน้า (บี) ของอนุมาตรา (2) ของมาตรา 62 จากที่ดินที่มีบุคคลอื่นมีสิทธิตามพระราชบัญญัตินี้

4.4 อำนาจในการอนุญาตให้เคลื่อนย้ายผลิตผลป่าไม้ องค์กรของรัฐอาจอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายผลิตผลป่าไม้ใด ๆ ตามใบอนุญาต ให้เคลื่อนย้ายโดยเป็นไปตามบทบัญญัติของส่วนนี้ หรือระเบียบใด ๆ (ต่อไป จะเรียกว่า ใบอนุญาตให้เคลื่อนย้าย) จากที่ดินที่บุคคลอื่นมีสิทธิ ที่ดินที่ถือครองตามใบอนุญาตจับจองชั่วคราว ที่ดินสำหรับทำเหมือง ที่ดินสงวน

4.5 ระยะเวลาเงื่อนไขและแบบรูปแบบของใบอนุญาตให้เคลื่อนย้ายเว้นแต่จะได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ใบอนุญาตให้เคลื่อนย้ายมีอายุไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ออกใบอนุญาตให้เคลื่อนย้ายทั้งหมดจะมีผลบังคับตามข้อบัญญัติที่ระบุไว้ในใบอนุญาตให้เคลื่อนย้ายตราบเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติซึ่งอาจระบุไว้ใบอนุญาตให้เคลื่อนย้ายทุกประเภทจะเป็นไปตามรูปแบบ 5

4.6 ใบอนุญาตให้เคลื่อนย้ายไม่สามารถโอนได้ และถือว่าสิ้นสุดเมื่อมีการตาย ของบุคคลหรือยกเลิกบริษัทซึ่งเป็นผู้ถือใบอนุญาตในช่วงเวลาดังกล่าว

มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ

1) กองทุนเพื่อการพัฒนาป่าไม้ ตามมาตรา 56-60 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้

1.1 การจัดตั้งและการบริการกองทุนเพื่อการพัฒนาป่าไม้

(1) องค์กรของรัฐอาจตั้งกองทุนซึ่งอาจเรียกว่า “กองทุนเพื่อการพัฒนาป่าไม้” (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “กองทุน”)

(2) กองทุนจะต้องได้รับการบริหารโดยคณะกรรมการซึ่งจะเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนพัฒนาป่าไม้” (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “คณะกรรมการ”) ซึ่งจะประกอบไปด้วย

1. เลขานุการรัฐ ในฐานะประธาน
2. เจ้าหน้าที่ด้านการเงินของรัฐ และ
3. กรรมการ

1.2. เงินที่ต้องชำระให้กับกองทุน

1. ให้ชำระเงินดังต่อไปนี้เข้ากองทุน

- (1) จำนวนเงินซึ่งเรียกเก็บเป็นรายปีโดยองค์กรที่มีหน้าที่กำหนดทบทบบัญญัติที่ จำเป็นสำหรับใช้ในกองทุนในปีต่อไป
- (2) ภาษีการพัฒนาป่าไม้ซึ่งเรียกเก็บตามมาตรา 60
- (3) เงินกู้ใด ๆ ที่ให้กับองค์กรของรัฐโดยรัฐบาลสาธารณรัฐเพื่อวัตถุประสงค์ ประสงค์ ของกองทุน
- (4) เงินใด ๆ ที่ได้ชำระให้กับองค์กรของรัฐตามมาตราข้อย 2 ของมาตรา 24 และ
- (5) เงินทั้งหมดที่ได้เรียกเก็บโดยองค์กรของรัฐตามกฎหมายป่าไม้เพื่อวัตถุประสงค์ในการให้การสนับสนุนทางการเงินแก่การค้นคว้าของป่าไม้ งานว่าด้วยวิชาการป่าไม้ การสำรวจป่าไม้ การทำรายการ และการ ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับการพัฒนาป่าไม้ในรัฐซึ่งเงินดังกล่าวยังคงไม่ได้ใช้จ่ายออกไป

2. เงินทั้งหมดที่จ่ายให้กับกองทุนต้องนำมาฝากกับธนาคาร Negara Malasia หรือกับธนาคารใด ๆ ที่ได้รับอนุญาตโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัติการธนาคารนำมาลงทุนตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติทรัสต์ 1949

1.3 วัตถุประสงค์ของกองทุน กองทุนต้องดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ เพื่อการจัดเตรียมแผนการจัดการป่าไม้ของรัฐตามที่กำหนดในย่อหน้า (บี) ของมาตรา 4 เพื่อการจัดเตรียมและการใช้แผนปฏิรูปป่าตามที่กำหนดในย่อหน้า (ซี) ของ มาตรา 4 การตรวจสอบแผนการจัดการป่าไม้และแผนปฏิรูปป่าตามที่กำหนดใน ย่อหน้า (ดี) ของมาตรา 4(4) การจัดเตรียมและการใช้ระบบที่เกี่ยวข้องกับการสันตนาการในป่าตามที่ กำหนดในย่อหน้า (อี) ของ มาตรา 4 และ ค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่เกิดขึ้น โดยองค์กรของรัฐในการดำเนินการปฏิรูปป่าให้เป็นผลสำเร็จตามมาตรา 24

2) ภาษีสำหรับการพัฒนาป่าไม้

เพื่อวัตถุประสงค์ของกองทุน จะต้องมีการชำระภาษีให้กับองค์กรของรัฐ (ซึ่งต่อไป จะเรียกว่าภาษีเพื่อการพัฒนาป่าไม้) สำหรับผลิตผลป่าไม้ใด ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ใน การเคลื่อนย้ายผลิตผลจากป่าสงวนถาวร ที่ดินของรัฐ

รัฐบาลมาเลเซียพยายามชักจูงและกระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนในการปลูกปาล์มมากขึ้น โดยการลดภาษีให้ ดังนี้

1. Pioneer Status เป็นการยกเว้นภาษีนิติบุคคล 100% เป็นเวลา 10 ปี
2. Investment Tax Allowance ยกเว้นภาษีการลงทุนให้ 100% เป็นเวลา 5 ปี

นอกจากนี้มีการยกเว้นภาษีดังกล่าวให้แก่ผู้ประกอบการลงทุนปลูกปาล์มแล้ว เอกชนยังเรียกร้องให้รัฐยกเว้นค่าเช่าที่ดินปลูกปาล์มในรอบตัดฟันแรกให้ รวมทั้งยกเว้นค่าภาคหลวงสำหรับผลผลิต ครั้งแรกด้วย และเรียกร้องให้จัดตั้งกองทุนปลูกปาล์ม ที่จะปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้แก่ผู้ประกอบการกู้ยืมได้มากขึ้น

3) ค่าสิทธิและค่าพรีเมียม ตามมาตรา 61-66

3.1. ค่าสิทธิที่จะต้องชำระให้แก่รัฐ ค่าสิทธิในส่วนที่เกี่ยวข้องป่าไม้ให้กับองค์กรของรัฐ ในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับค่าสิทธิซึ่งได้ตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว โดยองค์กรของรัฐอำนาจในการยกเลิกเปลี่ยนแปลงหรือยกเงินค่าสิทธิ โดยไม่ต้องคำนึงถึงมาตรา 61 องค์กรของรัฐอาจทำการลด เปลี่ยนแปลง ยกเว้น หรือกำหนดให้ไม่ต้องจ่ายค่าสิทธิใด ๆ ที่เกี่ยวกับผลิตผลป่าไม้ได้ ในกรณีที่รัฐมีคำสั่งใด ๆ ที่แตกต่างไป กรรมการอาจทำการลด เปลี่ยนแปลง ยกเว้น หรือกำหนดให้ไม่ต้องจ่ายค่าสิทธิใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลิตผลป่าไม้สำหรับวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) ทางวิทยาศาสตร์ หรือวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์
- (2) เพื่อกระตุ้นให้มีการใช้ผลิตผลโดยความหลากหลายทั้งในประเภทและสายพันธุ์ซึ่งไม่มีหรือมีความต้องการของตลาดน้อย และไม่ทำให้เกิดความเสื่อมถอยในทางเศรษฐกิจ
- (3) เพื่อกระตุ้นให้มีการใช้ผลิตผลป่าไม้ที่เสียหายจากไฟ แมลง เชื้อ โรคหรือเหตุอื่นใด
- (4) เพื่อก่อสร้างถนนในป่าไม้หรืองานอื่นใดซึ่งเป็นสาธารณูปโภคของรัฐ

3.2. ผลิตผลป่าไม้ใด ๆ ที่ผลิตจากที่ดินของรัฐหรือที่ดินต่างชาติโดยชาวอะบอริจินใด ๆ เพื่อ การก่อสร้างและซ่อมแซมที่อยู่ชั่วคราวซึ่งตั้งอยู่บนที่ดินใด ๆ ที่ชาวอะบอริจินดังกล่าวเป็นเจ้าของ โดยชอบด้วยกฎหมายการบำรุงรักษาและดำรงพื้นที่สำหรับการตกปลาและที่ดินอยู่อาศัย เป็น เชื้อเพลิงหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นภายในครอบครัว การก่อสร้างหรือการบำรุงรักษางานใด ๆ เพื่อประโยชน์โดยรวมของชาวอะบอริจิน

3.3. ในกรณีที่ผลิตผลป่าไม้ใด ๆ ซึ่งกำหนดให้ต้องตัดและเคลื่อนย้ายออกไปตามใบอนุญาต แต่ไม่ได้รับการตัดก่อนวันหมดอายุของใบอนุญาต หรือ ไม่ได้ถูกเคลื่อนย้ายออกไปภายใน 30 วัน หลังจากที่ใบอนุญาตหมดอายุ หรือเสียหายหรือถูกทำลายเนื่องจากการกระทำในพื้นที่ที่ได้รับใบอนุญาต กรรมการอาจทำการประเมินตามใบอนุญาตดังกล่าวเป็นจำนวนไม่เกินสามเท่าของค่าสิทธิ ปริมาณ ภาษีที่ดิน หรือค่าปรับอื่นใด และผลผลิตป่าไม้ดังกล่าวซึ่งตัดแล้วแต่ยังไม่ได้ทำการเคลื่อนย้ายจะตกเป็นสมบัติของรัฐโดยไม่มีภาระผูกพันใดทั้งสิ้น ทั้งนี้ไม่ต้องคำนึงถึงว่าได้มีการจ่ายค่าสิทธิ ปริมาณ ภาษีที่ดิน หรือค่าปรับอื่นใดในส่วนที่เกี่ยวกับผลิตผลป่าไม้ดังกล่าวให้กับองค์กรของรัฐแล้วการประเมินตามอนุมาตรา (1) ขึ้นอยู่กับการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในพื้นที่ของใบอนุญาต ซึ่งจะต้องกระทำภายในระยะเวลาสามเดือนนับจากใบอนุญาตหมดอายุหรือระยะเวลา นานกว่านั้นตามที่กรรมการจะได้อนุญาต บุคคลใด ๆ ที่ต้องได้รับความเสียหายจากการประเมินตามอนุมาตรา (1) อาจทำการอุทธรณ์องค์กรของรัฐได้ภายใน 30 วันหลังจากได้รับผลการประเมินดังกล่าว โดยคำตัดสินสำหรับการอุทธรณ์ดังกล่าวให้ถือเป็นที่สุด

4) การทำเครื่องหมายสำหรับผลิตผลป่าไม้ มาตรา 64-65

4.1. กรรมการจะต้องจัดให้มีการจดทะเบียนเครื่องหมายสำหรับทรัพย์สิน โดยรายการจดทะเบียนดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยข้อความระบุถึงเครื่องหมายทรัพย์สินแต่ละแบบที่ได้จดทะเบียนไว้ ชื่อของผู้ได้รับใบอนุญาตที่เกี่ยวข้อง และรายละเอียดของใบอนุญาตและพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต เว้นแต่จะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้จะได้รับอนุญาตจะต้องจัดให้มีการทำเครื่องหมายผลิตผลป่าไม้ทั้งหมดที่นำมาจากพื้นที่ที่ได้รับใบอนุญาต ผลิตผลป่าไม้ใด ๆ ที่ไม่ได้ทำเครื่องหมายตามที่กำหนดในอนุมาตรา (1) จะถือว่าเป็นทรัพย์สินของรัฐ เว้นแต่จะสามารถพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น

4.2. ค่าสิทธิ ปริมาณ ภาษีที่ดิน หรือค่าปรับอื่นใดที่จะต้องชำระให้กับองค์กรของรัฐ จะถึงกำหนดและจะต้องชำระให้กับองค์กรของรัฐเมื่อมีการประเมิน และให้ถือว่าได้รับการประเมินต่อเมื่อบุคคลที่มีหน้าที่ต้องชำระเงินดังกล่าวได้ลงนามและได้รับผลการประเมินแล้ว เว้นแต่กรรมการจะสั่งเป็นอย่างอื่น การประเมินในส่วนที่เกี่ยวกับผลิตผลป่าไม้จะต้องออกและส่งไปพร้อมกับบันทึกของการวัดระดับการผลิตในแต่ละครั้ง กรรมการอาจทำการประเมินซ้ำอีกครั้งได้ภายในหกเดือนนับจากวันที่ทำการประเมินใด ๆ ตาม พรบ.นี้ โดยให้มีผลเหมือนกับการประเมินเดิม

4.3. โดยไม่ต้องคำนึงถึงบทบัญญัติอื่นใดใน พรบ. นี้ กรรมสิทธิ์ในผลิตผลป่าไม้จะไม่สามารถโอนให้บุคคลอื่นได้ เว้นแต่ ได้มีการชำระค่าสิทธิ ปริเมียม ภาษีที่ดิน หรือค่าปรับอื่นใดทั้งหมดที่จะต้องชำระให้กับองค์กรของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับใบอนุญาตและผลิตผลป่าไม้แล้ว และได้มีการออกใบผ่านสำหรับการเคลื่อนย้ายในส่วนที่เกี่ยวกับผลิตผลป่าไม้ดังกล่าว ถ้าค่าสิทธิ ปริเมียม ภาษีที่ดิน หรือค่าปรับอื่นใดทั้งหมดที่จะต้องชำระให้กับองค์กรของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับผลิตผลป่าไม้ใด ๆ ไม่ได้ชำระให้กับองค์กรของรัฐภายในเวลาที่กรรมการกำหนด กรรมสิทธิ์ในผลิตผลป่าไม้ดังกล่าวให้ตกเป็นขององค์กรของรัฐโดยปราศจากภาวะติดพันใด ๆ ทั้งสิ้น

4.4. ก่อนที่จะมีการออกใบอนุญาต ใบอนุญาตลำดับรอง หรือใบอนุญาตให้ใช้ ผู้ขอจะต้องทำการวางเงินมัดจำต่อองค์กรที่ทำหน้าที่ออกใบอนุญาตเป็นจำนวนตามที่กำหนดเพื่อเป็นหลักประกันสำหรับการปฏิบัติตามข้อกำหนดของใบอนุญาต ใบอนุญาตลำดับรอง หรือใบอนุญาตให้ใช้แล้วแต่กรณีอย่างถูกต้อง และเพื่อเป็นประกันสำหรับการชำระเงินจำนวนใด ๆ หรือทั้งหมดที่จะต้องชำระให้กับองค์กรของรัฐด้วยองค์กรของรัฐดังกล่าวอาจกำหนดให้วางเงินมัดจำรูปแบบอื่นใดดังต่อไปนี้ก็ได้ คือ เงินสด หนังสือค้ำประกันเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งยังมีผลบังคับใช้จากธนาคารพาณิชย์ เมื่อเห็นว่าเป็นการจำเป็น กรรมการอาจกำหนดให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้ถือใบอนุญาตให้ใช้ หรือใบอนุญาตลำดับรอง แล้วแต่กรณี ทำการวางเงินมัดจำเพิ่มเติมหรือจัดหาหลักประกันใหม่มาเพื่อแทนที่หลักประกันเดิมที่ได้ทำขึ้นก่อนหน้านี้นี้ก็ได้

5) มาตรการในการลงโทษ ตามมาตรา 81-87

มีการใช้ มาตรการลงโทษโดยใช้วิธีการชำระค่าปรับหรือโทษจำคุก ในการกระทำที่ต้องห้ามในป่าสงวน ข้อห้ามเกี่ยวกับไฟ การกระทำผิดเนื่องจากการทิ้งขยะ การครอบครองผลิตผลป่าไม้โดยผิดกฎหมาย การเคลื่อนย้ายผลิตผลป่าไม้ไปสู่อีกรัฐหนึ่งต้องมีใบอนุญาตผ่านทางสำหรับการเคลื่อนย้ายนั้น และการปลอมแปลงหรือการได้มาซึ่งการครอบครองโดยการแอบอ้าง การทำเครื่องหมายบนไม้ และการแก้ไขตราประทับไม้ เป็นต้น

มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติป่าไม้ 1984 ควรได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดการจัดการที่อาศัยปัจจัยด้านอื่นเข้ามาสนับสนุนได้ และเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้การจัดการป่าเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีดังนี้

1) การจัดการป่าไม้เพื่อให้เกิดความสมดุล

โดยหลักต้องคำนึงถึงหลักการใช้เพื่อให้ได้ผลสูงสุดด้วย ซึ่งหลักการจัดการป่าไม้ ต้องมีการออกกฎเกณฑ์ในการวางระบบ และการจัดการภายในป่าไม้ รวมทั้งการค้นคว้าการ ดำเนินการต่างๆ เพื่อให้เกิดการนำวิธีการจัดการมาใช้ในทางปฏิบัติ การทำไม้ต้องดำเนินการโดย ต้องอนุรักษ์ต้นไม้ไว้ด้วย ซึ่งทำได้โดยการเลือกตัดต้นไม้ และคงไว้ซึ่งจำนวนต้นไม้ที่เพียงพอ สำหรับวงจรการตัดไม้ในรอบถัดไป แผนการจัดการป่าไม้ทั้งหมดสำหรับที่ดินที่เป็นป่าไม้ ต้องได้ รับการตรวจสอบและปรับปรุงให้ทันสมัยโดยสม่ำเสมอ โดยให้เป็นไปตามหลักการจัดการป่าไม้ ซึ่งอาศัยปัจจัยอื่นมาสนับสนุน ทั้งนี้ แผนการทำไม้ การปลูกไม้ และแผนการฟื้นฟูจะต้องถูกนำ มาใช้ปฏิบัติ และทำการตรวจตราเช่นเดียวกันด้วย

2) การปลูกป่าทดแทน และการฟื้นฟูป่า

จัดให้มีแผนความร่วมมือเพื่อพัฒนาป่าไม้โดยการปลูกป่าขึ้นใหม่ และจัดให้มีการจัด การฟื้นฟูซึ่งจะถูกนำมาปรับใช้ตามวิธีการปฏิบัติต่างๆ เพื่อการปลูกป่าที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อที่จะ ให้ได้รับผลผลิตจากนิคมป่าไม้ถาวรอย่างสูงสุด ห้ามตัดไม้ในป่าซึ่งได้รับการฟื้นฟูแล้ว ก่อนวันที่ กำหนดไว้

การปลูกป่าทดแทนในการตัด และป่าในส่วนที่แห้งแล้งเพื่อให้สามารถได้รับผล ผลิตอย่างน้อยเท่ากับ 25 ต้นต่อหนึ่งเฮกตาร์ โดยต้องเป็นสายพันธุ์ที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน จัดให้มีการปลูกป่าทั้งในสายพันธุ์พื้นเมืองและสายพันธุ์ต่างประเทศ โดยเน้นสายพันธุ์ที่เจริญเติบโต อย่างรวดเร็ว และสนับสนุนป่าไม้เศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปด้วยกัน

3) การตัดฟันไม้และอุตสาหกรรมไม้

จัดระบบการทำไม้ให้มีความหนาแน่นของป่าให้เพียงพอโดยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ก่อนที่จะมีการตัดฟัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของป่าที่มีการตัดไม้ครั้งแรก ซึ่งการจัดระบบดัง กล่าวเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดการและระบบการปลูกป่าไม้ที่มีประสิทธิภาพ และต้องมีการให้ สิทธิในการตัดฟันไม้ตามธรรมชาติรุ่นใหม่โดยคงต้นไม้เดิมไว้ตามจำนวนที่เพียงพอเพื่อเอาไว้ สำหรับการเจริญเติบโตต่อไป

การทำไม้ และการพัฒนาโครงสร้างอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในหมู่บ้านป่าไม้ถาวร และพื้นที่ป่าไม้อื่นๆ จะต้องได้รับความร่วมมือที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และสม่ำเสมอตามแผนการจัดการป่าไม้ หรือแผนการเก็บเกี่ยวที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อดำรงไว้ซึ่งระดับการผลิตท่อนซุง ลดความเสียหายต่อป่าไม้ที่ปลูกใหม่ให้น้อยที่สุดเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการที่จะรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความสมดุลของนิเวศวิทยา

มีการรณรงค์ให้มีการทำไม้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำมาใช้กับป่าไม้ทุกชนิด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ และดำเนินการทำไม้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการจัดการที่มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นและลดค่าใช้จ่ายให้ต่ำลง เพิ่มความปลอดภัยและลดการทำลายสิ่งแวดล้อม

4) การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ต้องนำหลักการจัดการป่าไม้แห่งชาติมาพิจารณาประกอบ เพื่อรักษาพันธุ์พืชและสัตว์ ด้วยเพื่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรด้านพันธุกรรม และส่งเสริมการค้าและการศึกษาจัดให้มีการปลูกป่าซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมืองและสายพันธุ์ไม้ที่ไม่ใช่ของพื้นเมืองเพื่อเป็นส่วนเสริมการใช้ไม้สักที่ได้มาจากป่าไม้ธรรมชาติ

มาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในด้านสังคม

1) การป่าไม้ในเมือง (Urban Forestry)

ป่าไม้ในเมืองจะได้รับการจัดตั้งขึ้นให้เป็นไปตามหลักการจัดการป่าไม้ซึ่งอาศัยปัจจัยด้านอื่นเข้ามาสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่อประชาชาติ โดยควรจะจัดให้มีการตรวจตราพื้นที่และป่าไม้อย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ เป็นการสนับสนุนให้ป่าไม้ในเมือง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการป่าไม้ในท้องถิ่นของตนเอง และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน

2) การจัดตั้งกลุ่มนิคมป่าไม้

จัดให้ Bumiputra โดยกลุ่มนิคมป่าไม้เพื่อให้สามารถสนองตอบความต้องการของกลุ่มชุมชนนั้นๆ และสนับสนุนกลุ่มนิคมท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนเข้าร่วมในวงจรอุตสาหกรรมซึ่งอยู่

บนพื้นฐานของไม้อย่างต่อเนื่องตามนโยบายพัฒนาของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตั้งชุมชนใหม่ และเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายข้างต้นจะต้องมีการเสนอการให้ความสนับสนุนทางการเงิน การให้คำปรึกษาทางเทคนิค และการอบรมบุคคลในทุกระดับของระดับขององค์กร และดำเนินการช่วยเหลืออย่างเต็มกำลัง

จากศึกษาการปลูกสร้างสวนป่าของประเทศต่างๆ ที่ผ่านมาพบว่า แต่ละประเทศประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า โดยเอกชนนั้นทุกประเทศล้วนมีแนวนโยบายของรัฐ มีระเบียบและกฎหมายส่งเสริมในการจัดการสวนป่า ซึ่งมีการใช้มาตรการในการจัดการที่ยั่งยืนคือ มีมาตรการในการจัดการทั้งในด้านสังคม เช่น ส่งเสริมให้เอกชนรวมตัวกันในรูปแบบของสหกรณ์ หรือสมาคม มาตรการในด้านเศรษฐกิจ เช่น มีการช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบเงินกองทุน การให้สิทธิประโยชน์ในด้านภาษีอากร มีการลดหย่อนภาษีหรืองดเก็บภาษีอากรที่เกิดจากรายได้ในธุรกิจสวนป่า และมีมาตรการในการจัดการในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกสร้างสวนป่าขึ้นมาใหม่ทั้งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเพื่อสนองตอบความต้องการใช้ไม้ หรือถ้าผู้ใดทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือมีกิจกรรมใดๆ ที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะได้รับการอุดหนุนเงินหรือได้รับสิทธิในการกู้ยืมเงินระยะยาวดอกเบี้ยต่ำ เป็นเครื่องจูงใจจากรัฐ

3) การก่อตั้งกลุ่มป่าไม้ถาวร (CONSTITUTION OF PERMANENT FOREST ESTATE)

เพื่อดำเนินการจัดการกลุ่มป่าไม้ถาวรให้เกิดประโยชน์กับสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด สำหรับประเทศชาติและประชาชนตามหลักการจัดการที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต้องมีการกำหนดกลุ่มป่าไม้ถาวรโดยจัดให้มีพื้นที่ที่เพียงพอและมีการประกันถึงความมั่นคง โดยพื้นที่ดังกล่าวจะถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มป่าไม้ชั่วคราวและต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาในฐานะที่เป็นป่าซึ่งได้รับการอนุรักษ์ชั่วคราวและจะไม่ถูกเก็บภาษีเว้นแต่มีสถานการณ์พิเศษเกิดขึ้น พื้นที่ทั้งหมดซึ่งถูกเก็บภาษีจะถูกกำหนดไว้ใน พ.ร.บ ป่าไม้แห่งชาติ ปี 1984

เมื่อใดก็ตามที่เป็นไปได้ จะต้องมีการเพิ่มพื้นที่ของป่าชั่วคราวโดยการรวมพื้นที่ดินอื่น เช่นที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ที่ดินของรัฐ ที่ดินที่จมอยู่ในน้ำ และที่ดินที่เสื่อมโทรม

4) ระบบวนเกษตร (AGO-FORESTRY)

ต้องสนับสนุนการเข้าร่วมของกลุ่มชนในท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้กับป่า เพื่อเข้าร่วมในการปลูกป่าไม้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และต้องดำรงการเข้าร่วมในโปรแกรมป่าไม้เพื่อการเพาะปลูกและให้สิทธิพิเศษสำหรับกลุ่มชนในท้องถิ่นเหล่านั้นในการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่าด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.6 เปรียบเทียบมาตรการในการจัดการสวนป่าของต่างประเทศ

มาตรการในการจัดการป่า	ไทย		ฟินแลนด์		สวีเดน		ญี่ปุ่น		มาเลเซีย	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. มาตรการของรัฐ										
- การจัดการป่าอย่างยั่งยืน	—	✓	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—
- การทำแผนสำหรับป่าไม้	—	✓	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—
- การตรวจสอบและการดูแล	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—
- การขออนุญาตในการจัดการ	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

มาตรการในการจัดการป่า	ไทย		ฟินแลนด์		สวีเดน		ญี่ปุ่น		มาเลเซีย	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
2. มาตรการทางด้านสังคม										
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบของสหกรณ์ สมาคม ศูนย์การป่าไม้ นิคมอุตสาหกรรม	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—
- การจัดตั้งหมู่บ้านป่าไม้โดยการใช้ระบบวนเกษตรและวนศาสตร์ชุมชน	✓	—	—	✓	—	✓	—	✓	✓	—

สถาบันวิจัยบริการ
 าลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

มาตรการในการจัดการป่า	ไทย		ฟินแลนด์		สวีเดน		ญี่ปุ่น		มาเลเซีย	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
3. มาตรการทางด้านเศรษฐกิจ										
- มีการให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงิน ได้แก่ การให้เงินกู้ยืม ให้เงินช่วยเหลือ	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—
- ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ ระบบภาษี ค่าปรับ ค่าธรรมเนียม	—	✓	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—
- โครงการสนับสนุนกิจการด้านป่าไม้	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—

ตารางที่ 3.6 (ต่อ)

มาตรการในการจัดการป่า	ไทย		ฟินแลนด์		สวีเดน		ญี่ปุ่น		มาเลเซีย	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
4. มาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อม										
- การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ	—	✓	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—
- การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	—	✓	✓	—	✓	—	—	✓	—	✓
- การฟื้นฟูสภาพป่าและการปลูกป่าขึ้นใหม่	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—	✓	—

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทยตาม พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

บทนี้จะทำการศึกษามาตรการในการจัดการสวนป่าในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนป่าในปัจจุบันเพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายในการจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

4.1 การจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

4.1.1. หลักการและเหตุผลของพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

เจตนารมณ์ของกฎหมาย แสดงให้เห็นเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ ความเป็นที่รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่า เพื่อการค้าในที่ดินของ รัฐและเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่เนื่องจาก พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งใช้ บังคับอยู่ในขณะนี้ มิได้มีบทบัญญัติรับรอง และคุ้มครองสิทธิ การทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการ ปลูกสร้างสวนป่า สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยสวนป่า เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการ ปลูกสร้างสวนป่าดังกล่าว อีกทั้งเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็น สินค้า ตลอดจนเพิ่มพื้นที่ทำไม้ให้มีปริมาณมากขึ้น และเพื่อให้ผู้ที่ทำการปลูกสร้างสวนป่ามี ความมั่นใจในสิทธิ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกสร้างสวนป่า เช่น การได้รับยกเว้นค่า ภาษีหลวง และการไม่อยู่ภายใต้กฎหมายบางประการตามที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

กฎหมายฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 109 ตอนที่ 20 วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2535 จึงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2535 เป็นต้นไป

จากหลักการและเหตุผลของกฎหมายว่าด้วยสวนป่าฉบับนี้แสดงให้เห็นว่าเป็น กฎหมายที่มีลักษณะส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่า เพื่อการค้าและส่งเสริมอาชีพให้ประชาชน มีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า แต่มิได้มีบทบัญญัติในเรื่องการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมในสวนป่าแต่ อย่างไม่ใด แสดงให้เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีการจัดการสวนป่าที่ไม่ยั่งยืน

4.1.2. มาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

การปลูกป่าของเอกชนนั้นมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ผลผลิตในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นธุรกิจและการค้า รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมให้มีการปลูกป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและเอกชนให้กว้างขวางขึ้น แต่เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยเกี่ยวกับการทำไม้หวงห้ามและการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับไม้หวงห้ามที่ได้มาจากการปลูกป่ากล่าวคือ¹

ในการดำเนินการหรือข้อกฎหมายใดก็ดี จำเป็นต้องกำหนด หรือบัญญัติศัพท์ และความหมายของคำต่างๆ ไว้ เพื่อเป็นมาตรฐาน และทำความเข้าใจให้เป็นแนวเดียวกัน เพื่อไม่ให้มีการถกเถียงและโต้แย้งในความหมายของคำนั้น ๆ ศัพท์และความหมายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าในเชิงกฎหมายตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ²

เนื่องจากเจตนารมณ์ของการร่างพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ก็เพื่อสนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่า และส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า ดังนั้นนิยามคำว่าไม้จะมีความหมายแตกต่างจากไม้ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และมีความหมายเฉพาะสำหรับพระราชบัญญัตินี้เพื่อสนองเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ ดังนั้นจะต้องศึกษาบทนิยามและความหมายของศัพท์ ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

นอกเหนือจากบทนิยามและความหมายของศัพท์ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535แล้ว มีความจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจความหมายของศัพท์ และนิยามศัพท์ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับ “สวนป่า” ตามกฎหมายพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ได้บัญญัติไว้ดังนี้ ซึ่งตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

“ป่า” หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน

“ไม้” หมายความว่า ไม้สักและไม้อื่นทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา รวมตลอดถึงไม้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ไม้ไผ่ทุกชนิด ปาล์ม หวาย ตลอดจนราก ปุ่ม ตอ เศษ ปลาย และกิ่งของสิ่งนั้นๆ ไม่ว่าจะถูกตัดทอน เลื่อย ผ่า ขุด หรือกระทำโดยประการอื่นใด

¹ สุเทพ เลาหะเดช , การใช้กฎหมายเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : ส่วนปลูกป่าภาครัฐ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้) , หน้า 23-26.

² คู่มือฉบับที่ 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 3

“แปรรูป” หมายความว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ไม้ดังนี้ คือ

ก. เลื่อย ผ่า ถาก ขุด หรือกระทำด้วยประการอื่นใดแก่ไม้ให้เปลี่ยนรูป หรือขนาดไปจากเดิม นอกจากการลอกเปลือกหรือตบแต่งอันจำเป็นแก่การชักลาก

ข. เผา อบ บด หรือกระทำด้วยประการอื่นใดแก่ไม้ให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม เพื่อถือเอาวัตถุประสงค์หรือผลพลอยได้จากไม้นั้น

“ไม้แปรรูป” หมายความว่า ไม้ที่ได้แปรรูปแล้ว และหมายความรวมถึงไม้ที่อยู่ในสภาพรางว่าเป็นสิ่งปลูกสร้าง หรืออยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างอันไม่ชอบด้วยลักษณะสิ่งปลูกสร้างทั่วไป หรือที่ผิปกติวิสัย หรืออยู่ในสภาพเป็นเครื่องใช้ที่ไม่ชอบด้วยลักษณะที่ใช้เป็นปกติในท้องถิ่นหรือที่ผิปกติวิสัย

มาตรการของรัฐในการจัดการสวนป่า

1) มาตรการทำไม้ในสวนป่า

การทำไม้หวงห้ามที่ปลูกในเขตป่าสงวนแห่งชาติและพื้นที่ป่าทั่วไปจะต้องขอรับอนุญาตจากทางราชการและต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าตามที่กฎหมายว่าด้วยป่าไม้กำหนด ยกเว้นกรณีไม้ที่ปลูกในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้กำหนด ยกเว้นกรณีไม้ที่ปลูกในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ในมาตรา 16 ทวิ และมาตรา 16 ตร ที่กฎหมายยกเว้นให้ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า ส่วนการทำไม้สักและไม้อย่างที่ปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองก็จะต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า ส่วนการทำไม้สักและไม้อย่างที่ปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองก็จะต้องขอรับอนุญาตจากทางราชการ และต้องเสียค่าภาคหลวง เว้นแต่การขออนุญาตทำไม้สักในที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน หรือทำไม้อย่างในที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน คือ หนังสือรับรองการทำประโยชน์เพื่อการใช้สอยส่วนตัว ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง

การปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับไม้หวงห้าม กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ยังมีการควบคุมการปฏิบัติเกี่ยวกับไม้หวงห้ามที่ทำออก ซึ่งรวมถึงไม้สักและไม้อย่างที่ทำออกจากที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองด้วย ในปัจจุบันมีการควบคุมทั่วราชอาณาจักรเกี่ยวกับการการนำไม้เคลื่อนที่ การแปรรูป การมีไว้ในครอบครองและการค้า รวมถึงการตั้งโรงงานแปรรูป ซึ่งการปฏิบัติต่างๆ มีขั้นตอนมากและต้องขอรับอนุญาตจากทางราชการ

เนื่องจากพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 บัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ปลูกสร้างสวนป่าประเภทไม้หวงห้ามเพราะตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 กำหนดไว้จะต้องได้รับอนุญาตในการทำไม้ ออก ประกอบกับเป็นกฎหมายส่งเสริมจึงมิได้เป็นการบังคับที่ผู้ปลูกสร้างสวนป่าประเภทไม้หวงห้ามจะต้องดำเนินการตามกฎหมายนี้ ดังนั้น ผู้ปลูกสร้างสวนป่าประเภทไม้หวงห้ามสามารถดำเนินการได้ 2 กรณี คือ

(1) จะดำเนินการขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 หรือไม่ก็ย่อมได้ หากขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

(2) หากไม่ขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามนี้ ก็สามารถดำเนินการทำไม้หวงห้ามออกจากที่ดินได้แต่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

จากข้อกำหนดต่างๆ ของกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ในส่วนที่เกี่ยวกับไม้หวงห้ามดังกล่าว จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อการค้าทั้งในที่ดินของรัฐและเอกชน ประกอบกับมีพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้ามไว้หลายชนิดและไม้หวงห้ามดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นไม้มีค่าในทางเศรษฐกิจ ซึ่งการปลูกจะต้องใช้ระยะเวลานานกว่าไม้ทั่วไปและต้องใช้ทุนในการดำเนินการมากกว่าสมควรได้รับการส่งเสริมให้มีการปลูกกันอย่างกว้างขวางเพื่อผลิตในทางเศรษฐกิจและการพัฒนาป่าไม้ จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 หรือกฎหมายว่าด้วยสวนป่า โดยให้ผู้ปลูกป่าไม้หวงห้ามเพื่อการค้าขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าเพื่อให้ผู้ปลูกป่ามีความมั่นใจในสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกป่า ตลอดจนมีความสะดวกในการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับไม้หวงห้ามที่ทำออกจากสวนป่า เช่น การได้รับการยกเว้นค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า การไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายบางประการตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

2) มาตรการในการขออนุญาตขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

การขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามกฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายกำหนดประเภทของที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าและวิธีการขึ้นทะเบียนซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ประเภทของที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า

การขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะได้ทราบว่า ที่ดินที่ใดของผู้ใดได้ดำเนินการปลูกต้นไม้ชนิดใด จำนวนเท่าใด และปลูกเมื่อใด เพื่อรวบรวมข้อมูลไว้เป็น

หลักฐาน และเพื่อทางราชการจะได้ออกหนังสือรับรองไว้ให้เพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินกิจการสวนป่า เพื่อการทำไม้ออก และการนำไม้เคลื่อนที่ ตลอดจนการแปรรูปไม้ต่อไปในช่วงเวลาข้างหน้า เป็นการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์แก่สุจริตชนผู้ทำสวนป่า นอกเหนือจากเหตุผลทางกฎหมายแล้ว การขึ้นทะเบียนสวนป่าจำเป็นและจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ปลูกเป็นอย่างมาก ในแง่ของการสนับสนุนและส่งเสริมของทางราชการ ที่จะให้ความรู้ต่างๆ และข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การปลูกและบำรุงสวนป่า การจัดการสวนป่า การตลาดไม้ การแปรรูปไม้ใช้ประโยชน์ และข่าวสารต่างๆ และยังเป็นฐานข้อมูลที่ทางราชการจะได้ดำเนินการรวบรวม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ในการวางแผนการส่งเสริมการปลูก การเพิ่มผลผลิตให้แก่ผู้ปลูก ตลอดจนการจัดการป่าเอกชนในภาพรวมทั้งหมด และจะได้รู้ปริมาณไม้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และประเมินผลปริมาณไม้ในอนาคต เพื่อการใช้ประโยชน์ต่อไป

ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 16 และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดีกรมป่าไม้จึงกำหนด “ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าและการโอนทะเบียนสวนป่า พ.ศ. 2535 (ภาคผนวก 5) ขึ้นใช้โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

2. องค์ประกอบในการขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

กฎหมายได้กำหนดองค์ประกอบ 3 ประการ ต้องครบถ้วน จึงจะได้รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามกฎหมายได้ ดังนี้

2.1 คุณสมบัติของผู้ยื่นคำขอเพื่อเป็น “ผู้ทำสวนป่า”

ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง “ที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5” ทั้งนี้ ตามมาตรา 5 กำหนดไว้ว่า

มาตรา 5 “ผู้มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินตามมาตรา 4 ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นทำสวนป่าเพื่อการค้า ให้ยื่นคำขออาจดำเนินการไปก่อนได้จนกว่านายทะเบียนจะสั่งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า ตามมาตรา 6

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอเป็นผู้เช่าหรือผู้เช่าซื้อที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า และที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินตามมาตรา 4(1) ผู้ยื่นคำขอต้องมีหลักฐานการเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินดังกล่าว

พร้อมทั้งหนังสือยินยอมของผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินนั้น ที่แสดงว่าอนุญาตให้ทำสวนป่าได้”

หมายความว่า ผู้ยื่นคำขอเพื่อเป็น “ผู้ทำสวนป่า” ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- (1) เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดิน นั้น
- (2) หรือกรณีเป็นผู้เช่า หรือผู้เช่าซื้อที่ดิน ซึ่งเป็นที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน จะต้องมียินยอมเช่าหรือสัญญาเช่าซื้อ พร้อมหนังสือยินยอมของผู้ให้เช่า หรือผู้ให้เช่าซื้อ ที่แสดงว่าอนุญาตให้ทำสวนป่าได้

2.2 ชนิดพันธุ์ไม้ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าได้ตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 3 วรรคหนึ่ง “เป็นไม้หวงห้าม ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้” ซึ่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 6 และมาตรา 7 ได้กำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 6 “ไม้หวงห้ามมีสองประเภท คือ

ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา ได้แก่ ไม้ซึ่งการทำไม้จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้

ประเภท ข. ไม้หวงห้ามพิเศษ ได้แก่ ไม้หายากหรือไม้ที่ควรสงวน ซึ่งไม่อนุญาตให้ทำไม้ เว้นแต่รัฐมนตรีจะได้อนุญาตในกรณีพิเศษ”

มาตรา 7 “ไม้สักและไม้ยางทั่วไปในราชอาณาจักรไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้เป็นไม้หวงห้ามประเภทใดขึ้นในท้องที่ใด นอกจากท้องที่ที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดไว้แล้วก็ดี หรือจะกำหนดไม้ชนิดใดเป็นไม้หวงห้ามประเภทใดขึ้นในท้องที่ใดนอกจากท้องที่ที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดตามความวรรคก่อนแล้วนั้นก็ดี ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาซึ่งตราขึ้นตามความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ใช้บังคับได้ เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

หมายความว่า ชนิดพันธุ์ไม้ที่ขึ้นทะเบียนได้ ต้องเป็นไม้หวงห้ามเท่านั้น การพิจารณาว่าเป็นไม้หวงห้ามหรือไม่ ให้พิจารณาจากประเภทที่ดิน จึงขอสรุปชนิดพันธุ์ไม้หวงห้าม ดังนี้

(1) ในที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน นั้น ไม้หวงห้าม คือ “ไม้สักและไม้ยาง” เท่านั้น

(2) ในที่ดินประเภทอื่น นอกเหนือจากข้อ (1) แล้วจะต้องพิจารณาเสียก่อนว่าที่ดินดังกล่าวเป็น “ป่า” ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 หรือไม่ และหรือเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

- กรณีไม่เป็น “ป่า” ไม้หวงห้าม คือ “ไม้สักและไม้ยาง” เท่านั้น
- กรณีเป็น “ป่า” ไม้หวงห้าม ได้แก่ “ไม้สักและไม้ยาง” และชนิดพันธุ์ไม้อื่นจำนวน 171 ชนิด ตามบัญชีท้าย พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530

2.3. ประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนได้ตามกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้กำหนดประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนสวนป่าไว้ 5 ประเภท ดังนี้

มาตรา 4 “ที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นที่ดินประเภทหนึ่งประเภทใด ดังต่อไปนี้

- (1) ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- (2) ที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ เนื่องจากได้มีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว
- (3) ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาต การเช่าหรือเช่าซื้อ
- (4) ที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือ ไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม
- (5) ที่ดินที่ได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่าอยู่แล้วโดยทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ”

ตามมาตรา 4 ดังกล่าว ประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนสวนป่าได้นั้น ต้องเป็นที่ดินประเภทตามกฎหมาย ดังต่อไปนี้ คือ

1. พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 (แก้ไขเพิ่มเติม)
2. พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 (แก้ไขเพิ่มเติม)
3. พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 (แก้ไขเพิ่มเติม)
4. พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 (แก้ไขเพิ่มเติม)
5. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 (แก้ไขเพิ่มเติม)
6. ที่ดินของทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมายความว่า ประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนสวนป่าได้ คือ

1. ตามมาตรา 4(1) ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ได้แก่

- โฉนดที่ดิน 6 แบบ คือ น.ส. 4, น.ส.4 ก, ข,ค, ง,จ
- โฉนดแผนที่
- โฉนดตราจอง
- ตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว”
- หนังสือรับรองการทำประโยชน์ คือ น.ส. 3, น.ส.3 ก,ข แบบ

หมาย 3

2. ตามมาตรา 4(2) ที่ดินตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517 และตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ได้แก่

- หนังสือรับรองของทางราชการ ตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- หนังสือแสดงการทำประโยชน์ในนิคมสร้างตนเอง แบบ น.ค. 3
- หนังสือแสดงการทำประโยชน์ในนิคมสหกรณ์ แบบ กสน. 5

3. ตามมาตรา 4(3) ที่ดินตามพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ได้แก่

- หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ แบบ ส.ป.ก. 4-01
ส.ป.ก. 4-01 ก.
- สัญญาเช่า
- สัญญาเช่าซื้อ
- สัญญาค่าชดเชยที่ดิน

4. ตามมาตรา 4(4) ที่ดินตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ได้แก่

- หนังสืออนุญาต ตามมาตรา 16 ทวิ (2) แบบ สทก.1 ข
- หนังสืออนุญาต ตามมาตรา 20 แบบ ป.ส. 31

5. ตามหนังสือมาตรา 4 (5) ที่ดินตามมาตรา ๓ มีได้กำหนดว่าเป็นที่ดินประเภทใด แต่ต้องเป็นที่ดินของทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่า จึงอาจเป็นป่า ที่สาธารณะประโยชน์ ที่ราชพัสดุ ดังนั้น การขึ้นทะเบียนให้ใช้หลักฐานดังนี้

- โฉนดที่ดิน
- หนังสือรับรองการทำประโยชน์
- หรือหลักฐานแสดงการมีสิทธิใช้ประโยชน์ที่ดินนั้น

3. การยื่นคำขอและการส่งรับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

ผู้ที่จะยื่นคำขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าต้องเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินตามประเภทที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า และจะต้องใช้ที่ดินนั้นทำสวนป่าเพื่อการค้า โดยการปลูกและบำรุงรักษาดินไม้ที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และดินไม้นั้นต้องเป็นต้นไม้ที่ขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อประโยชน์จากเนื้อไม้ และหมายถึงต้นไม้ที่ขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อประโยชน์อย่างอื่นแต่อาจใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ได้ด้วย

สถานที่ยื่นคำขอเพื่อขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าและนายทะเบียน

(1) สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นต่อผู้อำนวยการส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ เพื่อเสนอต่อนายทะเบียน

(2) สำหรับท้องที่จังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ที่ดินตั้งอยู่ เพื่อเสนอต่อนายทะเบียน นายทะเบียน ผู้ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน คือ

(1) สำหรับท้องที่กรุงเทพมหานคร คือ อธิบดีกรมป่าไม้ หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมป่าไม้มอบหมาย

(2) สำหรับท้องที่จังหวัดอื่น คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้ซึ่งผู้ว่าราชการกรมมอบหมาย

4. การสืบสิทธิและหน้าที่และการสิ้นสุดลงของหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าจะสิ้นสุดลง ไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายในกรณี ดังต่อไปนี้

1. ผู้ทำสวนป่า ไม่ประสงค์จะทำสวนป่าต่อไป ให้แจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และส่งหนังสือรับรองตามแบบ สป.3 คืนต่อทางราชการ

2. กรณีผู้ทำสวนป่าตายหรือโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่ทำสวนป่าให้แก่บุคคลอื่น หรือผู้ทำสวนป่าซึ่งมีสิทธิตามสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อในที่ดินที่ทำสวนป่าถูกเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ หากทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ทำสวนป่า ผู้รับโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน หรือผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีการเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อแล้วแต่กรณี ประสงค์ทำสวนป่าในที่ดินดังกล่าวต่อไป ให้แจ้งการขอรับโอนทะเบียนสวนป่าต่อนายทะเบียนภายใน 180 วัน นับแต่วันที่ผู้ทำสวนป่าตายหรือมีการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หรือมีการเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อแล้วแต่กรณี และให้ผู้รับโอนทะเบียนสวนป่ารับโอนไปซึ่งสิทธิและหน้าที่ของผู้ทำสวนป่าเดิม หากไม่แจ้งภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่านั้นสิ้นสุดลง ผู้มีสิทธิขอรับการโอนทะเบียนสวนป่า ไม่แจ้งการขอรับโอนทะเบียนสวนป่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

3. นายทะเบียนสั่งเพิกถอนหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า ทั้งนี้ ให้นายทะเบียนประกาศยกเลิกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า ฉบับซึ่งสิ้นสุดลงทุกกรณี ประกาศนั้นให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ กรมป่าไม้ หรือสำนักงานป่าไม้จังหวัด และที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ แล้วแต่กรณี แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่สำเนาเรื่องราว ส่งให้ป่าไม้เขตท้องที่และกรมป่าไม้ทราบ

3) มาตรการตรวจสอบที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

ในกรณีที่ดินที่ขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าเป็นประเภทที่ดิน ตามมาตรา 4(4) กล่าวคือเป็น “ที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม” นั้น ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ว่า

มาตรา 7 “ ก่อนรับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามมาตรา 6 หากที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินตามมาตรา 4(4) ให้นายทะเบียนสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบและทำรายงานเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง สภาพที่ดิน ชนิด ขนาด ปริมาณ และจำนวนของไม้ ตลอดจนรายละเอียดของที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า และในกรณีที่ต้นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือไม้ที่การทำไม้ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดแจ้งในรายงานดังกล่าวให้แจ้งชัดตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้รายงานผลการตรวจสอบต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง

เมื่อได้รับรายงานผลการตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนสั่งให้ผู้ยื่นคำขอเก็บหาของป่า แฝวถางป่า ตัดโค่น เก็บบริบ สุมเผา ทำลาย หรือสงวนไว้ซึ่งไม้หรือของป่าดังกล่าว โดยผู้ยื่นคำขอเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

ไม้และของป่าที่ได้มาตามวรรคสอง ให้ตกเป็นของแผ่นดิน”

ดังนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดีกรมป่าไม้โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงกำหนดระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการตรวจสอบรายงานและดำเนินการสำหรับที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติหรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตเสื่อมโทรม ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า พ.ศ. 2535 ขึ้นใช้ (ภาคผนวก 6) โดยมีแนวทางปฏิบัติและดำเนินการดังนี้

1. เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า และที่ดินนั้นที่หนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว แล้วให้นายทะเบียนสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป ออกไปทำการตรวจสอบสภาพที่ดิน นายทะเบียนสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป ออกไปร่วมตรวจสอบ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอ
2. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกันทำการตรวจสอบเกี่ยวกับสถานที่ตั้งสภาพที่ดิน ชนิด ขนาด ปริมาณและจำนวนของไม้หรือของป่า ตลอดจนรายละเอียดของที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า แล้วรายงานผลการตรวจสอบ พร้อมทั้งให้ความเห็นประกอบการตรวจสอบที่ดินนั้นต่อนายทะเบียนตามแบบรายงาน ตามระเบียบฯ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่รับคำสั่งจากนายทะเบียน

4) มาตรการบังคับทางปกครองและบทกำหนดโทษ

บทกำหนดโทษจะลงโทษผู้กระทำการฝ่าฝืนตามกฎหมายนี้ โดยโทษที่ลงได้แก่ โทษปรับ โทษจำคุก เท่านั้น ไม่มีโทษริบทรัพย์หรือเพิกถอนการจดทะเบียน หรือมาตรการในการเยียวยาอื่นๆ เช่น กำหนดให้มีหน้าที่ในการทำพื้นที่นั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิม เป็นต้น

1. มาตรา 22 ให้นายทะเบียน และพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 64 เนื่องจากไม่มีหน้าที่ในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิด การปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียน และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสวนป่าฯ จึงแตกต่างออกไปและมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานทั่วไป ตามประมวลกฎหมายอาญา จึงไม่ใช่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่ได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136-146 และต้องปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตาม มาตรา 147-166 ด้วย

มาตรา 22 “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ”

2. มาตรา 23-27 เป็นบทลงโทษ ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 23 “ ผู้ใดขัดขวาง หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 8 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสอง พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 24 “ ผู้ใดใช้ตราตี ตอก หรือประทับ หรือแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่มี ได้มาจากการทำสวนป่า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

มาตรา 25 “ ผู้ใดใช้ตราตี ตอกหรือประทับหรือแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ได้มา จากการทำสวนป่าอันเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามมาตรา 9 วรรคสาม หรือเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 11 วรรคสอง หรือนำไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ ตาม มาตรา 13 หรือ ฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามมาตรา 13 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 26 “ ผู้ทำสวนป่าผู้ใดไม่เก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้งไว้ที่สวนป่า ตามมาตรา 12 หรือไม่เก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้ หรือเอกสาร สำคัญตามหลักเกณฑ์และระยะเวลาที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 15 หรือไม่แจ้งการบุบสลายใน สาระสำคัญ หรือการสูญหายของตรา หรือไม่นำตราที่บุบสลายไปทำลายตามมาตรา 17 วรรค สอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ”

มาตรา 27 “ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นนิติบุคคลกรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่ กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือยิน ยอมในการกระทำความผิดนั้น ”

มาตรการในการจัดการสวนป่าทางเศรษฐกิจ

1) สิทธิประโยชน์และหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสวนป่า

เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยสวนป่าได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ ตลอดจนให้ความสะดวกต่างๆ โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎเกณฑ์บางประการตามที่กำหนดใน กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ จึงต้องกำหนดให้ “ผู้ทำสวนป่า” ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสวนป่า ซึ่ง ถ้าหากมีการฝ่าฝืนก็จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายด้วย สำหรับคำว่า “ไม้” ที่กำหนดในกฎหมาย นั้น หมายถึง ต้นไม้และส่วนใดๆ ของต้นไม้ตลอดจน ไม้แปรรูป สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่ง อื่นใดบรรดาที่ทำด้วยต้นไม้หรือส่วนใด ๆ ของต้นไม้ สิทธิและประโยชน์ตลอดจนการดำเนินการ ตามที่กฎหมายว่าด้วยสวนป่ากำหนดนั้นมีสาระสำคัญ

1.1 สิทธิและประโยชน์ ของผู้ทำสวนป่าตามกฎหมายว่าด้วยสวนป่า

1. การนำไม้เคลื่อนที่และการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับไม้

การนำไม้เคลื่อนที่และการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับไม้ที่ทำออกจากสวนป่าจะมีลักษณะที่เป็นอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ทำสวนป่าและไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์บางประการตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ในการดำเนินกิจการสวนป่า พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการนำไม้เคลื่อนที่ ดังต่อไปนี้ ดังนั้น การนำไม้เคลื่อนที่และการปฏิบัติต่างๆ เกี่ยวกับไม้ มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ผู้ทำสวนป่าสามารถนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ได้โดยไม่ต้องมีใบเบิกทางกำกับ แต่ให้ใช้หนังสือรับรองการแจ้งประกอบด้วยบัญชีแสดงรายการ ไม้กำกับไปด้วยตลอดเวลาที่นำเคลื่อนที่ โดยไม้ที่จะนำเคลื่อนที่ออกจากสวนป่าต้องมีรอยตราตี ตอก หรือประทับแสดงการเป็นเจ้าของ

(2) เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการตัดหรือโค่นไม้ในสวนป่าและการนำไม้เคลื่อนที่ออกจากสวนป่า ผู้ทำสวนป่าต้องเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการ ไม้ และเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าวไว้ที่สวนป่าเพื่อแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้ผู้ทำสวนป่าสามารถดำเนินการแปรรูปไม้ มีไม้ไว้ในครอบครองและค้าไม้ได้ เว้นแต่การตั้งโรงงานแปรรูปไม้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

(3) บรรดาไม้ที่ได้มาจากสวนป่า หากบุคคลใดรับโอนต้องมีหลักฐานแสดงการได้มาโดยชอบและผู้รับโอนสามารถนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ มีไม้ไว้ในครอบครองและค้าไม้ได้ แต่การแปรรูปไม้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และให้ถือว่าไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเป็นไม้ที่ผู้รับอนุญาตตามหมวด 4 การควบคุมการแปรรูปไม้ ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้อาจมีไว้ในครอบครองได้

(4) อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดีกรมป่าไม้โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงกำหนด “ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ พ.ศ. 2535 ” (ภาคผนวก 9) ขึ้นใช้

2. ผู้ทำสวนป่าได้รับการคุ้มครอง ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า

ไม้ที่ปลูกในสวนป่าตามที่ขึ้นทะเบียนสวนป่าตามมาตรา 5 เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติป่าไม้ มาตรา 14 และ มาตรา 58 ทวิ บัญญัติให้ผู้

รับอนุญาตต้องเสียค่าภาคหลวง และทำการปลูกป่า หรือปลูกสร้างสวนป่า หรือออกค่าใช้จ่ายให้พนักงานเจ้าหน้าที่บำรุงป่า แต่พระราชบัญญัติสวนป่าฯ บัญญัติให้ยกเว้นไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่า ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ซึ่งการทำไม้ก็ไม่ต้องขออนุญาตพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 10

มาตรา 14 “บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้”

3. ได้รับการสนับสนุน ด้านความรู้ทางวิชาการและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 8 เป็นการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการตรวจสอบและแนะนำหากมีการขัดขวาง หรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติตามมาตรานี้ ต้องรับโทษตามมาตรา 23 ด้วย

มาตรา 8 “เพื่อประโยชน์ในการเก็บหาข้อมูลทางวิชาการป่าไม้ การเก็บสถิติของเจริญเติบโตของไม้ การประเมินผลการทำสวนป่า ตลอดจนเพื่อติดตามผลการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสวนป่า เพื่อตรวจสอบ หรือให้คำแนะนำได้ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตร ประจำตัวต่อผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง และให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง”

4. ได้รับความสะดวก รวดเร็ว ในการตัดหรือโค่นไม้ โดยการแจ้งตัดหรือโค่นไม้เป็นหนังสือ แล้วให้ผู้ทำสวนป่าดำเนินการตัดหรือโค่นไม้ดังกล่าวได้ทันที ตามมาตรา 11 ซึ่งผู้ทำสวนป่าจะทำการตัด หรือโค่นไม้จากการทำสวนป่าได้ต้องมีการแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบเป็นหนังสือและพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องออกหนังสือรับรองการแจ้งตามระเบียบที่อธิบดีกรมป่าไม้กำหนดให้เสียก่อนจึงจะดำเนินการได้

ผู้ทำสวนป่าสามารถนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ได้โดยไม่ต้องมีใบเบิกทางกำกับ แต่ให้ใช้หนังสือรับรองการแจ้งประกอบกับบัญชีแสดงรายการ ไม้กำกับไปด้วยตลอดเวลาที่นำเคลื่อนที่ โดยไม้ที่จะนำเคลื่อนที่ออกจากสวนป่าต้องมีรอยตราตี ตอก หรือประทับแสดงการเป็นเจ้าของ

มาตรา 11 “ ก่อนการตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ให้ผู้ทำสวนป่าแจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อขอออกหนังสือรับรองการแจ้ง และเมื่อแจ้งแล้วให้ผู้ทำสวนป่าดำเนินการตัด หรือโค่นไม้ดังกล่าวได้

การแจ้งและการออกหนังสือรับรองการแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด ในกรณี นายทะเบียนอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นใด ที่ผู้ทำสวนป่าต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการตัด หรือโค่นไม้ การตี ตอก หรือประทับตรา ที่ไม้ไว้ด้วยก็ได้ ”

ภายหลังจากได้รับหนังสือรับรองการแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ผู้ทำสวนป่าจะต้องมีหน้าที่ คือ ตลอดเวลาการตัด หรือโค่นไม้ ต้องเก็บหนังสือรับรองการแจ้งไว้ที่สวนป่าเพื่อสามารถแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตลอดเวลาที่ทำการตัดหรือโค่นไม้ ตามมาตรา 12 ในการนำไม้เคลื่อนที่ต้องมีหนังสือรับรองการแจ้ง และบัญชีรายการไม้กำกับตลอดเวลาที่นำไม้เคลื่อนที่ตามมาตรา 13 และการตรวจสอบการตัดหรือโค่นไม้ในสวนป่า และนำไม้เคลื่อนที่ออกจากสวนป่า เพื่อสะดวกในการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ทำสวนป่า ต้องเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้ และเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ที่สวนป่า ตามหลักเกณฑ์และระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด ตามมาตรา 15

5. ได้รับการคุ้มครอง ตามมาตรา 10³ เนื่องจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสวนป่าฯ นี้คือการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้า และเพิ่มพื้นที่ป่า จึงมีมาตรา 10 อำนาจความสะดวกให้ผู้ขึ้นทะเบียนสวนป่าในการทำไม้ แปรรูปไม้ ค่าไม้ มีไม้ไว้ในครอบครอง และนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ยกเว้นการตั้งโรงงานแปรรูปไม้ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาการนำไม้ที่ตนเองไม่ได้ปลูกมาทำการแปรรูปซึ่งจะสร้างความเสียหายเป็นอย่างมาก

มาตรา 10 “ ในการทำไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ผู้ทำสวนป่าอาจตัดหรือโค่นไม้ แปรรูปไม้ ค่าไม้ มีไม้ไว้ในครอบครอง และนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ได้ แต่การตั้งโรงงานแปรรูปไม้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ”

6. ได้รับการคุ้มครอง ให้มีตราประทับไม้ เพื่อแสดงการเป็นเจ้าของไม้ ตามมาตรา 9⁴

ผู้ทำสวนป่าต้องจัดให้มีตราเพื่อแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า โดยตรงที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับตี ตอก หรือประทับที่ไม้ซึ่งผู้ทำสวนป่าจะตัดหรือโค่น ต้อง

³ คู่มือฉบับที่ 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 10

⁴ คู่มือฉบับที่ 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 9

เป็นตราที่ได้นำขึ้นทะเบียนแล้ว และมีการรับรองจากนายทะเบียนโดยมีเครื่องหมายที่นายทะเบียน
ทำกำกับไว้ด้วย

7. ผู้ทำสวนป่า สามารถโอนทะเบียนสวนป่าได้ ตามมาตรา 19⁵

การโอนทะเบียนสวนป่า ให้กระทำได้ในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ผู้ทำสวนป่าตาย
2. ผู้ทำสวนป่าโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่ทำสวนป่าให้แก่บุคคลอื่น
3. ผู้ทำสวนป่า ซึ่งมีสิทธิตามสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อในที่ดินที่ทำสวนป่าถูกเลิกสัญญาเช่าหรือสัญญาเช่าซื้อ

ผู้มีสิทธิขอรับโอนทะเบียนสวนป่า ได้แก่ บุคคล ดังต่อไปนี้

1. ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ทำสวนป่า
2. ผู้รับโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน
3. ผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีการเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ

8. ไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า สามารถจำหน่ายหรือโอน หรือมีไว้ในครอบครอง
ได้ ตามมาตรา 21⁶

9. ไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่า สามารถนำ
เคลื่อนที่ได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ตามมาตรา 13⁷

1.2 หน้าที่ของผู้ทำสวนป่า

1. การขออนุญาตให้ใช้ ตราประทับไม้

⁵ คู่มือฉบับที่ 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 19

⁶ คู่มือฉบับที่ 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 21

⁷ คู่มือฉบับที่ 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 13

“ตราประทับไม้” คือ วัตถุไดอันประดิษฐ์ขึ้นเพื่อให้เกิดเป็นรูปรอยหรือเครื่องหมายใดๆ นอกจากกรูปรอยที่เป็นตัวเลข ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 “ตรา” คือ เครื่องหมายหรือวัตถุใดๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อ ตี ดอก หรือประทับที่ไม้

การมีตราไว้เพื่อแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ในการตรวจสอบและพิสูจน์สิทธิ

ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ที่เกี่ยวข้องกับตรา มีดังนี้ คือ

ดังนั้น ผู้ทำสวนป่าจะต้องดำเนินการอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 มาตรา 17 และมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535⁸ อธิบดีกรมป่าไม้ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงกำหนด “ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วย การขึ้นทะเบียน การรับรอง การตี ดอก ประทับ หรือแสดง การยกเลิกและการทำลายตราที่ใช้ในกิจการสวนป่า พ.ศ. 2535” (ภาคผนวก 11) ขึ้นใช้

2. หน้าที่ในการแจ้งและขอหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่น

เมื่อผู้ทำสวนป่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าและได้ขึ้นทะเบียนตราไว้แล้วและประสงค์ที่จะนำไม้ออกจากสวนป่าดังกล่าว จะต้องดำเนินการแจ้ง และขอหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ตามมาตรา 11⁹ และ ภายหลังจากได้รับหนังสือรับรองการแจ้งจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ผู้ทำสวนป่าจะต้องมีหน้าที่ คือ ตลอดเวลาการตัด หรือโค่นไม้ ต้องเก็บหนังสือรับรองการแจ้งไว้ที่สวนป่าเพื่อสามารถแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตลอดเวลาที่ทำการตัดหรือโค่นไม้ ตามมาตรา 12¹⁰ ในการนำไม้เคลื่อนที่ต้องมีหนังสือรับรองการแจ้ง และบัญชีรายการไม้กำกับตลอดเวลาที่นำไม้เคลื่อนที่ ตามมาตรา 13¹¹ และการตรวจสอบการตัดหรือโค่นไม้ในสวนป่า และนำไม้เคลื่อนที่ออกจากสวนป่า เพื่อสะดวกในการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ทำสวนป่า ต้องเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้ และเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้องไว้ที่สวนป่า ตามหลักเกณฑ์และระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด ตามมาตรา 15¹²

⁸ ภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 9 มาตรา 17 และมาตรา 20

⁹ ภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 11

¹⁰ ภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 12

¹¹ ภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 13

¹² ภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 15

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 มาตรา 15 และมาตรา 16¹³ และมาตรา 21¹⁴ แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดีกรมป่าไม้จึงกำหนด “ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการแจ้งการออกหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ การเก็บรักษาหรือหนังสือรับรองการแจ้งบัญชีแสดงรายการ ไม้เอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการดังกล่าว การขอ การออกใบแทนหนังสือรับรองการแจ้ง และหลักฐานแสดงการได้ไม้มาโดยชอบจากการทำสวนป่า พ.ศ. 2535” (ภาคผนวก 8) ขึ้นใช้

3. การขออนุญาตขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

เนื่องจากพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 บัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ปลูกสร้างสวนป่าประเภทไม้หวงห้ามเพราะตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 กำหนดไว้จะต้องได้รับอนุญาตในการทำไม้ ออก ประกอบกับเป็นกฎหมายส่งเสริมจึงมิได้เป็นการบังคับที่ผู้ปลูกสร้างสวนป่าประเภทไม้หวงห้ามจะต้องดำเนินการตามกฎหมายนี้ ดังนั้น ผู้ปลูกสร้างสวนป่าประเภทไม้หวงห้ามสามารถดำเนินการได้ 2 กรณี คือ

(1) จะดำเนินการขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ต้องปฏิบัติตามมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 16 และมาตรา 19 หากขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

(2) หากไม่ขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามนี้ ก็สามารถดำเนินการทำไม้หวงห้ามออกจากที่ดินได้แต่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

4. ทำความเข้าใจ เรียนรู้ในข้อกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

5. ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อสิทธิและประโยชน์ของผู้ทำสวนป่า

6. รักษาสิทธิ และประโยชน์ของผู้ทำสวนป่า ตามที่กฎหมายและระเบียบได้กำหนดไว้

¹³ ดูภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 16

¹⁴ ดูภาคผนวก 1 พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 21

2) การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน

2.1 โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

ตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ข้อ 12 กำหนดให้มีการส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน เพื่อลดความรุนแรงของปัญหาการขาดแคลนไม้ในอนาคต ให้มีไม้ใช้สอยในประเทศใช้ประโยชน์ทางด้านอุตสาหกรรม และข้อ 19 กำหนดให้มีสิ่งจูงใจในการส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดตั้งโครงการส่งเสริมเกษตรการปลูกป่าขึ้น ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ในปี 2539 โดยการสนับสนุนเงินลงทุนเพื่อการปลูกป่าให้เกษตรกรในอัตราไร่ละ 3,000 บาท แบ่งจ่ายในเวลา 5 ปี ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2537 อนุมัติแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2537-2539) ซึ่งประกอบด้วยโครงการต่างๆ รวมทั้งโครงการส่งเสริมเกษตรการปลูกป่าด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้¹⁵

1. เพื่อให้มีทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น
2. เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องที่ทำกินของราษฎร ให้มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต
3. เพื่อยับยั้งการบุกรุกทำลายป่าไม้ที่มีอยู่ให้ลดน้อยลง
4. เพื่อสร้างงานและอาชีพที่มั่นคงแก่ราษฎร ให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยวิธีที่ดำเนินการในปี 2541 เป็นต้นไป ได้ปรับปรุงวิธีการดังนี้คือ

- (1) ให้องค์กรประชาชนในท้องถิ่น สภาตำบล อบต. สหกรณ์สวนป่า เข้าร่วมคัดเลือกพื้นที่และคัดเลือกเกษตรกรตลอดจนรับรองผลงานก่อนจ่ายเงินสนับสนุน
- (2) เน้นพื้นที่ สปก. และให้เจ้าหน้าที่ สปก. ท้องที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน
- (3) จ้างเอกชนปลูกสวนป่า
- (4) เน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินตามระบบวนเกษตร
- (5) เน้นการใช้พื้นที่ตามโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ

¹⁵ ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน, ผลงานเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี 2541, (กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2542), หน้า 7-9.

2.2 การปลูกสร้างสวนป่าจากเงินกู้ของกองทุน OEFC

ปัจจุบันนานาประเทศต่างตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากปัญหาพื้นที่ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นประเทศที่เป็นผู้นำทางเศรษฐกิจจึงพร้อมที่จะสนับสนุนเงินกู้ เพื่อการปลูกสวนป่าแก่ประเทศกำลังพัฒนาที่มีความพร้อมในด้านปัจจัยการผลิตแต่ขาดเงินทุน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาการขาดแคลนไม้ใช้ประโยชน์ได้ กองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเล ประเทศญี่ปุ่น (OEFC) จึงให้เงินกู้แก่ ธ.ก.ส. เพื่อให้เกษตรกรกู้เงินเป็น 986 ล้านบาท เพื่อปลูกสร้างสวนป่าในพื้นที่ดินกรรมสิทธิ์ของเกษตรกรโดยเงินกู้ที่ให้นั้นต้องไม่นำไปลงทุนเพื่อซื้อที่ดินและปลูกยูคาลิปตัสหรือเป็นเกษตรกรรายที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจกับกรมป่าไม้ ยกเว้นแต่เงินที่สนับสนุนจากกรมป่าไม้ไม่เพียงพอต่อการลงทุน โดยเงินกู้แต่ละรายต้องไม่น้อยกว่า 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 15,000 บาท ซึ่งกำหนดวิธีการให้สินเชื่อแบบ Rebate Credit โดยจะลดดอกเบี้ยให้ร้อยละ 1.75 ต่อปี มากขึ้น ซึ่งเมื่อมีกองทุนจากภายนอกเข้ามาสนับสนุนก็จะช่วยประหยัดงบประมาณของรัฐที่จะใช้ในโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจได้และจะทำให้การส่งเสริมการปลูกป่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้¹⁶

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม

หลายปีที่ผ่านมาประชาชนตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อมกันมาก ในขณะเดียวกันไม้ใช้สอยในประเทศก็ขาดแคลน ประชาชนที่มีที่ดินและเงินทุน จึงหันมาปลูกสร้างสวนป่าโดยเห็นความสำคัญเรื่องสิ่งแวดล้อมและคิดว่าต่อไป ไม้จากสวนป่าจะเป็นที่ต้องการของตลาดการปลูกสร้างสวนป่าจึงแนวทางที่น่าสนใจ เกษตรกรที่ปลูกป่าด้วยเงินทุนของตนเองจะต้องการปลูกป่าด้วยใจรัก เป็นแนวทางการลงทุนของผู้รักธรรมชาติ สังคมปัจจุบันหาธรรมชาติและที่พักผ่อนหย่อนใจได้น้อย ผลประโยชน์ของการปลูกสวนป่านั้น จะให้ผลผลิตคือไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจสำหรับใช้สอยในระยะยาว ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของกรมป่าไม้ที่จะให้คำแนะนำทางด้านวิชาการป่าไม้ โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ไม้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งด้านอื่นๆ ที่ผู้ลงทุนร้องขอ

¹⁶ ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน , ผลงานเกษตรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี 2541, (สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ : กรุงเทพมหานคร , 2541) , หน้า 4-5.

1) การฟื้นฟูป่าและส่งเสริมการปลูกป่า

ตามนโยบายของอธิบดีกรมป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกป่าในด้านการฟื้นฟูป่าและส่งเสริมการปลูกป่า ได้แก่

1. โครงการ “ป่ารักษ์น้ำ 12 สิงหาคม เทิด 72 พระชันษามหาราช”

โดยให้ทุกจังหวัดรณรงค์ให้ประชาชน และผู้ประกอบการ ร่วมกันบริจาคเงิน และร่วมปลูกป่าจังหวัดละ 720 ไร่ หรือ 72,000 ต้น โดยพร้อมเพรียงกันในวันที่ 9 สิงหาคม 2542 เพื่อถวายแด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงทูลเกล้าถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวโรกาสทรงมีพระชนมายุ 72 พระชันษา จะทำให้เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ประมาณ 55,000 ไร่ หรือกว่า 5 ล้านต้น ในพื้นที่ 72 จังหวัด

2. การปรับปรุงการปลูกสวนป่าของรัฐให้ได้ผลเป็นรูปธรรม ได้แก่

- 2.1 ให้จ้างเหมาให้ออกชนปลูกป่าในพื้นที่ของรัฐ และจ่ายเงินเป็นงวดตามผลงาน
- 2.2 ให้ส่งเสริมและสนับสนุน อบต. หรือสภาตำบล จัดทำแผนปลูกสวนป่าแปลงเล็ก 50-100 ไร่ โดยใช้งบประมาณจากกรมป่าไม้ดำเนินการ
- 2.3 ให้กำหนดเป้าหมายและวางแผนระยะยาวในการปลูกสวนป่า และให้นำนวัตกรรมวิธีมาใช้ในการจัดการเพื่อทำให้สวนป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การตัดสางขยายระยะต้นไม้ออกแล้วปลูกพันธุ์ไม้ชนิดอื่นทดแทน
- 2.4 ให้ปลูกต้นไม้ริมน้ำ ในลักษณะ Water front forest ตามกระแสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

3. การดูแล บำรุงรักษา และพัฒนาการจัดการสวนป่า

- 3.1 ให้สำรวจปริมาณ และชนิดพันธุ์ไม้ ของสวนป่าของรัฐที่มีอยู่ในปัจจุบัน และดูแลรักษา เพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้ในสวนป่า
- 3.2 ให้กำหนดมาตรการและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการจัดการสวนป่า คือ การทดลองนำไม้มาใช้ประโยชน์และจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 3.3 ให้ระมัดระวังป้องกันปัญหาโรค และแมลงระบาดในสวนป่า

2) การอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ภายใต้เบื้องพระยุคลบาท

โครงการหลวงหรือโครงการพระราชดำริที่ได้พระราชทานตั้งแต่ปี 2512 เป็นต้นมา ปัจจุบันมีทั่วประเทศกว่า 2,000 โครงการด้วยกัน ซึ่งแนวพระราชดำริเป็นทั้งปรัชญา และ ทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ประพฤติและปฏิบัติอย่างประสบผลสำเร็จในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ทรงแนะวิธีไว้ดังนี้คือ บริเวณพื้นที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรม ควรดูแลคุ้มครอง อย่าให้ใครไปบุกรุกแผ้วถาง โดยกล้าไม้ก็จะเจริญงอกงามเป็นป่าธรรมชาติเอง

2. การปลูกป่าในที่สูงหรือเป็นเขาและชัน ทรงแนะนำให้ปลูกไม้ที่มีการสืบพันธุ์โดยเมล็ดบริเวณยอดเขาก่อน เมื่อโตแล้วไม้ก็จะโปรยเมล็ดสู่เบื้องต่ำ เพื่อเจริญเติบโตต่อไป

3. บริเวณที่เป็นต้นน้ำลำธาร ทรงเสนอแนะให้เลือกปลูกเฉพาะพันธุ์ไม้ท้องถิ่นเดิมก่อนไม่ควรใช้ไม้ต่างพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาปลูก โดยยังไม่ได้ศึกษาอย่างแน่ชัดเสียก่อน

4. การปลูกป่าทดแทน ทรงเสนอแนะดังนี้ บริเวณพื้นที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรมหรือถูกบุกรุกแผ้วถางป่าและจำเป็นต้องเร่งปลูกโดยรีบด่วนนั้น ควรปลูกไม้ชนิดโตเร็วคลุมตามร่องน้ำเสียก่อนเพื่อให้ความชุ่มชื้นค่อยๆ ทวีขึ้น แผ่ขยายออกไปทั้งสองร่องน้ำตามไหล่เขาควรปลูกไม้ อย่างอนกประสงค์ คือ มีทั้งไม้ผล ไม้ก่อสร้างและไม้ฟืน เพื่อเกษตรกรจำเป็นต้องใช้ไม้ก่อสร้างและไม้ฟืน เพื่อเกษตรกรจำเป็นต้องใช้ ส่วนไม้ก่อสร้างหรือไม้ยืนต้นจะช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นในอากาศทั้งยังช่วยยึดดินป้องกันการพังทลายของดิน นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ราษฎรเห็นความสำคัญของการปลูกป่าและการปลูกป่าจะเพิ่มที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยตรง¹⁷

จากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้เป็นทฤษฎีและปรัชญาที่เรียบง่ายและประหยัด แต่ได้ผลในเชิงปฏิบัติ ได้ก่อให้เกิดคุณูปการอย่างอนกอนันต์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม แนวพระราชดำริของพระองค์ เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการสวนป่าเพื่อให้มีการจัดการสวนป่าที่ยั่งยืนในประเทศไทย

¹⁷ ณรงค์ เฟื่องปรีชา, “การอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ภายใต้เบื้องพระยุคลบาท,” วารสารวนสาร (ปีที่ 57 ฉบับพิเศษ 2541) : หน้า 11.

จากแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน ทำให้เกิดโครงการ “ปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ ปีที่ 50” เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกรมป่าไม้ และโครงการ “ป่ารักษา รักษาแผ่นดิน” แลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า นอกจากนี้ยังมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือโครงการหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งต่างก็มีส่วนผลักดันในด้านการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น โครงการห้วยทราย อำเภอชะอำ เพชรบุรี โครงการอ่าวคุ้งกระเบน อำเภอท่าใหม่ จันทบุรี เป็นต้น

3) การปลูกป่าทดแทนการตัดและการบำรุงรักษาป่า

การปลูกป่าทดแทนการตัดจะใช้ในการปลูกป่าตามการให้สัมปทานทำไม้ในป่าโครงการ เป็นอำนาจของรัฐที่จะอนุญาต และกำหนดให้ผู้รับสัมปทานมีหน้าที่ปลูกต้นไม้ บำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกและที่ขึ้นอยู่แล้วในป่าสัมปทาน และบำรุงรักษาป่าสัมปทานด้วยค่าใช้จ่ายของผู้รับสัมปทาน และผู้รับสัมปทานต้องมีหน้าที่ชำระค่าภาคหลวง ต้องชำระเงินปลูกป่าทดแทนหรือทำการปลูกป่าทดแทน ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดให้ผู้รับสัมปทานหรือผู้รับอนุญาตทำการบำรุงป่าหรือสร้างสวนป่าหรือออกค่าใช้จ่ายเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าหรือออกค่าใช้จ่ายเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าแทนและกำหนดค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า (ภาคผนวก 4) แต่ต่อมา มีการยกเลิกการให้สัมปทาน เมื่อมีเหตุการณ์อุทกภัยครั้งยิ่งใหญ่ในภาคใต้ เนื่องมาจากมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รัฐบาลพลเอกเปรม จึงได้เสนอให้สัมปทานที่ได้ออกแก่บุคคลใดๆ ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงหรือบางส่วนที่อยู่ในแนวเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสิ้นสุดลง และต่อมามีคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ 32/2532 ลงวันที่ 17 มกราคม 2532 ให้สัมปทานทำไม้หวงห้ามทุกชนิด ยกเว้นป่าชายเลน ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ทุกสัมปทานสิ้นสุดลง สำหรับสัมปทานการทำไม้ในเขตป่าชายเลนได้มีมติคณะรัฐมนตรีในสมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ให้ยกเลิกสัมปทานการทำไม้ในเขตป่าชายเลนทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2539 ทั้งนี้สืบเนื่องจากกระแสโลกทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ต่อมาก็ยังมีปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพิ่มขึ้นอีก คณะรัฐมนตรีในสมัยนายอานันท์ ปันยารชุน จึงได้มีมติเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 เห็นชอบการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จึงต้องกำหนดการปลูกป่าชดเชยและ

บำรุงรักษาป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขแบบท้าย หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ แต่เดิมกรมป่าไม้ได้ถือหลักในการกำหนดเงื่อนไขท้ายหนังสืออนุญาตฯ มีการกำหนดให้ต้องทำการปลูกป่าชดเชยในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตทำเหมืองแร่หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นอันเกี่ยวเนื่องกับการทำเหมืองแร่ ต่อมากรมป่าไม้ยกเลิกหลักการนี้ มีการออกระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2539 (ภาคผนวก) กำหนดเงื่อนไขแบบท้ายหนังสืออนุญาตฯ ใหม่ โดยกำหนดให้ผู้รับอนุญาตต้องทำการปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่าที่ปลูกๆ ภายในระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต

หลักการปฏิบัติสำหรับการปลูกสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อได้รับหนังสืออนุญาตฯ แล้ว ผู้รับอนุญาตต้องทำบันทึกเพิ่มเติมว่าจะดำเนินการในการปลูกป่าชดเชยฯ ตามเงื่อนไขแบบท้ายหนังสืออนุญาตฯ อย่างไร คือ จะดำเนินการด้วยตนเอง หรือส่งมอบเงินค่าปลูกป่าชดเชยในอัตราที่กรมป่าไม้กำหนด ตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดอัตราค่าตอบแทนให้ผู้รับอนุญาตทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือปลูกไม้ยืนต้น ต้องชำระให้แก่รัฐบาล (ภาคผนวก 3) ต้องเสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐบาล ในอัตรา 10 บาท ต่อไร่ต่อปี ในปัจจุบัน พ.ศ. 2538 มีอัตราไร่ละ 4,500 บาท

ผู้รับอนุญาตจะปลูกป่า ชดเชยด้วยตนเอง แบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ

1. ผู้รับอนุญาตปลูกป่าชดเชยด้วยตนเองในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตแปลงนั่นเอง คือในพื้นที่บางแปลงอาจมีพื้นที่ว่างเปล่าที่พอจะทำการปลูกต้นไม้ได้ ให้ผู้รับอนุญาตทำหนังสือแจ้งต่อป่าไม้เขตท้องที่ว่าตนเองมีความประสงค์จะปฏิบัติตามเงื่อนไขเกี่ยวกับการปลูกป่าชดเชยด้วยตนเองในพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตเพื่อให้ป่าไม้เขตเห็นชอบ โดยคิดคำนวณเนื้อที่ที่จะทำการปลูกป่าและจำนวนเงินตามอัตราการปลูกป่าชดเชยด้วยตนเอง ตามที่ได้เคยคิดคำนวณในการนำเงินไปฝากธนาคารไว้แล้ว เมื่อเขตเห็นชอบแล้ว จะมอบสมุดเงินฝากธนาคารคืนให้ผู้รับอนุญาต เพื่อนำไปเบิกจ่ายเงินตามจำนวนเนื้อที่ที่สามารถปลูกป่าได้ต่อไป โดยผู้รับอนุญาตจะต้องบำรุงรักษาต้นไม้ที่ปลูกไว้อย่างดีตลอดอายุการอนุญาต หากยังมีเงินค่าปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาเหลืออยู่อีก ผู้รับอนุญาตก็ยังคงต้องส่งมอบสมุดฝากเงินที่เหลือให้ป่าไม้เขตท้องที่เก็บรักษาไว้ต่อไป ซึ่งเงินฝากและดอกเบี้ยธนาคารยังคงเป็นของผู้รับอนุญาต

2. ผู้รับอนุญาตปลูกป่าชดเชยด้วยตนเองในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งตามปกติบุคคลใดจะทำการปลูกป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จะต้องขออนุญาตตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 แต่กรณีการปฏิบัติตามเงื่อนไขเกี่ยวกับการปลูกป่าชดเชยสามารถ

กระทำได้โดยพนักงานเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้เป็นผู้ดำเนินการและขอรับการสนับสนุนในการดำเนินงานจากผู้รับอนุญาตเป็นผู้ดำเนินการแทน แต่ในทางปฏิบัติในท้องที่จริงยังไม่มีกรณีดำเนินการในกรณีนี้ เนื่องจากจะมีปัญหาในการควบคุมดูแลรักษาหรือบำรุงป่าในพื้นที่ เพราะจะต้องมีการสั่งการให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุมโครงการ แต่ผู้ปลูกป่าชดเชยและบำรุงป่ากลับเป็นผู้รับอนุญาต ซึ่งยังอยู่ในระหว่างการพิจารณากำหนดระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติม

นอกจากนี้ผู้รับอนุญาตมอบเงินค่าปลูกป่าชดเชยการตัดได้โดยผู้รับอนุญาตปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่า ให้ทางราชการปลูกให้แทนผู้รับอนุญาตทำหนังสือบันทึกแจ้งความประสงค์ว่ายินยอมที่จะมอบเงินค่าปลูกชดเชยและค่าบำรุงป่าที่ปลูกตามอัตราที่กรมป่าไม้กำหนด เพื่อให้ทางราชการปลูกป่าไม้แทน ตามเงื่อนไขท้ายหนังสืออนุญาตฯ เป็นเนื้อที่จำนวนกี่ไร่ พร้อมกับขอรับสมุดฝากเงินธนาคารคืนเพื่อเบิกเงินนำมามอบให้ทางราชการเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับเงินดังกล่าวแล้วจะออกใบเสร็จรับเงินให้

หลักกฎหมายในการปลูกป่าชดเชยและการบำรุงรักษาป่า

1. การปลูกป่าชดเชยและบำรุงป่าตามเงื่อนไขในการอนุญาตให้พื้นที่ที่ได้รับอนุญาต ผู้รับอนุญาตสามารถดำเนินการได้ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูการทำเหมืองแร่ ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
2. การปลูกป่าชดเชยฯ นอกเขตพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต จะต้องเป็นการดำเนินการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่เท่านั้น หากพื้นที่ที่ทำการปลูกป่าสงวนแห่งชาติ ก็จะเป็นการดำเนินการตาม มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
3. การได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ผู้รับอนุญาตไม่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขเกี่ยวกับการปลูกป่าชดเชย เนื่องจากใช้กฎหมายคนละฉบับกัน แต่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ในการขออนุญาตแผ้วถางป่า
4. ต้นไม้ที่ปลูกป่าชดเชยฯ ไว้แล้ว จะเป็นส่วนควบกับที่ดิน และเป็นต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ผู้รับอนุญาตจึงไม่มีสิทธิจะทำไม้ออก

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสังคม

- 1) การปลูกป่าโดยใช้ระบบวนเกษตร (Agroforestry)

การใช้ประโยชน์ที่ดินปลูกสวนป่า โดยระบบวนเกษตรเป็นการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่ามีรายได้ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว หมุนเวียนตลอดเวลา ซึ่งทำให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่ายึดถือเป็นอาชีพที่มั่นคงถาวร และยั่งยืน

วนเกษตรมีวัตถุประสงค์ประสงค่นอกจากเพื่อชีวิตที่ดีกว่าของประชาชนแล้วยังป้องกันสภาพแวดล้อมมิให้เสื่อมโทรม โดยการปลูกพืช ปลูกป่า ปลูกผลไม้ยืนต้น และเลี้ยงสัตว์ ผสมผสานกันไปในพื้นที่เดียวกันพร้อมๆ กันไป คือ หมุนเวียนกันไป โดยคงความสมดุลของธรรมชาติและสภาพแวดล้อมไว้ เช่น การใช้ระบบวนเกษตรเพื่อการปลูกป่าของรัฐบาลการใช้ระบบวนเกษตรเพื่อการปลูกป่าอุตสาหกรรมโดยธุรกิจเอกชน การปลูกสร้างสวนป่าแบบชาวไร่ (Taungya System) ฯลฯ ดังนั้น ระบบวนเกษตร จึงเป็นระบบที่นอกจากจะช่วยคนจนให้มีที่ดินทำกินแล้วยังช่วยฟื้นฟูสภาพป่าไม้กลับคืนมา คือ เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพื่อบรรเทาความยากจนและความอดอยากแล้ว ยังได้ผลผลิตจากป่าเป็นพลังงานและอุตสาหกรรมต่อไป และยังช่วยแก้ปัญหาระหว่างราษฎรที่ต้องการที่ดินทำกินกับทางราชการ ซึ่งมีความต้องการพื้นที่ปลูกป่า

ระบบวนเกษตรที่ใช้ในประเทศไทยจะเป็นในรูปแบบของหมู่บ้านป่าไม้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ หมู่บ้านป่าไม้ของกรมป่าไม้ และหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

2) การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์สวนป่าภาคเอกชน

เพื่อให้ผู้ปลูกสวนป่ามีการพัฒนาในการประกอบกิจการสวนป่า คิดเป็น ทำเป็น สามารถพึ่งพิงและช่วยเหลือตนเอง จึงได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในรูปของสหกรณ์ เพื่อให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่าช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำสวนป่าแบบครบวงจร ได้แก่ การจัดหากล้าไม้ การปลูก บำรุง ดูแล รักษา การใช้ประโยชน์ การแปรรูปไม้และทำประดิษฐกรรมไม้จากสวนป่า ตลอดจนการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการทำสวนป่าในราคาต่ำ นอกจากนั้น กรมป่าไม้ก็จะสนับสนุนด้านวิชาการ การตลาด ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการแก้ไขปัญหา ซึ่งนอกเหนืออำนาจของสหกรณ์

กรมป่าไม้ได้ส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าภาคเอกชน ตามโครงการต่างๆ และสนับสนุนให้จัดตั้งสหกรณ์สวนป่าภาคเอกชนขึ้นในปี พ.ศ. 2539 อยู่ในประเภทสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากการปลูกสวนป่าจัดเป็นเกษตรกรรมประเภทหนึ่ง และสนับสนุนให้จัดตั้งเพิ่มขึ้นในระดับจังหวัดอำเภอ ระดับท้องถิ่น ที่มีความพร้อม โดยให้สำนักงานป่าไม้อำเภอท้องที่ให้การช่วยเหลือในการจัดตั้ง เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์สวนป่าภาคเอกชน เพื่อเป็นการรวมกลุ่มผู้ปลูกสวนป่า ระดมความคิดช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ส่งเสริมสมาชิกให้ทำธุรกิจร่วมกัน และช่วยเหลือกัน เพื่อให้การปลูกสวนป่าของเอกชนประสบผลสำเร็จมีการปลูกป่าอย่างต่อเนื่องและครบวงจร และยังเป็นการพัฒนาการปลูกสวนป่าให้เป็นอาชีพ

สหกรณ์สวนป่าให้สิทธิประโยชน์แก่สมาชิก ได้แก่ สมาชิกกู้จักออมเงิน ได้รับเงินส่วนแบ่งจากกำไรในรูปแบบเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจที่กระทำกับสหกรณ์ สามารถกู้เงินไปลงทุนประกอบอาชีพ ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ได้รับการปลดปล่อยหนี้สินเก่า อันเป็นภาระหนักก่อนเข้าเป็นสมาชิก และสมาชิกสามารถขายผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ได้ราคาที่เป็นธรรม นอกจากนี้ยังสามารถมีที่ดิน และรักษากรรณสิทธิในที่ดินของตนไว้ได้

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนป่าตามกฎหมาย

ในหัวข้อนี้จะนำพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินทั้งของรัฐและของเอกชน มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนป่าในหัวข้อนี้บางส่วนผู้วิจัยได้นำวิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้า¹⁸ ของคุณชวลิต โฆษิตนิธิกุล ในอดีตท่านได้เคยรับราชการที่สำนักป้องกันและปราบปราม กรมป่าไม้ ซึ่งท่านได้รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นจากบทบัญญัติในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการป่าไม้เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าของเอกชน อันได้แก่ ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้าม ปัญหาการจัดหาพันธุ์ไม้และการเพาะชำกล้าไม้เพื่อนำไปปลูกในแปลงปลูกสร้างสวนป่า ความไม่สะดวกในการเก็บหา ค้ำไม้ไว้ในครอบครองหรือนำเคลื่อนที่ของป่าที่ได้จากสวนป่า ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกสร้างในที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าและปัญหาการปลูกสร้างในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ผู้วิจัยได้นำปัญหาเหล่านี้มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ผู้วิจัยคิดว่าเป็นปัญหาซึ่งเกิดขึ้นจริงในตัวกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันที่ทำให้การจัดการสวนป่าไม่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัญหาได้ดี และเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่ควรจะนำมาศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

¹⁸ ชวลิต โฆษิตนิธิกุล , ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้า, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542. หน้า 220-273.

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกสร้างสวนป่าเพิ่มเติมนอกจากปัญหาข้างต้น ได้แก่ ปัญหาการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชนรายย่อย คือ ขาดแคลนที่ดินและขาดเงินทุน ปัญหาความไม่หลากหลายทางชีวภาพ ปัญหานโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่า ปัญหาการไม่ปลูกป่าทดแทนการตัด ปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์สวนป่า ปัญหาภัยธรรมชาติ และผู้เขียนได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นทุกปัญหา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ให้มีหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทยต่อไป

1) ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่ไม่ใช่ไม้หวงห้าม

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 3 บัญญัติว่า

“สวนป่า” หมายความว่า ที่ดินได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5 เพื่อทำการปลูกและรักษาต้นไม้ที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

“ต้นไม้” หมายความว่า ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ และหมายความรวมถึงต้นไม้ที่ขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อประโยชน์อย่างอื่น แต่อาจใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ได้ด้วย

“ไม้” หมายความว่า ต้นไม้และหมายความรวมถึง

(1) ส่วนใด ๆ ของต้นไม้ ไม่ว่าจะถูกตัด ทอน เลื่อย ไซ ผ้า ถาก ขุด อัดหรือกระทำด้วยประการอื่นใดหรือไม่และ

(2) ไม้แปรรูป สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่ทำด้วยต้นไม้หรือส่วนใด ๆ ของต้นไม้

และมาตรา 5 บัญญัติว่า

“ผู้มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินตามมาตรา 4 ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นทำสวนป่าเพื่อการค้าให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อนายทะเบียนตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดและเมื่อได้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้ยื่นคำขออาจดำเนินการไปก่อนได้จนกว่านายทะเบียนจะสั่งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามมาตรา 6

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอเป็นผู้เช่าซื้อที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าและที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินตามมาตรา 4(1) ผู้ยื่นคำขอต้องมีหลักฐานการเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินดังกล่าว พร้อมทั้งหนังสือยินยอมของผู้มีกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองในที่ดินนั้นที่แสดงว่าอนุญาตให้ทำสวนป่าได้”

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นที่ดินประเภทหนึ่งประเภทใด ดังต่อไปนี้

- (1) ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- (2) ที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้เนื่องจากได้มีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว
- (3) ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาต การเช่า หรือเช่าซื้อ
- (4) ที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติหรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม
- (5) ที่ดินที่ได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่าอยู่แล้วโดยทบวงกรมเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ”

จากบทนิยามคำว่า “สวนป่า” ซึ่งระบุว่าเป็นที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าเพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ที่เป็นไม้หวงห้าม ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้นั้น ดังนั้น การปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ชนิดอื่นที่มีไซ้ไม้หวงห้ามจะไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้

คำว่า “ไม้หวงห้าม” พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ไม้หวงห้ามมีสองประเภท คือ

ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา ได้แก่ ไม้ซึ่งการทำไม้อาจจะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้

ประเภท ข. ไม้หวงห้ามพิเศษ ได้แก่ ไม้หายากหรือไม้ที่ควรสงวนซึ่งไม่อนุญาตให้ทำไม้ เว้นแต่รัฐมนตรีจะได้อนุญาตในกรณีพิเศษ”

มาตรา 7 วรรคแรก บัญญัติว่า “ไม้สักและไม้ยางทั่วไปในราชอาณาจักรไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้เป็นไม้หวงห้ามประเภทใดให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา”

พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 มาตรา 4 กำหนดให้ไม้บางชนิดในป่า ในท้องที่ทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักรตามที่ระบุไว้ในท้ายพระราชกฤษฎีกา เป็นไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 โดยกำหนดให้ไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา มีอยู่ 158 ชนิด เช่น โกงกาง พะยูงแดง ตะแบก เต็ง นนทรี ประคู้ พะยอม มะค่าโมง สนเขา สะเดา หลุมพอ ฯลฯ และกำหนดให้ไม้หวงห้ามประเภท ข. ไม้หวงห้ามพิเศษ มีอยู่ 13 ชนิด เช่น ก่ายาน จันทน์ชะมด จันทน์หอม ดินเป็ดแดง ฯลฯ

จากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ไม้สักและไม้ยางเป็นไม้หวงห้าม ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดาเสมอไปไม่ว่าไม้ทั้ง 2 ชนิดนี้จะขึ้นอยู่ในป่าหรือในที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินและตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 4(1) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ป่า” หมายถึง “ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลใดได้มาตามกฎหมายที่ดิน” ดังนั้น ไม้หวงห้ามชนิดอื่นตามที่ระบุไว้ในบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 นั้นจะเป็นไม้หวงห้ามเฉพาะที่ขึ้นอยู่ในป่าเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ไม้ชนิดอื่นนอกจากไม้สักและไม้ยางที่ปลูกในที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยชอบด้วยประมวลกฎหมายที่ดิน จึงมิใช่ไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ที่ดินดังกล่าวจะไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ได้ เมื่อสวนป่าที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่มีไม้หวงห้ามในที่ดินของเอกชนดังกล่าวไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนสวนป่าได้เช่นนี้ จึงทำให้ผู้ที่ต้องการปลูกสร้างสวนป่าไม่มีความมั่นใจในสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกสร้างสวนป่า เช่น การไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายทั้งบางประการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

โดยปกติแล้วการทำไม้ แปรรูปไม้ ค้ำไม้ มีไว้ในครอบครองและนำไม้เคลื่อนที่ไม้หวงห้ามต้องอยู่ในข่ายควบคุมของพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 4 ในเรื่องการทำไม้ การแปรรูปไม้ การค้าสิ่งประดิษฐ์และเครื่องใช้ การมีไว้ในครอบครอง การนำเคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ ซึ่งการทำไม้ แปรรูปไม้ ค้ำไม้ มีไม้ไว้ในครอบครองและนำไม้เคลื่อนที่ ไม้หวงห้ามจะถูกลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ควบคุมอย่างมากมายทำให้ยุ่งยากเสียเวลาในการดำเนินการไม้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ แต่หากเป็นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าที่ขึ้นทะเบียนสวนป่าแล้ว จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ดังกล่าว แต่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 10-13 แทน

กฎเกณฑ์ต่างๆ ในการทำไม้ แปรรูปไม้ และการนำไม้เคลื่อนที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ข้างต้นทำให้การทำไม้ แปรรูปไม้ และการนำไม้เคลื่อนที่ออกจากสวนป่าที่ขึ้นทะเบียนไว้มีความคล่องตัวสะดวกรวดเร็วลดขั้นตอนในการดำเนินการลงทำให้ไม่เสียเวลาสอดคล้องกับการทำเป็นธุรกิจการค้า จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการลงทุนทำสวนป่ามากยิ่งขึ้น แต่กฎเกณฑ์เหล่านี้จะใช้ได้กับไม้ในสวนป่าที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เท่านั้น สวนป่าที่ปลูกในที่ดินของเอกชนที่ปลูกต้นไม้ที่มีไม้หวงห้าม เช่น ปลูกด้วยไม้ยางพารา ไม้ยูคาลิปตัส ไม้มะค่าโมง ไม้แดง ไม้ประดู่ สนเขา ฯลฯ จะไม่รับผลประโยชน์จากพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากที่ดินที่ปลูกด้วยไม้ที่มีไม้หวงห้ามไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่านั้นเอง ถึงแม้ว่าการทำไม้แปรรูปไม้ ค้ำไม้มีไว้ในครอบครองและนำไม้ที่มีไม้หวงห้ามเคลื่อนที่จะสามารถกระทำได้โดยอิสระไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า เว้นแต่เป็นการนำไม้ที่มีไม้หวงห้ามเข้าเขตด่านป่าไม้ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ต้องเสียค่าธรรมเนียมก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วได้ก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ทำสวนป่าที่ปลูกด้วยไม้ที่มีไม้หวงห้ามอย่างมากในการทำไม้ แปรรูปไม้ ค้ำไม้ มีไว้ในครอบครองและนำไม้ที่มีไม้หวงห้ามเคลื่อนที่ เพราะจะถูกเจ้าหน้าที่จับกุมโดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม้เหล่านั้นได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายเป็นภาระให้เจ้าของไม้ต้องเป็นผู้พิสูจน์ว่าเป็นไม้ที่ได้มาจากสวนป่าและเป็นไม้ที่มีไม้หวงห้ามและก็มีไม้เรื่องง่ายเลยที่พิสูจน์ได้เช่นนั้น หากเป็นไม้ที่แปรรูปมาแล้วหรือบริเวณที่ดินสวนป่าที่ทำไม้ออกมาถูกปรับพื้นที่ออกไปแล้วจนไม่หลงเหลือต่อไม้ที่จะพิสูจน์ได้เนื่องจากไม้ที่มีไม้หวงห้ามที่ปลูกในที่ดินเอกชนเช่นที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ เช่น ไม้มะค่าโมง ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้สน ฯลฯ ซึ่งมีชื่อพ้องกับไม้หวงห้ามที่ขึ้นอยู่ในป่าตามรายชื่อท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 และยังมีสภาพทางกายภาพ เช่น ลักษณะของ

เซลล์ วงปี สี น้ำหนัก ฯลฯ ซึ่งมีชื่อพ้องกับไม้หวงห้ามที่ขึ้นอยู่ในป่าตามรายชื่อท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 และยังมีสภาพทางกายภาพ เช่น ลักษณะของเซลล์ วงปี สี ฯลฯ เหมือนกันอีกด้วย ทำให้ยากแก่การพิสูจน์

ดังนั้น จึงเห็นควรกำหนดให้สวนป่ามีความหมายรวมถึงที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนเพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ทั้งที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และไม้อื่นทั่วไปด้วย โดยแก้ไขบทนิยามคำว่า “สวนป่า” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เป็น “สวนป่า” หมายความว่าที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5 “เพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้” ซึ่งตัดข้อความ “ที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้” ออกเพื่อให้สามารถนำที่ดินที่ทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้อันมิใช่ไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และไม้ที่การทำไม้ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ อันจะทำให้เจ้าของไม้ในที่ดินดังกล่าวได้รับสิทธิและประโยชน์ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ด้วย

2) ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกสร้างในที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่า

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้กำหนดประเภทที่ดินที่จะนำมาขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าไว้ดังนี้

- 2.1 ที่ดินตามมาตรา 4(1) ที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามอนุมาตรานี้มีอยู่ 2 ประเภทคือ ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินเท่านั้น

“โฉนดที่ดิน” หมายความว่า หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินและให้หมายความถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจองและตราจองที่ตราว่า “ได้ทำประโยชน์แล้ว” โฉนดที่ดินมีอยู่ 6 แบบ คือ น.ส. 4 น.ส.4ก. น.ส.4ข. น.ส.4ค. น.ส.4ง. และน.ส.4จ.

“หนังสือรับรองการทำประโยชน์” หมายความว่า หนังสือรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว หนังสือรับรองการทำประโยชน์ มีอยู่ 3 แบบ คือ น.ส. 3. น.ส.3ก. และน.ส.3ข.

ส่วนที่ดินที่มีแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) ใบเหี้ยบย่ำ (แบบหมายเลข 9) หรือใบจอง (น.ส.2 หรือ น.ส.2ก.) จึงไม่เป็นที่ดินประเภทใดประเภทหนึ่ง ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ.2535 แนวทางแก้ไขปัญหานี้สามารถแก้ไขได้โดยนำหลักฐานเกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวไปขอออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือโฉนดตามประมวลกฎหมายที่ดินเสียก่อน จึงค่อยนำมาขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า

ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามมาตรา 4(1) แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 หมายถึงที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์โดยชอบด้วยประมวลกฎหมายที่ดินเท่านั้น ดังนั้นหนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือโฉนดที่ดินที่ออกโดยมิชอบด้วยประมวลกฎหมายที่ดินและยังไม่มีเพิกถอน จึงไม่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

กรณีที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งมีการปลูกป่าอยู่ก่อนแล้วก็สามารถนำมาขอขึ้นทะเบียนสวนป่าได้ เนื่องจากเมื่อพิจารณานิยาม “สวนป่า” และ “ต้นไม้” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ.2535 ประกอบด้วยแล้วจะเห็นว่า “สวนป่า” หมายถึงที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5 เพื่อนำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้และหมายความรวมถึงต้นไม้ที่ขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อประโยชน์อย่างอื่นแต่อาจใช้ประโยชน์ที่ได้ปลูกป่าอยู่ก่อนแล้ว ดังนั้น ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่ได้ปลูกป่าอยู่ก่อนแล้ว จึงสามารถขอขึ้นทะเบียนสวนป่าตามมาตรา 4(1) ประกอบกับมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

2.2 ที่ดินตามมาตรา 4(2) ที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่าที่ดินดังกล่าวอยู่ระยะเวลาที่ขอรับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ เนื่องจากได้มีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว

2.2.1 กรณีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้ “การจัดรูปที่ดิน” หมายความว่า การดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมให้สมบูรณ์ทั่วถึงที่ดินทุกแปลงเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตโดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางแผนจัดรูปที่ดินเสียใหม่ การจัดระบบชลประทานและการระบายน้ำ การจัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นดิน การบำรุงดิน การวางแผน การผลิตและจำหน่ายผลิตผลการเกษตร รวมตลอดถึงการแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินตลอดจนการจัดเขตที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัย”

มาตรา 24 วรรคแรก บัญญัติว่า “การกำหนดเขตที่ดินในท้องที่ใดให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดินให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา”

มาตรา 30 บัญญัติว่า “ฯลฯ (3) กำหนดแปลงที่ดินที่จะจัดให้แก่เจ้าของที่ดินเดิมและผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในการจัดรูปที่ดิน”

มาตรา 41 วรรคแรก บัญญัติว่า “เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดได้กำหนดแปลงที่ดินที่จะจัดให้แก่เจ้าของที่ดินเดิมหรือผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในการจัดรูปที่ดินตามมาตรา 30(3) แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินดำเนินการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินสำหรับแปลงที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินนั้นต่อไปทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวง”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเมื่อได้กำหนดแปลงที่ดินและผู้มีสิทธิขอรับโอนที่ดินได้ตกลงเลือกแปลงที่ดินเรียบร้อยแล้ว ผู้มีสิทธิขอรับโอนที่ดินจะได้รับสิทธิในที่ดินโดยมีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเป็นโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์แต่ในระหว่างรอการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน หากหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดมีหนังสือรับรองว่าที่ดินนั้นอยู่ในระหว่างรอการออกเอกสารสิทธิในที่ดิน หากหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดมีหนังสือรับรองว่าที่ดินนั้นอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ ที่ดินแปลงดังกล่าวก็สามารถนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้

2.2.2 กรณีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินตามกฎหมายด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ ตามประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 3 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ในกรณีดังต่อไปนี้

(2) ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพหรือกฎหมายอื่น”

พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มาตรา 11 บัญญัติว่า

“ภายใต้บังคับแห่ง มาตรา 26 และมาตรา 40 เมื่อสมาชิกนิกมได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว และได้เป็นสมาชิกนิกมมาเป็นเวลาเกินกว่าห้าปี ทั้งได้ชำระเงินช่วยทุนที่รัฐบาลได้ลงไปตามมาตรา 10 และชำระหนี้เกี่ยวกับกิจการของนิกมให้แก่ทางราชการเรียบร้อยแล้ว ให้ออกหนังสือการทำประโยชน์ให้แก่ผู้นั้น

ผู้ได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์แล้ว จะขอออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์สำหรับที่ดินนั้นตามประมวลกฎหมายที่ดินได้”

จากบทบัญญัติดังกล่าว ที่ดินที่มีหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (น.ค.3) ซึ่งเป็นหนังสือที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ออกให้แก่สมาชิกนิกมสร้างตนเองที่ได้ทำประโยชน์ในที่ดินถูกต้องตามระเบียบและเป็นสมาชิกนิกมสร้างตนเองมาเกินกว่า 5 ปี ทั้งได้ชำระเงินช่วยทุนรัฐบาลและชำระหนี้ให้แก่นิกมสร้างตนเองครบถ้วนแล้ว ดังนั้นที่ดินที่มีหนังสือแสดงการทำประโยชน์ (น.ค. 3) ถือว่าเป็นที่ดินที่มีหนังสือรับรองของทางราชการรับรองว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ เนื่องจากมีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว ตามมาตรา 4(2) แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 จึงสามารถนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ ส่วนที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ค.1) ซึ่งเป็นหนังสือที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 มาตรา 24 วรรคสอง อนุญาตให้สามารถนำหนังสือดังกล่าวไปขอให้ทางราชการออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือโฉนดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ จนกว่าจะได้รับหนังสือแสดงการทำประโยชน์(น.ค. 3) โดยได้ถือปฏิบัติตามมาตรา 11 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ดังนั้นที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ค. 1) จึงไม่ถือเป็นที่ดินตามมาตรา 4(2) แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และไม่อาจนำมาขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าได้ และในทำนองเดียวกันที่ดินที่มีหนังสือแสดงการทำประโยชน์ในนิกมสหกรณ์ (กสน.5) ถือว่าเป็นที่ดินตามมาตรา 4(2) อาจนำมาขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าได้เช่นกัน

2.3 ที่ดินตามมาตรา 4(3) ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาต การเช่าหรือเช่าซื้อ

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 มาตรา 30 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2532

“มาตรา 30 บรรดาที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่ ส.ป.ก. ได้มา ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดให้เกษตรกรหรือสถาบันเกษตรกรได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ ตามขนาดการถือครองในที่ดินดังกล่าวต่อไปนี้

(1) จำนวนที่ดินไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัวด้วยกัน ซึ่งประกอบเกษตรกรรมอย่างอื่นนอกจากเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ตาม (2)

(2) จำนวนที่ดินไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ สำหรับเกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งใช้ประกอบเกษตรกรรมเลี้ยงสัตว์ใหญ่ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด

(3) จำนวนที่ดินที่คณะกรรมการเห็นสมควร สำหรับสถาบันเกษตรกร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงประเภทและลักษณะการดำเนินงานของสถาบันเกษตรกรนั้น ๆ

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นที่ดินของรัฐและมีเกษตรกรถือครองอยู่แล้ว เกินจำนวนที่กำหนดในวรรคหนึ่งก่อนเวลาที่คณะกรรมการกำหนด เมื่อเกษตรกรดังกล่าวยื่นคำร้องและยินยอมชำระค่าเช่า หรือค่าชดเชยที่ดินในอัตราหรือจำนวนที่เพิ่มขึ้น ตามที่คณะกรรมการกำหนด สำหรับที่ดินส่วนที่เกินตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการจัดที่ดินให้เกษตรกรเช่าหรือจัดให้แล้วแต่กรณี ตามจำนวนที่เกษตรกรถือครองได้ แต่เมื่อรวมกันแล้วต้องไม่เกินหนึ่งร้อยไร่ ในการกำหนดอัตราค่าเช่าหรือค่าชดเชยที่ดินดังกล่าวต้องคำนึงถึงระยะเวลาและวิธีการที่เกษตรกรได้ที่ดินนั้น ความสามารถในการทำประโยชน์ประเภทของเกษตรกรรม และการทำประโยชน์ที่ได้ทำแล้วในที่ดินนั้น

ในการจัดที่ดินให้เกษตรกรตามวรรคสาม ถ้าเกษตรกรได้เข้าครอบครองที่ดินดังกล่าวก่อน พ.ศ. 2510 ให้เรียกเก็บเฉพาะค่าธรรมเนียมในการโอนและรังวัดและค่าปรับปรุงพัฒนาที่ดินที่ ส.ป.ก. ดำเนินการให้ตามจำนวนที่คณะกรรมการกำหนดเฉพาะส่วนที่ไม่เกินห้าสิบไร่

นอกจากการจัดที่ดินให้แก่บุคคลตาม (1) (2) และ(3) ให้ ส.ป.ก. มีอำนาจจัดที่ดิน หรือสงวนทรัพย์ให้แก่บุคคลเช่า เช่าซื้อ ซื้อ หรือเข้าทำประโยชน์ เพื่อใช้สำหรับกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาได้ ทั้งนี้ ตามขนาดการถือครองในที่ดินที่คณะกรรมการเห็นสมควร ซึ่งต้องไม่เกินห้าสิบไร่ ส่วนหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการอนุญาตหรือการให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตหรือการให้ผู้ที่ได้รับอนุญาตถือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

การจัดที่ดินให้เช่าหรือเช่าซื้อตามมาตรา นี้ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการเช่าซื้อ และสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อดังกล่าวจะโอนแก่กันได้หรือตกทอดทางมรดกได้เฉพาะตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด”

มาตรา 4 คำว่า “การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม” หมายความว่า “การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมรวมตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมนั้น โดยรัฐนำที่ดินของรัฐ หรือที่ดินที่รัฐจัดซื้อ หรือเวนคืนจากเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีได้ทำประโยชน์ในที่ดินนั้นด้วยตนเอง หรือเกษตรกรที่มีที่ดินเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ และสถาบันเกษตรกรได้เช่าซื้อ เช่า หรือเข้าทำประโยชน์ โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร การปรับปรุงทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ตลอดจนการผลิตและการจำหน่ายให้เกิดผลดียิ่งขึ้น”

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาต การเช่าหรือเช่าซื้อ ตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ได้แก่

1) เอกสาร ส.ป.ก. 4-28 หรือ ส.ป.ก. 4-28 ก คือ หนังสือรับมอบที่ดิน ใช้เป็นหลักฐานแสดงว่าเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ให้ได้รับที่ดินตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินซึ่งมีขอบเขตของแปลงที่ดินที่ได้รับ แสดงให้เห็นเด่นชัดและมีสิทธิได้รับหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินต่อไป

2) เอกสาร ส.ป.ก. 4-01 หรือ ส.ป.ก. 4-01 ก คือ หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเกษตรกรจะได้รับต่อจากได้ ส.ป.ก. 4-28 ก ใช้เป็นเอกสารแสดงหลักฐานการได้รับอนุญาตให้มีสิทธิเข้าทำประโยชน์ในที่ดินที่ได้รับมอบ

3) ส่วนหลักฐานการเช่า คือ สัญญาเช่าที่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้เข้าทำสัญญากับ ส.ป.ก. เพื่อต้องการเช่าในที่ดินของ ส.ป.ก. ทั้งในที่ดินของรัฐและเอกชน

และหลักฐานการเช่าซื้อ คือ สัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาเช่าชดเชยที่ดิน ที่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเข้าทำสัญญากับ ส.ป.ก. เพื่อต้องการกรรมสิทธิ์ในที่ดินของ ส.ป.ก. ทั้งในที่ดินของรัฐและเอกชน

ดังนั้น เอกสาร ส.ป.ก. 4-28 และ ส.ป.ก. 4-28 ก คือ หลักฐานที่แสดงว่ามีสิทธิในเอกสารนี้มีสิทธิได้รับการอนุญาตตามกฎหมายปฏิรูปที่ดินต่อไป ไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ ส่วนเอกสาร ส.ป.ก.4-01 หรือ ส.ป.ก. 4-01 ก สัญญาเช่า และสัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาเช่าชดเชยที่ดิน เป็นหลักฐานการอนุญาต การเช่าหรือเช่าซื้อ ของที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ ตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

2.4 ที่ดินตามมาตรา 4(4) ที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้นำบุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าสงวน หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม

2.5 ที่ดินตามมาตรา 4(5) ที่ดินที่ได้ดำเนินการ เพื่อการปลูกป่าอยู่แล้ว โดยทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ นั้น กฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่าต้องเป็นที่ดินประเภทใด ดังนั้นจึงอาจเป็นที่ราชพัสดุหรือที่สาธารณประโยชน์ก็ได้ ที่ราชพัสดุที่มีสภาพเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน สำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน โดยเฉพาะตามมาตรา 1304(3) แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ที่ดินประเภทนี้ปกติจะไม่มีเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งบุคคลใดไม่อาจได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดินที่สาธารณประโยชน์จึงเป็น “ป่า” ตามกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ด้วย ที่ดินประเภทนี้หากทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นได้ดำเนินการปลูกป่าอยู่ก่อนแล้ว ย่อมเป็นที่ดินตามมาตรา 4(5) ที่อาจนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ได้เช่น การปลูกป่าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต กรมราชทัณฑ์หรือองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้

นอกจากที่ดินทั้ง 5 ประเภทดังกล่าวข้างต้นที่สามารถนำมาขอขึ้นทะเบียนสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 แล้วยังมีที่ดินที่เป็น “ป่า” ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ที่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอีกจำนวนมากที่สามารถทำการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าได้ แต่ไม่สามารถนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า เนื่องจากไม่ได้เป็นที่ดินประเภทหนึ่งประเภทใดใน 5 ประเภทที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 54 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใด ก่นสร้าง แฝ้วถาง หรือเผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า หรือเข้ายึดถือ หรือครอบครองป่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น เว้นแต่จะกระทำภายในเขตที่จำแนกไว้เป็นประเภทเกษตรกรรม และรัฐมนตรีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือโดยได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่

ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดินจะเป็น “ป่า” ตามคำจำกัดความของคำว่า “ป่า” ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 4(1) การที่จะเข้าไปทำการปลูกสร้างสวนป่าในที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน หรือในป่านั้น จะต้องได้รับอนุญาตให้แฝ้วถางป่าจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 เสียก่อนจึงจะดำเนินการได้ แต่สวนป่าที่ปลูกในที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แฝ้วถางป่าดังกล่าวก็ไม่สามารถนำไปขึ้นทะเบียนสวนป่า ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ได้ ดังนั้น เพื่อให้การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าสามารถดำเนินการในประเภทที่ดินให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 โดยเพิ่มความ “(6) ที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แฝ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เฉพาะเพื่อทำสวนป่า” ลงในมาตรา 4 อีกหนึ่งอนุมาตรา

3) ปัญหาการจัดการพันธุ์ไม้ การเพาะชำกล้าไม้ และการนำกล้าไม้เคลื่อนที่ไปปลูก

3.1 การจัดการพันธุ์ไม้

การจัดการพันธุ์ไม้ในรูปของเมล็ดพันธุ์ไม้ในพื้นที่ที่เป็นป่าธรรมดาค่าจะไม่มีปัญหาเนื่องจากเมล็ดไม้ชนิดต่างๆ ที่จะใช้เพาะพันธุ์นั้นไม่ว่าจะเป็นเมล็ดไม้ชนิดใดไม่เป็นของป่าหวงห้าม ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดของป่าหวงห้าม พ.ศ. 2530 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 27 และ 28 ดังนั้นการเก็บเมล็ดไม้ในป่าจึงไม่ต้องขออนุญาตเก็บหาของป่าตาม มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 แต่ถ้าแหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ การเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เสียก่อน ส่วนการจัดการพันธุ์ไม้ในรูปของเหง้า กิ่งหรือเนื้อเยื่อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติสวนป่าแห่งชาติ พ.ศ. 2507 นั้น จะกล่าวถึงในหัวข้อการนำกล้าไม้เคลื่อนที่ไปปลูกในสวนป่า

ปัญหาการจัดหาเมล็ดพันธุ์ไม้ที่แหล่งเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้อยู่ในเขตป่าธรรมชาติหรือป่าสงวนแห่งชาติ จะไม่มีปัญหาเนื่องจากมีกฎหมายระบุไว้ให้ดำเนินการได้อยู่แล้วแต่เป็นที่ทราบกันดีว่าปัจจุบันนี้สภาพป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์นั้นถูกทำลายลงเป็นจำนวนมากพื้นที่ป่าสมบูรณ์ที่เหลืออยู่จะถูกกำหนดให้เป็นป่าอนุรักษ์ในรูปของอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ดังนั้นแหล่งพันธุ์ไม้แหล่งใหญ่จึงอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ดังกล่าวเสียส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเข้าไปเก็บพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ออกมาเพาะชำเพื่อนำไปปลูกในสวนป่าได้ เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับป่าอนุรักษ์ทั้ง 2 ฉบับมีบทบัญญัติห้ามเอาไว้ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดหาพันธุ์ไม้สำหรับการปลูกสร้างสวนป่า ดังนั้น จึงควรให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถอนุญาตให้มีการเก็บหาพันธุ์เพื่อนำออกไปเพาะขยายพันธุ์เพื่อการปลูกสร้างสวนป่าได้

3.2 กรณีการเพาะชำกล้าไม้และการนำกล้าไม้เคลื่อนที่ไปปลูกในสวนป่า

การปลูกสร้างสวนป่าจะต้องมีการเตรียมกล้าไม้ไว้สำหรับปลูกในสวนป่า การเตรียมกล้าไม้จะดำเนินการในแปลงเพาะชำกล้าไม้ ที่ดินที่ใช้เป็นแปลงเพาะชำกล้าไม้อาจเป็นที่ดินของเอกชนที่มีโฉนดที่ดินหรือที่ดินของรัฐ เช่นที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ก็ได้ หากเป็นการเพาะชำกล้าไม้สักและไม้ยาง ไม่ว่าจะเพาะชำในที่ดินประเภทใด กล้าไม้สักและกล้าไม้ยาง จะเป็นไม้หวงห้าม ตามมาตรา 7 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 แต่ถ้าเป็นไม้ชนิดอื่นๆ ตามบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 หากนำไปเพาะชำในที่ดินที่เป็นป่ากล้าไม้เหล่านั้นก็จะเป็นไม้หวงห้าม ตามมาตรา 7 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 เช่นเดียวกัน เมื่อกล้าไม้ก่อนนำไปปลูก เช่น การตัดแต่งราก ตัดแต่งเรือนยอด การลิดกิ่ง การขุดกล้าไม้ออกจากแปลงเพาะชำ ตลอดจนการนำกล้าไม้เคลื่อนย้ายจากแปลงเพาะชำไปปลูกจะเข้าข่ายเป็นการ "ทำไม้" ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับ มีบทบัญญัติสำหรับคำว่า "ไม้" และ "ทำไม้" ไว้ดังนี้

พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 4 บัญญัติว่า

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

(2) "ไม้" หมายความว่า ไม้สักและไม้อื่นทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา รวมตลอดถึงไม้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ไม้ไผ่ทุกชนิด ปาล์ม หวาย ตลอดจนราก ปุ่ม ดอก เศษ ปลาย และกิ่งของสิ่งนั้นๆ ไม่ว่าจะถูกตัด ทอน เลื่อย ผ่า ถาก ขุด หรือกระทำโดยประการอื่นใด...

(5) "ทำไม้" หมายความว่า ตัด ฟัน กาน โคน ลิด เลื่อย ผ่า ถาก ทอน ขุด ชัก ถาก ไม้ในป่า หรือนำไม้ออกจากป่าด้วยประการใดๆ และหมายความรวมถึงการกระทำดังกล่าวกับไม้สักหรือไม้อย่างที่ขึ้นอยู่ในที่ดินที่มีไร่ป่า หรือการนำไม้สักหรือไม้อย่างออกจากที่ดินที่ไม้นั้นๆ ขึ้นอยู่ด้วย"

มาตรา 7 ไม้สักและไม้อย่างทั่วไปในราชอาณาจักรไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดเป็น ไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะเป็นไม้หวงห้ามประเภทใดๆ ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา...

เมื่อกล้าไม้เป็น ไม้ตามคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น การตกแต่งรากหรือตัดแต่งเรือนยอดกล้าไม้ย่อมเข้าข่ายเป็นการทำไม้ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อน ตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และการนำกล้าไม้หวงห้ามเคลื่อนย้ายจากแปลงเพาะชำกล้าไม้ไปยังบริเวณที่จะทำการปลูกสร้างสวนป่าจะต้องมีใบเบิกทางของพนักงานเจ้าหน้าที่กำกับไปด้วย ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 11 ผู้ใดทำไม้ หรือเจาะหรือสับ หรือเผา หรือทำอันตรายด้วยประการใดๆ แก่ไม้หวงห้าม ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงหรือในการอนุญาต...

มาตรา 39 ผู้ใดนำไม้หรือของป่าเคลื่อนที่ ต้องมีใบเบิกทางของพนักงานเจ้าหน้าที่กำกับไปด้วยตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง

จะเห็นได้ว่าการเพาะชำกล้าไม้และการนำกล้าไม้หวงห้ามไปปลูกในแปลงสวนป่านั้น มีปัญหาจะต้องขออนุญาตทำให้และต้องมีใบเบิกทางของพนักงานเจ้าหน้าที่กำกับไปด้วยกับกล้าไม้ขณะนำเคลื่อนที่ นอกจากนี้ยังต้องเสียค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมอีกด้วย ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระที่ไม่จำเป็นสำหรับผู้ปลูกสร้างสวนป่า ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมให้เอกชนปลูกป่าตามนโยบายของรัฐ

แนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 โดยบัญญัติให้กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเพาะชำกล้าไม้ เพื่อนำไปปลูกในสวนป่าได้รับการยก

เว้นไม่ต้องชำระค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่าและค่าธรรมเนียม รวมทั้งไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎเกณฑ์การทำไม้และนำไม้หวงห้ามเคลื่อนที่ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 โดยเห็นควรเพิ่ม บทบัญญัติว่า ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการเตรียมกล้าไม้เพื่อนำไปปลูกในสวนป่าที่เข้าข่ายเป็นการทำไม้ในที่ดินของเอกชนหรือที่ป่าซึ่งได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินจากพนักงานเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการนำกล้าไม้เคลื่อนที่ ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติแต่ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกรมป่าไม้กำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับบรรดากล้าไม้และเมล็ดพันธุ์ไม้ ซึ่งเป็นของป่าหวงห้ามที่เก็บหาหรือนำออกไปจากบริเวณที่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ยกเว้น ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่าและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

4) ปัญหาการยกเว้นค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่าและค่าธรรมเนียม

ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 14 บัญญัติว่า "บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้"

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 14 บัญญัติเกี่ยวกับค่าภาคหลวงว่า

"ผู้รับอนุญาตทำไม้ต้องเสียค่าภาคหลวงตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้"

(6) ต้องชำระค่าภาคหลวงล่วงหน้า ดันหรือก่อนละสองบาท เมื่อรับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ เว้นแต่ในท้องที่ใดที่คณะกรรมการจังหวัดได้ประกาศโดยรับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ให้ยกเว้นไม่ต้องเรียกเก็บเงินค่าภาคหลวงล่วงหน้า หรือให้ลดอัตราค่าภาคหลวงล่วงหน้าลงจากอัตราที่กำหนดนี้ ก็ให้เป็นไปตามประกาศของคณะกรรมการจังหวัดนั้นๆ

การทำไม้สัก ผู้รับอนุญาตจะต้องชำระค่าภาคหลวงล่วงหน้า ตามอัตราที่คณะกรรมการจังหวัดได้ประกาศ โดยรับอนุมัติจากรัฐมนตรี หรือตามอัตราที่รัฐมนตรีกำหนดเป็นรายๆ ไป

การทำไม้พินหรือทำไม้ผาด่าน ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงล่วงหน้าต้องชำระค่าภาคหลวงให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งจำนวนค่าภาคหลวงให้ทราบ

ถ้าผู้รับอนุญาตไม่ชำระค่าภาคหลวงให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งจำนวนค่าภาคหลวงให้ทราบ

ถ้าผู้รับอนุญาตไม่ชำระค่าภาคหลวงให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าวในวรรคก่อน ให้ไม้ ไม้พิน ไม้เถาถ่าน หรือถ่านนั้นตก เป็นของแผ่นดิน เว้นแต่ผู้รับอนุญาตให้คัดค้านการชำระค่าภาคหลวงต่อไป ตามข้อกำหนดในกฎกระทรวง ในกรณีที่ได้ชำระค่าภาคหลวงล่วงหน้าไว้ และได้ทำไม้ออกมาแล้วภายในกำหนดอายุใบอนุญาต ก็ให้ไม้ส่วนที่เกินจำนวนจากที่ชำระค่าภาคหลวงล่วงหน้าไว้แล้วตกเป็นของแผ่นดิน"

และตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 58 ทวิ บัญญัติเกี่ยวกับค่าบำรุงป่าว่า

"ในกรณีทำไม้หวงห้ามหรือเก็บหาของป่าหวงห้ามโดยการให้สัมปทาน การอนุญาตให้ผูกขาด หรือการอนุญาตให้ทำไม้หวงห้ามเพื่อการค้าในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือป่าที่ได้เตรียมการกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ หรือที่ได้กำหนดโครงการทำไม้หรือเก็บหาของป่าไว้แล้ว หรือการอนุญาตตาม มาตรา 13 มาตรา 18 หรือมาตรา 54 รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนด

- (1) ให้ผู้รับสัมปทานหรือผู้รับอนุญาต ทำการบำรุงป่า หรือปลูกสร้างสวนป่าตามคำสั่งและวิธีการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด หรือ
- (2) ให้ผู้รับสัมปทานหรือผู้รับอนุญาตออกค่าใช้จ่ายเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการบำรุงป่า หรือปลูกสร้างสวนป่าให้แทน

ในกรณีตาม (2) ให้คิดค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินหกเท่าของค่าภาคหลวง หรือตามอัตราพื้นที่ป่าที่ได้รับสัมปทาน หรือรับอนุญาต ไม่เกินไร่ละหนึ่งพันสองร้อยบาท ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีเห็นสมควร"

จากบทบัญญัติในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ.2535 จะเห็นได้ว่าเป็นการยกเว้นให้การทำไม้หวงห้ามในสวนป่า ไม่ต้องชำระค่าภาคหลวง ตามมาตรา 14 และไม่ต้องชำระค่าบำรุงป่าตามมาตรา 58 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 แต่บทบัญญัติในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ยังไม่มีการยกเว้นครอบคลุมถึงกรณีค่าธรรมเนียมการนำไม้ที่มีไซ้ไม้หวงห้าม ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530 เข้าเขตดำเนินป่าไม้ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"ผู้นำไม้ที่มีไซ้ไม้หวงห้ามเข้าเขตด่านป่าไม้ต้องเสียค่าธรรมเนียม ตามอัตราที่รัฐมนตรีกำหนด เว้นแต่นำไปเพื่อใช้สอยส่วนตัวภายในเขตท้องที่จังหวัดที่ทำไม้นั้น

การนำไม้เข้าเขตด่านป่าไม้หลายด่าน ให้เสียค่าธรรมเนียมเพียงด่านแรกด่านเดียว"

ในการปลูกสร้างสวนป่านั้น มีสวนป่าจำนวนมากที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่มีไซ้ไม้หวงห้าม เมื่อนำไม้ที่มีไซ้ไม้หวงห้ามออกจากสวนป่าที่ปลูกเข้าเขตด่านป่าไม้ด่านแรก จะต้องเสียค่าธรรมเนียมเป็นภาระให้แก่ผู้ทำสวนป่า ดังนั้นเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวของผู้ทำสวนป่าลง จึงเห็นควรยกเว้นค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า จากบรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมการนำไม้ที่มีไซ้ไม้หวงห้ามเข้าเขตด่านป่าไม้ด้วย โดยให้ยกเลิกความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ให้มีบทบัญญัติว่า บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ให้ยกเว้นไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

5) ปัญหาการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

สืบเนื่องมาจากปัญหาการบุกรุกทำลายป่าของราษฎรเพราะขาดที่ทำกินและที่อยู่อาศัย จนทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรมลง ตลอดจนการขาดแคลนไม้สำหรับใช้สอยภายในประเทศ รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาแก้ไขปัญหานี้ โดยการอนุญาตให้ราษฎรเข้าไปทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ราษฎรเหล่านั้นยึดถือครอบครองอยู่ก่อนแล้วให้ชอบด้วยกฎหมายและอนุญาตให้บุคคลเข้าไปทำการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรมเพื่อผลิตไม้ออกมาใช้สอยในเชิงธุรกิจ การปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ สามารถดำเนินการได้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรม แยกออกเป็น 2 กรณี คือ โครงการขนาดเล็ก เป็นกรณีปลูกสร้างสวนป่า ตามมาตรา 16 ทวิ และโครงการขนาดใหญ่เป็นกรณีปลูกสร้างสวนป่าตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

5.1 กรณีสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ

สวนป่าที่ปลูกในที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติหรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม ตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ที่ดินประเภทนี้ได้แก่ที่ดินในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติหรือที่ดินในเขตป่าเสื่อมโทรม ตามมาตรา 16 ทวิ หรือมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ตามลำดับ ที่

ดินสวนป่าประเภทนี้อาจถูกนำมากำหนดให้เป็น “อุทยานแห่งชาติ” ได้ ซึ่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มาตรา 6 บัญญัติว่า “เมื่อรัฐบาลเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน ก็ให้มีอำนาจจะกระทำได้โดยประกาศพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า “อุทยานแห่งชาติ” ที่ดินที่จะกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาตินั้นต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง โดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใด ซึ่งมีใช้ทบวงการเมือง และในทางปฏิบัติมีการกำหนดที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่ได้อนุญาตให้บุคคลเข้าไปทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นเป็นอุทยานแห่งชาติ แล้วหลายแห่ง

สวนป่าแห่งใดหากถูกกำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติแล้ว ใบนุญาตให้เข้าไปทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้น ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 จะสิ้นสุดลงตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2532 ซึ่งบัญญัติว่า “ใบนุญาตอาญาบัตร และประทวนบัตร ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ หรือสัมปทานตามกฎหมายว่าด้วยปิโตรเลียม ซึ่งได้ออกให้แก่บุคคลใดไว้แล้วก่อนที่พระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกให้แก่บุคคลใดไว้แล้วก่อนที่พระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกตามความในมาตรา 6 ใช้บังคับ ให้คงใช้ต่อไปเพียงเท่าที่กำหนดอายุใบนุญาต อาญาบัตร ประทวนบัตร หรือสัมปทานนั้นๆ แต่ทั้งนี้ผู้รับใบนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 16(13) ก่อน”

การที่บริเวณสวนป่าถูกกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ นอกจากใบนุญาตปลูกสร้างสวนป่าจะสิ้นสุดลงแล้ว ยังมีผลทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในสวนป่าที่ถูกกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ เช่นการทำไม้ที่เกิดจากการปลูกสร้างสวนป่าไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อีกเนื่องจากขัดกับบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ ตามมาตรา 16(1) (2) (4) (7) (8) และ (13) ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 16 ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใด

- (1) ยึดถือหรือครอบครองที่ดิน รวมตลอดถึง ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า
- (2) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่ หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ
- (4) ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด หิน

ทราย

(7) เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่ง กล้วยไม้ น้ำผึ้ง ครั่ง ถ่านไม้ เปลือกไม้หรือมูลค้างคาว

(8) เก็บหรือทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตรายแก่ดอกไม้ ใบไม้หรือผลไม้

(13) เข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก พนักงานเจ้าหน้าที่

ดังนั้น ผู้ที่จะลงทุนในการปลูกสร้างสวนป่าในที่ดินป่าสงวนแห่งชาติเพื่อการค้าจึงไม่มีความมั่นใจในสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกสร้างสวนป่าและเสี่ยงที่อาจจะถูกทางราชการ นำที่ดินสวนป่าไปกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติทำให้เกิดความเสียหายต่อธุรกิจที่ได้ลงทุนไป จำนวนมากแล้ว

5.2 กรณีสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

กรณีนี้จะคล้ายกับกรณีสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกกำหนดให้เป็นอุทยานแห่งชาติ คือ สวนป่าที่ปลูกในที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคล เข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือไม่ยืนต้น ในเขตป่าเสื่อมโทรมตามมาตรา 16 ทวิ หรือมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ตามลำดับ ที่ดินสวนป่าประเภทนี้อาจถูกนำมากำหนดให้เป็น "เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า" ได้ ซึ่งตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 33 บัญญัติว่า "เมื่อคณะ รัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใดให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าโดยปลอดภัยเพื่อรักษา ไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า ก็ให้กระทำไว้ได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและให้มีแผนที่แสดงแนวเขต แห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า "เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า"

ที่ดินที่กำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านี้ต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือ สิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง

สวนป่าแห่งใดหากถูกกำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแล้วการดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ในบริเวณสวนป่าแห่งนั้นจะถูกจำกัดโดยมาตรา 38 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติสงวน และคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติว่า "ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้ามมิให้ผู้ใดยึดถือครอบ ครองที่ดินหรือปลูก หรือก่อสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือตัด โคน แฝ้วถางเผา หรือทำลายต้นไม้ หรือพฤษชาติอื่น หรือขุดหาแร่ ดินหิน หรือเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์ หรือสัตว์ป่า หรือเปลี่ยน

แปลงทางน้ำ หรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึงท่วมทัน เหือดแห้ง เป็นพิษ หรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า" ดังนั้น การทำไม้ที่เกิดจากการปลูกสร้างสวนป่าที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในภายหลังก็จะไม่สามารถทำไม้ออกได้เนื่องจากขัดกับบทบัญญัติในมาตรา 38 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ที่ลงทุนในการปลูกสร้างสวนป่าในที่ดินป่าสงวนแห่งชาติไม่มีความมั่นใจในสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกสร้างสวนป่า

5.3 กรณีการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม

การอนุญาตให้บุคคลเข้าไปทำการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม ตามมาตร 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นการอนุญาตให้เอกชนรายใหญ่เข้าไปทำการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าเสื่อมโทรม มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการอนุญาตของพนักงานเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเหตุการณ์ในเดือนมกราคม 2533 กรณีที่มีเอกชนผู้ยื่นคำขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ได้บุกกรุกเข้าทำประโยชน์ในป่าสงวนแห่งชาติก่อนการอนุญาตหลายรายคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติจึงได้เสนอหลักการว่า การอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้เพื่อการปลูกสร้างสวนป่าภาคเอกชน จะระงับการพิจารณาไว้ชั่วคราวและคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติมีมติให้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นชุดหนึ่งเพื่อศึกษาพิจารณาหามาตรการควบคุมเกี่ยวกับเรื่องนี้เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่สอดคล้องตามแนวนโยบายการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าเอกชนต่อไปและ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2533 คณะรัฐมนตรีอนุมัติตามที่ประธานคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติเสนอ

ต่อมากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เสนอขอทบวณมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2533 และคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2535 ว่า "การอนุมัติให้เข้าทำประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ เพื่อการปลูกสร้างสวนป่าภาคเอกชนให้ระงับการพิจารณาไว้แต่เป็นกรณีที่เข้าเงื่อนไขครบทั้ง 5 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นการสร้างสวนป่าตามประเภทไม้ที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535
- 2) เป็นการดำเนินการโดยผู้เข้าครอบครองอยู่เดิมมาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยมีหลักฐานยืนยันพิสูจน์ได้
- 3) เป็นการเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรจากข้าว หรือพืชไร่มาเป็น วนเกษตรหรือสวนป่า
- 4) การดำเนินการวนเกษตรหรือสวนป่าตามข้อ (3) จะต้องมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้ว่า ได้เริ่มดำเนินการในพื้นที่ที่จะขออนุญาตแล้วอย่างชัดเจน

5) ให้อำนาจทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ได้ครบครัดละไม่เกิน 50 ไร่

แต่ต่อมาคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ได้เสนออออนุมัติยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2535 อีกครั้งพร้อมกับขออนุมัติหลักการให้มีการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้เพื่อปลูกสร้างสวนป่าได้ตามระเบียบและกฎหมายสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้นำเรื่องนี้เสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจพิจารณาและคณะรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจที่มีความเห็นว่า หากพิจารณากยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2535 อาจก่อให้เกิดปัญหาการวิพากษ์วิจารณ์ตามมา ในขั้นนี้จึงควรมอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการอนุญาตปลูกสร้างสวนป่าของภาคเอกชนให้อำนาจประโยชน์แต่เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ ตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา แสออกมติรัฐมนตรีพิจารณา โดยไม่ต้องยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2535 ในขณะนั้น จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2535 ให้ระงับการอนุญาตให้บุคคลเข้าไปทำการปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติของภาคเอกชน แม้จะมีข้อยกเว้นให้อำนาจได้หากเป็นกรณีที่เข้าเงื่อนไขครบทั้ง 5 ประการ แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่สามารถที่จะส่งเสริมให้เอกชนมีการปลูกสร้างสวนป่าได้อย่างแพร่หลายและได้ผลเพราะว่าเงื่อนไขดังกล่าวมุ่งเน้นอนุญาตแต่เฉพาะบุคคลที่ได้เข้าครอบครองที่ดินทำกินอยู่ก่อนแล้วและจำกัดพื้นที่ไม่เกิน 50 ไร่เท่านั้น ไม่ให้อำนาจให้มีการขออนุญาตรายใหม่ได้ จึงทำให้การอนุญาตปลูกสร้างสวนป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรมตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่แทบจะเป็นไปไม่ได้เลยในทางปฏิบัติ

6) ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชนรายย่อย

สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้การส่งเสริมเอกชนรายย่อยปลูกป่าไม้ค่อยจะประสบผลสำเร็จนั้น เนื่องมาจากสาเหตุใหญ่อยู่ 2 สาเหตุ คือ การขาดแคลนที่ดินและเงินทุนของเกษตรกรรายย่อยนั่นเอง

6.1 การขาดแคลนที่ดิน

สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ราษฎรบุกรุกพื้นที่ป่าเนื่องมาจากความยากจน ราษฎรขาดการศึกษา สภาพเศรษฐกิจและสังคมทำให้ราษฎรต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว โดยการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพที่คุ้นเคยตั้งแต่บรรพบุรุษและเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนในระยะค่อนข้างสั้นการเพิ่มผลผลิตเพื่อให้เพียงพอกับรายจ่ายในครอบครัวจะ

กระทำโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูกเข้าไปในป่ามากขึ้นเรื่อยๆ แทนการใช้ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชและเทคนิคอื่นๆ เนื่องจากต้องใช้เวลาและเงินทุนสูง ที่ดินที่ราษฎรรายย่อยทำกินอยู่จึงเป็นที่ป่าที่ถูกยึดถือครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมายเสียเป็นส่วนใหญ่ แม้รัฐบาลจะพยายามแก้ไขปัญหานี้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น นำที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกบุกรุกมาทำการปฏิรูปตามกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรืออนุญาตให้ราษฎรเข้าไปใช้ประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติก็ตาม แต่สภาพปัญหาการถือครองที่ดินของราษฎรรายย่อยที่อยู่ในสภาพผู้บุกรุกก็ยังคงมีอยู่อีกมากมายเนื่องจากมีราษฎรยากจนเป็นจำนวนมากที่ไม่มีที่ดินทำกิน การดำเนินการปฏิรูปที่ดินและโครงการอื่นๆ เกี่ยวกับที่ทำกินของรัฐไม่ทันและเพียงพอกับความต้องการของราษฎรที่มีจำนวนมาก ปัญหาการขาดแคลนที่ดินที่ชอบด้วยกฎหมายจึงเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เป็นอุปสรรคในการส่งเสริมให้เอกชนรายย่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกสร้างสวนป่า รัฐจึงควรริบดำเนินการจัดที่ทำกินให้ราษฎร ดังกล่าวโดยเร็ว เมื่อราษฎรมีที่ดินทำกินโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว การเข้าไปดำเนินการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าจึงจะสามารถดำเนินการต่อไปได้

6.2 การขาดแคลนเงินทุน

การปลูกสร้างสวนป่าเป็นการลงทุนระยะยาวและต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่างๆ ไป ซึ่งอย่างรวดเร็วที่สุดการปลูกป่าจะเริ่มให้ผลตอบแทนอย่างน้อยต้องใช้เวลา 5 ปี ถ้าปลูกไม้ประเภทโตเร็ว แต่ถ้าปลูกไม้ประเภทโตช้าใช้เวลาอย่างน้อย 15-20 ปี จึงจะเริ่มได้รับผลตอบแทนจากการปลูกไม้นั้นๆ ถ้าผู้ปลูกเป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีพื้นที่จำกัดและต้องยังชีพจากผลผลิตพืชเกษตรรายปีจะได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตในระยะแรกอย่างมาก เนื่องจากขาดรายได้ระหว่างปีถ้าเกษตรกรใช้พื้นที่ทั้งหมดเพื่อการปลูกป่าเพียงอย่างเดียวหรือปลูกไม้เพียงชนิดเดียว ดังนั้นการใช้ระบบวนเกษตรที่มีความหลากหลายด้านผลผลิตเข้ามาช่วยลดความเสี่ยงของการปลูกป่าโดยเอกชนรายย่อยน่าจะเป็นทางเลือกอีกวิธีหนึ่ง เพราะเกษตรกรสามารถมีรายได้จากพืชเกษตรที่ปลูกควบทุกปีในระยะแรก นอกจากนี้ถ้าเกษตรกรปลูกไม้หลายประเภทผสมผสานในพื้นที่เดียวกันก็จะสามารถได้รับประโยชน์จากไม้แต่ละช่วงเวลาได้อย่างเหมาะสม เป็นการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างเต็มที่เพื่อให้เกิดรายได้เพื่อการครองชีพระหว่างที่รอผลผลิตจากไม้ในสวนป่า

แต่เนื่องจากการปลูกสร้างสวนป่าเป็นการลงทุนระยะยาวและต้องใช้เงินทุนสูงถ้าพึ่งการใช้ระบบวนเกษตรเข้ามาช่วยลดความเสี่ยงของการดำเนินการน่าจะยังไม่เพียงพอรัฐจึงควรจ่ายเงินช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชนบางส่วนหรือจัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำสำหรับบริการแก่เอกชนผู้ทำสวนป่า ซึ่งที่ผ่านมารัฐมีโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิต

การเกษตร เพื่อแก้ปัญหาสินค้าเกษตรที่มีปัญหาด้านราคาและการผลิต ได้แก่ พืชเศรษฐกิจ 4 ชนิด คือ ข้าว มันสำปะหลัง กาแฟและพริกไทย โดยให้การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตและเงินสินเชื่อ ดอกเบี้ยต่ำเงื่อนไขผ่อนปรนรวมทั้งการสนับสนุนความรู้และการตลาด แต่เกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลืออยู่ในวงจำกัดเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเพียง 4 ชนิด ดังกล่าวเท่านั้น จึงทำให้เกษตรกรอื่นๆ ไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้

ส่วนการให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการปลูกสร้างสวนป่าแก่เอกชนผู้ทำการปลูกสร้างสวนป่านั้น รัฐบาลได้ดำเนินการในรูป "โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า" ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น "โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ" โครงการนี้มีหลักเกณฑ์การจ่ายเงินให้แก่เกษตรกรปลูกป่าไร่ละ 3,000 บาท โดยแบ่งจ่าย 5 ปี เป็นการสนับสนุนแบบให้เปล่า เงินที่นำมาใช้ในโครงการนี้เป็นเงินงบประมาณที่ได้รับอนุญาตจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี โครงการนี้ประสบปัญหาในระยะเริ่มดำเนินการ ปัญหาที่สำคัญคือ มีการทุจริตในโครงการทั้งโดยเจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้ร่วมโครงการเกษตรกรส่วนใหญ่มักหวังผลตอบแทนจากเงินที่รัฐบาลจ่ายให้เป็นค่าปลูกบำรุงป่าไม่ได้ดำเนินการปลูกและบำรุงรักษาอย่างจริงจังและเมื่อได้เบิกจ่ายเงินในปีแรกแล้วมักจะขอยกเลิกโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า พ.ศ. 2537 กับระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการเบิกจ่ายเงินโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2538 และได้ออกระเบียบกรมป่าไม้วาดด้วยการเบิกจ่ายเงินโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ พ.ศ. 2542 (ภาคผนวก 12) มาใช้บังคับแทน ระเบียบฉบับใหม่นี้ โดยได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าให้มีความเหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น เช่น เพิ่มประเภทที่ดินที่สามารถนำมาเข้าร่วมโครงการได้อีก 2 ประเภท คือ ที่ดินราชพัสดุ ที่มีหลักฐานการเช่า หรือที่หน่วยงานราชการหรือองค์การของรัฐจัดสรรให้ราษฎรอยู่อาศัยหรือทำกิน โดยมีหนังสือรับรองของหน่วยงานราชการหรือองค์การของรัฐดังกล่าวให้ใช้ทำการปลูกสร้างสวนป่าได้ และที่ดินที่มีสัญญาเช่าจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยมีหนังสืออนุญาตจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ใช้ทำการปลูกสร้างสวนป่า ที่ดินที่เข้าร่วมโครงการต้องมีเนื้อที่ตั้งแต่ 2 ไร่ขึ้นไป แต่รวมกันแล้วไม่เกิน 200 ไร่ต่อราย ต้องปลูกชนิดพันธุ์ไม้ที่ให้การส่งเสริมไม่น้อยกว่า 100 ต้นต่อไร่ ให้กระจายทั่วพื้นที่

แม้ว่าเกษตรกรจะได้รับการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการปลูกสร้างสวนป่าตามโครงการนี้แล้วเชื่อว่าหาค่าปัญหาเรื่องทุนในการบำรุงรักษาสวนป่า เนื่องจากโครงการนี้จะช่วยเหลือเพียง 5 ปีแรกเท่านั้นปีที่ 6 เป็นต้นไปจึงมีปัญหาระง่อนเงินทุนอีก และไม่มีมาตรการในการตรวจสอบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และมิได้วางแนวทางเกี่ยวกับการขอยกเลิกโครงการก่อนครบกำหนด 5 ปี ซึ่งเป็นช่องว่าง ให้เกิดการทุจริต นอกจากนี้ยังขาดมาตร

การในการคัดเลือกเกษตรกร และพื้นที่ที่เหมาะสมในการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรไม่มีความพร้อม ขาดความรู้และประสบการณ์ในการปลูกสวนป่า และพื้นที่บางแห่งไม่เหมาะสมในการปลูกป่า ดังนั้นเพื่อเป็นการจูงใจให้เกษตรกรดำเนินการให้ครบ 5 ปี ตามโครงการ จึงควรแก้ไขระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมต่อไป

7) ปัญหาความไม่หลากหลายทางชีวภาพในสวนป่า

การตราพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 นับว่าเป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการเพิ่มพื้นที่ป่าให้แก่ประเทศด้วยความหวังว่า เมื่อมีพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้นแล้ว ความขาดแคลนไม้ใช้สอยจะหมดหรือลดลง พร้อมทั้งอาจช่วยแก้ไขปัญหาลิ่งแควดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วไปด้วย แต่สิ่งหนึ่งที่พึงจะต้องระลึกอยู่เสมอ คือ แม้ว่าการทำสวนป่ามีส่วนช่วยลดความต้องการใช้ไม้จากป่าธรรมชาติ แต่อาจไม่สามารถทำให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติได้อย่างแท้จริงเช่นเดียวกับป่าธรรมชาติ เพราะในทางปฏิบัตินั้น การทำสวนป่ามักจะปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจประเภทและขนาดเดียวกันในพื้นที่แต่ละแปลง จึงทำให้ขาดความหลากหลายของพันธุ์ไม้รวมทั้งสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในสวนป่าดังที่ปรากฏในป่าธรรมชาติ และในบางครั้งอาจมีการปลูกพันธุ์ไม้ที่สัตว์หรือแมลงในท้องถิ่นไม่สามารถอาศัยในการดำรงชีวิตได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งการทำสวนป่าจะให้ความคุ้มครองแก่ความหลากหลายทางชีวภาพน้อยกว่าป่าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ

การปลูกสร้างสวนป่าที่เป็นไม้ชนิดเดียวกันมีเรือนยอดชั้นเดียว มักก่อให้เกิดการใช้ธาตุอาหารในที่ระดับความลึกเดียวกันและใช้ธาตุอาหารในที่ดินระดับความลึกเดียวกันและใช้ธาตุอาหารในสัดส่วนเดียวกัน การหมุนเวียนของธาตุอาหารย่อมไม่ดีเท่ากับป่าธรรมชาติ การปลูกสร้างสวนป่าที่จะต้องเก็บเกี่ยวผลประโยชน์โดยการตัดไม้ไปใช้ย่อมมีผลกระทบต่อสภาพของดินค่อนข้างสูง ในช่วงที่เริ่มการปลูกและต้นไม้ยังมีขนาดเล็กย่อมก่อให้เกิดปัญหาค่อนข้างมาก การเปิดหน้าดินในพื้นที่ป่าเขตร้อนนอกจากก่อให้เกิดการกัดชะผิวดินอย่างรุนแรงแล้ว ยังมีผลต่อความแน่นของดินและการชะล้างธาตุอาหารพืชค่อนข้างรุนแรง ปริมาณความร้อนและแสงที่ตกต้องผิวดินนอกจากเปลี่ยนคุณลักษณะทางเคมีของดินแล้วยังมีผลต่อจุลินทรีย์ในดิน การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตในสังคมแห่งชีวิตนับว่าค่อนข้างรุนแรงมาก พันธุ์พืชหลายชนิดต้องถูกจำกัดไปทั้งโดยกิจกรรมในการปลูกสร้างสวนป่าและอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม พืชล้มลุกที่ผิวดินและพืชเกาะติดจำพวกกล้วยไม้ อาจหายหมดไปเนื่องจากสภาพทางนิเวศวิทยาไม่เหมาะสม การระบาดของแมลงต่อไม้ที่ปลูกอาจรุนแรงขึ้นเนื่องจากขาดที่ทำลายสัตว์ป่าลดน้อยลงเนื่องจากขาดพืชที่เป็นอาหารเฉพาะอย่าง การปลูกสร้างสวนป่าจึงนับได้ว่าเป็นการลด

ความสลับซับซ้อนของระบบนิเวศในป่าเขตร้อนค่อนข้างมาก ลดความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ในพื้นที่เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตภายในสังคม และมีผลต่อปัจจัยแวดล้อมที่ไม่มีชีวิตในเกือบทุกปัจจัย ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการปลูกป่าในพื้นที่ของระบบนิเวศของป่าเขตร้อนให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย¹⁹

หากทางราชการประสงค์จะกำหนดให้ผู้ทำสวนป่าต้องปลูกต้นไม้ตามที่กำหนดเพื่อให้มีสภาพใกล้เคียงกับป่าธรรมชาตินั้นอาจทำได้อย่างไม่สมบูรณ์นัก เนื่องจากว่าพื้นที่ที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าอาจเป็นที่ดินของเอกชนซึ่งเจ้าของสามารถจะปลูกต้นไม้ชนิดใดหรือใช้เพื่อประโยชน์สิ่งใดก็ได้ และเหตุผลประการสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ โดยปกติแล้วผู้ที่ทำสวนป่าย่อมต้องการจะได้ผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจที่คุ้มค่ากับการลงทุน ดังนั้น การดำเนินการปลูกป่าของเขาย่อมตอบสนองความต้องการใช้ไม้ของตลาด การที่จะให้ราชการกำหนดว่าผู้ทำสวนป่าควรจะปลูกต้นไม้ชนิดใดได้บ้างจึงไม่เหมาะสม แต่หากพื้นที่ทำสวนป่าเป็นที่ดินของรัฐหรือป่าสงวนแห่งชาติ รัฐย่อมมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการกำหนดเงื่อนไขของการทำสวนป่า แต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดึงดูดนักลงทุนในการทำสวนป่าด้วย

การแก้ไขปัญหาในเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพอาจจะใช้ระบบวนเกษตรเป็นระบบที่ประสานประโยชน์ระหว่างกิจกรรมทางด้านเกษตรซึ่งรวมถึงการเลี้ยงสัตว์ และกิจกรรมทางด้านป่าไม้ภายในพื้นที่เดียวกันเพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงสุดและเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้โดยการปลูกพืชร่วมกัน ทั้งพืชยืนต้น และพืชล้มลุก ในพื้นที่เดียวกันแต่มีช่วงเวลาที่จะทำการเก็บเกี่ยวต่างกันนั้น พืชจะมีการปรับตัวจนกระทั่งเกิดความสมดุลย์ในการแบ่งปันส่วน การใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่มีรอบตัวของพืชไปแล้วอย่างดีจึงอยู่รวมกันได้ และอาจส่งเสริมซึ่งกันและกันได้ ซึ่งระบบวนเกษตรเป็นปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมกับไม้ยืนต้นและพืชเกษตรเพราะจะเป็นการแก้ไขปัญหาในด้านป่าไม้ การใช้ที่ดิน การเกษตรและเป็นการสร้างอาชีพในเกษตรกรหรือผู้ปลูกสร้างสวนป่าและระบบวนเกษตรที่นำมาใช้ในสวนป่าต้องมีหลักการดังนี้

1. เมื่อนำวนเกษตรรูปแบบที่เหมาะสมไปใช้แล้วต้องเพิ่มผลผลิต (Productivity)
2. การปฏิบัติทางวนเกษตรรูปแบบดังกล่าวต้องยั่งยืนถาวร (Sustainability)
3. ราษฎรหรือเกษตรกรในพื้นที่นั้นยอมรับและปฏิบัติได้ (Adoptability)

¹⁹ อุทิศ กุญชรินทร์, เอกสารประกอบคำบรรยายการฝึกอบรมหลักสูตรการปลูกสร้างสวนป่าและวนเกษตร เรื่อง ระบบนิเวศป่าเขตร้อนกับการปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการป่าไม้ กรมป่าไม้ , 2535), หน้า 12.

8) ปัญหานโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่า

ด้านนโยบายป่าไม้ของรัฐในส่วนของจัดการสวนป่า นโยบายการป่าไม้ต้องคำนึงถึงความสำคัญด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และยังเป็นสิ่งแสดงถึงความปรารถนาแห่งชาติ ที่มีต่อภาคป่าไม้ และเป็นกลไกการบริหารซึ่งรัฐบาลมั่นใจได้ว่าสังคมไทยจะได้รับสิ่งที่ต้องการจากภาคป่าไม้ ดังนั้น นโยบายป่าไม้แห่งชาติจึงเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการดำเนินการของสถาบันการป่าไม้ของชาติทั้งของภาครัฐและเอกชน และเป็นพื้นฐานของการออกพระราชบัญญัติหรือกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 แสดงให้เห็นว่าปัญหาการตัดไม้ทำลายป่ายังมีอยู่ ปริมาณความต้องการใช้ไม้ในครัวเรือนและในภาคอุตสาหกรรมของประเทศไม่ได้รับการตอบสนอง และปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ป่าไม้ยังคงมีอยู่ นโยบายป่าไม้ที่ควรจะเป็นต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริการ และความต้องการในด้านคุณภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ตามหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

สถานการณ์การปลูกสร้างสวนป่าของกรมป่าไม้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านงบประมาณและอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่แล้ว นโยบายปลูกป่าในประเทศไทยมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของรัฐในด้านการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากไม้ที่ปลูกโดยภาคเอกชนรายใหญ่เพื่อการพาณิชย์เป็นหลัก โดยมิได้คำนึงถึงชีวิตและความเป็นอยู่และผลประโยชน์อันพึงได้ของราษฎรหรือชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ เท่าที่ควร จึงทำให้การปลูกป่าได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงจากราษฎรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ปลูกป่าทั้งในเขตอนุรักษ์และในเขตป่าเศรษฐกิจโดยทั่วประเทศ ทั้งนี้จากราษฎรดังกล่าวไม่ได้ประโยชน์จากการปลูกป่าในลักษณะที่ตนเคยได้ประโยชน์จากป่าธรรมชาติเช่นแต่ก่อน ข้อขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์จากการปลูกป่ายังมีอยู่ในปัจจุบันและขยายตัวมากขึ้นตามความต้องการปลูกป่า ซึ่งจะเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคตตราบใดที่ความสนใจที่จะทำการปลูกป่าทั้งภาครัฐและภาคเอกชนยังอยู่ในรูปของธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งต้องใช้พื้นที่มากและอาศัยตลาดต่างประเทศเป็นแหล่งรองรับผลผลิต ปัญหาดังกล่าวนี้เป็นปัญหาด้านสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุดทำให้การปลูกสร้างสวนป่าไม่ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านวิชาการในการปลูกป่าของกรมป่าไม้ไม่มีการพัฒนาวิธีการปลูกป่าโดยอิงหลักวิชาการที่เหมาะสมเท่าที่ควร เคยชินกับการปฏิบัติเช่นไรในอดีตก็ทำเช่นนั้น มุ่งเพียงการปลูกให้ครบตามแผนโดยมิได้คำนึงถึงขั้นตอนต่างๆ ในการปลูกสร้างสวนป่าอย่างรอบคอบและทันต่อเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกชนิดไม้สำหรับการปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เจ้าหน้าที่มักจะเลือกชนิดไม้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกชนิดไม้สำหรับปลูกให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เจ้าหน้าที่มักจะเลือกชนิดไม้ที่ปลูกง่ายและโตเร็วเป็นหลักโดยมิได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการปลูกสร้างสวนป่าว่าเพื่ออะไร เป็นต้น²⁰

ที่ผ่านมารัฐได้ออกกฎหมายป่าไม้ที่สำคัญมาหลายฉบับ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการรวมอำนาจการจัดการป่าไม้โดยรัฐ แต่คิดกันไม่ให้ชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ มีส่วนร่วม และก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชาวบ้านโดยตลอด แม้ว่ากฎหมายสวนป่าเป็นกฎหมายที่มีลักษณะส่งเสริมแต่ส่วนหนึ่งของกฎหมายยังเน้นการควบคุมและจำกัดการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ถูกกำหนดขึ้นและชนิดไม้ที่ทำการปลูก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นกฎหมายที่ส่งเสริมด้านการค้าแต่ขาดวิธีการจัดการในทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้กฎหมายสวนป่าเป็นกฎหมายที่มีการจัดการที่ไม่ยั่งยืน

10) ปัญหาการไม่ปลูกป่าทดแทนการตัด

การทำไม้หรือตัดไม้ที่ถือว่าเป็นการจัดการที่ยั่งยืน คือ การทำถูกต้องตามหลักวิชาการ นำไม้ที่ตัดมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า และมีการปลูกป่าทดแทนไม่ว่าจะเป็นที่เดิมหรือที่อื่น

ในอดีตผู้ได้รับสัมปทานทำไม้ ต้องชำระเงินปลูกป่าทดแทน หรือทำการปลูกป่าทดแทนอีก 2 เท่า สำหรับไม้เนื้อแข็งและ 4 เท่าค่าภาคหลวงสำหรับไม้สัก การปลูกป่าโดยปกติแล้วในแปลงทำไม้ทั่วไปหากมีราษฎรบุกรุกจะไม่มีที่ว่างให้ปลูกได้ แต่จะไปปลูกที่อื่น ซึ่งเป็นป่าที่ราษฎรบุกรุกจนเสื่อมโทรม ต่อมาเมื่อมีการปิดป่าและยกเลิกสัมปทานทำไม้ทุกชนิด การปลูกป่าทดแทนการตัด สำหรับการปลูกตามเงื่อนไขแนบท้ายหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีบัญญัติไว้ในระเบียบกรมป่าไม้วางด้วยการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2539 โดยกำหนดให้ปลูกทำไม้ต้องปลูกป่าชด

⁸ ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน, วนเกษตรกลยุทธ์เพื่อลดความเสี่ยงต่อการปลูกป่าเอกชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2540), หน้า 30.

เขยหรือถ้ำปลูกไม้ได้ก็ให้มอบเงินค่าปลูกตามอัตราที่กรมป่าไม้กำหนด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการแทน

ถ้าเป็นการอนุญาตให้ปลูกป่าในพื้นที่ป่าไม้อาวุโรรตามมติคณะรัฐมนตรี และพื้นที่ป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ไม่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกป่าทดแทน แต่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฉบับลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2536 และวันที่ 17 มีนาคม 2529 โดยชำระเงินค่าบำรุงหรือปลูกป่าสร้างสวนป่าสำหรับผู้รับใบอนุญาตให้แผ้วถางป่า เพื่อการทำเหมืองแร่หรือระเบิดหิน ในอัตราไร่ละ 1,200 บาท และเพื่อกิจการอื่นๆ ในอัตราไร่ละ 50 บาท ตามลำดับ

ดังนั้น จึงมีปัญหาว่าการปลูกสร้างสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการปลูกป่าทดแทนการตัดและบำรุงรักษาป่า ในสวนป่าของเอกชนและในสวนป่าของรัฐ โดยเฉพาะในสวนป่าของเอกชนในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน การที่จะให้เอกชนปลูกป่าทดแทนการตัดและบำรุงรักษาป่าจึงทำได้ค่อนข้างยาก รัฐไม่สามารถไปออกกฎระเบียบหรือบังคับให้กระทำได้ เนื่องจากจะเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพของเอกชน และผู้ทำสวนป่าเองก็ไม่มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ความหลากหลายในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสวนป่า เนื่องจากการทำสวนป่ามุ่งแต่หากำไรในทางการค้า ละเลยในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้การจัดการสวนป่าไม่มีความยั่งยืนตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่การจัดการสวนป่าต้องมีการพัฒนาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

10) ปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์สวนป่า

การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า โดยจัดรูปองค์กรเกษตรกรเป็นรูปสหกรณ์สวนป่าภาคเอกชน ระดมทุนจากสมาชิกรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหกรณ์ร่วมกันดำเนินธุรกิจสวนป่า ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ซึ่งกรมป่าไม้ได้เริ่มดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 มีสหกรณ์สวนป่าที่จัดตั้งสหกรณ์แล้ว จำนวน 16 แห่ง ทั่วประเทศ นับว่าระบบสหกรณ์สวนป่าภาคเอกชนยังไม่แพร่หลาย ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์เท่าที่พบ คือ ขาดผู้นำในการจัดตั้งสหกรณ์ สมาชิกไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ และผู้ปลูกสวนป่าไม่ค่อยเห็นความสำคัญของระบบส

หกรณ์²¹ จึงควรทำการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบให้มากยิ่งขึ้นและรัฐควรรีให้มีการสนับสนุนส่งเสริมด้านการเงิน ในรูปเงินช่วยเหลือ เงินกู้ เงินกองทุน แก่สมาชิกสหกรณ์สวนป่า เพื่อให้สหกรณ์มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินธุรกิจไปได้ ซึ่งการดำเนินการปลูกสร้างสวนป่า โดยสหกรณ์สวนป่าภาคเอกชนเช่นนี้ ประสบผลสำเร็จมากในประเทศสวีเดน ฟินแลนด์และญี่ปุ่น

11) ปัญหาภัยธรรมชาติ

ปัญหาภัยธรรมชาติที่ผู้ทำสวนป่าต้องเผชิญอยู่เสมอ เช่น ปัญหาไฟป่า ฝนแล้ง น้ำท่วม ลมพายุ แมลงระบาด โรคพืช เป็นต้น เป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เอกชนไม่กล้าลงทุนปลูกสร้างสวนป่า

ดังนั้น การประกันวินาศภัยการปลูกไม้เศรษฐกิจจึงเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้โดยรัฐต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุน โดยรัฐเป็นผู้รับประกันภัยให้แก่ผู้ปลูกสร้างสวนป่า

4.3 แนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นมาจากความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของโลก มีการปฏิบัติอุตสาหกรรม บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้มากขึ้นรวมทั้งป่าไม้ก็ถูกทำลายมากขึ้น รวมทั้งของเสียจากการผลิต ก่อให้เกิดการทำลายต่อระบบนิเวศซึ่งเป็นปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ต่อมากระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงได้มีความสำคัญมากขึ้นและขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว นำมาสู่ความร่วมมือทั้งระดับรัฐและเอกชน ระดับชาติและระดับนานาชาติ ซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวรับกับสภาวะการณ์ และนำไปพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยเฉพาะการประชุมสุดยอด(Earth Summit) ด้านสิ่งแวดล้อมครั้งแรกของโลก วาระการประชุมที่ 21 หรือ Agenda 21 เป็นวาระที่มีความสำคัญมากที่สุดและถือเป็นแนวทางปฏิบัติตั้งแต่นั้นมา มีเนื้อหาหลักในหลายๆ ด้าน เช่น มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรเพื่อการพัฒนา การเสริมความแข็งแกร่งให้กับกลุ่มชนต่างๆ

²¹ ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน, “การสร้างระบบสหกรณ์,” เอกสารประกอบการประชุม เรื่อง ขอให้แก้ไขกฎระเบียบเพื่อการส่งออกถ่านไม้ยูคาลิปตัส ครั้งที่ 1/2541, ณ ห้องปฏิบัติการสำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 14 ธันวาคม 2541.

4.2.1 แนวทางในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม

แนวทางที่นำมาใช้ในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย ได้แก่

4.3.1.1 การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของสวนป่า

ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological diversity) ซึ่งคำนิยามใน มาตรา 2 แห่ง อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. 1992 นั้น หมายถึง “การมีความผิดแผกแตกต่างระหว่างสิ่งมีชีวิตจากทุกแหล่ง รวมถึงระบบนิเวศทางบก ทางทะเลและทางแหล่งน้ำอื่นๆ และนอกเหนือจากสิ่งอื่นแล้ว การประกอบรวมกันทางระบบนิเวศซึ่งสิ่งมีชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งในนั้นด้วย ในการนี้รวมถึงความหลากหลายภายในชนิดพันธุ์ และระหว่างชนิดพันธุ์ของระบบนิเวศ ดังนั้น ถ้าจะกล่าวถึง ความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างง่ายๆ คือ สิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งพืช สัตว์ จุลินทรีย์ รวมทั้งมนุษย์ ซึ่งอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ความหลากหลายทางชีวภาพจึงมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อความสมดุลทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความอยู่รอดของมนุษย์²² ฉะนั้น มนุษย์ต้องเรียนรู้และศึกษาวิธีการนำความหลากหลายทางชีวภาพมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถทำได้ทั้งระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นที่มีการพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้มีการเรียนรู้และเข้าใจสิ่งมีชีวิตจากป่า ทั้งพืชและสัตว์สามารถเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพการเกษตร เป็นต้น

นโยบายส่งเสริมเอกชนปลูกสร้างสวนป่าได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการเกื้อหนุน นายทุนในการกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และหมิ่นเหม่ต่อการทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากการปลูกสร้างสวนป่าเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว แต่เนื่องจากสภาวะการขาดแคลนไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้เพื่อใช้สอยในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระดาษซึ่งประเทศไทยต้องนำเข้าจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากในสถานะเช่นนี้การปลูกสร้างสวนป่า เพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้าก็ยังคงมีความจำเป็นและในขณะเดียวกันการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพไว้ก็เป็นสิ่งที่ละเลยมิได้ ต้องกระทำควบคู่กันไปด้วยเช่นกัน ตามหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ดังนั้น เพื่อส่งเสริมการจัดการป่าไม้ให้มีความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ ระบบนิเวศ และทางสังคม รวมทั้งให้มีการใช้ประโยชน์ป่าไม้ในทิศทางที่ทำให้ป่าไม้สามารถจะให้ผลตอบแทนของความต้องการของประเทศอย่างยั่งยืน ในขณะที่ยังสามารถคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ รัฐจึงควรมีมาตรการทั้งทางกฎหมายและมาตรการอื่นๆ ที่ควรนำมาใช้ในการส่งเสริมการ

²² วิสุทธิ์ ไบไม้ , สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล,2538), หน้า 17.

ปลูกสร้างสวนป่าเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกเหนือจากมาตรการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

ผู้เขียนจึงเสนอมาตรการในการจัดการสวนป่าเพื่อให้รักษาความหลากหลายทางชีวภาพดังนี้ คือ

1. ครอบอนุรักษ์ต้นไม้ไว้ประมาณ 5-10 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ ในบริเวณที่มีความเปราะบางต่อระบบนิเวศ อันได้แก่ บริเวณสองฝั่งลำห้วย บริเวณพื้นที่สูงชัน บริเวณใกล้ภูเขา บริเวณที่อยู่อาศัยของสัตว์หรือพืชที่ใกล้สูญพันธุ์ ต้นไม้ใหญ่ที่มีอายุมากๆ ต้นไม้ที่มีผลเป็นอาหารของสัตว์ได้ บริเวณแนวขอบเขตระหว่างแปลง และบริเวณที่มีหินเก่าแก่ เป็นต้น โดยจัดทำในรูปแบบของการจัดพื้นที่เฉพาะไว้ในสวนป่าเพื่อเป็นเขตอนุรักษ์ต้นไม้ไว้ เช่น ในบริเวณรอบๆ ที่ดิน หรือบริเวณพื้นที่สูง โดยการจัดทำ Zonning ในบริเวณพื้นที่อนุรักษ์ในสวนป่า เพื่อส่งเสริมให้มีการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติและส่งเสริมให้มีต้นไม้สูงเพื่อส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพ คงเหลือต้นไม้ตายไว้ เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของบรรดาสัตว์และแมลงบางชนิดที่ส่วนช่วยในการสืบพันธุ์ของสวนป่าได้

2. ไม่ทิ้งสารพิษหรือสารเคมีที่สร้างมลภาวะแก่พื้นที่สวนป่า

3. บริเวณทุ่งหญ้าให้เหลือต้นไม้ใหญ่เป็นร่มเงาสำหรับพืชเล็กๆ

4. ต้องมีระบบในการคุ้มครองป้องกันชนิดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่หายาก หรือชนิดพันธุ์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ รวมทั้งถิ่นที่อยู่ของสัตว์เหล่านั้น ต้องมีการกำหนดเขตอนุรักษ์ และพื้นที่คุ้มครองให้เหมาะสมกับขนาดและพื้นที่ของการจัดการสวนป่า

5. ครอบอนุรักษ์การปลูกต้นไม้ท้องถิ่น เพราะว่าพืชชั้นล่างและสัตว์ต่างก็ได้วิวัฒนาการสามารถอยู่ได้กับต้นไม้ท้องถิ่นดีกว่าอยู่กับต้นไม้ที่นำมาจากประเทศอื่น จึงควรหาพันธุ์ไม้ที่โตเร็วเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้

6. การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยวิธีการเพาะปลูกแบบดั้งเดิม ได้แก่ วนเกษตรในสวนป่า เช่น การปลูกสวนป่าผสมผสานกับพืชเกษตรหลายชนิด ปลูกต้นไม้เป็นแถวสลับกับพืชเกษตร การปลูกต้นไม้เป็นแนวกันลมหรือล้อมรั้วบ้าน เพื่อเป็นที่อาศัยของสิ่งมีชีวิตอื่นและเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ปลูกพืชสวนครัวหรือปลูกข้าวในสวนป่า จึงเป็นการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพรูปแบบหนึ่ง ซึ่งถือว่าการแก้ไขปัญหในการปลูกพืชชนิดเดียวกันในสวนป่าที่ไปทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ

4.3.1.2 การฟื้นฟูป่าขึ้นมาใหม่

การฟื้นฟูป่าขึ้นมาใหม่ เป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยทั้งเพิ่มผลผลิตและรักษาความหลากหลายทางชีวภาพไว้ การฟื้นฟูป่าธรรมชาติอาจใช้วิธีการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติโดยการจัดการร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชน ในรูปแบบของป่าชุมชน ส่วนในการฟื้นฟูสวนป่า ซึ่งต้องรักษาความหลากหลายทางชีวภาพด้วย เพราะว่าสวนป่าเองก็เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชชนิดอื่นๆ เนื่องจากบริเวณที่เป็นป่าเสื่อมโทรมมักเป็นของเอกชนเจ้าของป่า ในการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลาย โดยหลักทางวิชาการแล้วการฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายจะดำเนินการได้ 2 วิธี²³ คือ

1. การฟื้นฟูตามธรรมชาติใช้กับพื้นที่ที่สามารถฟื้นฟูป่ากลับสู่สภาพป่าไม้ได้เองตามธรรมชาติ จะปล่อยให้ลูกไม้เจริญเติบโตขึ้นทดแทนโดยไม่ต้องปลูกป่าเว้นแต่บางแห่งที่ไม่มีลูกไม้ขึ้นทดแทนหรือมีแต่ต้นไม้สมำเสมอก็จำเป็นต้องปลูกป่าเสริมให้สมบูรณ์ขึ้น พื้นที่ในลักษณะเช่นนี้จะต้องมีการควบคุมและป้องกันไฟป่าด้วย

2. การฟื้นฟูโดยการปลูกป่าทดแทนการตัด ใช้กับพื้นที่ที่ไม่สามารถฟื้นฟูป่ากลับสู่สภาพป่าไม้เองได้ตามธรรมชาติจึงจำเป็นต้องปลูกทดแทน แต่ตามความเป็นจริงแล้วสภาพป่าไม้ที่ถูกทำลายส่วนใหญ่เกิดจากการบุกรุกทำไร่เลื่อนลอยดินขาดความอุดมสมบูรณ์และไม่มีลูกไม้เจริญเติบโตขึ้นทดแทนได้ จึงต้องปลูกทดแทนการตัด ในพื้นที่นั้นๆ หรือในพื้นที่อื่นทดแทน

แนวทางใน การปลูกป่าขึ้นมาใหม่ทดแทนการตัด โดยเฉพาะในที่ดินของรัฐ ได้แก่

หลังจากที่ตัดโค่นต้นไม้ในสวนป่า ต้องมีวิธีการต่างๆ ที่จะนำมาใช้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการดังกล่าวโดยให้ต้นไม้ที่เหลืออยู่ไม่ถูกทำลาย จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้ต้นไม้ที่อยู่นอกพื้นที่ที่จะทำการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังต้องหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดแก่ชั้นดินซึ่งจะเป็นผลทำให้ความเจริญเติบโตของต้นไม้ยืนต้นอยู่ลดลง

1. ควรมีการกำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับขนาดขั้นต่ำของต้นไม้และปริมาณขั้นต่ำของต้นไม้ยืนต้นอยู่ ซึ่งเหลือไว้ในพื้นที่ และการวางเงื่อนไขไว้ล่วงหน้าสำหรับการตัดโค่นต้นไม้ อาจกำหนดเงื่อนไขโดยการออกพระราชกฤษฎีกา และอยู่ภายใต้การตัดสินใจของกรมป่าไม้ วิธี

²³ สุเทพ เลาหะเดช, การใช้กฎหมายเพื่อการส่งเสริมและพัฒนากฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร : ส่วนการปลูกป่าภาครัฐ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2541), หน้า 7.

การต่างๆที่กำหนดให้นำมาใช้ในการปลูกต้นไม้ จะต้องดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ภายในระยะเวลา 5 ปีหลังจากมีการตัดโค่นต้นไม้หรือภายใน 3 ปี หลังจากมีการตัดโค่นต้นไม้เสร็จสิ้นแล้ว

2. มีมาตรการต่างๆ ซึ่งต้องใช้ควบคู่กับการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ อาจต้องใช้ควบคู่กันไปกับการปลูกต้นไม้ขึ้นมาใหม่ต้องรวมถึงการปลูกและการเพาะกล้าไม้ด้วย การปลูกป่าใหม่ควรจะดำเนินการโดยการใช้จำนวนวัตถุที่จะต้องใช้อย่างเพียงพอ และเหมาะสมตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่

3. ความรับผิดชอบในการปลูกป่าขึ้นมาใหม่ ความรับผิดชอบของผู้ตัดโค่นต้นไม้ในป่าจะต้องแน่ใจว่าการตัดโค่นต้นไม้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาหรือระเบียบว่าด้วยการตัดโค่นต้นไม้และวิธีการต่างๆ ที่นำมาใช้ด้วยจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย

4. ควรจะนำระบบวนวัฒนวิทยา ของวิชาวนศาสตร์เข้ามาแก้ไขปัญหา โดยกำหนดให้ผู้รับอนุญาตปลูกสวนป่าใช้รอบหมุนเวียนในการตัดฟัน (Rotation) ให้ยาวขึ้นเป็น 15-20 ปี เพื่อให้ต้นไม้ที่ปลูกได้มีเวลาฟื้นฟูสภาพดินและเกิดผลอื่นๆ ในด้านอนุรักษ์ด้วย ถ้าใช้รอบหมุนเวียน 5 ปี สำหรับพันธุ์ไม้เศรษฐกิจที่ใช้ระยะเวลานาน ในการตัดไม้ออกไปใช้ประโยชน์ ก็ต้องใช้วิธีตัดไม้ ออกเป็นแนวแคบๆ แต่ละแนวกว้างไม่เกิน 10 เมตร โดยไม่อนุญาตให้ตัดหมดไปเป็นแปลงใหญ่ๆ เพื่อให้ต้นไม้ใหญ่สองข้างแนวช่วยรักษาสภาพดิน ในช่วงระยะเวลาที่รอการปลูกแทนหรือรองการแตกหน่อของต้นไม้ที่ตัดขึ้นแทนใหม่เป็นการดีกว่าการตัดเป็นแปลงใหญ่และปลูกใหม่เป็นพื้นที่กว้างๆ

5. ฟื้นฟูพื้นที่ป่านอกเขตป่าอนุรักษ์ที่เสื่อมโทรมโดยการปลูกสวนป่า จัดทำระบบวนเกษตร การปลูกป่าสาธิตและทำการวิจัย

4.3.1.4 การทำการประเมินผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (Enviromental Impact Assessment :EIA)

การนำมาตรการการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มาบังคับใช้กับกิจกรรมหรือโครงการบางประเภทที่มีแนวโน้มว่า ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่รุนแรง ซึ่งกิจการหรือโครงการประเภทนั้นๆ จำเป็นที่จะต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนการได้รับอนุมัติให้จัดตั้งโครงการ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาว่าสมควรจะให้กิจการหรือโครงการนั้นเกิดขึ้นในประเทศหรือไม่ ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการเชิงป้องกันล่วงหน้าตามหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การจัดการสวนป่าจะอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและคุณค่าการอยู่ร่วมกัน ของ ทรัพยากรดิน น้ำ ระบบนิเวศที่มีลักษณะพิเศษประการบาง ต้องตระหนักถึงการ รักษาความสมดุลย์ ทางนิเวศและความสมบูรณ์ของป่าไม้ การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องมีมาตรการใน การจัดการดังนี้ คือ

1. มีระบบการป้องกันที่ชัดเจนเพื่อป้องกันพืชและสัตว์ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ถูก คุกคามและปกป้องแหล่งนิเวศต่างๆ จะต้องกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ป้องกัน ตามความ เหมาะสมของขนาดพื้นที่
2. กำหนดแนวทางการจัดการและติดตามควบคุมการพังทลายของดินและการลด ความเสียหายที่เกิดกับป่าไม้ในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต การก่อสร้างถนนป่าไม้
3. การนำพืชต่างถิ่นเข้ามาปลูก จะต้องมีการควบคุมอย่างระมัดระวังและติดตามผล กระทบที่เกิดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม
4. การใช้ตัวควบคุมทางด้านชีวภาพ จะต้องมีการละเอียดข้อมูลการใช้ การลดผล กระทบและติดตามประเมินผลประกอบโดยต้องควบคุมกำกับดูแลอย่างเข้มงวดและต้องให้สอดคล้องกับกฎหมายป่าไม้และกฎหมายสวนป่าและต้องตกลงระหว่างประเทศที่ได้กระทำไว้

4.3.2 แนวทางการจัดการสวนป่าด้านสังคม

มาตรการทางด้านสังคมมักเป็นกลไกที่นิยมนำมาใช้ในการจัดการสวนป่าโดยการ ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาสวนป่าของตนเองและของรัฐ ถือเป็น กลไกขั้นพื้นฐาน เพราะว่ามาตรการทางสังคมเป็นมาตรการที่ช่วยลดต้นทุนในการใช้มาตรการ อื่นๆ เพราะหากประชาชนในสังคมเข้าใจในปัญหา มีจิตสำนึกที่จะช่วยกันจัดการสวนป่าและมี การจัดการที่ยั่งยืนจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการสวนป่าได้อย่างหนึ่ง ทำให้รัฐลดค่าใช้จ่าย ในการจัดการ และลดความจำเป็นที่จะต้องมีการใช้มาตรการทางกฎหมายมาบังคับใช้ เพราะ ถือว่ากฎหมายที่สังคมไม่ยอมรับ ย่อมเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับยาก ก่อให้เกิดความขัดแย้งสูง และ ในระบบประชาธิปไตยเสียงของประชาชนถือเป็นเสียงสวรรค์ สามารถผลักดันผู้นำทางการเมือง ให้สามารถตัดสินใจได้เพื่อล้มล้างกลุ่มผลประโยชน์ที่ฉกฉวยผลประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นของตน โดยทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง แวดล้อมเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลมากกว่าสองทศวรรษนับแต่การประชุมสิ่ง แวดล้อมโลกและยังคงเด่นชัดขึ้นในการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการ

พัฒนา การให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดที่ว่าการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะนำไปสู่กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ตามหลักการข้อที่ 10 ได้เน้นถึงความสำคัญที่จะให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน อันรวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นมาตรการทางสังคมที่สำคัญ เกิดจากหน้าที่ในการดูแลจัดการคุ้มครองและพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ในอดีตเป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ จึงเกิดแนวคิดใหม่ว่าสิ่งแวดล้อมเป็นของคนทุกคนที่จะดูแลปกป้อง มิให้ป่าไม้ถูกทำลายไป แนวทางด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาใช้ในการจัดการสวนป่า ได้แก่

4.3.2.1 สหกรณ์สวนป่าหรือสมาคมเจ้าของป่า

เป็นหลักการที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงมีการใช้ในประเทศญี่ปุ่น เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าของป่า และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปลูกสร้างสวนป่าและเพิ่มผลผลิตของป่าไม้ ซึ่งสหกรณ์สวนป่าจะมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

1. กำหนดให้มีโครงการจัดการป่าไม้สำหรับสมาชิกของสหกรณ์โดยให้สอดคล้องกับระบบของประเทศในเรื่องการวางแผนทางด้านป่าไม้ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันและวางแผนการปฏิบัติทางด้านป่าไม้

2. การก่อสร้างถนนป่าไม้และสนับสนุนการดำเนินการด้านการค้าและกิจกรรมต่างๆ ให้แก่เอกชนผู้เป็นเจ้าของป่าไม้

3. ปรับปรุงตลาดค้าไม้เพื่อให้สมาชิกสามารถขายผลผลิตไม้ได้ในราคาดี

4. ให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการแปรรูปไม้

5. ดำเนินงานทางด้านกฎหมายแก่สมาชิก รวมทั้งความร่วมมือในการพัฒนาป่าไม้

6. ประสานงานกับรัฐบาลผลิตกล้าไม้ และให้ความรู้ทางเทคนิคเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

7. ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่การปลูกสร้างสวนป่าของเจ้าของป่าไม้และแบ่งปันผลกำไรกับเจ้าของป่าไม้ เมื่อป่าไม้ได้รับการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์แล้ว

สำหรับประเทศไทยมีการจัดตั้งสหกรณ์เจ้าของป่าหรือสมาคมผู้ปลูกไม้ยืนต้น²⁴ เพื่อสนับสนุนให้ชาวบ้านดำรงรักษาที่ดินของตนเองไว้ และมีอำนาจต่อรองในกรณีที่ต้องขายที่ดิน รัฐจะส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ปลูกไม้ยืนต้น ในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับชาติโดยสมาคมจะมีบทบาท ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายสิทธิ์ที่ดิน และให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับราคาที่ดิน
2. ทำหน้าที่เป็นผู้ค้าประกันการจำนอง
3. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารและให้ความช่วยเหลือเกษตรกร
4. ทำหน้าที่ปกป้องชาวบ้านจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ

เมื่อพิจารณาหลักการในการดำเนินงานของสหกรณ์ในต่างประเทศแล้ว เห็นว่าควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์เกี่ยวกับป่าไม้ในประเทศไทย โดยให้แยกสหกรณ์ออกเป็น 3 ลักษณะ และอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 คือ

1. สหกรณ์เจ้าของสวนป่า สมาชิกต้องเป็นเจ้าของสวนป่า ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลธรรมดา บริษัท ห้างหุ้นส่วน หรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นก็ได้ และในการชำระค่าหุ้นควรใช้แบบอย่างประเทศสวีเดน คือ ให้สมาชิกชำระค่าหุ้นโดยหักจากค่าขายไม้ และการคิดคำนวณทุนที่นำมาเข้าสู่สหกรณ์ให้คำนวณจากราคาผลผลิตผลให้ราคาสูงขึ้น เพื่อเป็นการลดภาระในการหาทุนของบรรดาสมาชิก

2. สหกรณ์คนงานสวนป่า เนื่องจากการขาดแคลนคนงานในการดำเนินกิจการปลูกสร้างสวนป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูเพาะปลูก และฤดูการเก็บเกี่ยวพืชผลของเกษตรกรจะขาดแรงงานในการทำงานในสวนป่าอย่างมาก และเพื่อให้คนงานที่จะเข้ามาสู่อาชีพรับจ้างงานเกี่ยวกับการป่าไม้มีความมั่นใจในงานรับจ้างกับเพื่อให้มีสภาพการทำงานของคนงานที่ดี จึงเห็นควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสหกรณ์คนงานสวนป่าให้มีหลักเกณฑ์ในการดำเนินการตามต่างประเทศดังนี้

²⁴ กองแผนงาน กรมป่าไม้, สรุปสาระสำคัญของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , 2538), หน้า 8.

(1) วัตถุประสงค์หลัก คือ ให้เกิดการจ้างงานให้แก่สมาชิกและดำเนินกิจการโดยมีคณงานเป็นผู้ควบคุมดูแลผลประโยชน์ คณงานไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของสวนป่า

(2) สามารถสร้างงานได้ไม่ว่าโดยวิธีการทำสัญญาจ้างแรงงานหรือโดยการเป็นเจ้าของกิจการเอง เช่น เป็นเจ้าของโรงเลื่อย หรือจะดำเนินการในฐานะเป็นลูกจ้างของโรงงานผลิตเยื่อกระดาษและโรงเลื่อย รวมทั้งการทำไม้ การจัดการป่าไม้ การปลูกสร้างสวนป่า

(3) ทุนประเดิมเริ่มจากสมาชิกเป็นผู้ถือหุ้น และรัฐควรให้การสนับสนุนทุนประเดิมในระยะเริ่มก่อตั้งด้วย ทุนของบรรดาสมาชิกไม่สามารถโอนให้ผู้อื่น นอกจากขายคืนให้แก่สหกรณ์ และสมาชิกจะไม่ได้รับดอกเบี้ย การปันผลให้แก่สมาชิกจะพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการทำงานของสมาชิกแต่ละคน

(4) สหกรณ์อาจจะออกหุ้นบุริมสิทธิ เพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนของสหกรณ์ในระยะยาว หุ้นประเภทนี้สามารถขายให้แก่บุคคลใดๆ ก็ได้ และให้ได้รับดอกเบี้ยตามที่กำหนดไว้

3. การจัดตั้งสหกรณ์สวนป่ารายย่อย เป็นการจัดตั้งสหกรณ์สวนป่าของผู้ปลูกสร้างสวนป่ารายย่อยที่มีพื้นที่ไม่เกิน 5 ไร่ หรือมีน้อยกว่านี้ โดยให้มารวมตัวกันในรูปของสหกรณ์ ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 เพื่อให้มีเงินทุน แรงงานและได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐควรออกระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์สวนป่ารายย่อยขึ้นมาใช้บังคับเพื่อช่วยเหลือผู้ปลูกสร้างสวนป่ารายย่อยให้ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามกฎหมาย และเป็นการรวมตัวกันของเกษตรกรรายย่อยให้มีอำนาจในการต่อรองหรือมีบทบาทในด้านการค้า

4.3.2.2 การตรวจสอบโดยประชาชน

เป็นการยอมรับที่ได้มาจากการเฝ้าติดตามตรวจสอบ เป็นกระบวนการวางแผนการจัดการที่รวมเอาการประเมินผลกระทบด้านสังคม และข้อปรีกษาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการ โดยประชาชนหรือองค์กรอิสระ จะเป็นการประกันว่าการดำเนินการของเจ้าของสวนป่ามีการปฏิบัติที่ดีทางด้านป่าไม้และการตัดโค่นต้นไม้ หรือการกระทำที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือควรมีกระบวนการตรวจสอบเพื่อเป็นการทำนุบำรุงหรือปรับปรุงโครงสร้างและความสมบูรณ์ของดินและกิจกรรมด้านชีววิทยา

นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 6, 7, 8²⁵ และในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 56, 58 และ 79²⁶ และมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 และประกาศคณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยประชาพิจารณ์เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2540 แต่ในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มิได้บัญญัติให้องค์กรอิสระหรือประชาชนเข้ามาตรวจสอบการจัดการสวนป่าของรัฐและของเจ้าของป่าได้เพราะพื้นที่บางแห่งไม่เหมาะสมในการปลูกสร้างสวนป่าหรือเป็นเขตคุ้มครองพิเศษที่ไม่สมควรปลูกสวนป่า เช่น พื้นที่ต้นน้ำลำธาร หรือ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ แนวทางในการตรวจสอบโดยประชาชน

1. ควรจัดตั้งอาสาสมัครในด้านสวนป่าเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทำงานด้านสวนป่า โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการจัดการสวนป่า เพื่อทำหน้าที่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และจะได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนป่า เช่น วันอภิปรายเกี่ยวกับการจัดการสวนป่า หรือ ออกไปแนะนำถึงที่ที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่า การเพาะกล้าไม้ การตัดสายขยายระยะ การป้องกันและปราบแมลงที่ทำอันตรายแก่ป่าไม้ นอกจากนี้ต้องมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ การแสดงปาฐกถา และแจกจ่ายเอกสารต่างๆ เป็นต้น

ผู้ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นอาสาสมัครต้องเป็นนักส่งเสริมได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งให้เป็นพนักงานส่งเสริมได้ ทั้งยังต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติมบ่อย ๆ ในระหว่างทำงานอยู่ และจะต้องอยู่ประจำสวนป่าของทุกจังหวัด เป็นตัวประสานกับเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ และสมาคมหรือสหกรณ์เจ้าของป่า

2. การตรวจสอบโดยประชาชนหรือการจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อตรวจสอบการจัดการสวนป่า ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 56 กำหนดให้สิทธิแก่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐ ที่ละเลยอำนาจหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญให้สิทธิแก่องค์กรอิสระในการมีส่วนร่วมตรวจสอบเพราะจะได้มีอำนาจในการจัดการมากขึ้น เช่น องค์กรอิสระทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องมีกฎหมายจัดตั้ง และประกอบด้วยบุคคลที่ไม่ใช่

²⁵ คุกคามนวก 13 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

²⁶ คุกคามนวก 14 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ข้าราชการ เพราะถ้าหากเป็นหน่วยงานของรัฐแล้วก็จะต้องมีการอนุมัติหรืออนุญาตจากทางราชการ อยู่ องค์การอิสระนี้ประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้องค์การอิสระควรมีโอกาสร่วมในกระบวนการจัดทำแผนแม่บทป่าไม้

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังกำหนดสิทธิแก่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 69 เป็นหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. แนวความคิดเรื่องป่าชุมชน เป็นแนวความคิดที่ให้ชาวบ้านรอบๆ ป่าเข้ามามีส่วนร่วมจัดการ มาจากความเชื่อของท้องถิ่นเองที่ได้มีประเพณีจัดการป่าส่วนกลางของตนเองไว้มีประสิทธิภาพในการจัดการได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ หรือแนวความคิดเรื่องคนอยู่ร่วมกับป่าได้ เป็นการกระจายอำนาจรัฐลงมาสู่ชุมชนที่อยู่กับป่าจริง เพื่อเข้าไปจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง

4. จัดตั้งสถาบันเพื่อสนับสนุนการพัฒนาป่าไม้ ตามแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาป่าไม้ เป็นการประสานและเชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาชนบทที่พึ่งพิงป่าในลักษณะเครือข่าย เป็นหัวใจสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาป่าไม้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทำหน้าที่ปฏิบัติงานส่งเสริมและพัฒนาร่วมกับหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ของรัฐและเอกชน

4.3.2.3 ระบบหมู่บ้านป่าไม้

เป็นรูปแบบของการจัดการสวนป่าเพื่อสังคม โดยการจัดการป่าไม้ที่ราษฎรเป็นรายบุคคลหรือที่รวมตัวกันเป็นสังคม มีส่วนร่วมในการจัดการ มีส่วนได้เสีย ซึ่งอาจใช้กับป่าที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่ หรือป่าธรรมชาติที่รัฐมอบหมายให้ก็ได้²⁷ ในการจัดการสวนป่าเพื่อสังคมมีขอบเขตการจัดการ 4 ประการ คือ

1. เป็นโครงการขนาดเล็ก
2. ปลูกไม้ที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้และต้องเป็นไม้โตเร็ว
3. ปลูกไม้ชนิดเดียวแต่ได้ประโยชน์หลายอย่าง หรือปลูกพืชควบ ซึ่งอาจเป็นพืชอาหารหรือพืชเพื่อประโยชน์อย่างอื่น

²⁷ พงศ์ โสโน, “การป่าไม้เพื่อสังคม,” วารสารสักทอง (ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน) : หน้า 8-9.

4. ต้องมีคนในท้องถิ่นร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมทุนและร่วมรับผลประโยชน์ รวมทั้งร่วมเลี้ยง

การปลูกสร้างสวนป่าในระบบหมู่บ้านป่าไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ หรือที่เรียกว่า ระบบการพัฒนาสังคม – เกษตร – ป่าไม้ เป็นระบบที่นำเอาการพัฒนาสังคมชนบท การเกษตร และการป่าไม้ เข้ามารวมกันไว้ในกระบวนการปฏิบัติการเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการยอมรับว่า การปลูกป่าแบบอาศัยชาวไร่ การจัดหมู่บ้านป่าไม้ที่ทำในประเทศตามแบบองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้และของกรมป่าไม้ ก็เป็นการป่าไม้เพื่อสังคมแบบหนึ่ง เช่น โครงการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการพัฒนาชนบทเพื่อเป็นการพัฒนาการปลูกสร้างสวนป่าในระบบหมู่บ้านป่าไม้ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นไปตามหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้²⁸ คือ

1. เสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาอาชีพและการมีงานทำให้แก่สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ในธุรกิจอุตสาหกรรมแบบยั่งยืน และครบวงจรที่มีป่าไม้เป็นพื้นฐาน
2. ส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจและเป็นแกนนำในการปลูกสร้างสวนป่า ป้องกันรักษาป่าไม้ ฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ป่าไม้ในเขตเศรษฐกิจเป็นฐานการผลิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้ประเทศไทยให้พึ่งตนเองได้ในภาคป่าไม้ โดยไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์
3. ส่งเสริมการรวมตัวของสมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกป่า เป็นอันดับแรก และพัฒนาให้เป็นสหกรณ์การป่าไม้ในโอกาสที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มบทบาทขององค์กรประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และเพื่อการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น แล้วส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์อุตสาหกรรมท้องถิ่นในที่สุด

การปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการพัฒนาชนบทของ อ.อ.ป. มีหลักการที่นำเอากระบวนการศาสตร์ชุมชนและวิธีการของวนเกษตร โดยจัดสรรพื้นที่สวนป่าให้สมาชิกหมู่บ้านป่าไม้ ปลูกสร้างสวนป่าบำรุงดูแล ป้องกันรักษาและใช้เป็นที่ดินทำกินได้ทุกปีตลอดไป สมาชิกจะเป็นฝ่ายลงแรงทาง อ.อ.ป. เป็นฝ่ายลงทุน ให้การสนับสนุนทางด้านความรู้ เทคโนโลยี เครื่องมือ และอุปกรณ์ เมื่อมีผลประโยชน์จากสวนป่าก็แบ่งปันกันในสัดส่วนที่เหมาะสมและเป็นธรรม ที่ทั้ง 2 ฝ่ายอยู่ได้ โดยหลักการนี้ สมาชิกจะมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสวนป่า และมีส่วนได้รับผลประโยชน์

²⁸ คณิต ม่วงนิล, “บทความ เรื่อง การปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้,” ครบรอบ 50 ปีขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (กรุงเทพมหานคร: องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กรมป่าไม้), หน้า 67-68.

จากสวนป่า และเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งก็จะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์อุตสาหกรรมท้องถิ่นและสหกรณ์เจ้าของป่าไม้ในที่สุด

นอกจากนี้ยังมีหมู่บ้านป่าไม้ของกรมป่าไม้ เช่น โครงการปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติในรูปแบบหมู่บ้านป่าไม้ มีวัตถุประสงค์²⁹

1. เพื่อดำรงรักษาสภาพป่าไม้บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติสำหรับเป็นแหล่งผลิตไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ และเป็นแหล่งป้องกันสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในยั่งยืน
2. เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณต้นน้ำลำธาร
3. เพื่อจัดที่ดินให้เกษตรกรผู้ไม่มีที่ทำกินและผู้ที่ย้ายเข้าไปบุกเบิกทำกินอยู่ในเขตป่าสงวนได้มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง เพื่อความสะดวกในการบริการด้านต่างๆ โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายแผ้วถางพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมิให้ขยายตัวต่อไป

4.3.2.5 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่า

เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน จึงถือได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งแนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้รับความนิยมาจากการประชุม Globe 90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า หมายถึง “การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย”³⁰

²⁹ อำนวย คอวนิช, ป่าไม้กับการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมป่าไม้แห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 126.

³⁰ คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการกีฬา วุฒิสภา, รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคของการค้าเสรี, (กรุงเทพมหานคร : กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540), หน้า 15.

จากแนวความคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าว จะเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน หรือต้องสามารถดำรงอยู่ได้มีนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรม และการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด แต่มีการจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่า ดังนี้คือ

1. ควรจะมีนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดมาตรฐานหรือกำหนดเขตพื้นที่ให้ชัดเจน และยังคงกำหนดมาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ต้องให้การศึกษากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่าให้แก่สื่อมวลชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และการฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ

3. พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือ โดยให้มีการจัดตั้งในรูปขององค์การหรือคณะกรรมการ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ ติดตามประเมินผล และประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาประเทศ และการพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (EMS) และระบบการรับรองมาตรฐานคุณภาพ (ISO 14000) ในการดำเนินงานพัฒนาในแหล่งท่องเที่ยว

4. ส่งเสริมการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่า โดยใช้มาตรการทางภาษี การสร้างสิ่งจูงใจ โดยการให้ยืมหรือให้กู้ดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินของรัฐ

ตัวอย่างการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่าในประเทศไทยที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ในปัจจุบันมี 42 แห่ง ที่เป็นขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กระจายอยู่ทั่วประเทศมีศักยภาพพอที่จะทำกิจกรรมที่ทำได้เป็นอย่างดี เพราะ อ.อ.ป. มีพื้นที่สวนป่าที่เปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลายพื้นที่ เช่น สวนป่าแม่แจ่ม โครงการหลวงบ้านวัดจันทร์ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สวนป่าทุ่งเกวียน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง สวนป่าเขากระจาย อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สวนป่าเกริงกระเวีย สวนป่าทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และสวนป่าที่มีระยะทางไกลกรุงเทพฯ มากที่สุด คือ สวนป่าคลองตะเกรา อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีการจัดการที่ดี เน้นการใช้ทรัพยากรสวนป่าให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าทั้งในด้านเป็นแหล่งผลิตไม้ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สร้างงานและรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น และที่

สำคัญคือ การปลูกจิตสำนึกให้สังคมได้ตระหนักถึงคุณค่า ของทรัพยากรป่าไม้และใส่ใจในสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น จึงถือได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่าของ อ.อ.ป. นี้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

4.3.3 แนวทางจัดการสวนป่าด้านเศรษฐกิจ

มาตรการทางเศรษฐกิจเป็นการนำเอาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ คือ การนำเอาหลักการทางเศรษฐศาสตร์มาเป็นสิ่งจูงใจให้แหล่งกำเนิดมลพิษ ที่อยู่ในกระบวนการผลิตและบริการ ให้มีการลงทุน หรือมีพฤติกรรมไปในทางที่ดีต่อการจัดการสวนป่า หรือ มีการลงทุน หรือมีพฤติกรรมในการลดการทำให้เกิดของเสีย

4.3.3.1 การใช้ประโยชน์จากสวนป่า

เป็นการใช้ประโยชน์จากสวนป่าอย่างคุ้มค่าหรือให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้มีผลผลิตสม่ำเสมอ ตามหลักในการจัดการ และยังเป็นการใช้ทรัพยากรป่าไม้แบบยั่งยืน ซึ่งเป็นการธำรงรักษาทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพตลอดจนการอนุรักษ์ป่าไม้ให้สามารถรักษาระบบนิเวศ ต้องส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากผลิตผลและบริการจากสวนป่าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจในความยั่งยืนและการใช้ประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันเป็นหลักการของการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ควรมีมาตรการในการจัดการสวนป่าในการใช้ประโยชน์จากสวนป่า

1. การจัดการสวนป่าต้องดำเนินการควรเน้นความสำคัญไปในด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น และควรหลีกเลี่ยงการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ที่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว ควรสนับสนุนด้านการตลาดของภาครัฐ และต้องมีขบวนการผลิตของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายของชนิดผลิตภัณฑ์ไม้

2. ปริมาณการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่างๆ จากสวนป่าจะต้องไม่เกินกำลังการผลิตหรือความต้องการซึ่งจะสามารถให้ผลผลิตจากพื้นที่สวนป่าได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

3. การจัดการสวนป่าต้องควรลดความสูญเสียของผลผลิตในช่วงการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติงานตามขั้นตอนต่างๆในสวนป่า และต้องหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดกับทรัพยากรป่าไม้อื่นๆด้วย เช่น การทำถนนในสวนป่า

4. ควรส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากผลิตผลจากสวนป่าโดยชุมชนในท้องถิ่น

5. ในการจัดการสวนป่าต้องมีจิตสำนึกที่จะรักษาสวนป่า จะได้มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์จากสวนป่าได้ยั่งยืน

6. ผลประโยชน์จากป่าไม้ ต้องผ่านกระบวนการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน เพื่อสามารถสนับสนุนการใช้ประโยชน์ในผลิตผลจากป่าอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการประกันความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างเต็มรูปแบบ

4.2.3.2 หลักการทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการสวนป่า

แนวทางในการจัดการสวนป่าตามหลักเศรษฐศาสตร์ ได้แก่

1. ค่าชดเชยและบำรุงรักษาป่า³¹ เนื่องจากเดิมผู้รับอนุญาตจะปลูกป่า ชดเชยด้วยตนเอง ในกรณีที่ปลูกสร้างสวนป่าในเขตที่ดินของรัฐ ต้องกำหนดให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่าต้องปลูกป่าทันทีที่ตัดหรือไม่ว่าควรจะจ่ายเงินแทนการปลูกป่าให้แก่รัฐ โดยกำหนดเป็นพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ผู้ปลูกป่าทดแทนการตัดในการปลูกสร้างสวนป่าในที่ดินของรัฐทุกประเภท ส่วนในพื้นที่ของเอกชนในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ซึ่งรัฐไม่สามารถควบคุมได้ รัฐควรให้สิ่งจูงใจในการปลูกป่าทดแทนการตัด เช่น ให้เงินช่วยเหลือในการปลูกสวนป่าขึ้นใหม่หรือให้กล้าไม้แก่ผู้ปลูกสร้างสวนป่า โดยอาจจะกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในระเบียบการปลูกป่าในที่ดินของเอกชนเพื่อการปลูกป่าทดแทนการตัด

2. สำหรับการปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมนโยบายผู้ก่อเป็นผู้จ่าย จะต้องช่วยเหลือและมีหน้าที่บำบัดและพัฒนาสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางดังนี้

2.1. การใช้พลังงานจาก Fossils ซึ่งมีหน่วยงานของรัฐดูแลอยู่ อาทิเช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย(ปตท.) ได้จัดทำโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติมูลค่าการลงทุนกว่า 3,000 ล้านบาท นับว่าเป็นโครงการที่ดีอย่างหนึ่ง

2.2 การผลิตพลังงานไฟฟ้าจากน้ำมัน ก๊าซและถ่านหิน ซึ่งก่อให้เกิดมลภาวะนั้น น่าจะเก็บค่าไฟฟ้าในแต่ละครอบครัวที่ใช้ไฟฟ้า เพื่อนำมาปลูกป่าให้มากยิ่งขึ้น

³¹ เสง รอบคอบ และมงคล มุลมณี (ผู้รวบรวม), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง การปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขแนบท้ายหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ, โรเนียว.

2.3 การผลิตไฟฟ้าจากน้ำในเขื่อนต่างๆ ซึ่งต้องใช้พื้นที่ป่าไม้ นั้น ควรปลูกและรักษาป่าไม้ให้ได้มากกว่า 10 เท่าของพื้นที่ที่ขอใช้ทำเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ

2.4 อุตสาหกรรมไม้ของเอกชนหรือประชาชน ที่ใช้ไม้ในการก่อสร้างฟืนและถ่าน ควรมีกฎหมายกำหนดให้ปลูกต้นไม้ชดเชยทุกๆ ปี

2.5 อุตสาหกรรมการผลิตวัสดุก่อสร้างขนาดใหญ่ อาทิเช่น ปูนซีเมนต์ สังกะสี เหล็ก ฯลฯ ซึ่งปลดปล่อยมลภาวะสู่บรรยากาศ ควรมีกฎหมายระบุให้ปลูกป่า 10 เท่าของสัมปทานที่ได้รับ

3. แนวทางด้านค่าปรับในการปกครอง เป็นการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนกระทำผิดตามกฎหมายโดยใช้ทฤษฎีการลงโทษทางอาญาเป็นหลักในการกำหนด เช่น ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 มาตรา 69-74 ซึ่งมีทั้งโทษจำคุก โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน และในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ในมาตรา 23-26 โดยให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติป่าไม้ เนื่องจากไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมปราบปรามผู้กระทำผิด และยังมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ใช่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จึงได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายอาญาด้อย ซึ่งมีมาตรการในการลงโทษ ได้แก่ การจำคุก และปรับ ควรมีโทษทางกฎหมายอาญาอันได้แก่ริบทรัพย์สิน เช่น ริบตราประทับไม้ หรือเพิกถอนการจดทะเบียนที่ดินสวนป่า และควรจะนำเอาวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในกรณีที่ผู้ปลูกสร้างสวนป่ากระทำความผิดที่ไม่รุนแรง ได้แก่ การห้ามเข้าเขตกำหนด การประกันทัณฑ์บน การห้ามประกอบอาชีพไว้ชั่วคราว นำมาใช้นอกเหนือจากโทษทางอาญา

4.3.3.3 การให้สิ่งจูงใจในการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า

การให้สิ่งจูงใจเป็นมาตรการในการส่งเสริมเป็นการนำเอามาตรการทางเศรษฐศาสตร์หรือเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการสวนป่า แนวทางในเงินกองทุน เงินอุดหนุน และเงินกู้ ลดภาษี ยกเว้นค่าธรรมเนียมต่างๆ ได้แก่

1. องค์กรรัฐหรือองค์กรเอกชนควรจะได้ช่วยเหลือผู้ประกอบการอุตสาหกรรมป่าไม้และผู้ปลูกสร้างสวนป่าของเอกชน ในด้านเงินทุนโดยคิดดอกเบี้ยต่ำและใช้คืนในระยะยาว เงินทุนนี้อาจจะมาจากธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน กองทุนสงเคราะห์ของรัฐ กองทุนระหว่างประเทศ หรืออาจจะเรียกเงินพรีเมียมจากการส่งไม้ไปแล้วนำค่าพรีเมียมนั้นมาตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือให้ผู้

ประกอบการอุตสาหกรรมและผู้ปลูกสร้างสวนป่าได้ทั่วไปใช้โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำและใช้คืนในระยะยาว

2. อาจจะต้องในรูปแบบกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และการปลูกต้นไม้³² คล้ายกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง โดยรัฐตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์และปลูกต้นไม้ในระยะเริ่มต้นเงินกองทุนส่วนหนึ่งจะมาจากงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ อีกส่วนหนึ่งอาจมาจากแหล่งอื่นๆ สมทบให้กองทุนดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่องจะมาจากเงินรายได้จากการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ หรือภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ กองทุนดังกล่าวจะให้การสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกป่า การป้องกันและการอนุรักษ์ดินและน้ำ การขยายพันธุ์ และสร้างแหล่งผลิต “ของป่า” โดยดำเนินการในรูปของการแจกกล้าไม้ การแจกปุ๋ย การจ่ายค่าตอบแทนในการปลูกต้นไม้ การให้สินเชื่อและความช่วยเหลือทางวิชาการ

3. โครงการกองทุนเพื่อการฟื้นฟูป่าไม้ เป็นมุมมองด้านเศรษฐกิจที่ได้นำไปลงทุนทางด้านป่าไม้โดยรัฐเป็นคนให้ความช่วยเหลือ หรือการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืนตามกฎหมายของประเทศฟินแลนด์ เป็นการสนับสนุนทางการเงินในการดำเนินการโดยจะได้รับความช่วยเหลือในรูปกองทุนของรัฐ และการให้ความช่วยเหลือทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเงินกองทุนจะนำมาใช้ในการจัดการสวนป่า เช่น งานเกี่ยวกับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามนโยบายป่าไม้ของประเทศต่อไป

4. แนวทางด้านเงินกู้ อาจมีโครงการเงินกู้ซึ่งใช้ในประเศญี่ปุ่น เป็นการสนับสนุนในด้านการจัดการสวนป่าและอุตสาหกรรมป่าไม้ รวมตลอดทั้งกระบวนการผลิตและการตลาด โดยโครงการนี้จะจัดสรรให้กับส่วนเอกชน และรัฐวิสาหกิจ โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ โดยใช้เงินของรัฐบาล ให้นำในการกู้ยืมระบบเงินกู้หลัก สำหรับการป่าไม้มีดังนี้

4.1 บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เพื่อการเกษตร ป่าไม้และประมง ให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำระยะยาวสำหรับการปลูกสร้างสวนป่า การสร้างทางป่าไม้ และการปรับปรุงเทคโนโลยีและการจัดการป่าไม้

4.2 เงินทุนเพื่อการปรับปรุงป่าไม้ คือ ระบบเงินกู้ระยะสั้นและระยะกลางของรัฐบาลส่วนภูมิภาค ซึ่งอนุมัติให้กู้โดยไม่คิดดอกเบี้ยสำหรับการจัดสร้าง การปรับปรุงการทำงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของคณงานป่าไม้ และการศึกษาของเจ้าของกิจการป่าไม้ในอนาคต

³² กองแผนงาน กรมป่าไม้, สรุปสาระสำคัญของแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2538), หน้า 10.

4.3 เงินทุนเพื่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้ในท้องถิ่น คือ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ สำหรับการผลิตและการจำหน่ายไม้ซุง ในท้องถิ่นอย่างมีเหตุผล

4.4 เงินทุนเครดิตป่าไม้ คือ การค้ำประกันเงินกู้สำหรับผู้ประกอบธุรกิจป่าไม้ที่ กู้ยืมเงินมาจากธนาคารมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการป่าไม้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้กู้ได้รับเงินกู้จาก ธนาคารง่ายขึ้น

5. แนวทางด้านเงินอุดหนุน การอุดหนุนทางการเงิน ได้แก่

5.1 ให้เงินอุดหนุนด้านการพัฒนาพันธุ์ไม้

5.2 ให้เงินอุดหนุนการจัดตั้งอุตสาหกรรมไม้ต่อเนื้อขนาดเล็กที่ใช้ไม้จากสวนป่า เพื่อการสร้างงานในชนบท

5.3 ให้เงินอุดหนุนสวนป่าที่มีการจัดการแบบเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

6. แนวทางในการให้เงินช่วยเหลือ เป็นโครงการให้เงินช่วยเหลือของประเทศญี่ปุ่น โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการสนับสนุนงานด้านวนวัฒนวิทยาและการสร้างถนนป่าไม้ ซึ่งคาดว่าจะ ช่วยให้เกิดประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น โครงการนี้จะจัดแบ่งเงินช่วยเหลือให้กับทางจังหวัด เทศบาล และสมาคม โดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลไม่ได้จัดสรรเงินช่วยเหลือให้แก่เจ้าของป่าไม้เอกชนโดยตรง แต่จะให้ผ่านทางหน่วยงานของรัฐ

7. แนวทางด้านภาษี รัฐให้สิ่งจูงใจในทางการเงินให้แก่เอกชนผู้ปลูกสวนป่าตาม ประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ การธนาคารและการเก็บภาษีเกี่ยวกับการป่าไม้ (Banking and Taxation Concerning Forestry) การประกอบธุรกิจด้านป่าไม้นั้น กว่าจะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ จะต้องใช้เวลานานมากและรายได้ก็ไม่มากด้วยเหตุนี้จึงมีมาตรการพิเศษเกี่ยวกับการเก็บภาษี ซึ่งภาษีเกี่ยวกับเจ้าของธุรกิจป่าไม้ มีดังนี้คือ

7.1 ภาษีเงินได้ ก่อนอื่นต้องนำรายได้จากกิจการสวนป่าแยกออกจากรายได้อื่นๆ และหารด้วย 5 และเฉพาะส่วนของรายได้ 1 ใน 5 เท่านั้น ที่จะนำมาคำนวณเพื่อเก็บภาษีตาม อัตราที่กำหนด

7.2 ภาษีค่าเช่าสัมปทานป่าไม้ ได้รับอนุญาตให้จ่ายเงินเป็นงวดๆ ภายในกำหนด เวลา 15 ปี

7.3 ภาษีบำรุงท้องที่ จะไม่เก็บในจำนวนรายได้จากกิจการสวนป่านอกจากนี้ การ ป้องกันป่าไม้จะถูกยกเว้นการเก็บภาษีจากเทศบาลด้วย

ผู้เขียนขอเสนอ แนวทางด้านภาษี คือ อาจมีโครงการลดภาษี เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับกิจการสวนป่า และการลดภาระอัตราภาษีมรดกที่ดินป่าไม้ นอกจากนี้ควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษีตามประมวลรัษฎากร ในภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บจากผู้ประกอบการค้าหรือให้บริการ ในกิจการสวนป่า ให้ได้รับการยกเว้นการเสียภาษีและยกเว้นภาษีเงินได้ของผู้ประกอบการปลูกป่าเพื่อส่งเสริมอาชีพการปลูกสร้างสวนป่า

8. แนวทางด้านค่าธรรมเนียม ค่าภาคหลวงเกี่ยวกับสวนป่า ตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 บัญญัติยกเว้นค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ เท่านั้น ส่วนค่าธรรมเนียม เมื่อนำไม้ที่ปลูกชนิดที่เป็นไม้นอกประเภทหวงห้ามผ่านด่านป่าไม้ ต้องชำระค่าธรรมเนียมผ่านด่าน ตามมาตรา 25 ของ กฎหมายป่าไม้ "ไม่ได้รับการยกเว้นด้วย ผู้เขียนจึงเห็นควรแก้ไขในส่วนนี้ ควรเพิ่มเติมความในมาตรานี้ให้ครอบคลุมถึง ค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ด้วย ก็จะมีผลบังคับให้ได้รับการยกเว้นในทุกกรณี ไม่ว่าจะปลูกสร้างสวนป่าหรือปลูกต้นไม้ในเขตป่าด้วย ตาม กฎหมายป่าไม้ หรือในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

4.3.4 แนวทางของรัฐในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

4.3.4.1 แนวทางของรัฐในด้านการส่งเสริมการจัดการสวนป่า

การสนับสนุนให้ประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการปลูกป่า รัฐควรมีนโยบาย แน่ชัดเพื่อให้ผู้ลงทุนเกิดความมั่นใจ ขณะเดียวกันควรมีมาตรการสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้แก่

1. รัฐควรจำแนกป่าออกเป็น 2 ประเภท คือ ป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจ มอบพื้นที่ป่าเศรษฐกิจให้เอกชนดำเนินการภายใต้เงื่อนไข และการควบคุมของรัฐบาลโดยก่อให้เกิด "ความสำนึกในการเป็นเจ้าของ"

2. รัฐสนับสนุนกล้าไม้และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปลูกป่าชุมชน และการปลูกป่าของเกษตรกรรายย่อย

3. รัฐต้องส่งเสริมให้การปลูกป่าในภาคเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยกำหนดเงื่อนไขให้ความสะดวก และมีสิ่งจูงใจให้เกิดป่าเอกชนขึ้น และรัฐต้องมีหลักประกันว่าต้นไม้ที่

เอกชนปลูกและผู้รับสัมปทานจะต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ปลูกแต่ละราย จัดหาแหล่งสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้ลงทุนปลูกป่าและใช้คืนระยะยาว รวมถึงมาตรการด้านภาษีการส่งออกด้วย

4. เพื่อให้มีมาตรการสนับสนุน พ.ร.บ. สวนป่า รัฐควรมีสิ่งจูงใจให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพิ่มขึ้นในลักษณะให้การสงเคราะห์เช่นเดียวกับการสงเคราะห์การทำสวนยาง โดยให้กรมป่าไม้และองค์การ โดยให้กรมป่าไม้และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้พิจารณาการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การปลูกป่า แหล่งเงินทุนอาจได้มาจากงบประมาณแผ่นดิน เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศและเงินอื่นๆ

5. ศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพที่จะปลูกเพื่อการค้าได้ สำหรับเป็นข้อมูลให้เอกชนหรือเกษตรกรทั่วไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุน

6. พิจารณาให้การส่งเสริมแก่อุตสาหกรรมที่ใช้ไม้เป็นวัตถุดิบ โดยส่งเสริมโรงงานที่มีอยู่เดิมปรับปรุง

7. รัฐควรมีนโยบายให้แน่ชัดเกี่ยวกับการส่งเสริมให้เอกชนปลูกป่าโดยกำหนดในรูปแบบของแผนการจัดการสวนป่า เนื่องจากกิจการปลูกสร้างสวนป่าจะต้องลงทุน ผู้ลงทุนจะต้องมั่นใจเมื่อลงทุนไปแล้ว รัฐจะไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายอันจะส่งผลกระทบต่อการลงทุน

8. รัฐควรเน้นมาตรการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ควบคู่กับการผลิตไม้เพื่อใช้ในประเทศ

9. ให้หน่วยงานของรัฐในระดับภูมิภาคร่วมในการรับผิดชอบและพัฒนาป่าเพื่อเศรษฐกิจ โดยมีหน่วยงานกลางของรัฐคอยช่วยเหลือในด้านวิชาการ

10. เปิดโอกาสให้โครงการปลูกสร้างสวนป่าได้รับการสนับสนุนส่งเสริม เช่นเดียวกับที่ BOI ส่งเสริมภาคเอกชนในการลงทุนด้านอุตสาหกรรม และยินยอมให้นักธุรกิจนำค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าไปหักภาษีเงินได้ได้

11. สนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมป่าไม้ มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการจ้างงานของประเทศเช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ

12. รัฐควรเน้นการพัฒนาป่าไม้และการพัฒนาชนบทควบคู่กันไป เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ลดการอพยพโยกย้ายแรงงาน และการกระจายรายได้สู่ชนบทให้กว้างขวางทั่วประเทศและให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอ ในการซื้อไม้ถูกกฎหมายใช้สอยในชีวิตประจำวันได้อย่างเสรี

13. รัฐส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและวิจัยให้ปรับทิศทางการศึกษาและวิจัยให้สอดคล้องกับนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

14. การส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนในปัจจุบัน รัฐบาลโดยกรมป่าไม้ได้มีโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร , โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ , การปลูกสวนป่าจากเงินกู้ของกองทุน OECF จากรัฐบาลญี่ปุ่น นอกจากนี้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกไม้โตเร็วกับบริษัทต่างๆ เช่น บริษัท สยามฟอเรสทรี จำกัด

15. การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เพื่อให้ผู้ปลูกสวนป่ามีการพัฒนาในการประกอบกิจการสวนป่า คิดเป็น ทำเป็น สามารถพึ่งพิงและช่วยเหลือตนเอง จึงได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ เพื่อให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่าช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำสวนป่าแบบครบวงจร ได้แก่ การจัดหากล้าไม้ การปลูก บำรุง ดูแลรักษา การใช้ประโยชน์ การแปรรูปไม้และทำประดิษฐกรรมไม้จากสวนป่า ตลอดจนการจัดการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการทำสวนป่าในราคาต่ำ นอกจากนี้ กรมป่าไม้ก็จะสนับสนุนด้านวิชาการ การตลาด ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานการแก้ไขปัญหา ซึ่งนอกเหนืออำนาจของสหกรณ์

4.2.4.2 แนวทางของรัฐในการแก้ไขปัญหา

แนวนโยบายป่าไม้ของรัฐควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ดังนี้คือ

1. พัฒนาป่าเสื่อมโทรมที่มีอยู่ในพื้นที่ของประเทศให้เป็นป่าเศรษฐกิจ โดยให้รัฐวิสาหกิจหรือเอกชนร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นเข้าไปพัฒนาป่าไม้โดยเร็วที่สุด เพื่อให้ราษฎรที่บุกรุกป่ามีงานทำ เลิกอาชีพบุกรุกป่าหันมาปลูกป่าทดแทน
2. เปิดให้มีการทำไม้ในระบบตัดหมดในพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ และปลูกทดแทนทันที เพื่อสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมไม้ที่มีอยู่ให้เจริญเติบโต และให้นำผลกำไรจากธุรกิจภาคนี้ นำไปปลูกสร้างสวนป่าหรือ พัฒนาวัตถุดิบ ต่อไปให้มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ
3. กระจายอำนาจจากการดูแลทรัพยากรป่าไม้ให้แก่ชุมชน โดยการออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนให้เสร็จสิ้น เพื่อแก้ปัญหาของรัฐบาลกลางที่จัดการไม่ได้ ซึ่งมีหลักการคือหาวิธีการให้ชุมชนมาดูแลป่า เข้าไปจัดการทรัพยากรซึ่งเป็นกลไกการคานอำนาจระหว่างรัฐกับประชาชน จากเดิมที่อำนาจในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เป็นของรัฐโดยสิ้นเชิง
4. การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมและส่งเสริมการปลูกป่า คือ การปลูกป่าในพื้นที่ดินน้ำลำธารที่ถูกทำลายด้วยการทำไร่เลื่อนลอย โดยใช้เงินงบประมาณ เช่น งานพัฒนาการป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น และการปลูกป่าโดยเงินนอกงบประมาณ เช่น การปลูกป่าตามโครงการประชาอาสาการปลูกป่า เป็นต้น
5. รัฐควรกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการปลูกป่าทดแทนการตัดไม้ในสวนป่าในที่ดินทุกประเภท และกำหนดคบทลงโทษแก่ผู้ที่ไม่ทำตามเงื่อนไขการปลูกป่า
6. ควรปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการทำสวนป่า เพื่อเอื้ออำนวยต่อการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชนตามแนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ 4.1.4 และ 4.2 5.8 และแก้ไขกฎหมาย

เกี่ยวกับการป่าไม้ของภาคเอกชนและพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เพื่อให้เกิดการจัดการสวนป่าที่ยั่งยืนในประเทศไทย

7. ควรปรับปรุงนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 มีแนวทางในการแก้ปัญหาสามารถหาทางออกโดยการกำหนดนโยบายการปลูกป่า รัฐควรจะปรับปรุงนโยบายป่าไม้แห่งชาติให้สามารถสนับสนุนนโยบายการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (Sustainable development Process) แก่รัฐและประชาชน เพราะป่าไม้เป็นทรัพยากรที่พัฒนาและสร้างขึ้นใหม่ได้ อีกทั้งการพัฒนาป่าไม้ยังส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาชนบทในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น การจ้างงาน การกระจายรายได้ ลดการบุกรุกป่าธรรมชาติ และลดการอพยพโยกย้ายของประชากรสู่เมืองหลวง เป็นต้น ดังนี้

7.1 จะต้องมีมาตรการและกลไกการตัดสินใจโดยให้ราษฎรในท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการร่วมพิจารณาและตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของราษฎรอันพึงได้จากการปลูกป่าดังกล่าวด้วยมิฉะนั้นการปลูกป่าจะได้รับการจัดวางและทำลายโดยชุมชนในท้องถิ่น

7.2 การเปิดเสรีในด้านการพัฒนาป่าเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกับสวนผลไม้หรือสวนยางพาราให้มีจำนวนครบ 40 ล้านไร่ ในระยะเวลา 10 ปี

7.3 การลดบทบาทภาครัฐจากการควบคุมเข้มงวด ปราบปรามเป็นสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนและประชาชน ในการพัฒนาป่าไม้ให้กว้างขวางทั่วทั้งประเทศ

7.4 แสวงหา และนำเข้าไม้ และของป่าจากประเทศเพื่อนบ้าน ให้มีเพียงพอแก่ความต้องการภายในประเทศและมีราคาไม่แพง เพื่อลดการลักลอบใช้สอยทรัพยากรป่าไม้ภายในประเทศโดยผิดกฎหมาย

7.5 การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจ โดยจัดทำเป็นโครงการลงทุนระยะยาว เช่นเดียวกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ให้ได้อย่างน้อยปีละ 10,000 ล้านบาท เพื่อพัฒนาป่าไม้ พัฒนาชนบท และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆกัน

7.6 ส่งเสริมบทบาทภาคป่าไม้ให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้เพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกับภาคเศรษฐกิจอื่น เพื่อเป็นแหล่งรองรับแรงงานภาคเกษตร ซึ่งมีอยู่จำนวนมากมายให้หันมาพัฒนาพื้นที่ที่กว้างว่างเปล่าที่ครอบครองอยู่ให้เป็นป่าเพื่อผลิตได้ในอนาคต

7.7 สนับสนุนภาครัฐวิสาหกิจ อาทิเช่น บริษัทไม้อัดไทย จำกัด และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ พัฒนาอุตสาหกรรมไม้ที่เป็นระบบและครบวงจรในภูมิภาคต่างๆ เพื่อกระตุ้นการเติบโตของการปลูกสร้างสวนป่า และเป็นแหล่งประกันการรับซื้อวัตถุดิบไม้แก่ประชาชนและเอกชนรายย่อยในราคายุติธรรม

7.8 รัฐต้องดำเนินนโยบายในการพัฒนาป่าไม้และการปลูกสร้างสวนป่าให้มีป่าไม้พื้นดินสภาพขึ้นมาได้อีกนั้น รัฐจำเป็นต้องริบดำเนินนโยบายสำคัญ 2 ประการให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว

คือ การให้ประชาชนเป็นเจ้าของป่าไม้ในส่วนที่เป็นป่าเศรษฐกิจ โดยการออกเอกสารสิทธิ์ให้ครบ 40 ล้านไร่ โดยเร็วที่สุดในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี และอีกประการ คือ การใช้มาตรการทางการเงิน และการคลังของรัฐบาล เพื่อสนับสนุนและจูงใจให้เงินทุน เงินกู้ เงินอุดหนุน เงินช่วยเหลือ และการลดอัตราภาษีจากการทำสวนป่า ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยีและ ให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าให้แก่เอกชนผู้ปลูกสวนป่า เพื่อเป็นการส่งเสริมการปลูก สร้างสวนป่าตามหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนต่อไป

7.9 รัฐควรกำหนดนโยบายเสริมต่างๆ ตามสภาพการณ์ที่เหมาะสม เช่น ลดค่า บริการสาธารณูปโภค ให้เงินสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับสวนป่า จัดสร้างนิคมอุตสาหกรรมที่รัฐจัด โครงสร้างพื้นฐานไว้ให้

7.10 รัฐต้องมีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ สวนป่า โดยกำหนดเขตหรือแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้เป็นนโยบายด้วย

7.11 รัฐต้องปรับกลยุทธ์ในการจัดการสวนป่า จากเน้นที่การป้องกันการบุกรุก ทำลายมาเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา และส่งเสริมการศึกษาวิจัย การติดตาม ประเมินผล เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการสวนป่าให้มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น รัฐควรจะปรับปรุงนโยบายป่าไม้แห่งชาติให้สามารถสนับสนุนนโยบาย การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (Sustainable development Process) แก่รัฐและประชาชน เพราะป่า ไม้เป็นทรัพยากรที่พัฒนาและสร้างขึ้นมาใหม่ได้ อีกทั้งการพัฒนาป่าไม้ยังส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การ พัฒนา

8. แนวทางของรัฐในการฟื้นฟูการจัดการสวนป่าดังนี้ คือ

8.1 รัฐต้องเป็นตัวนำในการปลูกป่าและส่งเสริมให้มีการปลูกป่าขึ้นมา การปลูก ป่าของรัฐจะทำได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกำลังงบประมาณ นโยบาย และปัญหาแทรกซ้อน ทางการเมือง ซึ่งแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละประเทศ

8.2 ให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนปลูกสวนป่าตามโครงการหรือวัตถุประสงค์ ต่างๆ เช่น โครงการของกรมป่าไม้ ได้แก่ โครงการการปลูกไม้เศรษฐกิจ, โครงการปลูกป่าถาวร เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, โครงการหมู่บ้านจุฬาภรณ์, โครงการส่งเสริมการ ปลูกป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฯลฯ

8.3 ให้เอกชน หรือราษฎรแต่ละครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกสวนป่า โดยมีสิทธิเสรีภาพในการปลูกและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เหมือนกับพืชผลทางการเกษตร ซึ่งอาจ ปลูกในที่ของตนเอง ที่เช่าหรือที่ซึ่งรัฐจัดให้ด้วยวิธีใดก็ได้

4.3.4.3 แนวทางของรัฐในด้านการป้องกัน

1. รัฐจะจัดให้มีระบบป้องกันที่มีประสิทธิภาพ โดยให้อุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้ว และที่จะเกิดขึ้นใหม่พิทักษ์สิ่งแวดล้อม

2. รัฐจะต้องปรับปรุงระเบียบการแปรรูปไม้และการนำเคลื่อนที่วัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ไม้ภายในประเทศให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยรัฐจะอนุญาตให้นำเข้าไม้ที่ยังไม่แปรรูป และจะไม่อนุญาตให้มีการส่งออกไม้ก่อน

3. รัฐจะพิจารณากำหนดมาตรการเกี่ยวกับการอยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ด้วยความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทั้งในด้านความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขของแต่ละพื้นที่เป็นกรณีไป

4. การกำหนดแผนการจัดการสวนป่า ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาป่าไม้ในประเทศไทย เพื่อให้การจัดการสวนป่าที่มั่นคงและเป็นไปตามแนวทางการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน โดยแบ่งพื้นที่ดำเนินการใน 2 รูปแบบคือ การป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ และการป่าไม้เพื่อเศรษฐกิจและสังคม มาจากแนวความคิดในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการวางแผนป่าไม้ตามแบบอย่างประเทศญี่ปุ่น ซึ่งถือว่าการวางแผนการจัดการที่ดีประเทศหนึ่ง โดยมีการกำหนดแผนป่าไม้ขึ้นในระดับต่างๆ เพื่อให้มีความเหมาะสมในการจัดการสวนป่า ได้แก่

1. แผนระดับชาติ แบ่งออกเป็น 2 แผน ได้แก่
    - 1.1 แผนการขยายพื้นที่ป่าของรัฐ
    - 1.2 แผนการลงทุนและการปรับปรุงป่า
  2. แผนระดับอำเภอหรือแผนป่าไม้ระดับเขต แบ่งออกเป็น 2 แผน ได้แก่
    - 2.1 แผนป่าไม้ระดับเขตสำหรับป่าธรรมชาติ
    - 2.2 แผนป่าไม้ระดับเขตสำหรับป่าเอกชนและป่าสาธารณะ
  3. แผนระดับท้องถิ่น ได้แก่ แผนการพัฒนาป่าไม้ระดับท้องถิ่น
- แผนระดับเจ้าของป่า แบ่งออกเป็น 2 แผน ได้แก่
- 3.1 แผนการจัดการป่าไม้พิเศษ
  - 3.2 แผนการจัดการป่าไม้

ดังนั้น รัฐควรมีแผนงานระยะยาวโดยทำเป็นโครงการลงทุนระยะยาวเช่นเดียวกัน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อพัฒนาป่าไม้ พัฒนาชนบทและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆกัน ทั้งในป่าของรัฐและป่าของเอกชน นอกจากนี้ รัฐจะต้องจัดทำแผนจัดการดูแลรักษาป่าและมอบหมายให้

หน่วยงานวิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และประชาชนโดยรอบพื้นที่สวนป่า รวมทั้งองค์กรภายนอกที่ได้รับการแต่งตั้ง ร่วมกับกรมป่าไม้ ในการติดตามตรวจสอบประเมินผลโดยอาจทำในทุก ๆ 5 ปี เพื่อให้มีการปรับปรุงแผนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและจัดทำรายงานเสนอต่อรัฐและเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างสม่ำเสมอ

4.3.5 มาตรการทางกฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

มาตรการในการจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 จากที่ได้ศึกษามาข้างต้น พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคมากมายจากการบังคับใช้และปัญหาในตัวกฎหมายที่ไม่มีความชัดเจนเพียงพอในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน จึงเห็นควรที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ดังนี้คือ

1) บันทึกลักษณะและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติสวนป่า (ฉบับที่...) พ.ศ. .... มีหลักการและเหตุผล ดังนี้ คือ

โดยที่ในปัจจุบันการทำสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 จำกัดอยู่แต่เฉพาะที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้นั้น และที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้นั้นเฉพาะเพื่อการทำสวนป่าก็ยังไม่อาจนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้

สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อให้การทำสวนป่าครอบคลุมถึงไม้ทุกประเภทและให้นำที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้นั้นเพื่อการทำสวนป่ามาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ ตลอดจนให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ประทับตราหรือแสดงตราสำหรับไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเฉพาะบางลักษณะ เพื่อสะดวกในการทำสวนป่าและการนำเคลื่อนที่ รวมทั้งยกเว้นค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้แก่ไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมและจูงใจให้มีการปลูกสร้างสวนป่ามากยิ่งขึ้น ในที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชน นอกจากนั้น สมควรยกเว้นให้ การเก็บหา ค้ำ มีไว้ในครอบครอง หรือนำเคลื่อนที่บรรดาของป่าในสวนป่าสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่า สำหรับการเก็บหาของป่าดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

2) ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดให้สวนป่าหมายถึงที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนเพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และไม้อื่นๆไป ร่างมาตรา 3 แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “สวนป่า” ในมาตรา 3 คือ มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในบทนิยามคำว่า “สวนป่า” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“สวนป่า” หมายความว่า ที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5 เพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้”

(2) กำหนดให้ที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่า ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ เฉพาะเพื่อการทำสวนป่า สามารถขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า แต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องตรวจสอบที่ดินดังกล่าวก่อนรับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า แต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องตรวจสอบที่ดินดังกล่าวก่อนรับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า ร่างมาตรา 4 เพิ่ม (6) ในมาตรา 4 และร่างมาตรา 5 แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 7 วรรคหนึ่ง ดังนี้คือ

มาตรา 4 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (6) ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

“ (6) ที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เฉพาะเพื่อการทำสวนป่า”

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา 7 “ ก่อนรับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามมาตรา 6 หากที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินตามมาตรา 4(4) หรือ (6) ให้นายทะเบียนสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบและทำรายงานเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง สภาพที่ดิน ชนิด ขนาด ปริมาณ และจำนวนของไม้ ตลอดจนรายละเอียดของที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า และในกรณีที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือไม้ที่การทำไม้ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดแจ้งในรายงานดังกล่าวให้แจ้งชัดตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้รายงานผลการตรวจต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่รับคำสั่ง”

(3) ยกเว้นค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียม ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ รวมทั้งค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้สำหรับไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ร่างมาตรา 6 แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14

มาตรา 6 ให้ยกเลิกความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา 14 “บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียม ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ”

(4) กำหนดโทษผู้ทำสวนป่าที่ทำหนังสือรับรองหรือบัญชีแสดงรายการตามมาตรา 14 ทวิ วรรคสอง อันเป็นเท็จ ร่างมาตรา 8 เพิ่มเติมมาตรา 26 ทวิ

มาตรา 8 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 26 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

มาตรา 26 ทวิ “ผู้ทำสวนป่าผู้ใดทำหนังสือรับรองหรือบัญชีแสดงรายการตามมาตรา 14 ทวิ วรรคสอง อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

นอกจากนี้ควรเพิ่มเติมวิธีการลงโทษด้วยการใช้โทษริบทรัพย์ และใช้วิธีการเพื่อการปิดกั้น เช่น ห้ามเข้าเขตกำหนด ห้ามประกอบอาชีพ เพิกถอนใบอนุญาต

(5) ควรเพิ่มมาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้กล่าวมาข้างต้น ได้แก่

5.1 มาตรการในการฟื้นฟูสภาพป่า โดยการกำหนดให้มีการวางเงินประกันการปลูกป่าทดแทนการตัดในที่ดินของรัฐและเอกชนทุกประเภท

5.2 มาตรการในการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพหรือการฟื้นฟูสภาพป่า มาตรการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในสวนป่า

พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ได้เคยดำเนินการขอแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วครั้งหนึ่ง โดยได้ผ่านการตรวจพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและได้ส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อนเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา แต่ยังไม่ได้ตราเป็นกฎหมายออกใช้บังคับ เนื่องจากมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2539 ต่อมาคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2542 อนุมัติตามมติคณะกรรมการรัฐมนตรีว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เร่งเสนอร่างพระราชบัญญัติสวนป่า ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเป็นการด่วนดังกล่าวแล้ว³³ หวังว่าต่อไปในอนาคต ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติสวนป่า ที่มีการจัดการที่ยั่งยืนตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³³ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล , “หนังสือที่ นร 0204/ 16737 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสวนป่า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....,” 2 ธันวาคม 2542.

4.4. เปรียบเทียบมาตรการในการจัดการสวนป่าของไทยกับต่างประเทศ

มาตรการของรัฐ	ไทย	ฟินแลนด์	สวีเดน	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย
- การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน	—	✓	✓	—	✓
- การจัดการเน้นทางด้านการผลิตไม้และทางด้านสิ่งแวดล้อม	—	✓	✓	—	✓
- การจัดการเน้นในด้านการผลิตไม้ ส่งเสริมให้มีงานทำเพื่อเศรษฐกิจที่ดี	✓	✓	✓	✓	✓
- มีแผนการจัดการสำหรับป่าไม้	—	✓	✓	✓	✓

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสังคม	ไทย	ฟินแลนด์	สวีเดน	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย
- การรวมตัวกันในรูปแบบสหกรณ์สวนป่า หรือสมาคมในการจัดการสวนป่า	✓	—	✓	✓	—
- การตรวจสอบกำกับดูแล เช่น ศูนย์การป่าไม้หรืออาสาสมัครป่าไม้	—	✓	✓	✓	—
- การใช้ระบบวนเกษตร	✓	—	—	—	✓

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านเศรษฐกิจ	ไทย	ฟินแลนด์	สวีเดน	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย
- การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เช่น การให้เงินกู้ยืม เงินกองทุน โครงการเงินช่วยเหลือ	✓	✓	✓	✓	✓
- มีการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ เช่น ใช้ระบบภาษี การลง โทษทางปกครอง	—	✓	✓	✓	✓
- การใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืน	—	✓	✓	✓	✓
- การใช้สัญลักษณ์บนฉลากของผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการรับรองว่า ได้มีการจัดการอย่างยั่งยืน	—	✓	✓	—	—

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม	ไทย	ฟินแลนด์	สวีเดน	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย
- มาตรการฟื้นฟูสภาพป่าของรัฐ	✓	✓	✓	✓	✓
- การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของป่าไม้	—	✓	✓	—	✓
- การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA)	—	✓	✓	—	—
- โครงการทางด้านสิ่งแวดล้อม	—	✓	—	—	—

สถาบันนงทยบจทเว
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการเปรียบเทียบมาตรการในการจัดการสวนป่าของไทยกับต่างประเทศ มาตรการในการจัดการสวนป่าของประเทศไทย ควรมีการเพิ่มมาตรการในการจัดการที่จำเป็นและสอดคล้องกับอารยประเทศเพื่อก่อให้เกิดศักยภาพในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. มาตรการในการจัดการของรัฐ ควรมีมาตรการในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และควรมีแผนการจัดการสวนป่าโดยเฉพาะขึ้นมาใช้
2. มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสังคม ควรมีมาตรการในการจัดการสวนป่าในรูปแบบของการให้องค์กรกลางหรือประชาชน เข้ามามีส่วนรวมในการตรวจสอบการจัดการสวนป่า
3. มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านเศรษฐกิจ ควรมีการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการ เช่น ไร่ระบบภาษี, การลงโทษทางปกครอง, การใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืน เป็นต้น
4. มาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของสวนป่า การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่เกิดจากการทำไม้ในสวนป่า และควรมีโครงการจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสวนป่า

ดังนั้น จึงถึงเวลาอันควรแล้วที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข มาตรการในการจัดการสวนป่าของประเทศไทย เพื่อให้เป็นแบบสากลที่ต่างประเทศใช้กัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยอย่างมหาศาลทั้งความยั่งยืนในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ผู้เขียนเห็นว่าถึงในการประเทศไทยจะมี มาตรการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำมาตรการของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมมาใช้โดยองค์กรของรัฐ นำมาบัญญัติเป็นนโยบายและแผนการจัดการนอกจากนี้ สมควรแก้ไขพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากสมมติฐานของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ที่ว่า “พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มีหลักการและเหตุผลให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและเอกชน ในการทำสวนป่ามักจะปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจประเภทและชั้นอายุเดียวกันในพื้นที่แต่ละแปลง จึงทำให้ขาดความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้รวมทั้งสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในสวนป่า แสดงให้เห็นว่าไม่มีความชัดเจนในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสวนป่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ให้มีการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดการสวนป่าให้ยั่งยืนจำเป็นต้องนำมาตรการของรัฐในการจัดการสวนป่าอันประกอบด้วย การป้องกัน การแก้ไข และการส่งเสริมและมาตรการในการจัดการสวนป่าในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม มาตราไว้ในพระราชบัญญัติสวนป่าให้มีสภาพการบังคับใช้ที่ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในสวนป่าอย่างยั่งยืน”

จากสมมติฐานสรุปได้ว่า เป้าหมายของการวิจัย คือ นำหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมาใช้เพื่อการค้าและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

จากสมมติฐานดังกล่าว สามารถแบ่งประเด็นศึกษาเพื่อหาคำตอบมาทดสอบความถูกต้องของสมมติฐานได้ ดังนี้

1. ปัญหาด้านนโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่า
2. ปัญหาด้านแนวทางการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน
3. ปัญหาด้านกฎหมายในการจัดการสวนป่า

ประเด็นที่ 1 ปัญหาด้านนโยบายของรัฐในการจัดการสวนป่า

จากการศึกษาแนวนโยบายและแผนการดำเนินงานของรัฐในการจัดการสวนป่า จะพบว่ามีปัญหาที่เกิดจากนโยบายการป่าไม้ พ.ศ. 2528 ทำให้นโยบายป่าไม้แห่งชาติไม่ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ไม่ให้ความสำคัญต่อการดำรงชีพของประชาชนแต่จะเน้นการใช้ประโยชน์ป่าไม้ใน

เชิงการค้ามากกว่าสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงไม่เป็นไปตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังขาดการวางแผนและจัดการผลประโยชน์ที่สำคัญที่จะได้จากป่าไม้ที่ชัดเจน ขาดความสัมพันธ์กันของนโยบายและไม่อยู่ในกรอบที่ปฏิบัติได้ แสดงให้เห็นว่าขาดการจัดการในทางแนวนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะในการจัดการสวนป่ามีการกล่าวถึงการปลูกสร้างสวนป่าอยู่เพียง 3 ข้อ คือ ข้อ 12 คือ รัฐมีนโยบายส่งเสริมการปลูกป่าของเอกชนเพื่อใช้สอยในประเทศและเพื่อส่งออก, ข้อ 16 กล่าวถึงการปลูกป่าเพื่อพลังงาน และข้อ 19 กำหนดให้มีสิ่งจูงใจในการส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน แต่ผลการปฏิบัติที่ผ่านมาก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนไม้เพื่อการใช้สอยและเพื่ออุตสาหกรรม และพื้นที่ป่าก็ยังคงลดลงเรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่านโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 มีการจัดการสวนป่าที่ไม่ยั่งยืน เพราะจะทำให้ความสำคัญเฉพาะในด้านการค้ามากกว่าทางด้านการจัดการทางด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนของนโยบาย ทำให้ไม่สามารถแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่ผ่านมาก็ได้วางเป้าหมายในการจัดการด้านการฟื้นฟูป่าและส่งเสริมการปลูกป่า โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจและไม้โตเร็วในที่ดินกรรมสิทธิ์และสิทธิ์ครอบครองและส่งเสริมพัฒนาอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตร ซึ่งทำให้เกิดโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ แต่ก็มีความปัญหาในการทุจริตในโครงการทั้งเจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้ร่วมโครงการและไม่มีมาตรการในการตรวจสอบทำให้โครงการไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ส่วนในด้านแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ในประเทศไทย ซึ่งเป็นแผนการจัดการที่ดีคือ มุ่งเน้นในเรื่องประชาชนกับสิ่งแวดล้อม การผลิตและการใช้ประโยชน์กับการพัฒนา เพื่อการพัฒนาป่าไม้แบบสมดุล และมีการจัดการที่ยั่งยืนตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งควรจะนำเอาแผนนี้มาใช้โดยเร็วเพื่อจะได้ช่วยให้การจัดการสวนป่าในประเทศไทยมีความยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 ปัญหาด้านแนวทางการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่าการจัดการสวนป่าในประเทศไทยมีแนวทางในการจัดการที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากการศึกษาแนวนโยบายและแผนการดำเนินงานของรัฐ มีปัญหาดังได้กล่าวมาในข้างต้น นอกจากนี้วิธีการจัดการสวนป่าในปัจจุบันยังไม่มีที่บังคับใช้หลักการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนซึ่งเป็นแนวความคิดที่มาจากหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการจัดการสวนป่าจำเป็นต้องประกอบด้วยแนวทางในการจัดการ 3 แนวทาง คือ แนวทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาแนวทางในการจัดการสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 มุ่งเน้นแนวทางในด้านการค้าหรือเศรษฐกิจและสังคม แต่ละเลยแนวทางในด้านสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งที่จะส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าเป็นสำคัญ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ไม่ควรระบุเจตนารมณ์ไว้อย่างชัดเจนว่าต้องเป็นการทำสวนป่าเพื่อการค้า โดยที่ มาตรา 5 ก็ได้ระบุอย่างเฉพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นการทำสวนป่าเพื่อการค้าจึงจะรับจดทะเบียนให้ ซึ่งจะมีปัญหาสำหรับผู้ปลูกสร้างสวนป่าที่มีชีพประสงค์ในทางการค้า เช่น ต้องการปลูกต้นสักไว้ ตามสมัยนิยมไม่ก็ต้นจะไม่ได้รับความคุ้มครอง

นอกจากนี้อาจเกิดปัญหาความไม่หลากหลายทางชีวภาพในสวนป่าเนื่องจากการทำ สวนป่ามักจะปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจประเภทเดียวและขนาดเดียวกันในพื้นที่แต่ละแปลง จึงทำ ให้ขาดความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้รวมทั้งสัตว์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในสวนป่า แสดงให้ เห็นว่าการจัดการสวนป่าในปัจจุบันยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการอย่างยั่งยืน

ประเด็นปัญหาที่ 3 ปัญหาด้านกฎหมายในการจัดการสวนป่า

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการสวนป่าได้แก่ พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 , พระ ราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 , พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 , พระราช บัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 , พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504ซึ่ง กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้สวนใหญ่ของไทยยังคงไม่เน้นการป้องกัน แต่จะเน้นการปราบปรามมาก กว่า การอนุรักษ์หรือการส่งเสริมและพัฒนา จากการศึกษานบที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการ จัดการสวนป่าตามกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ต่าง ๆ ทำให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการตีความและ บังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ปัญหาการขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกด้วยต้นไม้ที่ไม่ ใช่ไม้หวงห้าม , การขึ้นทะเบียนสวนป่าที่ปลูกสร้างในที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่า , ปัญหา การจัดหาพันธุ์ไม้ การเพาะชำกล้าไม้ และนำกล้าไม้เคลื่อนที่ไปปลูก , ความไม่สะดวกในการเก็บ หา ค่าและมีไว้ในครอบครองหรือนำเคลื่อนที่ของป่าที่ได้มาจากสวนป่า , ปัญหาการยกเว้นค่าภาค หลวง ค่าบำรุงและค่าธรรมเนียม และปัญหาในการปลูกสร้างสวนป่าของเอกชนรายย่อย , ปัญหา การรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์สวนป่า , ปัญหาภัยธรรมชาติ เหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับ ใช้พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ที่ผ่านมา ซึ่งทำให้การจัดการสวนป่าไม่ยั่งยืน ไม่มีมาตร การการจัดการสวนป่าที่เพียงพอ และยังขาดมาตรการทางด้านสิ่งแวดล้อม มาตรการส่วนใหญ่จะ มีทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังเห็นได้จากหลักการเหตุผลและมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการ

จัดการในปัจจุบัน ดังนั้น นอกจากนี้ตัวกฎหมายเองก็ควรจะมีมาตรการเพิ่มเติมมาใช้ นอกจาก มาตรการที่ใช้อยู่ เช่น มาตรการการจัดการสวนป่าในด้านสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ มาตรการฟื้นฟู สภาพป่า มาตรการในการปลูกป่าทดแทนการตัด มาตรการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เนื่องจากตัวกฎหมายในปัจจุบันนี้ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ มาตรการบางอย่างยังต้องไปใช้ กฎหมายอื่น เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 เรื่องการทำไม้ การแปรรูปไม้ ทำให้ กฎหมายขาดความคล่องตัวที่จะนำไปปฏิบัติต้องติดขัดตอนตามกฎหมายอื่นๆ อีก จึงเกิดความไม่ สะดวกแก่ผู้ปลูกสร้างสวนป่าได้ และไม่สอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของตัวกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าและส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า แต่จากการศึกษาปัญหาที่ผ่านการปลูกสร้างสวนป่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากตัว กฎหมายเองและการบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งผู้ปลูกสร้างสวนป่าเองที่ไม่ให้ความร่วมมือหรือ ยังไม่เข้าใจกฎหมายและระเบียบการปลูกป่า

จากบทสรุปข้างต้นจึงกล่าวได้ว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้นั้นเป็นจริง เนื่องจากการจัดการ สวนป่าในประเทศไทยที่ผ่านมามีลักษณะที่ไม่ยั่งยืนตามหลักการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนะแนวทางในการจัดการสวนป่าจาก ปัญหาข้างต้นเป็น 2 แนวทาง ได้แก่

1. แนวทางด้านนโยบายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน
2. แนวทางด้านกฎหมายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 1 แนวทางของในด้านนโยบายในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน

จากการศึกษานโยบายและแผนการดำเนินงานของรัฐในการจัดการสวนป่าพบว่า มี ลักษณะการจัดการที่ไม่ยั่งยืน ที่เกิดจากความไม่เหมาะสมของนโยบายการป่าไม้แห่งชาติกับสถาน การณ์ปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถขาดแคลนไม้เพื่อการใช้สอยและเพื่ออุตสาหกรรม ผู้วิจัยจึงเห็น ควรเสนอแนวทางของรัฐเพื่อสนับสนุนให้มีการปลูกสร้างสวนป่า รัฐควรมีนโยบายในการจัดการ สวนป่าอย่างยั่งยืนให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่าหรือผู้ลงทุนเกิดความมั่นใจในการปลูก สร้างสวนป่าเพื่อการค้า และเพื่อให้การจัดการและการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้มีแนวทางการจัดการ และการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ในระยะยาวอันจะทำให้ประเทศได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าทาง

สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ส่งเสริมบทบาทและหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ และภาคเอกชนให้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน

ผู้เขียนขอเสนอแนวทางของรัฐในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนเป็น 3 แนวทางดังนี้ คือ

1. แนวทางของรัฐในการส่งเสริมการจัดการสวนป่า

เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนหรือผู้ปลูกสร้างสวนป่าเกิดความมั่นใจในการลงทุน รัฐควรจะกำหนดให้มีการส่งเสริมได้แก่ สิ่งจูงใจในการปลูกสร้างสวนป่า หรือออกกฎหมายมาส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า เช่น ในสิ่งจูงใจในการจัดการสวนป่า , สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์สวนป่า , มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบการให้เงินช่วยเหลือ เงินอุดหนุน เงินกองทุน ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าและส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์ในผลผลิตจากป่าและไม้ในสวนป่าและส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสวนป่า

2. แนวทางของรัฐในการแก้ไข

แนวนโยบายของรัฐควรมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดการสวนป่าที่ไม่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน ดังนี้ รัฐควรปรับปรุงแก้ไขนโยบายป่าไม้แห่งชาติ พ.ศ. 2528 และพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 ในด้านการจัดการสวนป่าเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยมาตรการที่รัฐใช้นามาแก้ไข ได้แก่ รัฐควรกำหนดมาตรการในการลงโทษแก่ผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายสวนป่า โดยกำหนดโทษให้เหมาะสมแก่การกระทำ เช่น นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในการลงโทษ เช่น ห้ามประกอบอาชีพโดยการเพิกถอนใบอนุญาต , ห้ามเข้าเขตกำหนดและโทษที่ใช้ควรเพิ่มโทษริบทรัพย์ นอกจากนี้รัฐควรจะแก้ไขการใช้อำนาจรัฐจากเดิมที่รวมอำนาจการจัดการเอาไว้ที่ส่วนกลาง มาใช้รูปแบบการกระจายอำนาจการดูแลทรัพยากรป่าไม้ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการสวนป่าของตนเองมากขึ้น ส่วนเจ้าหน้าที่ของรัฐควรเปลี่ยนทัศนคติในการจัดการสวนป่าจากการปราบปราม มาเป็นการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการ

3. แนวทางของรัฐในการป้องกัน

รัฐควรมีแผนการจัดการสวนป่าโดยกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ตามความเหมาะสมของขนาดพื้นที่ ลักษณะของไม้ที่ปลูก และต้องมีการติดตามและกำกับดูแลให้มีข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ แผนการจัดการต้องมีการแสดงถึงเป้าหมายในระยะยาวและวิธีการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน

เงิน ซึ่งแผนการจัดการนี้จะต้องสอดคล้องตรงกันกับนโยบายป่าไม้และแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนแม่บทเพื่อการป่าไม้ การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนบัญญัติไว้ โดยแบ่งแผนเป็นระดับชาติ ระดับอำเภอและระดับท้องถิ่น โดยแต่ละแผนต้องขึ้นอยู่กับแผนแม่บทและนโยบายป่าไม้ และควรจะมีการปรับปรุงแก้ไข เป็นระยะๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้รัฐควรกำหนดมาตรฐานในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน เช่น ระบบมาตรฐานอุตสาหกรรม (ISO 14061) เป็นมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ต่างประเทศใช้ในการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน หรือมีการทำการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) ในทุกสวนป่าเพื่อให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่ามีความมั่นใจว่าสวนป่าของตนได้ผ่านขั้นตอนการรับรองจากสถาบันของรัฐหรือองค์กรที่ตรวจสอบควบคุม เพื่อให้ไม้ของตนสามารถค้าขายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ด้านแนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

จากการจัดการสวนป่าที่ไม่ยั่งยืนทำให้ต้องใช้หลักการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนซึ่งประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่

1. แนวทางในการจัดการสวนป่าทางด้านสังคม ควรมีมาตรการในการจัดการสวนป่าด้านสังคม ได้แก่ มาตรการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสวนป่า เพราะพระราชบัญญัติป่าชุมชนยังไม่บังคับใช้ ทำให้ขาดการตรวจตราดูแลโดยองค์กรของประชาชน หรืออาจจะจัดตั้งในรูปแบบของอาสาสมัครป่าไม้ หรือองค์กรอิสระในรูปแบบของศูนย์การป่าไม้ในแต่ละท้องถิ่น

2. แนวทางในการจัดการสวนป่าทางด้านเศรษฐกิจ ควรมีมาตรการด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืน หรือโครงการกองทุนเพื่อฟื้นฟูด้านป่าไม้ หรือกองทุนเพื่อพัฒนาป่าไม้ มีการใช้ระบบภาษีสำหรับป่าไม้ การใช้สัญลักษณ์ของระบบนิเวศลงบนฉลากผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการรับรองว่าได้มีการจัดการที่ยั่งยืน

3. แนวทางในการจัดการสวนป่าทางด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีแนวทางในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้คือ การรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในสวนป่ามาใช้ นอกเหนือจากมาตรการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 รัฐควรสนับสนุนมาตรการในการ

ฟื้นฟูสภาพของสวนป่าหลังจากที่มีการตัดโค่นลงแล้ว โดยให้ผู้ปลูกสร้างสวนป่ามีหน้าที่รับผิดชอบในการปลูกสร้างสวนป่าขึ้นใหม่ในทันทีที่ตัดในพื้นที่ของรัฐ ซึ่งควรนำมาตรการนี้มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 หรือในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติสวนป่าก็ได้ เพื่อให้มีสภาพบังคับและควรมีบทกำหนดโทษแก่ผู้ไม่ทำการปลูกสร้างสวนป่าทดแทนโดยกำหนดโทษปรับ และยึดทรัพย์ รวมทั้งจำคุก ส่วนพื้นที่ของเอกชนควรใช้มาตรการในส่งเสริมมากกว่ามาตรการในการบังคับและ ควรมีมาตรการในการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) นำมาใช้กับการจัดการสวนป่าโดยบังคับใช้หลักเกณฑ์ในการจัดการสวนป่าที่จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักเกณฑ์เพิ่มเติมพิเศษมาใช้กับการจัดการสวนป่า โดยนำไปบัญญัติเพิ่มเติมในประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางในการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

แนวทางในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนทั้ง 3 แนวทางนี้ ควรจะนำมาบัญญัติไว้ในแนวนโยบายและแผนการดำเนินการของรัฐ เพื่อจะได้ออกมาเป็นกฎหมายใช้บังคับในการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนต่อไป

ประเด็นที่ 2 แนวทางด้านกฎหมายในการจัดการสวนป่าในประเทศไทย

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวนป่าในบทที่ 4 ทำให้เห็นว่ากฎหมายที่ใช้ในการจัดการสวนป่าในปัจจุบันมีปัญหาทั้งในด้านตัวกฎหมายและการบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงทำให้การจัดการสวนป่าไม่เกิดความยั่งยืน ดังนี้ จึงควรมีแนวทางในการแก้ไขพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

ความจำเป็นที่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เนื่องจากพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

หลักการและเหตุผลของกฎหมายสวนป่า ได้แก่

“ในปัจจุบันการทำสวนป่าตามพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 จำกัดอยู่แต่เฉพาะที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เท่านั้น และที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เฉพาะเพื่อการทำสวนป่าก็ยังไม่อาจนำมาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเพื่อให้การทำสวนป่าครอบคลุมถึงไม้ทุกประเภท

และให้นำที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ เฉพาะเพื่อการทำสวนป่า มาขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าได้ รวมทั้งยกเว้นค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติสำหรับไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมและจูงใจให้มีการปลูกสร้างสวนป่ามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สมควรยกเว้น ให้การเก็บหา ค้ำ มีไว้ในครอบครอง หรือนำเคลื่อนที่บรรดาของป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติเฉพาะ ในสวนป่าสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่า จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ”

จึงจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 เพื่อให้การจัดการสวนป่ามีแนวทางในการจัดการที่ยั่งยืน มาตรการที่สมควรแก้ไข ได้แก่

1) มาตรา 3 แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “สวนป่า” ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน “สวนป่า” หมายความว่าที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 5 เพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้

2) มาตรา 4 ควรแก้ไขเพิ่มเติมใน (6) คือ “ที่ดินที่มีใบอนุญาตให้แผ้วถางป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เฉพาะเพื่อการทำสวนป่า ”

3) มาตรา 7 คือ “ ก่อนรับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามมาตรา 6 หากที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินตามมาตรา 4(4) หรือ (6) ให้นายทะเบียนสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบและทำรายงานเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง สภาพที่ดิน ชนิด ขนาด ปริมาณ และจำนวนของไม้ ตลอดจนรายละเอียดของที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า และในกรณีที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือไม้ที่การทำไม้ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดแจ้งในรายงานดังกล่าวให้แจ้งชัดตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้รายงานผลการตรวจต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่รับคำสั่ง ”

4) มาตรา 7 ควรเพิ่มเติมเป็น มาตรา 14 ทวิ คือ “ การเก็บหา ค้ำ มีไว้ในครอบครองหรือนำเคลื่อนที่ซึ่งของป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ เฉพาะถ่านไม้ เปลือกไม้ ยางไม้ หน่อไม้ หวาย ครั้ง รวงผึ้ง จี๊ผึ้ง กล้วยไม้ และเห็ดหอมใน

สวนป่า ไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

ในการค้า มีไว้ในครอบครอง หรือนำเคลื่อนที่ซึ่งของป่าตามวรรคหนึ่ง ผู้ทำสวนป่าต้องทำหนังสือรับรองและบัญชีแสดงรายการกำกับไปด้วยเพื่อแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ”

5) กำหนดโทษผู้ทำสวนป่าที่ทำหนังสือรับรองหรือบัญชีแสดงรายการตามมาตรา 14 ทวิ วรรคสอง อันเป็นเท็จ ให้เพิ่มเติมมาตรา 26 ทวิ คือ “ผู้ทำสวนป่าผู้ใดทำหนังสือรับรองหรือบัญชีแสดงรายการตามมาตรา 14 ทวิ วรรคสอง อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือห้ามประกอบกิจการเป็นระยะเวลา 5 ปี ”

6) ควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 13 เพื่อให้อธิบดีมีอำนาจกำหนดว่าไม้ลักษณะใดที่จะต้องประทับตราหรือแสดงตราโดยวิธีอื่นนอกจากการประทับตรา เนื่องจากไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าบางลักษณะไม่อาจประทับตราได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำสวนป่าและการนำเคลื่อนที่

7) ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 คือ “บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ไม่ต้องเสียค่าภาคหลวง ค่าบำรุงป่า และค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้และกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้แก่ไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าด้วย ตลอดจนสมควรยกเว้นให้การเก็บหาค่ามีไว้ในครอบครอง หรือนำเคลื่อนที่บรรดาของป่าในสวนป่าให้กระทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่า สำหรับการเก็บหาของป่าดังกล่าว”

8) นอกจากนี้ยังควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมในการจัดการสวนป่าด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การกำหนดมาตรการในการฟื้นฟูสภาพป่าและเพิ่มความรับผิดชอบของเจ้าของป่าในการปลูกป่าขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการตัดโค่นและการปลูกป่าขึ้นมาใหม่ ขึ้นในกฎกระทรวงหรือระเบียบที่เกี่ยวกับการปลูกสวนป่าขึ้นมาใช้โดยเฉพาะ เพื่อจะได้รักษาความหลากหลายทางชีวภาพของสวนป่าเพื่อให้การจัดการสวนป่ามีความยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมป่าไม้. ร่างแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาป่าไม้ของประเทศไทย บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้, 2539.
- กรมป่าไม้. สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย 2541. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, 2542.
- กระทรวงการต่างประเทศ. แผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมเพื่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม, มปป.
- กองแผนงาน กรมป่าไม้. สรุปสาระสำคัญแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2538.
- โกเมท ทองฉวี. การใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ครองสิน บุญบุตร. การศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้, 2540 .
- คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการกีฬา วุฒิสภา. รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและให้เกิดศักยภาพในการแข่งขันในยุคการค้าเสรี. กรุงเทพมหานคร: กองกรรมการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540.
- คณิต ม่วงนิล. บทความ เรื่อง การปลูกสร้างสวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ในหนังสือครบรอบ 50 ปีขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กรมป่าไม้.
- จรัสพงษ์ จักขุทิพย์. มาตรการทางกฎหมายในการจัดการเพื่อการพิทักษ์แนวปะการังในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, บรรณาธิการ. การบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2535.
- ชวลิต โฆษิตนิธิกุล. นโยบายด้านป่าไม้ใหม่ของประเทศสวีเดน. วารสารสักทอง 25 (ตุลาคม-ธันวาคม 2543) : 20-24.
- ชวลิต โฆษิตนิธิกุล. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้า. วิทยานิพนธ์ ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช. รัฐกับสังคม : ไตรลักษณ์รัฐไทยในพหุสังคมสยาม.

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

เชล่ง รอบคอบ และมงคล มุลมณี (ผู้รวบรวม). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง การปลูกป่าชดเชยและบำรุงรักษาป่าที่ปลูกตามเงื่อนไขแนบท้ายหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ. โรเนียว.

ณรงค์ เฟ็งปรีชา. การอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ภายใต้เบื้องพระยุคลบาท. วารสารวนสาร 57(ฉบับพิเศษ 2541): 11.

เทิด สุปรีชากร. วนศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521.

นันทพล กาญจนวัฒน์. แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ: ศึกษากรณีตัวอย่างอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ, ค.ศ. 1992. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. กฎหมายมหาชน: วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายมหาชนยุคต่างๆ. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2536.

บุญวงศ์ ไทยอุดคำห์. การจัดการสวนพืชป่า. กรุงเทพมหานคร: เอกสารสอนชุดวิชา นิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 11, 2536.

ประเสริฐ ประจิตร. การจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC. วารสารสักทอง 24 (ตุลาคม-ธันวาคม 2542): 41-45.

พงศ์ โสโน. การป่าไม้เพื่อสังคม. วารสารสักทอง 26 (เมษายน-มิถุนายน 2544): 8-9.

พงศ์ โสโน. การพัฒนาป่าไม้เพื่อความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2528.

พนัส ทศนียนนท์ และคณะ. รายงานผลการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาวิจัยกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ระยะที่ 1. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

พนัส ทศนียนนท์ และงามวัลย์ ทศนียนนท์. ปัญหาป่าไม้และแนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาป่าไม้. ในเอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาการป่าไม้ หน่วยที่ 15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2539.

มณฑิ โพธิ์ชัย. การปลูกสร้างสวนป่า. กรุงเทพมหานคร: ส่วนปลูกสร้างสวนป่า ฝ่ายทำไม้ภาคตะวันตกและใต้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้, 2527.

มานพ เมฆประยูรทอง. สรุปสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการ 21 เพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน.

กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2537.

เรืองเดช ศรีวรรณนะ. สถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2533.

เลิศ จันทนภาพ. การจัดการป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: เอกสารการสอนชุดวิชาเนเวศวิทยา และการจัดการทรัพยากรป่าไม้ หน่วยที่ 11 สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

วนศาสตร์ชุมชน. ศูนย์วิจัยป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.

วินัย ทรัพย์รุ่งเรือง แปล. การจัดการป่าไม้เพื่ออุตสาหกรรมป่าไม้ในฟินแลนด์.

กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, 2543.

วินัย ทรัพย์รุ่งเรือง. ไทยจะได้อะไรจากการจัดการป่าไม้แบบยั่งยืน. วารสารสักทอง 26 (เมษายน - มิถุนายน 2544) : 29-32.

วิสุทธิ ใบไม้. สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.

ศูนย์วิจัยป่าไม้. วนศาสตร์ชุมชนสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.

สงคราม ธรรมิถุช. การป่าไม้ในประเทศฟินแลนด์. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526.

สมยศ กิจคำ. การปลูกป่าภาคเอกชนในประเทศมาเลเซีย. อนุสารไม้อัดบางนา 26 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2540) : 35-39.

ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน. การสร้างระบบสหกรณ์. เอกสารประกอบการประชุม เรื่อง ขอให้แก้ไขกฎระเบียบ เพื่อการส่งออกถ่านไม้ยูคาลิปตัส ครั้งที่ 1/2541, ณ ห้องปฏิบัติการ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 14 ธันวาคม 2541.

ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. วนเกษตรกลยุทธ์เพื่อลดความเสี่ยงต่อการปลูกป่าเอกชน. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้, 2540.

ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. คู่มือเกษตรกร วนเกษตรกลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้, 2539.

ส่วนปลูกป่าภาคเอกชน. ผลงานเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี 2541. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2542.

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, ม.ป.ป.

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพรินติ้ง, ม.ป.ป.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม และคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. นโยบายและแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืนสำหรับประเทศไทย โครงการดำเนินการเพื่ออนุวัตตามแผนปฏิบัติการ 21 การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540.

สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล. หนังสือที่ นร 0204/16737 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติสวนป่า (ฉบับที่...) พ.ศ..... 2 ธันวาคม 2542.

สิทธิชัย อิงภากรณ์. คู่มือการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่าเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: ส่วนปลูกป่าเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2542.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2542.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, อมราวดี อังคสุวรรณ และวิณา เรืองสกุล. รายงานผลการวิจัยเรื่อง ตุลาการหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

สุริยัน มูลสาร. การพัฒนาป่าไม้ในทศวรรษหน้า. วารสารไม้อัดบางนา 25 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2539): 8.

สุริยัน มูลสาร. ทรัพยากรป่าไม้. วารสารสักทอง. 22 (เมษายน-มิถุนายน 2540): 43-44.

สุเทพ เลหาเดชะ. การใช้กฎหมายเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: ส่วนปลูกป่าภาครัฐ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, 2542.

อารยา หุตะเสวี. มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะระบบอุทยานแห่งชาติทางบก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

อุทิศ ฤทธิอินทร์. เอกสารประกอบคำบรรยายการฝึกอบรมหลักสูตรการปลูกสร้างสวนป่าและวนเกษตร เรื่อง ระบบนิเวศป่าโซนร้อนกับการปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมการป่าไม้ กรมป่าไม้, 2535.

อำนาจ คอวานิช. การส่งเสริมการป่าไม้ในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2533.

อำนาจ คอวานิช. ป่าไม้กับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สมาคมป่าไม้แห่งประเทศไทย, 2513.

ภาษาต่างประเทศ

The Act on the Financing of Sustainable forest, 1996.

The Basic Forest Law, 1964.

FAO. State of the World Forests 1997. Food and Agriculture Organization of the United Nation, Rome, 1997.

Forestry Department Peninsular Malaysia. Forestry in peninsular Malaysia.

Forestry Law, 1951.

The Forestry Act, 1996.

ITTO. ITTO Guidelines for the sustainable management of natural tropical Forests. ITTO Policy Development, Yokohama, 1992.

National Board of Forestry. The Forestry Act. 1994.

National land Council. National Forestry. 1978.

National Forestry Act. 1984.

Ryoichi Handa, Forestry and Forest Policy in the Development of Japanese Economy. Forest Policy in Japan, 1988.

Sohnosuke Izumi. Forestry and Forest Owners Cooperative in Japan. in International Forum on Forestry Cooperatives, October 1992, Tokyo, AGENDA & Reports . Tokyo: National Federation of OWNERS Cooperative Associations, 1992.

Seven Sjunncesson. The Forest Owners Cooperative Movement in Sweden. in International Forum on Forestry Cooperatives October 1992, Tokyo, Agenda & Reports. Tokyo: National Federation of Forest Owner Cooperative Associations, 1992.

Totani Gen. Forests and Forestry in Japan. Bangkok: Japan FAO Association, 2001.

ภาคผนวก 1

พระราชบัญญัติ สวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

เป็นปีที่ ๔๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยสวนป่า

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ และยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“สวนป่า” หมายความว่า ที่ดินที่ได้ขึ้นทะเบียนตามมาตรา ๕ เพื่อทำการปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

“ต้นไม้” หมายความว่า ต้นไม้ที่ขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้และหมายความรวมถึงต้นไม้ที่ขุดขึ้นอยู่แล้วหรือปลูกขึ้นเพื่อประโยชน์อย่างอื่นแต่อาจใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ได้ด้วย

“ไม้” หมายความว่า ต้นไม้ และหมายความรวมถึง

(๑) ส่วนใดๆ ของต้นไม้ ไม่ว่าจะถูกตัด ทอน เลื่อย ใส ผ่า ถาก ขุด อัด หรือกระทำด้วยประการอื่นใดหรือไม่ และ

(๒) ไม้แปรรูป สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่ทำด้วยต้นไม้ หรือส่วนใดๆ ของต้นไม้

“ตรา” หมายความรวมถึงเครื่องหมายหรือวัตถุใดๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อตี ตอก หรือประทับที่ไม้

“หนังสือรับรองการแจ้ง” หมายความว่า ความรวมถึงสำเนาหรือภาพถ่ายของหนังสือรับรองการแจ้งที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับรองถูกต้อง

“ผู้ทำสวนป่า” หมายความว่า ผู้ได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า และหมายความรวมถึงผู้ยื่นคำขอรับโอนทะเบียนสวนป่าด้วย

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“นายทะเบียน” หมายความว่า อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายสำหรับกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายสำหรับจังหวัดอื่น

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมป่าไม้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นที่ดินประเภทหนึ่งประเภทใด ดังต่อไปนี้

(๑) ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

(๒) ที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับ โฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ เนื่องจากได้มีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว

(๓) ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาต การเช่าหรือเช่าซื้อ

(๔) ที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม

(๕) ที่ดินที่ได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่าอยู่แล้วโดยทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

มาตรา ๕ ผู้มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินตามมาตรา ๔ ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นทำสวนป่าเพื่อการค้า ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อนายทะเบียนตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด และเมื่อยื่นคำขอขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้ยื่นคำขออาจดำเนินการไปก่อนได้จนกว่านายทะเบียนจะสั่งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าตามมาตรา ๖

ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอเป็นผู้เช่าหรือผู้เช่าซื้อที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าและที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินตามมาตรา ๔ (๑) ผู้ยื่นคำขอต้องมีหลักฐานการเช่าหรือเช่าซื้อที่ดินดังกล่าว

พร้อมทั้งหนังสือยินยอมของผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินนั้น ที่แสดงว่าอนุญาตให้ทำสวนป่าได้

มาตรา ๖ ให้นายทะเบียนพิจารณาและแจ้งการสั่งรับหรือ ไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอตามมาตรา ๕ หรือได้รับรายงานผลการตรวจสอบตามมาตรา ๗ แล้วแต่กรณี

การสั่งรับขึ้นทะเบียนและการออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นส่วนป่าให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นส่วนป่าตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ยื่นคำขอมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งดังกล่าว คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๗ ก่อนรับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นส่วนป่าตามมาตรา ๖ หากที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินตามมาตรา ๔ (๔) ให้นายทะเบียนสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบและทำรายงานเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง สภาพที่ดิน ชนิด ขนาด ปริมาณ และจำนวนของไม้ ตลอดจนรายละเอียดของที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นส่วนป่า และในกรณีที่ต้นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือ ไม้ที่การทำไม้ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดแจ้งในรายงานดังกล่าวให้แจ้งชัดตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้รายงานผลการตรวจสอบต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง

เมื่อได้รับรายงานผลการตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนสั่งให้ผู้ยื่นคำขอเก็บหาของป่าแฉ่วางป่า ตัด โคน เก็บริบ สุมเผา ทำลาย หรือสงวนไว้ซึ่งไม้หรือของป่าดังกล่าว โดยผู้ยื่นคำขอเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

ไม้และของป่าที่ได้มาตามวรรคสอง ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๘ เพื่อประโยชน์ในการเก็บหาข้อมูลทางวิชาการป่าไม้ การเก็บสถิติของภาระเจริญเติบโตของไม้ การประเมินผลการทำสวนป่า ตลอดจนเพื่อติดตามผลการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสวนป่าเพื่อตรวจสอบหรือให้คำแนะนำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ซึ่งเกี่ยวข้องและให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๙ ผู้ทำสวนป่าต้องจัดให้มีตราเพื่อแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าและจะนำตราออกใช้ได้เมื่อได้นำขึ้นทะเบียนแล้ว

ตราที่ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับตี ดอก หรือประทับที่ไม้ซึ่งผู้ทำสวนป่าจะตัดหรือ โคนต้องเป็นตราที่การรับรองจากนายทะเบียน โดยมีเครื่องหมายที่นายทะเบียนทำกำกับไว้ด้วย

การยื่นคำขอขึ้นทะเบียน การส่งรับขึ้นทะเบียน การออกหนังสือรับรอง การขึ้นทะเบียนและการรับรองตรา ตลอดจนวิธีดี ดอก หรือประทับหรือแสดงตรา ตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา ๑๐ ในการทำไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ผู้ทำสวนป่าอาจตัดหรือโค่นไม้ แปรรูปไม้ คำไม้ มีไม้ไว้ในครอบครอง และนำไม้เคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ได้ แต่การตั้งโรงงานแปรรูปไม้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

มาตรา ๑๑ ก่อนการตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ให้ผู้ทำสวนป่าแจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อออกหนังสือรับรองการแจ้ง และเมื่อแจ้งแล้วให้ผู้ทำสวนป่าดำเนินการตัดหรือโค่นไม้ดังกล่าวได้

การแจ้งและการออกหนังสือรับรองการแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดในการนี้ นายทะเบียนอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นใดที่ผู้ทำสวนป่าต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการตัดหรือโค่นไม้ การดีดอก หรือประทับตราที่ไม้ไว้ด้วยก็ได้

มาตรา ๑๒ ในการตัดหรือโค่นไม้ ผู้ทำสวนป่าต้องเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้งไว้ที่สวนป่าเพื่อแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตลอดเวลาที่ทำการตัดหรือโค่นไม้

มาตรา ๑๓ ไม้ที่จะนำเคลื่อนที่ออกจากสวนป่า ต้องมีรอยตราดี ดอก หรือประทับหรือแสดงการเป็นเจ้าของ และในการนำเคลื่อนที่ ผู้ทำสวนป่าต้องมีหนังสือรับรองการแจ้งตลอดจนบัญชีแสดงรายการไม้กำกับไปด้วยตลอดเวลาที่นำเคลื่อนที่ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา ๑๔ บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าไม่ต้องสยด่าภาคหลวงและค่าบำรุงป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

มาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการตัดหรือโค่นไม้ในสวนป่า ตลอดจนการนำเคลื่อนที่ไม้ออกจากสวนป่า ผู้ทำสวนป่าต้องเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้งบัญชีแสดงรายการไม้ และเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการดังกล่าวไว้ที่สวนป่าเพื่อแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามหลักเกณฑ์และระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า หรือหนังสือรับรองการแจ้ง สูญหาย ชำรุด หรือถูกทำลาย ให้ผู้ทำสวนป่ายื่นคำขอใบแทนหนังสือรับรองดังกล่าวต่อนายทะเบียน

การขอและออกใบแทนหนังสือรับรองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่ผู้ทำสวนป่าประสงค์จะยกเลิกตรา ให้แจ้งเป็นหนังสือพร้อมกับการดังกล่าวไปทำลายต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่

ในกรณีที่ตราของผู้ทำสวนป่าบุบสลายในสาระสำคัญหรือสูญหาย ให้ผู้ทำสวนป่าแจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบการบุบสลายหรือสูญหายและในกรณีที่ตราบุบสลายให้นำตราดังกล่าวไปทำลายต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมกับการแจ้งด้วย

การแจ้งการยกเลิกตรา การสั่งยกเลิกตรา และการแก้ไขทะเบียนตรา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่ผู้ทำสวนป่าไม่ประสงค์จะทำสวนป่าต่อไป ให้แจ้งเป็นหนังสือพร้อมภานตราไปทำลายต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ และให้ถือว่าหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าของผู้ทำสวนป่าดังกล่าวสิ้นสุดลง

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่ผู้ทำสวนป่าตายหรือ โอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่ทำสวนป่าให้แก่บุคคลอื่น หรือผู้ทำสวนป่าซึ่งมีสิทธิตามสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อในที่ดินที่ทำสวนป่าถูกเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ หากทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ทำสวนป่า ผู้รับโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน หรือผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีการเลิกสัญญาเช่า หรือเช่าซื้อแล้วแต่กรณี ประสงค์จะทำสวนป่าในที่ดินดังกล่าวต่อไป ให้แจ้งการขอรับโอนทะเบียนสวนป่าต่อนายทะเบียนภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ผู้ทำสวนป่าตาย หรือมีการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองหรือมีการเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ แล้วแต่กรณี หากไม่แจ้งภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่านั้นสิ้นสุดลง

ให้ผู้รับโอนทะเบียนสวนป่าตามวรรคหนึ่ง รับโอนไปซึ่งสิทธิและหน้าที่ของผู้ทำสวนป่าเดิม ทั้งนี้ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

มาตรา ๒๐ การทำลายตราตามมาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๘ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

มาตรา ๒๑ บรรดาไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า หากบุคคลได้รับโอนต้องมีหลักฐานแสดงการได้มาโดยชอบตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ไม้ที่มีการโอนตามวรรคหนึ่ง ผู้รับโอนอาจค้า มีไว้ในครอบครอง หรือนำเคลื่อนที่ผ่านด่านป่าไม้ได้ แต่การแปรรูปไม้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

ให้ถือว่าไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเป็นไม้ที่ผู้รับอนุญาตตามหมวด ๔ การควบคุมการแปรรูปไม้ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ อาจมีไว้ในครอบครองได้

มาตรา ๒๒ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๒๓ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๔ ผู้ใดใช้ตราตี ดอก หรือประทับหรือแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่มีได้มาจากการทำสวนป่า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕ ผู้ใดใช้ตราตี ดอก หรือประทับหรือแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าอันเป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามมาตรา ๕ วรรคสาม หรือเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง หรือนำไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่โดยไม่มีรอยตราตี ดอก หรือประทับหรือแสดงการเป็นเจ้าของ หรือไม่มีบัญชีแสดงรายการไม้กำกับ ไม้ที่นำเคลื่อนที่ตามมาตรา ๑๓ หรือฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามมาตรา ๑๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๖ ผู้ทำสวนป่าผู้ใดไม่เก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้งไว้ที่สวนป่าตามมาตรา ๑๒ หรือไม่เก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการ ไม้ หรือเอกสารสำคัญตามหลักเกณฑ์และระยะเวลาที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา ๑๕ หรือไม่แจ้งการบุบสลายในสาระสำคัญ หรือการสูญหายของตรา หรือไม่นำตราที่บุบสลายไปทำลายตามมาตรา ๑๗ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิดนั้น

มาตรา ๒๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

อานันท์ ปันยารชุน

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าในที่ดินของรัฐและเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ มิได้มีบทบัญญัติรองรับและคุ้มครองสิทธิการทำไม้หวงห้ามที่ได้จากการปลูกสร้างสวนป่า สมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยสวนป่า เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างสวนป่า ดังกล่าว อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนมีงานทำและผลิตไม้เพื่อเป็นสินค้า ตลอดจนเพิ่มพื้นที่ป่าไม้

ให้มีปริมาณมากขึ้น และเพื่อให้ผู้ที่ทำการปลูกสร้างสวนป่ามีความมั่นใจในสิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับจากการปลูกสร้างสวนป่า เช่น การได้รับยกเว้นค่าภาคหลวงและการไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายบางประการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๕๒๔ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๕ ตอนที่ ๒๐ ๑๓ มีนาคม ๒๕๓๕)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 2

พระราชกฤษฎีกา
กำหนดไม้หวงห้าม
พ.ศ. 2530

.....
ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2530
เป็นปีที่ 42 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
ว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดไม้หวงห้ามเสียใหม่ ให้เหมาะสม
กับสภาพการณ์ปัจจุบัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 159 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและมาตรา 7 แห่งพระ
ราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2518 จึงทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530"

มาตรา 2 พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุ
เบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2505
- (2) พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2510
- (3) พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2517
- (4) พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2517
- (5) พระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2520

มาตรา 4 ให้ไม้บางชนิดในป่า ในท้องที่ทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักร ตามที่ระบุไว้ในบัญชีท้าย
พระราชกฤษฎีกานี้ เป็นไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

มาตรา 5 การเปลี่ยนแปลงประเภทไม้หวงห้าม โดยผลแห่งบทบัญญัติตามพระราชกฤษฎีกานี้ ไม่
กระทบกระเทือนการอนุญาตให้ทำไม้ในแปลงหนึ่งแปลงใด ในพื้นที่ป่าสัมปทานก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้
บังคับ หรือใบอนุญาตทำไม้ที่ได้ออกให้ไว้ก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกานี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ได้ต่อไปเท่ากำหนดเวลา
การอนุญาต หรืออายุใบอนุญาตแล้วแต่กรณี

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการพระราชกฤษฎีกานี้ผู้รับสนอง
พระบรมราชโองการ

บัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ. 2530

ลำดับที่	ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา
1.	กระเจา กระเซา (<i>Holoptelea intergrifolia</i> Planch.)
2.	กระโดน ปุย (<i>Careya sphaerica</i> Roxb.)
3.	กระถินพิมาน กระถินป่า แฉลบขาว แฉลบแดง ปี่มาน สีเสียดแก่น สีเสียดเหลือง สีเสียดเหนือ สีเสียดซี่ข้าง (<i>Acacia</i> spp.)
4.	กระท้อน สะท้อน ท้อน เตเรียน มะค้อน มะค้อน สะท้อนนก (<i>Sandoricum</i> spp.)
5.	กระท้อนรอก ท้อนรอก หมากมุ่น มะมุ่น มะมุ่นดง (<i>Elaeocarpus</i> spp.)
6.	กระทุ่มหนู กระทุ่มขี้หนู กระทุ่มนา คุ่มกว้าว (<i>Mitragyna</i> spp.)
7.	กระบก หมากบก มะมื่น มะลิ้น หลักกาย (<i>Irvingia malayna</i> Oliv.ex Benn.)
8.	กระบาก บาก ตะบาก ปีก ข้าม่วง ปิ้ง (<i>Anisoptera</i> spp.)
9.	กระบากคำ มะรันตีสะตา (<i>Shorea</i> spp.)
10.	กระเบาลิง กระเบากลัก กระเบียน กระเบาดง หัวลิงหัวค่าง ลูกช้างเบา (<i>Hydnocarpus</i> spp.)
11.	ก้อ มะก้อ กอ ค้า (<i>Castanopsis</i> spp. <i>Lithocarpus</i> spp. & <i>Quercus</i> spp.)
12.	กะเจียน ขะเจียน โมคดง สะบันงาป่า ยางอึ้ง ยางโอน (<i>Polythia</i> spp.)
13.	กะทังหัน กระทิง กังหัน ตังหน พะอง ชวด สารภีทะเล สารภีแนน เนาวกาน ตางอ ตาหงอ (<i>Calophyllum</i> spp.)
14.	กัลดัน ขี้ฮ้าย มะเฟือง แก้วสาร ลำไยป่าพญาไก่อเลื้อน (<i>Walsura</i> spp.)
15.	กันกรา ต้าเสา มั่นปลา (<i>Fagraea fragrans</i> Roxb.)
16.	ก้านตอง ก้านทอง ขันทอง เปรี๊ยะ (<i>Swintonia</i> spp.)
17.	ก้านเหลือง สะแกเหลือง คุ่มคำ ขมิ้นทอง มินตอง (<i>Nauclea</i> spp.)
18.	กาลอ (<i>Shorea faguetiana</i> Heim)
19.	กำลังเสือโคร่ง (<i>Betula alnoides</i> Buch. – Ham.)
20.	กูก กอกกั้น อ้อยช้าง (<i>Lannea coromandelica</i> Merr.syn. <i>Odina Wodier</i> Roxb.)
21.	กุหลิม กระเทียมตัน (<i>Scorodocarpus borneensis</i> Becc.)
22.	เกด (<i>Manikara hexandra</i> Dubard)
23.	เกล็ดลิ้น คอแลน คอหี๊ พรวน ตะกวดร้องไห้ แลนบาน แลนจ้อ แลนวา แลนไห้ (<i>Xerospermum</i> spp.)
24.	แก้ว ขว้าว กาว กว้าว ตองเหลือง ขมิ้นตัน (<i>Haldina cordifolia</i> Risds. & <i>Metadenia</i> spp.)
25.	แกแล แซ เหลืองแกแล (<i>Maciura cochinchinensis</i> Corner)
26.	โกองกาง พังกา ลาน โกองกางใบเล็ก โกองกางใบใหญ่ (<i>Rhizophora</i> spp.)

27.	ไทรทอง เจตมูล เห็ดหมูน เห็ดมูล แก่นแดง (<i>Erythroxylum cuneatum</i> Kurz)
28.	ขนาน จำปีแขก ลำป้าง ตากวาง หำมำ หำฮอก กะนวล ขะนวล สากกะเท่า สานานแดง สร้อยฟ้า ข้าว ตาก จำหลอด หำรอก ตองม่อม หำอาว (<i>Pterospermum spp.</i>)
29.	ขนุนป่าน ขนุนป่า มะหาด หาดหนูน ไสน หาดสั้น ตาปัง ตังเก โจน กะเอาะ เอาะออก มะออก (<i>Artocapus spp.</i>)

ตารางที่ (ต่อ)

ลำดับที่	ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมชาติ
30.	ขมิ้นดำ ไข่เขียว ไข่ไก่เขียว ปาด เขียว โคเหลม ตะเคียนชวย ส่วย เบ็เชียง ชานอ้อย พุ่มเขียว ปาด หลังเขียว (<i>Parashorea spp.</i>)
31.	ชะเง้อ สารร คำแมบ คะแมด คำขี้หมู ขี้หมู แซะ กาแซะ กะแซะ (<i>Millettia spp.</i>)
32.	ชะใต้ คูช้างอ้อย กะใต้ หมาเหนียว ลูกสืบ (<i>Ulums lancifolia</i> Roxb.)
33.	ขี้เหล็กป่า แสมสาร ขี้เหล็กสาร ขี้เหล็กพะยะ ขี้เหล็กโคก (<i>Cassia garrettiana</i> Craib)
34.	เขลง หมากแดง หยี นางคำ กายี (<i>Dialium spp.</i>)
35.	คำหาด ลูกเน่า (<i>Engelhardtia spp.</i>)
36.	คาง คางแดง มะขามป่า มะขามผี พฤกษ์ ปั้นแถ ถ้อน ทิ้งถ้อน มะขามโคก (<i>Albizia spp.</i>)
37.	ค้ำลาว ตะพูน กะพูน สะพูน ลางสาเดา (<i>Aglaia spp.</i>)
38.	คูน ลมแล้ง ชัยพฤกษ์ ราชพฤกษ์ (<i>Cassia fistula</i> Linn.)
39.	เคี่ยม (<i>Cotylelobium melanoxydon</i> Pierre syn. <i>C. lanceolatum</i> Craib)
40.	เคี่ยมนอง (<i>Shorea henryana</i> Pierre syn. <i>S. sericeiflora</i> Fisch. & Hutch.)
41.	แคหิน แคผอย แคหวาย แคก้อง แคดี แคยอคำ แคเขา แคทราย อังแอ้ง (<i>Stereospermum spp.</i>)
42.	เงาะป่า หมักแหว (<i>Nephelium spp.</i>)
43.	จันทน์คอง จันทน์ป่า (<i>Myristica spp.</i>)
44.	จันทน์ทอง (<i>Fraxinus floribunda</i> Wall.)
45.	จำปีป่า จำปาซ้อน จำปา จำปาป่า จำปากอ (<i>Manglietia spp., Michelia spp. & Aromadendron spp.</i>)
46.	จิกนม จิกเขา ยางมะฆาง ยางขนุนนก นาสี ศรีกระบี่ (<i>Palaquium spp. & Aesandra krabiensis</i> Aubrev.)
47.	เฉียงพรัานางเอ เชียงพรัานางเอ คอแห้ง บงนั้ง บงมัน สีพีนางเอ สันพรัานางเอ (<i>Carallia brachiata</i> Merr.)
48.	ชะนูดต้น ชะนูด นูดคัง แดงขัง (<i>Prunus spp.</i>)
49.	ชัน ชันตค เต็งคอง เต็งตานี ฮาว ยางหมอก (<i>Shorea thorelii</i> Pierre)
50.	ชันพู่ ตะเคียน เคียน แคน ตะเคียนทอง ตะเคียนใหญ่ ตะเคียนจง ตะเคียนไพร ตะเคียนขน ตะเคียน เขา หงอนไก่อหลังขาว หลังขาว กระบกกรัง ตะเคียนหิน เหลาเตา อีแรด ตะเคียนราก (<i>Hopea spp.</i>)
51.	ชาเรียน ทูเรียนป่า ทูเรียนนก (<i>Durio spp.</i>)
52.	ข้างแหก ข้างแฮะ ข้างไห้ ทูเรียนผี (<i>Neesia spp.</i>)
53.	ชิงชัน เก็ดแดง อีมัง พะยุงเกลบ กระพีแดงจิน ชะยุง ชิก กระชิก กระชิบ พะยุง หมากพลุคักแตน

	กระพี้เขาคาย เกิดคำ อีเฒ่า เกิดเขาคาย (<i>Dalbergia spp.</i>)
54.	ขุมแพรก เสียดข้อ หงอนไก่ หงอนไก่ขาว หงอนไก่ทะเล ไขควาย คูหน (<i>Heritiera spp.</i>)
55.	ขุมแสง (<i>Xanthophyllum spp.</i>)
56.	ซ้อ ซ้องแมว ร่มม้า สันปลาช่อน (<i>Gmelina arborea Roxb.</i>)
57.	ชาก คราก สารท พันชาด พันชาด (<i>Erythrophleum spp.</i>)
58.	แดง สกรอม (<i>Xylia spp.</i>)

ลำดับที่	ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมชาติ
59.	แดงน้ำ (<i>Acrocarpus fraxinifolius</i> Wight & Arn.)
60.	แดงแสม แดงสะแหง แดงคง แดงเหนียว (<i>Schoutenia spp.</i>)
61.	ตะคร้อ เคาะ โจ๊ก มะเคาะ โจ๊ก (<i>Schleichera olcosa</i> Merr.)
62.	ตะคร้ำ คำหวีด (<i>Garuga pinnata</i> Roxb.)
63.	ตะเคียนทราย ซวย คันทอก ตะเคียนหอก ตะเคียนสามพอน (<i>Balanocarpus heimii</i> King)
64.	ตะเคียนทราย ซวย คันทอก ตะเคียนหอก ตะเคียนสามพอน (<i>Shorea gratissima</i> Dyer & S.laevis Ridl.)
65.	ตะเคียนหนู เหว เบน ขี้หมากเปือก (<i>Anogeissus acuminata</i> Wall. var. <i>lanceolata</i> Clarke)
66.	ตะบูน ตะบัน (<i>Xylocarpus spp.</i>)
67.	ตะแบกเปื้อย เกรียม เสลา อินทนิล (<i>Lagerstroemia spp.</i>)
68.	ตะแบกกราย ตะแบกเลือด เปื้อยเลือด มะเกลือเลือด ปู่เจ้า หามกราย หนามกราย หอมกราย มะขามกราย แสนคำ รกฟ้า ฮกฟ้า เรือก สมอพิเภก สมอไทย สมอคีว สมอเหิน มะนะ สมอชด อุ้งชด (<i>Terminalia spp.</i>)
69.	คาเสื่อ มะอ้า มะห่าก่าน มะอ้าแดง มะอ้ายาง (<i>Amoora spp.</i>)
70.	दानเสียน มนถาญี โพลัย โปอาศัย (<i>Planchonella spp.</i>)
71.	คิ้ว เต้า คิ้วส้ม โง่งงัง (<i>Cratoxylum spp.</i>)
72.	ดินนกนม สมอนน สวอง ผ่าเสียน กาสามปึก สะพุนทอง (<i>Vitex spp.</i>)
73.	ดินเป็ด พญาสัตบรรณ สัตตบรรณ เทียะ ทุ่งฟ้า กระทั่งฟ้า ดินเป็ดพรุ (<i>Alstonia spp.</i>)
74.	คุ่มแต่น คุ่มกลาง อ้า คอเหนียง สะบันงาช้าง ปีกอ้า ลำพูป่า ลำแพนเขา (<i>Duabanga grandiflora</i> Walp.)
75.	เต็ง เาะ จิก รัง ฮัง เป้า (<i>Shorea obtusa</i> Wall. & <i>S.siamensis</i> Miq. syn. <i>Pentacme suavis</i> A.DC.)
76.	เคยนะ เคยหนาม หนาม (<i>Pentaspadon velutinus</i> Hook. f. syn. <i>Microstemon velutina</i> Engl.)
77.	เด็ม ประดู่ส้ม (<i>Bischofia javanica</i> Bl.)
78.	เด็ย สะเด็ย (<i>Ganua spp.</i>)
79.	ทองบั้ง ท้องบั้ง ยวน อีเปะ (<i>Koompassia spp.</i>)
80.	ทัง ทังเขา หมี่หมื่น อีหมื่น ตานหก ตันหก ทำมั่ง กะทังใบใหญ่ (<i>Litsea spp.</i>)
81.	เทพทาโร จวง จวงหอม การบูรต้น ข่าต้น ตะไคร้ต้น พลุต้น สมุลแว้ง (<i>Cinnamomum porrectum</i> Kostern. syn. <i>C.parthenoxylon</i> Ness & <i>C.ilicioides</i> Cheval. syn. <i>C.siamense</i> Craib)

82.	นนทรี ลำเลง อระวาง กระถินแดง (<i>Peltophorum spp.</i>)
83.	น่อง ยางน่อง (<i>Antirais toxicarid</i> Lesch.)
84.	นางเลวด หัวช้าง ห่าช้าง กล้วย มะกล้วย สามแหกรก (<i>Platymitra siamensis</i> Craib & <i>Cyathocalyx martabanicus</i> Hook.f.)
85.	บง ยางบง หมี่ ไก่ (<i>Persea spp.</i>)
86.	นุนนาค นากนูด (<i>Mesua spp.</i>)

ลำดับที่	ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา
95.	ฝาด คำเนาหนู เม่าทะเล (<i>Lumnitzera spp.</i>)
97.	ประคู้ คู้ (<i>Pterocarpus spp.</i>)
98.	ประสัก ประสักขาว พังกาหัวสุม ประสักแดง ขลิก ถั่วขาว ลูย รังกะเค็ด ถั่วดำ (<i>Bruguiera spp.</i>)
99.	ปรู ปรู (<i>Alangium salviifolium</i> Wang. <i>Subsp. hexapetalum</i> Wang.)
90.	ปอเลียง ปอเลียงฝ้าย (<i>Kydia calycina</i> Roxb.)
91.	โป่ง อีโป่ง (<i>Brownlowia helferiana</i> Pierre)
92.	โปรง โพรง (<i>Ceriops spp.</i>)
93.	เฟิง เนาสะแกแสง กระดังงาไทย กระดังงาใบใหญ่ (<i>Cananga spp.</i>)
94.	ฝ่าหน่อ ฝ่าละมี ตะพง เบื้องถั่วน เบื้องไท (<i>Endospermum diadenum</i> A. Shaw)
96.	พญาไม้ ขุนไม้ (<i>Podocarpus spp.</i>)
97.	พนอง เขื่อม (<i>Shorea hypochra</i> Hance)
98.	พรมคด บงคด ขวัญข้าว เหมือคคน (<i>Helicia spp.</i>)
99.	พระเจ้าห้าพระองค์ (<i>Dracontomelon mangiferum</i> Bl.)
100.	พลวง ตึง กุง เขียง กราด สะแบง ซาด (<i>Dipterocarpus spp.</i>)
101.	พลอง พลองกินลูก (<i>Memecylon ovatum</i> J.E. Smith)
102.	พลับ มะพลับ คำดง สังก้า เนียน ตะโก คำ นางคำ ใหม้ นังจ้อย จัน ลำปัด กล้วยฤาษี เอื้องกวาง ตานคำ กางะ มะเกลือ มะริด ถ่านไฟผี เม่าเหล็ก ตะโกพนม สาวคำ ริเวา ธิรู (<i>Diospyros spp.</i>)
103.	พะยอม ยอม ขะยอม พะยอมดง (<i>Shorea spp.</i>)
104.	พะวา ละวา วา ไร่ือง มะป่องต้น มังคุดป่า ขวาด ขวากเหลือง ชะมวง ส้มม่วง โมง หมากโมง มะดัน ป่า (<i>Garcinia spp.</i>)
105.	พันจ่า สะเคาปัก สักน้ำ สักทะเล จันทน์กะพ้อ ซี คำต่าง (<i>Vatica spp.</i>)
106.	พันตัน พันตาล มังคาล ทังคาย ค่ายโซ่ ทะโล้ (<i>Schima wallichii</i> Korth)
107.	พิกุลป่า พิกุล พิกุลเขา กุน ขากุน ครน (<i>Mimusops spp. & Payena spp.</i>)
108.	พุด พุดหนอง ข่อยหิน ข่อยค่าน ไข่น้ำ รักนก คมขวาน กระมอบ คำมอกหลวง (<i>Gardenia spp.</i>)
109.	ไพ ลิไฟ มะกล่ำต้น มะกล่ำตาช้าง มะโหกแดง (<i>Adenanthera spp.</i>)
110.	มะเก็ม มะเหล็ยม มะกอกเหล็ยม มะจัน มะกอกเลือด มะกอกเกลือ้น มะเลื่อม มะกอกเลื่อม (<i>Canarium spp.</i>)
111.	มะค่าแต้ มะค่าลิง มะค่าหนาม กลิ้ง อ้ายกลิ้ง (<i>Sindora spp.</i>)

112.	มะค่าโมง มะค่าใหญ่ มะค่าดง เบง (<i>Azelia xylocarpa</i> Craib)
113.	มะค่าไก่ เทียนขโมย สองกระดอง (<i>Drypetes</i> spp.)
114.	มะขาง ขาง หนามขาง ละมุดสีดา (<i>Madhuca</i> spp.)
115.	มะแฟน หมากแฟน แทน กะติบ (<i>Protium serratum</i> Engl.)
116.	มะม่วงป่าทุกชนิด (<i>Mangifera</i> spp.)
117.	มังคะ มังคาก (<i>Cynometra</i> spp.)

ลำดับที่	ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา
118.	เมี่ยงอาน สอม กะอาม กระทงลวย (<i>Crypteronia</i> spp.)
119.	โมกมัน โมกน้อย มุกน้อย (<i>Wrightia tomentosa</i> Roem. & Schult.)
120.	โมกหลวง โมกใหญ่ มุกหลวง ขางพุด (<i>Holarhena antidiysenterica</i> Wall.)
121.	ยมหอม สุเหเรียน (<i>Toona</i> spp.syn. <i>Cedrela</i> spp.)
122.	ยมหิน มะยมหิน สะเดาข้าง สะเดาหิน (<i>Chukrasia</i> spp.)
123.	ยูง อีโต้ (<i>Dipterocarpus</i> spp.)
124.	รัก อัก รักใหญ่ (<i>Melanorrhoea</i> spp.)
125.	รักเขา (<i>Semecarpus</i> spp.)
126.	รากเหลือง ฮากเหลือง (<i>Koloona</i> spp.)
127.	ราชครูด้า (<i>Goniothalamus macrophyllus</i> Kook.f. & Th.)
128.	ราชา สระระยา สยามแดง (<i>Shorea curtisii</i> Dyer)
129.	แร่ แทร แทรช่อ (<i>Dehaasia</i> spp.)
130.	เลียง เลียงมัน ไย ไยค้าย (<i>Berrya</i> spp.)
131.	เลียน แก่งแห้ง (<i>Milia</i> spp.)
132.	เลือดควาย เลือดม้า สีขวง (<i>Knema</i> spp.)
133.	สงแก สึงแก เขยหลวง (<i>Peronema canescens</i> Jack)
134.	สนเขา สนเกี้ยว จ้วง ใต้ แปก (<i>Pinus</i> spp.)
135.	สนสามพันปี สนสร้อย สนพวงกระรอก (<i>Dacrydium elatum</i> Wall.)
136.	สบ ปรก หอม (<i>Altingia</i> spp.)
137.	สมพง สมพุง กะปุง กะพง รัน (<i>Tetrameles nudiflora</i> R.Br)
138.	สยาขาว สยาเหลือง สยามารันตี เมอรันตี (<i>Shorea leprosula</i> Miq. & <i>S. parivifolia</i> Dyer)
139.	สองสลึง ขายบู๋ เสม็ดทุ่ง (<i>Lophopetalum</i> spp.)
140.	สะเดา สะเลียม กะเดา เคา เทียม (<i>Azadirachta indica</i> Juss.)
141.	สะทิด ตาทิด สะทิบทอง คางคก สะทิบ สีไทรคางคก (<i>Phoebe</i> spp.)
142.	สักจีไก่ กะเบียด เบียด (<i>Premna tomentosa</i> Willd. & <i>P.pyramidata</i> Wall.)
143.	ส้าน แล้น มะส้าน มะตาด (<i>Dillenia</i> spp.)
144.	สาย กาสาย แสนดาลัย (<i>Pometia</i> spp.)
145.	สารภีป่า สารภี มะนาวก้าน (<i>Mammea</i> spp.)

146.	สี่เสียดเปลือก ทองสุก หนานหิน เลื่อนนก (<i>Pentace spp.</i>)
147.	สี่เสื่อ ผีเสื้อหลวง (<i>Casearia spp.</i>)
148.	หมักมือ ทะลอก มะพอก มะคลอก พอก ตะโลก เหลลอะ (<i>Parinari anamense</i> Hance)
149.	หลันตัน กะลันตัน ตะเคียนใบปด ยางคำ (<i>Shorea guiso</i> Bl.)
150.	หลุมพอ สลุมพอ กะลุมพอ หลุมพอทะเล หลุมพอเลือด (<i>Intsia spp.</i>)
151.	หว่า มะห้า หัวแดงควน แดงเขา เมมา ชมพู (<i>Eugenia spp.</i>)

ตารางที่ (ต่อ)

ลำดับที่	ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา
152.	หัวตา ขี้ผึ้ง (<i>Donella lanceolata</i> Aubr. syn. <i>Chrysophyllum roxburghii</i> G. Don)
153.	หัวเมงวัน มะม่วงหัวเมลงวัน มะม่วงเมงวัน (<i>Buchanania spp.</i>)
154.	เหรียง เรียง กะเหรียง สะตอ ลูกคิง (<i>Parkia spp.</i>)
155.	อบเชย ฮางแกง ฮังไค้ เขียด กะเขียด มหาปราบ (<i>Cinnamomum spp.</i>)
156.	เอียน เอียน (<i>Neolitsea zeylanica</i> Merr.)
157.	เอ๊ก (<i>Shorea glauca</i> King)
158.	โอบ ขานาง เปลือย เมื่อนาง กะปิ ข้าวสาร ดีหมี่ หมากคูก ตะเคียนเผือก (<i>Homalium spp.</i>)

ลำดับที่	ประเภท ข. ไม้หวงห้ามพิเศษ
1.	กระเบา กระเบาหน้า กระเบาใหญ่ (<i>Hydnocarpus anthelminthicus</i> Pierre)
2.	กำจัดคัน มะแฉ่น แฉ่น มะข่วง ลูกกระมาศ (<i>Zanthoxylum spp.</i>)
3.	กำยาน (<i>Styrax spp.</i>)
4.	จันทน์ชะมด (<i>Aglaia pyramidate</i> Hance)
5.	จันทน์หอม (<i>Mansonia gagei</i> Drumm.)
6.	จันทนา จันทน์ขาว (<i>Tarennia hoensis</i> Pitard)
7.	ดินเป็นแดง เยลูดง (<i>Dyera costulata</i> Hook.f.)
8.	ปะ กระ (<i>Elateriospermum tapos</i> Bl.)
9.	รง รงทอง (<i>Garcinia acuminata</i> Planch. & <i>G. hanburyi</i> Hook)
10.	สนแผง สนใบต้อ แปกกลม (<i>Calocedrus macrolepis</i> Kurz)
11.	สำรอง พุงทะเลาย ท้ายเถา (<i>Scaphium spp.</i>)
12.	แสลงใจ แสลงไหน แสลงทม แสลงเบือ แสงเบือ มะตั่ง ตั่งตัน บังกา ตุมกา ตั่ง ตุมกาขาว (<i>Strychnos spp.</i>)
13.	ແຫລງ แสลง ยวนฝิ่ง ฝิ่งลุง (<i>Ficus albipila</i> King)

หมายเหตุ:- เหตุผลโดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดไม้

วงห้ามเสียใหม่ ให้ใช้บังคับในท้องที่ทุกจังหวัดที่วราชอาณาจักร เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับควบคุมไม้หวงห้ามไม้สับสนยุ่งยากและได้ผลดียิ่งขึ้น ประกอบกับในปัจจุบันไม้บางชนิดที่มีได้กำหนดเป็นไม้หวงห้ามมาก่อนกลับเป็น ไม้มีค่าหายากและนิยมนำออกโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายของพันธุ์ไม้ ดังนั้นเพื่อมิให้ไม้ชนิดนี้มีค่าหายากเป็นอันตรายหรือสูญสิ้นไป สมควรกำหนดให้ไม้บางชนิดเป็นไม้หวงห้ามรวมทั้งเปลี่ยนแปลงประเภทไม้หวงห้ามบางชนิดที่ได้กำหนดไว้แล้วเสียใหม่ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

(ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 220 วันที่ 2 พฤศจิกายน 2530)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 3

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดอัตราค่าตอบแทนให้ผู้รับอนุญาตทำการปลูกสร้างสวนป่า
หรือปลูกไม้ยืนต้น ต้องชำระให้แก่รัฐบาล

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกความในข้อ 1 แห่งประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2529 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 1 ให้ผู้รับอนุญาตตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง ซึ่งทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือปลูกไม้ยืนต้นภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เสียค่าตอบแทนให้แก่รัฐบาล ในอัตรา 10 บาท ต่อไร่ต่อปี”

ข้อ 2 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม 2531 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 10 มีนาคม 2531

(ลงนาม) หาญ ถีนานนท์

พลเอกหาญ ถีนานนท์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 4

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดให้ผู้รับสัมปทานหรือผู้รับอนุญาตทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าหรือ
ออกค่าใช้จ่ายเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการบำรุงป่า
หรือปลูกสร้างสวนป่าแทนและกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่า
หรือปลูกสร้างสวนป่า

หรือปลูกสร้างสวนป่า

โดยที่เป็นการสมควรให้ผู้รับสัมปทานทำไม้ หรือผู้รับอนุญาตทำไม้หรือเก็บหาของป่าทำ
การบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า หรือออกค่าใช้จ่ายหรือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการบำรุงป่าหรือ
ปลูกสร้างสวนป่าให้แทน พร้อมทั้งกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า เพื่อ
ถือปฏิบัติต่อไป

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งแก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการ
บำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า ลงวันที่ 10 มกราคม 2528

ข้อ 2 สัมปทานทำไม้หวงห้าม ให้ผู้รับสัมปทานทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าตาม
คำสั่ง และวิธีการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด

เงินค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าตามวรรคหนึ่ง ให้นำไปฝากธนาคารในวัน
ที่ชำระค่าภาคหลวงแล้วนำสมุดหรือบัญชีฝากเงิน ไปเก็บไว้ที่ป่าไม้เขตหรือป่าไม้จังหวัดแห่งท้องที่ป่า
นั้นๆ ตามที่ป่าไม้เขตเห็นชอบ เพื่อถอนออกมาใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าตามวิธี
การที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดโดยถือหลักเกณฑ์การคำนวณจากค่าภาคหลวงของไม้ที่ทำออกตาม
สัมปทานในอัตราดังต่อไปนี้

(1) กรณีสัมปทานป่าบก ในอัตราสี่เท่าของค่าภาคหลวงสำหรับไม้สัก และสอง
เท่าของค่าภาคหลวงสำหรับไม้กระยาเลยอื่นที่มีไซ้ไม้สัก

(2) กรณีสัมปทานป่าชายเลน ให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดไว้ในเงื่อนไข
สัมปทาน

ข้อ 3 กรณีสัมปทานป่าชายเลน ให้เป็นไปตามอัตราที่กำหนดไว้ในเงื่อนไขสัมปทานการค้า
ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าที่ได้เตรียมการกำหนดเป็นป่าสงวนป่าชาติ หรือป่าที่ได้กำหนดโครงการ

ทำไม้ หรือโครงการเก็บหาของป่าไว้แล้ว หรือการอนุญาต ตามมาตรา 13 มาตรา 18 หรือมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ให้ผู้รับอนุญาตออกค่าใช้จ่ายเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าไม้แทน เงินค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้คำนวณโดยถือเกณฑ์ค่าภาคหลวงของไม้หรือของป่าที่ทำออกหรือถือเกณฑ์พื้นที่ป่าที่ได้รับอนุญาตในอัตราดังต่อไปนี้

- (1) ไม้สักชั้น ก. หกเท่าของค่าภาคหลวง
- (2) ไม้สักชั้น ข. หรือ ค. สี่เท่าของค่าภาคหลวง
- (3) ไม้สักชั้น ง. สองเท่าของค่าภาคหลวง
- (4) ไม้กระยาเลยที่เรียกเก็บค่าภาคหลวงลูกบาศก์เมตรละหนึ่งร้อยบาทถึงหนึ่งร้อยยี่สิบบาทสี่เท่าของค่าภาคหลวง
- (5) ไม้กระยาเลยที่เรียกเก็บค่าภาคหลวงลูกบาศก์เมตรละหกสิบบาทถึงแปดสิบบาทสามเท่าของค่าภาคหลวง
- (6) ไม้กระยาเลยที่เรียกเก็บค่าภาคหลวงลูกบาศก์เมตรละสามสิบบาทถึงสี่สิบบาทสองเท่าของภาคหลวง
- (7) ไม้พินหรือไม้เผ่าถ่านที่ทำออกจากป่าชายเลนที่เรียกเก็บค่าภาคหลวงลูกบาศก์เมตรละยี่สิบบาทหรือต่ำกว่าหรือเก็บค่าภาคหลวงโดยวิธีอื่น สามเท่าของค่าภาคหลวง
- (8) ไม้กระยาเลยที่เรียกว่าเก็บค่าภาคหลวงลูกบาศก์เมตรละยี่สิบบาทหรือต่ำกว่าหรือเก็บค่าภาคหลวงโดยวิธีอื่น หนึ่งเท่าของค่าภาคหลวง
- (9) ของป่าหวงห้ามที่อนุญาตโดยวิธีผูกขาด หรืออนุญาตเพื่อการค้า สองเท่าของค่าภาคหลวง
- (10) ไม้ที่ทำออกตามมาตรา 13 เพื่อการค้า หรือมาตรา 18 เพื่อการค้า หนึ่งเท่าของภาคหลวง ทั้งนี้ไม่รวมถึงไม้สักหรือไม้อย่างที่ขึ้นอยู่ในที่ดินมีโฉนดที่ดิน หรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน
- (11) การแผ้วถางป่า ตามมาตรา 54 เฉพาะกรณีที่มีใช้เพื่อการทำเหมืองแร่ หรือระเบิดย่อยหิน ไร่ละ 50 บาท

ข้อ 4 การออกเงินค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่า ตามข้อ 3 ให้ผู้รับอนุญาตมอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมกับการชำระเงินค่าภาคหลวงไม้หรือของป่านั้น สำหรับกรณีการอนุญาตตามข้อ 3(11) ให้มอบพร้อมกับการชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาต

เงินค่าใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าตามวรรคหนึ่งให้กรมป่าไม้นำไปใช้จ่ายในการบำรุงป่าหรือปลูกสร้างสวนป่าตามหลักวิชาการและแผนงานที่กำหนด

ข้อ 5 บรรดาไม้หวงห้ามหรือของป่าหวงห้ามที่ยังมิได้ตรวจวัดเพื่อเก็บค่าภาคหลวงในวันที่ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับนี้ใช้บังคับ ให้ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับนี้ใช้บังคับ ให้ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับนี้ทั้งสิ้น

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 5

ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

และการโอนทะเบียนสวนป่า

พ.ศ. 2535

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการยื่นคำขอขึ้นทะเบียน การส่งรับขึ้นทะเบียนการออกหนังสือรับรอง และใบแทนหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า การขอรับโอนทะเบียนสวนป่า

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 16 และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดีกรมป่าไม้วางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า และการโอนทะเบียนสวนป่า พ.ศ. 2535”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2535 เป็นต้นไป

ข้อ 3. บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้หรือ ซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ ให้ให้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. ให้อธิบดีกรมป่าไม้รักษาการตามระเบียบนี้และมีอำนาจตีความ วินิจฉัย ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด 1

การขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

ข้อ 5. ที่ดินที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า ต้องเป็นที่ดินประเภทใดประเภทหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ ตามประมวลรัษฎากร ที่ดิน
- (2) ที่ดินที่มีหนังสือของทางราชการรับรองว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระยะเวลาที่อาจขอรับโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลรัษฎากรที่ดินได้ เนื่องจากได้มีการครอบครองและเข้าทำกินในที่ดินดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยการจัดที่ดินเพื่อการครองชีพไว้แล้ว
- (3) ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่มีหลักฐานการอนุญาต การเช่าหรือเช่าซื้อ

(4) ที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าไปทำการปลูกป่าไม้ในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม

(5) ที่ดินที่ได้ดำเนินการเพื่อการปลูกป่าไม้อยู่แล้วโดยทบวงการเมือง รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

ข้อ 6. ให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง หรือผู้มีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินตามข้อ 5. ที่ประสงค์จะใช้ที่ดินนั้นทำสวนป่าเพื่อปลูกและบำรุงรักษาต้นไม้ที่เป็นไม้หวงห้ามตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้เพื่อการค้าขึ้นค่าขอขึ้นทะเบียนตามแบบ สป.1 ท้ายระเบียบนี้ พร้อมด้วยหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบ สป.1 ดังต่อไปนี้

(1) สำหรับท้องที่กรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน เพื่อเสนอต่อนายทะเบียน

(2) สำหรับท้องที่จังหวัดอื่น ให้ยื่นต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ ที่ที่ดินตั้งอยู่เพื่อเสนอต่อนายทะเบียน

หมวด 2

การส่งรับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

ข้อ 7. เมื่อได้รับคำขอขึ้นทะเบียนตามข้อ 6. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคำขอและเอกสารประกอบคำขอให้ถูกต้องครบถ้วน แล้วลงทะเบียนรับคำขอตามลำดับก่อนหลังในทะเบียนรับคำขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามแบบ สป.2 และเสนอนายทะเบียนเพื่อส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปทำการตรวจสอบสถานที่ตั้ง และสภาพที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่าแล้วเสนอความเห็นให้นายทะเบียนพิจารณาสั่งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง

ข้อ 8. กรณีที่ดินขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ดินตามข้อ 5. (4) ให้นายทะเบียนส่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบและทำรายงานเกี่ยวกับที่ดินดังกล่าว ตาม “ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการตรวจสอบที่ดินที่มีหนังสืออนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือ ไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรมที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า พ.ศ. 2535” และให้รายงานผลการตรวจสอบต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง

ข้อ 9. ให้นายทะเบียนพิจารณาและแจ้งการส่งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าให้ผู้ยื่นคำขอทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอตามข้อ 7. หรือได้รับรายงานผลการตรวจสอบตามข้อ 8. แล้วแต่กรณี

การแจ้งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามวรรคหนึ่ง ให้ทำเป็นหนังสือ และจัดส่งให้ผู้ยื่นคำขอทราบทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือให้ผู้ยื่นคำขอลงนามรับทราบต่อท้ายสำเนาฉบับหนังสือนั้น และให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดแจ้งคำสั่งรับหรือไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าไว้ในทะเบียนตามข้อ 7.

ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่รับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ยื่นคำขอมีสិทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งดังกล่าว คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

หมวด 3

การออกหนังสือรับรองและใบแทนหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

ข้อ 10. ให้นายทะเบียนตามข้อ 6. ออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามแบบ สป.3 ท้ายระเบียบนี้ หากมีเงื่อนไขที่นายทะเบียนเห็นควรกำหนดให้ผู้ทำสวนป่าปฏิบัติเพิ่มเติมให้ระบุไว้ในเงื่อนไขแนบท้ายหนังสือรับรองดังกล่าว

ข้อ 11. เมื่อนายทะเบียนได้ออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงรายละเอียดการขึ้นทะเบียนไว้ในทะเบียนหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าตามแบบ สป.4 ท้ายระเบียบนี้ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานของทางราชการต่อไป และให้สำเนาเรื่องราวทั้งหมดส่งป่าไม้เขตท้องที่ และกรมป่าไม้ทราบ

ข้อ 12. ในกรณีที่หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าสูญหาย ชำรุด หรือถูกทำลายให้ผู้ทำสวนป่า ยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองดังกล่าวตามแบบ สป.5 ท้ายระเบียบนี้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 6. พร้อมด้วยหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบ สป.5

การออกใบแทนหนังสือรับรองตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนใช้แบบหนังสือรับรองเดิมแต่ให้มีคำว่า “ใบแทน” ด้วยหมึกสีแดงไว้ที่ด้านหน้าด้วย และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงรายละเอียดและหมายเหตุไว้ในทะเบียนหนังสือรับรองตามข้อ 11. ว่า “ได้ออกใบแทนหนังสือรับรองไปแล้วเมื่อ (วัน เดือน ปี ที่ออก)” ด้วยหมึกสีแดงพร้อมทั้งให้ลงลายมือชื่อตำแหน่งกำกับไว้ด้วย แล้วให้สำเนาใบแทนส่งให้ป่าไม้เขตท้องที่ และกรมป่าไม้ทราบ

ข้อ 13. ให้นายทะเบียนประกาศยกเลิกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าที่ได้ออกใบแทนให้แล้ว ประกาศนั้นให้ปิดไว้ในที่เปิดเผย ณ กรมป่าไม้ หรือสำนักงานป่าไม้จังหวัด และที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอท้องที่ และแต่กรณี

หมวด 4

การขอรับโอนทะเบียนสวนป่า

ข้อ 14. การโอนทะเบียนสวนป่าไม้ให้กระทำได้ในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ทำสวนป่าตาย
- (2) ผู้ทำลายป่า โอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่ทำสวนป่าให้แก่บุคคลอื่น
- (3) ผู้ทำสวนป่าซึ่งมีสิทธิตามสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ ในที่ดินที่ทำสวนป่าถูกเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ

ข้อ 15. ผู้มีสิทธิขอรับโอนทะเบียนสวนป่า ได้แก่ บุคคล ดังต่อไปนี้

- (1) ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ทำสวนป่า
- (2) ผู้รับโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน
- (3) ผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดินที่มีการเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ

ข้อ 16. ผู้มีสิทธิขอรับโอนทะเบียนสวนป่าตามข้อ 15. หากประสงค์จะทำสวนป่าต่อไป ให้แจ้งการขอรับโอนทะเบียนสวนป่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 6. ตามแบบ สป.6 ทำขระเบียนนี้ พร้อมด้วยหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบ สป.6 ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ผู้ทำสวนป่าตายหรือมีการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง หรือมีการเลิกสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อ แล้วแต่กรณี

ข้อ 17. การอนุญาตให้โอนทะเบียนสวนป่า ให้นายทะเบียนลงรายการโอนในสารบัญญ การรับโอนทะเบียนสวนป่า ด้านหลังหนังสือรับรองหรือใบแทนหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดิน เป็นสวนป่าเดิมและให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงรายการ โอนไว้ในทะเบียนหนังสือรับรองตามข้อ 11. พร้อมทั้งให้ลงลายมือชื่อตำแหน่งกำกับไว้ด้วย แล้วให้สำเนาเรื่องราวทั้งหมดส่งให้ป่าไม้เขตท้องที่ และกรมป่าไม้ทราบ

หมวด 5

ข้อ 18. หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าสิ้นสุดลงในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ทำสวนป่าไม่ประสงค์จะทำสวนป่าต่อไปและได้แจ้งเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

(2) ผู้มีสิทธิขอรับโอนทะเบียนสวนป่า ตามข้อ 15. ไม่แจ้งการขอรับโอนทะเบียนสวนป่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ในระยะเวลาที่กำหนดตามข้อ 16.

(3) นายทะเบียนสั่งเพิกถอนหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

ภาคผนวก 6

ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการตรวจสอบ
รายงานและดำเนินการสำหรับที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้
บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า หรือไม้ยืน
ต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าพ.ศ. 2535

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดี
กรมป่าไม้โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธี
การ เงื่อนไข การตรวจสอบ รายงานและดำเนินการ สำหรับที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่า
ด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการ
ปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรมที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการ
ตรวจสอบรายงานและดำเนินการ สำหรับที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่ง
ชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ หรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่า
หรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า พ.ศ. 2535”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2535 เป็นต้นไป

ข้อ 3. บรรดาระเบียบข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือ
ซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า และที่ดินนั้นมี
หนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่า
สงวนแห่งชาติหรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม ให้ส่งพนักงานเจ้า
หน้าที่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไปออกไปทำการตรวจสอบสภาพที่ดิน พร้อมทั้งส่งเรื่องราวคำขอให้ป่าไม้
เขตท้องที่ส่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป ออกไปร่วมตรวจสอบภายในสามสิบวันนับแต่
วันที่นายทะเบียนได้รับคำขอ

ข้อ 5. ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 4. ร่วมกันทำการตรวจสอบเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง
สภาพที่ดิน ชนิด ขนาด ปริมาณ และจำนวนของไม้หรือของป่า ตลอดจนรายละเอียดของที่ดินที่ขอ
ขึ้นทะเบียนเป็นสวนป่า แล้วรายงานผลการตรวจสอบพร้อมทั้งให้ความเห็นประกอบการตรวจสอบที่
ดินนั้นต่อนายทะเบียนตามแนบท้ายนี้ภายในสามสิบวันตั้งแต่วันที่ได้รับคำสั่งจากนายทะเบียน พร้อม
ทั้งให้ส่งสำนวนเอกสารดังกล่าวทั้งหมดให้ป่าไม้เขตท้องที่ 1 ชุด

ข้อ 6. การตรวจสอบไม้และของป่าตามข้อ 5. ที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังนี้

6.1 ให้ทำการสำรวจตรวจวัดประเภทตรา ต เลขเรียง ปี พ.ศ. และจัดทำบัญชีไม้ที่มีขนาดความโตวัดโดยรอบลำต้นตรงที่สูง 130 ซม. เกิน 100 ซม. ขึ้นไป แสดงชนิด ขนาด จำนวน รุปรอยดวงตรา เลขเรียง ปี พ.ศ. ที่ประทับที่ไม้

6.2 ให้สำรวจตรวจนับไม้ที่ขนาดความโตวัดโดยรอบลำต้นตรงที่ 130 ซม. ตั้งแต่ 50-100 ซม.

6.3 สำรวจหากำลังผลิตไม้พื้นหรือไม้เผาถ่าน

ข้อ 7. เมื่อนายทะเบียนได้รับรายงานผลการตรวจสอบตามข้อ 5. ให้นายทะเบียนสั่งให้ผู้ยื่นคำขอดำเนินการทำไม้พื้น และเก็บหาของป่าที่ทำเป็นสินค้าได้รวมกองไว้ริมแปลงที่ได้รับอนุญาตให้ทำการปลูกสร้างสวนป่า

เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วให้แจ้งนายทะเบียนทราบ เพื่อสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้ามาจัดเกี่ยวกับไม้และของป่า ตามข้อ 8. และให้แผ้วถางป่า เก็บบริมสุขเผาต่อไปได้โดยต้องควบคุมระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่ไม้ที่ยืนต้นอยู่ ไม้พื้นและของป่าที่ทำการ

ข้อ 8. เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งตามข้อ 7. แล้วให้สั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบ โดยใช้ดวงตรา ต. และ บร. ประทับที่ไม้เท่าที่พอจะประทับได้ และจัดทำบัญชีไม้และของป่าดังกล่าวด้วย

ไม้พื้นและของป่าตามวรรคแรก ให้ดำเนินการจำหน่ายโดยวิธีทอดตลาด โดยไม่มีการนำออกนอกท้องที่จังหวัด

ข้อ 9. ให้อธิบดีกรมป่าไม้รักษาตามระเบียบนี้ และมีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

แบบรายงานการตรวจสอบสภาพที่ดินที่มีหนังสืออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

ให้บุคคลเข้าทำการปลูกป่าในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติหรือเข้าทำการปลูกสร้างสวนป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าเสื่อมโทรม ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า

1. ชื่อผู้ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า (ให้ระบุชื่อและที่อยู่ของบุคคลหรือนิติบุคคลผู้ขอขึ้นทะเบียน กรณีนิติบุคคลเป็นผู้ขอให้ระบุชื่อผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย)

2. ชื่อป่า (ให้ระบุว่าที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติใด กำหนดโดยกฎกระทรวงใด และให้คัดสำเนาพร้อมทั้งแผนที่ท้ายกฎกระทรวงประกอบด้วย)

3. รายละเอียดหนังสืออนุญาตให้ทำการปลูกป่า (ให้ระบุที่ดินที่ขอขึ้นทะเบียนว่ามีหนังสืออนุญาตเล่มที่ ฉบับที่และลงวันที่ใด)

4. ที่ตั้งของที่ดิน (ให้ระบุว่า ตั้งอยู่ในหมู่ที่ ตำบล อำเภอ และจังหวัดใด พร้อมทั้งให้แสดงจุดที่ตั้งในแผนที่ท้ายกฎหมายและแผนที่ระวางของกรมแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ด้วย และให้ระบุว่า ที่ตั้งของที่ดินนั้นทับกับที่สงวนห้ามไว้ใช้ประโยชน์ในราชการสาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ที่ราชพัสดุหรือไม่เพียงใด)

5. เนื้อที่ (ให้ระบุเป็นไร่ งานและตารางวา)

6. อาณาเขตและเขตติดต่อพื้นที่ที่ขอ (ให้แสดงอาณาเขตและเขตติดต่อไว้ทุกด้าน ให้ชัดเจนว่าทิศไหนจดอะไร เช่น ภูเขา ลำห้วย หรือติดต่อกับอะไร มีความกว้าง ยาว ด้านละเท่าใด และให้แสดงด้วยว่าพื้นที่ข้างเคียงมีผู้ใดเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือเป็นของรัฐประเภทใด มีสภาพป่าอย่างไร)

7. ลักษณะภูมิประเทศ (ให้ระบุว่าเป็นที่ราบ เนินเขา หรือภูเขา มีชนิดดินและหินเป็นประเภทใด เป็นป่าต้นน้ำลำธารหรือไม่ มีลำห้วยอะไรไหลผ่านหรือไม่ ถ้าไม่ไหลลงสู่ลำน้ำที่สำคัญอะไรบ้าง)

8. พันธุ์ไม้และของป่าที่ขึ้นอยู่ (ให้ระบุผลการตรวจสอบไม้และของป่าตามระเบียบ ฯ ข้อ 6)

9. ชนิดป่าและสภาพป่า (ให้ระบุว่าเป็นป่าชนิดใดมีสภาพป่าเสื่อมโทรมหรือไม่อย่างไรถ้าเสื่อมโทรมให้ระบุด้วยว่าเนื่องจากเหตุใด)

10. สิ่งแวดล้อมข้างเคียง (ให้ระบุว่าอยู่ห่างจากหมู่บ้าน วัด สำนักสงฆ์ ถนน ฯลฯ เป็นระยะทางประมาณเท่าใด)

11. อันตรายที่มีต่อป่านี้ (ให้ระบุภัยจากธรรมชาติ เช่น สัตว์ แมลง หรือจากการกระทำของมนุษย์ มีมากน้อยเพียงใดหรือไม่)

12. วัน เดือน ปี ที่ทำการตรวจสอบสภาพที่ดิน (ให้ระบุวัน เดือน ปี ที่เข้าทำการตรวจสอบสภาพที่ดินและวัน เดือน ปี ที่ตรวจสอบสภาพที่ดินเสร็จสิ้น)

13. ความเห็นของผู้ตรวจสอบสภาพที่ดิน

(ให้พิจารณาว่า หากรับขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าแล้วจะมีผลดี หรือผลเสียอย่างไรในด้านเศรษฐกิจ สังคม อนุรักษ์และสิ่งแวดล้อมอย่างไร ควรรับขึ้นทะเบียนหรือไม่ พร้อมกับแนบภาพถ่ายสีแสดงสภาพพื้นที่ที่ทำการตรวจสอบทุกด้านประกอบด้วย)

ภาคผนวก 7

ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วย การขึ้นทะเบียน การรับรอง การตี ตอก
ประทับหรือแสดงการยกเลิก และการทำลายตราที่ใช้ในกิจการสวนป่าพ.ศ. 2535

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 9 มาตรา 17 และมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติ
สวนป่า พ.ศ. 2535

อธิบดีกรมป่าไม้โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไข การขึ้นทะเบียน การรับรอง การตี ตอก ประทับ
หรือแสดงการยกเลิก และการทำลายตราที่ใช้ในกิจการสวนป่า ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วย การขึ้นทะเบียน การรับรอง
การตี ตอก ประทับ หรือแสดง การยกเลิก และการทำลายตราที่ใช้ในกิจการสวนป่า พ.ศ. 2535”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2535 เป็นต้นไป

ข้อ 3. บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้
หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. ให้อธิบดีกรมป่าไม้ รักษาการตามระเบียบนี้และมีอำนาจตีความวินิจฉัย
ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวดที่ 1

การขอขึ้นทะเบียน การส่งรับขึ้นทะเบียน การออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียน
การรับรอง และวิธี ตี ตอก ประทับหรือแสดงตรา

ข้อ 5. ให้ผู้ทำสวนป่า จัดทำตราแสดงการเป็นเจ้าของไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า
ที่จะตี ตอก ประทับ หรือแสดงที่ไม้ให้เห็นรูปรอยตราได้ชัดเจน โดยให้มีรูปรอยอย่างใดก็ได้แต่
ต้องมีอักษรย่อของจังหวัดท้องที่ ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่าด้วย

ข้อ 6. ให้ผู้ทำสวนป่ายื่นคำขึ้นทะเบียนตรา ตามแบบ สป.7 ท้ายระเบียบนี้ พร้อม
ด้วยหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบ สป.7 ดังต่อไปนี้

(1) สำหรับท้องที่กรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอต่อ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริม
การปลูกป่าภาคเอกชน กรมป่าไม้ เพื่อเสนอต่อนายทะเบียน

(2) สำหรับท้องที่จังหวัดอื่น ให้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัว
หน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ที่ขอขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า เพื่อเสนอต่อนายทะเบียน

ข้อ 7. เมื่อได้รับคำขอตามข้อ 6. แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตรวจสอบคำขอและเอกสารประกอบคำขอ ให้ถูกต้องครบถ้วน แล้วเสนอให้นายทะเบียนพิจารณาสั่งขึ้นทะเบียนและรับรองตรา

ข้อ 8. เมื่อนายทะเบียนสั่งรับขึ้นทะเบียนตราแล้ว ให้นายทะเบียนทำเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใดไว้ที่รูปรอยตรา เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและป้องกันการปลอมแปลงและออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนตรา ตามแบบ สป.8 และหนังสือรับรองตราตามแบบ สป.9 และสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงรายการการขึ้นทะเบียนและการรับรองตราและประทับรอยตรา ไว้ในทะเบียนตราตามแบบ สป.10 ท้ายทะเบียนนี้ด้วย

ข้อ 9. การตี ตอก ประทับ หรือแสดงตรา ให้ผู้ทำสวนป่าใช้ตราขึ้นทะเบียน และมีการรับรองแล้วจากนายทะเบียนตี ตอก ประทับ หรือแสดงตราที่ไม่ดังกล่าวให้ชัดเจน โดยให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ไม้ท่อนที่มีขนาดความโตที่กึ่งกลางท่อนเกินกว่า 80 เซนติเมตร ให้ตี ตอก ประทับหรือแสดงตราลงบนหน้าตัดด้านโคนและปลายของไม้แต่ละท่อน พร้อมด้วยเลขเรียงประจำท่อน ดังตัวอย่างท้ายทะเบียนนี้

การตีเลขเรียงประจำท่อน ให้ใช้เลขเรียงเริ่มต้นตั้งแต่ 1 จนถึงปี พ.ศ. นั้น เมื่อเริ่มปี พ.ศ. ใหม่ ให้เริ่มต้นใหม่

(2) ไม้ท่อนที่มีขนาดความโตที่กึ่งกลางท่อนตั้งแต่ 80 เซนติเมตร ให้ตี ตอก ประทับ หรือแสดงตราที่หน้าตัดด้านโคนของไม้

(3) ไม้แปรรูปซึ่งเป็นไม้เสากากและไม้แปรรูปเหลี่ยมให้ดำเนินการตาม (1) ดังตัวอย่างท้ายระเบียบนี้

(4) ไม้แปรรูปอื่น ๆ ให้ตี ตอก ประทับ หรือแสดงตราที่หน้าตัดของไม้

(5) สิ่งประดิษฐ์ เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่ทำด้วยไม้หรือส่วนใด ๆ ของต้นไม้ให้ตี ตอก ประทับ หรือแสดงตราที่สิ่งนั้น ๆ ในบริเวณที่เห็นได้ง่ายและสะดวกแก่การตรวจสอบ

ข้อ 10. ตราที่ขึ้นทะเบียนและมีการรับรองจากนายทะเบียน ณ สวนป่าใด ให้ใช้ตี ตอก ประทับ หรือแสดงตราไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าแห่งนั้น จะนำไป ตี ตอก ประทับ หรือแสดงตราไม้อื่นไม่ได้

หมวด 2

การแจ้งการยกเลิกตรา การสั่งยกเลิกตรา

และการแก้ไขทะเบียนตรา

ข้อ 11. การยกเลิกตรา จะกระทำในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ทำสวนป่าประสงค์จะยกเลิกตรา
- (2) ตราของผู้ทำสวนป่าบุบสลายในสาระสำคัญ
- (3) ตราของผู้ทำสวนป่าสูญหาย
- (4) ผู้ทำสวนป่าไม่ประสงค์จะทำสวนป่าต่อไป

ข้อ 12. ในกรณีตามข้อ 11. ให้ผู้ทำสวนป่าปฏิบัติดังนี้

(1) ให้แจ้งเป็นหนังสือตามแบบ สป.11 ท้ายระเบียบนี้ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 6. และต้องนำหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนตรา และหนังสือรับรองตราไปคืนให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมกับการแจ้งด้วย

(2) การแจ้งตามข้อ 11. (2) และ (3) ต้องแจ้งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบการบุบสลายหรือสูญหาย

(3) กรณีตามข้อ 11. (1) (2) และ (4) ต้องนำดวงตราดังกล่าวไปทำลายต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมกับการแจ้งด้วย

ข้อ 13. เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งตามข้อ 12. (1) แล้วให้เสนอนายทะเบียนพิจารณาสั่งยกเลิกตรา โดยให้นายทะเบียนสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่แก้ไขระเบียบตราโดยหมายเหตุไว้ในทะเบียนตราว่า “ได้ยกเลิกตรานี้แล้ว เมื่อวันที่ เดือน พ.ศ.” และลงลายมือชื่อตำแหน่งกำกับไว้ด้วย

ข้อ 14. กรณีตราของผู้ทำสวนป่าสูญหาย ให้นายทะเบียนทำเป็นประกาศยกเลิกตราดังกล่าวปิดประกาศไว้ที่ศาลากลางจังหวัดและที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ และแจ้งเวียนให้จังหวัดทุกจังหวัดทราบ เพื่อปิดประกาศให้บุคคลทั่วไปทราบ

หมวด 3

การทำลายตรา

ข้อ 15. การทำลายตราจะกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ทำสวนป่าประสงค์จะยกเลิกตรา
- (2) ตราของผู้ทำสวนป่าบุบสลายในสาระสำคัญ
- (3) ผู้ทำลายป่าไม่ประสงค์จะทำสวนป่าต่อไป

ข้อ 16. เมื่อผู้ทำสวนป่าแจ้งการยกเลิกตรา ตราบุบสลายในสาระสำคัญ หรือไม่ประสงค์จะทำสวนป่าต่อไป และได้นำตรามาเพื่อจะทำลายต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับแจ้ง ร่วมกับผู้ทำสวนป่า จัดการทำลายตราโดยวิธีหนึ่งวิธีใดต่อไป

ภาคผนวก 8

ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการแจ้ง การออกหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ การเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้ เอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการดังกล่าว การขอ การออกใบแทน หนังสือรับรองการแจ้ง และหลักฐานแสดงการได้ไม้มาโดยชอบจากการทำสวนป่า พ.ศ. 2535

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการแจ้ง การออกหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ การเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้ เอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการตัดหรือโค่นไม้ในสวนป่า การขอ การออกใบแทนหนังสือรับรองการแจ้ง และหลักฐานแสดงการได้ไม้ดังกล่าวมาโดยชอบ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 มาตรา 15 มาตรา 16 และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดีกรมป่าไม้วางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการแจ้ง การออกหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ การเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้ เอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการดังกล่าว การขอ การออกใบแทนหนังสือรับรองการแจ้ง และหลักฐานแสดงการได้ไม้มาโดยชอบจากการทำสวนป่า พ.ศ. 2535”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2535 เป็นต้นไป

ข้อ 3. บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. ให้อธิบดีกรมป่าไม้รักษาตามระเบียบนี้และมีอำนาจตีความ วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด 1

การแจ้ง การออกหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า

ข้อ 5. ให้ผู้ทำสวนป่าแจ้งการตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าตามแบบ สป.12 ท้ายระเบียบนี้ พร้อมด้วยหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบ สป.12 ดังต่อไปนี้

(1) สำหรับท้องที่กรุงเทพมหานคร ให้แจ้งอยู่ต่อผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน ณ กรมป่าไม้

(2) สำหรับท้องที่จังหวัดอื่น ให้แจ้งต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ที่สวนป่านั้นตั้งอยู่

ข้อ 6. เมื่อผู้ทำสวนป่าแจ้งตามข้อ 5. แล้ว ให้ดำเนินการตัดหรือโค่นไม้ที่แจ้งได้ และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 5. สั่งให้เจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบไม่ว่ามีชนิดและจำนวนไม้ถูกต้องตามที่แจ้งไว้หรือไม่ แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 5. หรือผู้ได้รับมอบหมาย พิจารณาออกหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าตามแบบ สป.13 ท้ายระเบียบนี้ ให้แก่ผู้ทำสวนป่าโดยไม่ชักช้า

การออกหนังสือรับรองการแจ้งตามวรรคหนึ่ง นายทะเบียนอาจกำหนดเงื่อนไขอื่นใดที่ผู้ทำสวนป่าต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการตัดหรือโค่นไม้ การตี ตอก หรือประทับตราที่ไม้ ไม้ด้วยก็ได้

หมวด 2

การเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง บัญชีแสดงรายการไม้และเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับการตัดหรือโค่นไม้ในสวนป่าตลอดจนการนำเคลื่อนที่ไม้ออกจากสวนป่า

ข้อ 7. ให้ผู้ทำสวนป่าเก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง หนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเป็นสวนป่า หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนตราและหนังสือรับรองตราไว้ที่สวนป่า เว้นแต่กรณีไม่มีที่ทำกรในสวนป่าหรือเก็บไว้ที่สวนป่าจะไม่ปลอดภัยก็ให้เก็บไว้ในสถานที่อื่นได้ ตามที่ได้แจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามข้อ 5. ทราบ โดยให้เก็บรักษาหนังสือรับรองการแจ้ง หนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี นับแต่วันที่นำไม้เคลื่อนที่ออกจากสวนป่าเสร็จสิ้นแล้ว เมื่อพ้นกำหนดแล้วจะทำลายเสียก็ได้

หมวด 3

การขอและการออกใบแทนหนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า

ข้อ 8. ในกรณีที่หนังสือรับรองการแจ้งตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าสูญหาย ชำรุดหรือถูกทำลาย ให้ผู้ทำสวนป่ายื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองการแจ้งดังกล่าว ตามแบบ สป.14 ท้ายระเบียบนี้ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกหนังสือรับรองการแจ้งนั้น พร้อมด้วยหลักฐานตามที่ระบุไว้ในแบบ สป.14 และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอปฏิบัติดังนี้

(1) ให้สอบปากคำผู้ขอว่า หนังสือรับรองการแจ้งเดิมสูญหาย ชำรุดหรือถูกทำลายด้วยเหตุใด เมื่อวันที่ เดือน ปีใด เป็นหนังสือรับรองการแจ้งเล่มที่ ฉบับที่ ลงวันที่ เดือน ปีใด

(2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบกับต้นฉบับหนังสือรับรองการแจ้งว่าเป็นจริงตาม
ที่ผู้ขอกล่าวอ้างหรือไม่

(3) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกหนังสือรับรองการแจ้งพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็น
ความจริงตามที่ผู้ร้องขอกล่าวอ้าง ก็ให้ออกใบแทนหนังสือรับรองการแจ้งได้โดยให้ใช้แบบหนังสือ
รับรองการแจ้งได้โดยให้ใช้แบบหนังสือรับรองการแจ้งเดิม แต่ให้เขียนคำว่า “ใบแทน” ด้วยหมึกสี
แดงไว้ที่ด้านหน้า พร้อมหมายเหตุไว้ด้านบนขวาว่า “แทนหนังสือรับรองการแจ้ง เล่มที่ ฉบับที่ วัน
ที่ เดือน ปี” แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกหนังสือรับรองการแจ้งลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นหลัก
ฐาน

หมวด 4

หลักฐานแสดงการได้ไม้ที่มาจากการทำสวนป่าโดยชอบ

ข้อ 9. บุคคลผู้รับโอนไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ ที่ได้มาจากการทำ
สวนป่าต้องมีหลักฐานดังนี้

(1) สำเนาหรือภาพถ่ายหนังสือรับรองการตัดหรือโค่นไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า
ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับรองถูกต้อง และหนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า
หรือ

(2) หนังสือกำกับไม้แปรรูป หรือใบเบิกทาง ตามกฎหมายว่า ด้วยป่าไม้

ภาคผนวก 9

ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป
หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ พ.ศ. 2535

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535

อธิบดีกรมป่าไม้โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ พ.ศ. 2535”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2535 เป็นต้นไป

ข้อ 3. บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. เมื่อผู้ทำสวนป่าจะนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ จำนวนใดเคลื่อนที่ออกจากสวนป่า ให้ผู้ทำสวนป่าออกหนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ตามแบบ สป.15 ท้ายระเบียบนี้ กำกับไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่จะนำเคลื่อนที่ และต้องมีรอยตรา ตี ดอก ประทับ หรือแสดงการเป็นเจ้าของตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่กำหนดโดยระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการขึ้นทะเบียน การรับรอง การตี ดอก ประทับหรือแสดงการยกเลิก และการทำลายตราที่ใช้ในกิจการสวนป่า ตลอดจนต้องมีสำเนาหรือภาพถ่ายหนังสือรับรองการแจ้ง ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับรองถูกต้องกำกับไปด้วยตลอดเวลานำเคลื่อนที่

ข้อ 5. ผู้ค้าไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่นำเคลื่อนที่ออกจากสวนป่าแล้ว ต้องออกหนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ตามข้อ 4. ตลอดจนต้องมีสำเนาหรือภาพถ่ายหนังสือรับรองการแจ้ง ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับรองถูกต้อง มอบให้แก่ผู้รับโอนหรือผู้นำเคลื่อนที่ทุกราวที่มีการจำหน่าย หรือนำเคลื่อนที่ไปจากสถานที่ค้าหรือสถานที่ครอบครองเพื่อการค้า

กรณีผู้ค้าไม้ที่นำเคลื่อนที่ออกจากสวนป่าเป็นผู้ได้รับอนุญาตตั้งโรงงานแปรรูปไม้ (โรงเลื่อย) หรือผู้รับอนุญาตทำการแปรรูปไม้ ให้ออกหนังสือกำกับไม้แปรรูปหรือใบเบิกทางตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้มอบให้แก่ผู้รับโอน หรือผู้นำเคลื่อนที่ จากสถานที่ที่ได้รับอนุญาต

ข้อ 6. หนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ตามข้อ 7. ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มจำนวนเล่มละ 50 ฉบับ แต่ละฉบับมีสามตอน ตอนปลายใช้กำกับไม้ที่นำเคลื่อนที่ ตอนกลางให้นำส่งผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน กรมป่าไม้ หรือนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ที่ออกหนังสือฯ นั้น แล้วแต่กรณี ภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไปทุกเดือนส่วนตอนต้นชี้ให้ผู้ทำสวนป่า หรือผู้ค้าไม้ตามข้อ 5. วรรคหนึ่งเก็บรักษาไว้และการกรอกข้อความให้พับตอนปลายด้านหน้าหนังสือฯ อยู่ด้านบน ให้แบบหนังสือฯ ทั้ง 3 ตอนตรงกัน แล้วให้เขียนครั้งเดียว โดยใช้กระดาษคาร์บอนสอดแทรก ให้ข้อความตรงกันทั้ง 3 ตอนแล้วกลับด้านหลังเขียนรายการไม้โดยปฏิบัติเช่นเดียวกับการเขียนรายการด้านหน้า

ข้อ 7. หนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่าแต่ละเล่มจะใช้ได้ต่อเมื่อผู้ทำสวนป่าหรือผู้ค้าไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่นำเคลื่อนที่ออกจากสวนป่าแล้วได้นำไปให้จังหวัดท้องที่หรือสำนักงานส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชน กรมป่าไม้ แล้วแต่กรณี ลงทะเบียนเล่มที่ของหนังสือแสดงบัญชีรายการไม้เล่มนั้น

ข้อ 8. หนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า ให้ใช้กำกับระหว่างนำเคลื่อนที่ที่ราชอาณาจักรได้ไม่เกิน 7 วัน นับตั้งแต่วันและเวลาที่ออกหนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ และอาจเก็บไว้เป็นหลักฐานแสดงการได้มาโดยชอบ

ข้อ 9. ให้อธิบดีกรมป่าไม้รักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

ภาคผนวก 10

ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป
หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือ สิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ พ.ศ. 2535 ให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและเหมาะสมยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. 2535 อธิบดีกรมป่าไม้ โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือ สิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ 3. บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ หรือ ซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. ให้เพิ่มความดังต่อไปนี้เป็นวรรคสองของ ข้อ 6. แห่งระเบียบกรมป่าไม้ ว่าด้วยการนำไม้ท่อน ไม้แปรรูป หรือสิ่งประดิษฐ์ฯ ที่ได้มาจากการทำสวนป่าเคลื่อนที่ พ.ศ. 2535

“ในกรณีไม่อาจเขียนรายการไม้ในบัญชีแสดงรายการไม้ด้านหลังหนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ได้ในฉบับเดียว ให้จัดทำบัญชีแสดงรายการไม้แนบท้าย สป.15 ตามแบบที่กำหนดท้ายระเบียบนี้ แนบท้ายหนังสือแสดงบัญชีรายการไม้ที่ได้มาจากการทำสวนป่า (สป.15) ได้”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 11

ระเบียบกรมป่าไม้

ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

พ.ศ.2542

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการดำเนินงานโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าให้มีความเหมาะสมและรัดกุมยิ่งขึ้น กรมป่าไม้โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง จึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงิน โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ พ.ศ.2542”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิก

(1) ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงิน โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า พ.ศ.2537

(2) ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงิน โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2538

ข้อ 4 ให้อธิบดีกรมป่าไม้รักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามระเบียบนี้

หมวด 1

ข้อความทั่วไป

ข้อ 5 ในระเบียบนี้

“โครงการ” หมายความว่า โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

“ไม้เศรษฐกิจ” หมายความว่า ไม้ที่ให้เนื้อไม้ที่มีประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ตามที่

อธิบดีกรมป่าไม้กำหนด

“ผู้เข้าร่วมโครงการ” หมายความว่า ผู้ที่ได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดิน เพื่อปลูกสร้างสวนป่า

“เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้” หมายความว่า ข้าราชการ ในสังกัดกรมป่าไม้ ที่มีความรู้ความสามารถในงานส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า ซึ่งอธิบดีกรมป่าไม้หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานตามระเบียบนี้

“นายอำเภอ” หมายความว่า รวมถึงปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอด้วย

ข้อ 6 วัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

- (1) เพื่อผลิตไม้ให้เพียงพอต่อการใช้สอยและอุตสาหกรรม
- (2) เพื่อสนับสนุนให้มีการปลูกสร้างสวนป่าเป็นอาชีพที่มั่นคง
- (3) เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
- (4) เพื่อลดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า

ข้อ 7 หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า มีดังนี้

- (1) ต้องเป็นที่ดินประเภทใดประเภทหนึ่งดังต่อไปนี้

(1.1) ที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือที่ดินที่มีหลักฐานแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ค.1) หรือใบจอง (น.ส.2, น.ส.2ก) ที่มีหนังสือรับรองของทางราชการว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระหว่างดำเนินการออกโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

(1.2) ที่ดินที่ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน ที่มีหลักฐานหนังสือรับรองที่ดิน (ส.ป.ก.4-28) หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือหนังสือรับรองของทางราชการว่า ที่ดินดังกล่าวอยู่ในระหว่างการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

(1.3) ที่ดินในเขตนิคมสหกรณ์ที่มีหลักฐานหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (กสน.3) หรือหนังสือแสดงการทำประโยชน์ในที่ดิน (กสน.5) หรือที่ดินในเขตนิคมสร้างตนเองที่มีหลักฐานหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ค.1) หรือหนังสือแสดงการทำประโยชน์ในที่ดิน (น.ค.3)

(1.4) ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ หรือที่ดินในเขตป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ที่ส่วนราชการหรือองค์การของรัฐได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์เพื่อจัดสรรให้ราษฎรอยู่อาศัยหรือทำกิน โดยมีหนังสืออนุญาตของส่วนราชการหรือองค์การของรัฐนั้นให้ใช้ทำการปลูกสร้างสวนป่าได้

(1.5) ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ที่มีหลักฐานหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัย หรือปลูกป่าหรือไม้ยืนต้นในเขตป่าสงวนแห่งชาติ (สทก.) หรือหนังสือรับรองจากกรมป่าไม้ ว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินซึ่งกรมป่าไม้จัดที่ ทำกินให้ราษฎร ตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ

(1.6) ที่ดินราชพัสดุ ที่มีหลักฐานการเช่าหรือที่หน่วยงานราชการหรือองค์การของรัฐ จัดสรรให้ราษฎรอยู่อาศัยหรือทำกิน โดยมีหนังสือรับรองของหน่วยงานราชการหรือองค์การของรัฐดังกล่าว ให้ใช้ทำการปลูกสร้างสวนป่าได้

(1.7) ที่ดินที่มีสัญญาเช่าจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยมีหนังสืออนุญาตจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ใช้ทำการปลูกสร้างสวนป่าได้

(2) ต้องมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ 2 ไร่ขึ้นไป แต่รวมกันแล้วไม่เกิน 200 ไร่ ต่อราย

(3) ต้องปลูกสร้างสวนป่าโดยใช้ชนิดพันธุ์ไม้ตามบัญชีรายชื่อพันธุ์ไม้ที่อธิบดีกรมป่าไม้กำหนด

(4) ต้องปลูกชนิดพันธุ์ไม้ที่ให้การส่งเสริมไม่น้อยกว่า 100 ต้นต่อไร่ ให้กระจายทั่วพื้นที่ตามหลักเกณฑ์ที่กรมป่าไม้กำหนด

ข้อ 8 คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโครงการ มีดังนี้

(1) เป็นเจ้าของที่ดินหรือมีสิทธิใช้ประโยชน์ในที่ดินโดยชอบด้วยกฎหมาย

(2) เป็นผู้เช่าหรือผู้เช่าซื้อที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน โดยมีหลักฐานสัญญาเช่าหรือเช่าซื้อที่ดิน พร้อมทั้งหนังสือยินยอมของผู้ให้เช่าหรือให้เช่าซื้อที่ดินนั้น ที่แสดงว่าอนุญาตให้ทำการปลูกสร้างสวนป่าได้ ในกรณีเป็นสัญญาเช่าที่ดินต้องมีอายุการเช่าไม่น้อยกว่า 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้เข้าร่วมโครงการ และต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย

(3) ต้องมีสัญชาติไทย

(4) ไม่เคยได้รับเงินสนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่าตามโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า หรือโครงการอื่นใดในที่ดินนั้นมาก่อน หรืออยู่ในระหว่างรับเงินสนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่าตามโครงการ ดังกล่าว

หมวด 2

การเข้าร่วมโครงการ

ข้อ 9 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ออกประกาศให้ผู้มีความประสงค์จะปลูกสร้างสวนป่ายื่นคำขอต่อนายอำเภอท้องที่ โดยผ่านการรับรองจากองค์การส่วนท้องถิ่น (อบต., หรือสภาตำบล) หรือองค์การนิติบุคคล (สหกรณ์ผู้ปลูกสวนป่า) หรือหน่วยงานของรัฐ (เช่น ส.ป.ก. ฯลฯ) ตามแบบ ส.ก. 1 ท้ายระเบียบนี้ พร้อมด้วยหลักฐานตามที่กำหนด

ข้อ 10 เมื่อได้รับคำขอตามข้อ 9 แล้วให้ส่งป่าไม้อำเภอหรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประจำอำเภอ ตรวจสอบคำขอและเอกสารประกอบคำขอให้ถูกต้องครบถ้วน แล้วลงทะเบียนรับคำขอตามลำดับ ก่อนหลังไว้เป็นหลักฐานตามแบบ ส.ก.2 ทำระเบียบนี้

ในกรณีท้องที่ใด ไม่มีป่าไม้อำเภอและไม่มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประจำอำเภอ ให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดนั้น แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของจังหวัดไปประจำอำเภอหรือกิ่งอำเภอดังกล่าว เพื่อดำเนินการ ตามวรรคหนึ่งต่อไป

ข้อ 11 เมื่อเห็นว่าคำขอและเอกสารประกอบคำขอถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้นายอำเภอส่ง ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้ตามข้อ 10 ออกไปตรวจสอบและทำรายงานเกี่ยวกับสถานที่ตั้ง ขนาด และสภาพ ความเหมาะสมของที่ดิน พร้อมความเห็นเสนอนายอำเภอแห่งท้องที่โดยมิชักช้า

เมื่อได้รับรายงานผลการตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง หากเห็นสมควรให้เข้าร่วมโครงการให้ นายอำเภอท้องที่รายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เพื่อส่งการให้ป่า ไม้จังหวัดนำเอกสารและรายงานผลการตรวจสอบพื้นที่แจ้งให้ป่าไม้เขตท้องที่นำเข้าที่ประชุมคณะ กรรมการติดตามผลโครงการพิจารณาตรวจสอบกลับกรอง เมื่อคณะกรรมการติดตามผลโครงการ พิจารณาเสร็จแล้วให้แจ้งป่าไม้จังหวัดเพื่อรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบ หมายพิจารณารับขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อปลูกสร้างสวนป่า และออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนตาม แบบ ส.ก.3 ทำระเบียบนี้ พร้อมแจ้งเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการแก่ผู้ยื่นคำขอทราบ แล้วให้สำเนา เก็บไว้เป็นหลักฐานที่สำนักงานป่าไม้อำเภอ สำนักงานป่าไม้จังหวัด และสำนักงานป่าไม้เขตท้องที่ ด้วย

ข้อ 12 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสรุปผลการรับขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อปลูกสร้างสวนป่า ตาม แบบรายงานที่กรมป่าไม้กำหนด รายงานให้อธิบดีกรมป่าไม้ทราบเพื่อดำเนินการจัดสรรเงินงบประมาณประจำปีและสำเนาให้ป่าไม้เขตท้องที่ทราบเพื่อสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่ผู้เข้าร่วม โครงการด้วย

หมวด 3

การส่งเสริมและติดตามผล

ข้อ 13 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) แนะนำการปฏิบัติงานตามโครงการให้เป็นไปตามระเบียบและแผนการดำเนินงาน
- (2) ตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานปลูกและบำรุงสวนป่าของผู้เข้าร่วมโครงการ

(3) พิจารณาให้ความเห็นชอบในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการตามที่มีผู้เข้าร่วมโครงการเสนอ

(4) ส่งเสริมและให้คำแนะนำการจัดการสวนป่าแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ

ข้อ 14 ในการปฏิบัติงานตามข้อ 13 ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้จัดทำเอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละรายตามแบบ ส.ก.4 ทำระยะเบียบนี้ จำนวน 4 ชุด มอบให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการ 1 ชุด เก็บไว้ที่สำนักงานป่าไม้อำเภอ 1 ชุด สำนักงานป่าไม้จังหวัด 1 ชุด และสำนักงานป่าไม้เขต 1 ชุด

ข้อ 15 เมื่อผู้เข้าร่วมโครงการดำเนินการปลูกหรือบำรุงสวนป่าตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเสร็จสิ้นแล้ว ให้แจ้งผลการดำเนินงานตามแบบ ส.ก.5 ทำระยะเบียบนี้ต่อป่าไม้อำเภอหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ผู้รับผิดชอบ

เมื่อป่าไม้อำเภอหรือเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ได้รับการแต่งตั้งไปประจำอำเภอ ได้รับแจ้งจากผู้เข้าร่วมโครงการแล้ว ให้รายงานนายอำเภอเพื่อรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบรับรองผลการปลูกหรือบำรุงสวนป่า โดยประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ผู้แทนส่วนราชการในจังหวัด ป่าไม้อำเภอและ/หรือผู้อื่น ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรเป็นกรรมการทั้งนี้ในการตรวจสอบสำหรับปีที่ 1 ให้ดำเนินการได้ เมื่อพ้นระยะเวลา 15 วัน นับตั้งแต่ได้ดำเนินการปลูกต้นไม้แล้วเสร็จ เมื่อคณะกรรมการเห็นว่าการปลูกหรือบำรุงสวนป่าไม่ถูกต้องครบถ้วนตามที่แสดงไว้ใน ส.ก.4 และ ส.ก.5 ให้แจ้งแก่ผู้เข้าร่วมโครงการทราบและแนะนำในปฏิบัติให้ถูกต้อง พร้อมกับกำหนดวันที่จะออกไปตรวจสอบใหม่ด้วย หากเห็นว่าการปลูกหรือบำรุงสวนป่าถูกต้องครบถ้วนตามที่แสดงไว้ใน ส.ก.4 และ ส.ก. 5 แล้ว ให้รายงานผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อส่งการให้ป่าไม้จังหวัดพิจารณาดำเนินการเบิกจ่ายเงินโครงการต่อไป

ข้อ 16 เมื่อป่าไม้จังหวัดได้รับรายงานแล้ว ให้พิจารณาดำเนินการเบิกจ่ายเงินโครงการโดยเร็วแล้วรายงานให้กรมป่าไม้ ผู้ว่าราชการจังหวัด และป่าไม้เขตทราบ

หมวด 4

หลักเกณฑ์การจ่ายเงิน

ข้อ 17 การจ่ายเงินโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ไร่ละ 3,000 บาท (สามพันบาทถ้วน) ให้แบ่งจ่าย 5 ปี ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ปีที่ 1 ให้จ่ายไร่ละ 800 บาท เมื่อพ้นระยะเวลา 15 วัน นับตั้งแต่ได้ดำเนินการปลูกแล้วอาจหรือกำจัดวัชพืช และพรวนดินเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

(2) ปีที่ 2 ให้จ่ายไร่ละ 700 บาท เมื่อได้ดำเนินการแล้วอาจหรือกำจัดวัชพืชปลูกซ่อมพรวนดิน และทำแนวกันไฟเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

(3) ปีที่ 3 ให้จ่ายไร่ละ 600 บาท เมื่อได้ดำเนินการแผ้วถางหรือกำจัดวัชพืชปลูกซ่อมพรวนดิน และทำแนวกันไฟเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

(4) ปีที่ 4 ให้จ่ายไร่ละ 500 บาท เมื่อได้ดำเนินการแผ้วถางหรือกำจัดวัชพืชปลูกซ่อมพรวนดิน และทำแนวกันไฟเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

(5) ปีที่ 5 ให้จ่ายไร่ละ 400 บาท เมื่อได้ดำเนินการแผ้วถางหรือกำจัดวัชพืชปลูกซ่อมพรวนดิน และทำแนวกันไฟเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

การจ่ายเงินตาม (1) (2) (3) (4) และ (5) ต้องปรากฏว่ามีต้นไม้จำนวนไม่น้อยกว่าไร่ละ 100 ต้น กระจายทั่วพื้นที่ และต้องบำรุงดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องให้ต้นไม้มีความเจริญเติบโต

ข้อ 18 การเบิกจ่ายเงินและการเก็บเงินรักษาเงิน ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบการเบิกจ่ายเงินจากคลัง พ.ศ.2520 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบการเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลังของส่วนราชการ พ.ศ.2520 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

หมวด 5

การยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ

ข้อ 19 เมื่อปรากฏว่าผู้เข้าร่วมโครงการรายใดไม่สามารถดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าในปีแรกให้เป็นไปตามที่ระเบียบกำหนดไว้ได้ และยังไม่มีการเบิกจ่ายเงินโครงการแต่อย่างใด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายดำเนินการเพิกถอนที่ดินดังกล่าวออกจากทะเบียน แล้วแจ้งให้กรมป่าไม้ และสำนักงานป่าไม้เขตท้องที่ทราบ

ในกรณีผู้เข้าร่วมโครงการได้ดำเนินการปลูกสร้างสวนป่าในปีแรกไม่ครบเนื้อที่ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย สั่งให้แก้ไขเนื้อที่ในเอกสารที่เกี่ยวข้อง ให้ถูกต้องตรงกับที่ได้ปลูกจริงด้วย

ข้อ 20 ในกรณีผู้เข้าร่วมโครงการรายใดได้รับเงินสนับสนุนของโครงการไปแล้ว ต่อมาไม่สามารถดำเนินการปลูกซ่อมหรือบำรุงสวนป่าให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในบางส่วนหรือทั้งหมดของพื้นที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายสั่งระงับการเบิกจ่ายเงินโครงการไว้ก่อน พร้อมทั้งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามแนวทางที่กรมป่าไม้กำหนด

ในกรณีผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่าการไม่ปลูกซ่อมหรือบำรุงสวนป่าตามวรรคหนึ่งมีเหตุผลอันสมควรหรือเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพิกถอนที่ดินดังกล่าวออกจากทะเบียนต่อไป แต่หากผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าว พบว่าเป็นการทำให้ราชการเสียหายโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายสั่งให้ผู้เข้า

ร่วมโครงการชดใช้เงินที่ได้รับไปทั้งหมดในส่วนที่เพิกถอนพร้อมดอกเบี้ยคืนแก่ทางราชการ แล้วแจ้งให้กรมป่าไม้และสำนักงานป่าไม้เขตท้องที่ทราบด้วย

ข้อ 21 ในกรณีที่ต้นไม้ที่ผู้เข้าร่วมโครงการปลูก เกิดโรคและแมลงจนน่าจะเป็นอันตรายหรือเกิดการแพร่ระบาดต่อพื้นที่ใกล้เคียง อธิบดีกรมป่าไม้มีอำนาจสั่งยกเลิกการเบิกจ่ายเงินโครงการในส่วนที่เกิดโรคและแมลงดังกล่าว และให้ผู้เข้าร่วมโครงการทำลายต้นไม้ดังกล่าวได้ โดยผู้เข้าร่วมโครงการไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใดๆ จากทางราชการ แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพิกถอนที่ดินดังกล่าวออกจากทะเบียนต่อไป

หมวด 6

เบ็ดเตล็ด

ข้อ 22 ให้มีคณะกรรมการเพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้ ตามที่อธิบดีกรมป่าไม้แต่งตั้งดังต่อไปนี้

(1) คณะกรรมการอำนวยการโครงการ มีหน้าที่กำหนดมาตรการดำเนินงานให้ เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล กำหนดแผนการดำเนินงานประจำปี ติดตามผลการดำเนินงาน เรงรัด เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานตามแผนงานประจำปี และแก้ไขปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามโครงการ

(2) คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการ มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นต่ออธิบดีกรมป่าไม้ในการวินิจฉัยตีความและแก้ไขปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตลอดจนให้ความเห็นในกรณีสั่งให้ผู้เข้าร่วมโครงการทำลายต้นไม้ที่เกิดโรคและแมลง รวมทั้งดำเนินการอื่นๆ ตามที่อธิบดีกรมป่าไม้สั่งการ

(3) คณะกรรมการติดตามผลโครงการ ในแต่ละท้องที่สำนักงานป่าไม้เขต มีหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลติดตามการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในเขตควบคุมให้เป็นไปตามแผนงานและพิจารณากลับกรองแผนงานและงบประมาณโครงการในเขตควบคุม ตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการออกไปตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อปรากฏว่าอาจจะมีผลกระทบตามระเบียบรวมทั้งดำเนินการแก้ไขปัญหา อุปสรรคจากการดำเนินงานโครงการและปฏิบัติงานอื่น ตามที่อธิบดีกรมป่าไม้สั่งการ

ข้อ 23 ผู้เข้าร่วมโครงการตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินโครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่า พ.ศ.2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2538 ที่ถูกยกเลิกไปตามระเบียบนี้ ให้ดำเนินการตามระเบียบดังกล่าวต่อไปจนเสร็จสิ้นโครงการ

ประกาศ ณ วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2542

(ลงนาม) ปลอดประสพ สุรัสวดี
(นายปลอดประสพ สุรัสวดี)
อธิบดีกรมป่าไม้

จุฬาลง

ภาคผนวก 12

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

ส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของบุคคล การมีส่วนร่วมของประชาชนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการร่วมส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ บุคคลอาจมีสิทธิและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) การได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารจากทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือเป็นความลับเกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติหรือเป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล สิทธิในทรัพย์สินหรือสิทธิในทางการค้า หรือกิจการของบุคคลใดที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

(2) การได้รับชดเชยค่าเสียหาย หรือค่าทดแทนจากรัฐในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากอันตรายที่เกิดจากการแพร่กระจายของมลพิษหรือภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากกิจการหรือโครงการใดที่ริเริ่มสนับสนุนหรือดำเนินการโดยส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

(3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใด ๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(5) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด

ทั้งนี้ ตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายว่าด้วยการนี้บัญญัติไว้

มาตรา 7 เพื่อเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้องค์กรเอกชนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หรือกฎหมายต่างประเทศที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมิได้มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือมุ่งค้าหากำไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 8 องค์การเอกชนที่จดทะเบียนตามมาตรา 7 แล้วอาจได้รับการช่วยเหลือ หรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) การจัดให้มีอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- (2) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลหรือข่าวสาร เพื่อสร้างจิตสำนึกของสาธารณชนที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- (3) การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ริเริ่มโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น
- (4) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- (5) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนผู้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากภาวะมลพิษอันเกิดจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาล เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับอันตรายหรือความเสียหายนั้นด้วย

ในกรณีที่องค์การเอกชนที่ได้จดทะเบียนประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งและร้องขอให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติช่วยเหลือ ให้นายกรัฐมนตรี โดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจสั่งให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม หรือสั่งให้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องดำเนินการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกต่อไป

คณะกรรมการกองทุน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ อาจพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุน หรือเงินกู้ให้แก่องค์การเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้ว เพื่อสนับสนุนกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่เห็นสมควร

องค์การเอกชนที่ได้จดทะเบียนแล้วอาจเสนอชื่อผู้แทนภาคเอกชน เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้

ในกรณีที่องค์การเอกชนใดที่ได้จดทะเบียนแล้วดำเนินการโดยก่อความวุ่นวายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือไม่เหมาะสม ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนขององค์การเอกชนนั้นได้

ภาคผนวก 13

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)

เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชน ด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 76 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา 79 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
- (2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
- (3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจรีรัตน์ สร้อยเสริมทรัพย์ เกิดวันที่ 13 เมษายน 2516 ที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2538 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2539 และสำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรทางกฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2540 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2541 ปัจจุบันรับราชการ ตำแหน่ง นิติกร 3 ที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ 3 (เขตพญาไท) กรมสรรพากร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย